

1896 12

6454

ამაამბე

საქართველოს
საზოგადოებრივი

თვეური კურსი

116/16

საქართველოს

№ XII

141

დ. 0 3 0 3 3 0 6 0, 1896

საქართველოს

საზოგადოებრივი საბჭო

1896

საქართველოს

ქრონიკონი

2001

I „მე“.—მ. ანტიკისმარტვიანი	80
II „მე“, სა დღეა, სა მზადი...—ლევნი გრ. მანაძის	1
III მრვა.—მოთბრომა ბედოსი, თარგმანი ვლ. მამულაშვილის (დასაბრუნო)	8
IV მობრმა.—ვე. კოსტავას	43
V მობრმა მობრმა მობრმა.—ნაწილი მეორე.—მოთბრომა თეოდოსი, თარგმანი ვლ. მენსხის (დასაბრუნო)	9
VI მობრმა მობრმა.—მოთბრომა მ. კრისთაფის	5
VII მობრმა მობრმა.—მეგრული დ. დისკომპოზიციის-მეგრ.	100
VIII მობრმა მობრმა.—ნაწილი მარჯული.—ერკმან. მარკმანის, თარგმანი თ. მარკმანის	139
IX მობრმა მობრმა.—მეგრული წერილები, თ. სიმონიასი	139
X მობრმა მობრმა მობრმა.—რეს. კონსი, თარგმანი თ. მარკმანის	1
XI მობრმა მობრმა მობრმა მობრმა.—დ. მარკმანის	29
XII მობრმა მობრმა მობრმა მობრმა.—დ. მარკმანის	63

მ ლ ა მ ბ ე

თეორიკული კურსი

მედიცინა

№ XII

თბილისი, 1896

ბეჭდვა

საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკის გამომცემლობა

საქართველოს
საბჭოთაო რევოლუციური
პარტიის ცენტრალური
კომიტეტი

დანიშნული ცენზურით. თბილისი, 11 დეკემბერი 1896 წ.

საქართველოს
საბჭოთაო რევოლუციური
პარტიის ცენტრალური
კომიტეტი

საქართველოს
 ეროვნული
 ბიბლიოთეკა

ბ ი ბ ბ ა ნ ე

436

I	„მეც.“—მ. ანაგვასმარჯღვასი	1
II	„მეც., 4ა დიდი, 4ა მხამდი“...—ლექსი გრ. ანაშო- მასი	8
III	დოქა.—მოთხრობა ჰედონის, თარგმანი ედ. შამუღა- შვიდის (დასასრული)	43
IV	მითრემა.—ვე. ცანაშვიდის	9
V	ანაშაშაშა მალის ავანდონი.—ნაწილი მეორე.— მოთხრობა აკეტე ქედუასი, თარგმანი ვე. მესხის (დასასრული)	57
VI	მოდინულ ზაზა.—მოთხრობა ან. ერასთაყვის	100
VII	მთხრობი დანახე.—შეკრებული დ. მარსკომიშვი- დის-მეურ.	133
VIII	მლანი-ქაბის ისტორია.—ნაწილი პირველი.—ერემან- შვიკაშისი, თარგმანი ი. შამუღაშაშისი	133
IX	საშაგაშაშაშ.—შეზავის წერილები, თ. სანოკაისი	1
X	მბაშინდისი ქაბის მახაშინის მხომემა.—რუსკინისი, თარგმანი თ. მთეწამიშვიდისი	29
II	კოშაგაშაშაშა მანერშიდისი საშინაშ აშსათის სა- შინაშისი მხომე-მთხრობაშ, —დ. შამუღაშისი	62

III საბუნებისმეტყველო მეცნიერებანი — განის (კლასიკური)	 82
III შინაგარე საზოგადოებრივი ცხოვრების მეცნიერება — გ. მათემატიკის	 83
IV ზოგადი 1896 წლის „მეცნიერების“ მრავალბუნების	1—VII
IV საზოგადოებრივი	

საქართველოს
 ეროვნული
 ბიბლიოთეკა

„ილია“

კაღივებზედ ყველამ დაიბნა. მიუღ დღეს სოცის გულზედ ტრიალმა ისე დაქანცა გლეხობა, რომ ჩაშწამს ახლად გაღწეილი ხორბალი თუ ქვით ჯანებში ჩაყალი და მზე ყო კაღოს პირას მიაგროვო, მაშინვე დაწყო ქობებ ქვეშ და ღრმა ძიღს მისცა თაუ, რომ ახლა მკობრე დღეს შეუღვას ისევ იმ მოქანცვას და თავბრუ-დამსხველ კაღოზედ ტრიაღს.

იღქმას კაღოს პირას, ქობ ქვეშ, მარტო ამისა კოღა-შეიღი იწუ, და კოტა ქობის იქით — ამისა მოჯამეობრე, თათონ ყო საღამოს სოფელში*) წიღიდა და კოღაშეიღს ამბეღი დაუღღო, თუ ამღამვე არ ჩამოვეღ, დიღაზე ადრე მანკ მოგშევეღებთ კაღოს გაშღასათ.

ღიღი ხანია იმისმა კოღამ და ორმა პატარა ქაღაღებმა დაიბნა, და მოჯამეობრემ სომ დაწოღოს უმღელ ბერინფა ამოღო-შეა მარტო თაუოს, იღქმას ვასახოვარ ქაღს, არა სიბრეფს და მოსევერჩად არის მღლი-მღელ მეთაქიღან თაეს იღებს და ქაღა-იღვანა**) მთის წივერისკენ იბღღებ, საღდანაც მიგობრე უნდა ამოვიღეს და იმს შუქმა უნდა ანიშნოს, რომ ისიც, ისიც, რომეღმაღ იმს უმანკო გულში შეტრეღ ტუზიღი და დამსათრო-ბეღი გრანობა იღობა, რაღ არა ერისა და ორს უმანკოს ათე-ვინებს ღამეს და ხან ერთ გვერღს აკეღღევირებს და ხან მკობრე, ხან პირასთეს მღლიში ამღღევირებს და დაუქმეოღიღღებს

*) კეღიში კაღოეს სოფღს ვახეღა იქო, სოკ-სოკ სოფღს ორს ხან ვახსნ სიბრეფს, და დეწკობ არის მღელი სოფელი კაღოებზედ ვახევერებს სოღს.

**) სოფელ შაღის ძღლია.

გამო კრებულს აგრეგაციებს და ხან კიდევ უფროს დასრულებს და მისი უბრუნებებს საბჭო, რომ ისიც მთავარს ამ მსვლელების კომის ბარდამარ კონკრის წევრიდან გადმოსტევენ.

დღეს იაღილიდან ჯერისთავის სამოციქულო მისიონერული მუდღეღმლის კალოზედ ტრიალებდა, ენისსა და სხვადასხვა ენის ხრობის ერთადეც ისტინენ კომის ქვეშ, მაგრამ ამითან ერთად სხვებოც ირგოღნენ და უშლიღნენ, რომ თვალთ არის მარტ გამოცხადებანიან ერთმანეთისათვის გრძობა.

მეფეღუნენ, სერბობუნენ, რომ ისეთი გულები ერთმანეთის სახლოთვის გამო პუდიდან გადმოგარუნნის ამბობუნენ; ერთმანეთის ქმნივა ეუბრებოდით, ისე ახლო იყვნენ და ხმის გოცნის ეს არა, შეტეღასაც ვერა მხედეღუნენ. „როს მუქნისთა ამისთანა სახლოვე, თუ ეს გულის ვანუშებით“ — გათხროღნენ უსიტყოდა და ჯერისგან თითებს იმტერეღუნენ.

მარტო ერთხელ მოასწრო კომის ქვეშ თიკოსავის შეტეღნა და ეს ხეჭბარისი იყო, რომ თიკოს მღვდარე გადამხმარე. გულე გაღუქანდა, და ნახა, დაწმენდილი სახე ჯერ შეტეღრღა და შეუბღზედ მარტალიტისებარ წერალო ცოცხო გულის წევრები ამოსტდა, მერე ეს აღმუღნა აუარა, და ტანი მიღედ გაუტერდა.

მაშინვე წამოღეღა და კომის მოძის მოყვარა, რომ მარისახეს არ გამოეჭეღუნებინა იმისი სიღღუმლოგება. იმან ეს ამოთობრა, როცა თიკო მოძის მოყვარა და თავი ძირს ხამკიდა.

— დათო, წავიღეღო და ჯერი წაიღე, თორემ დაეგვიანღება. — უთბრა ამ დროს იქვე მოფუტეფსე თიკოს ღეღამ და კომიდან გავიდა.

დათიამაც მაშინვე თოფი მხარ-იღლოე გადიღდა და აქეთ-იქით მიიტეღ-მოიტეღდა.

— თიკო მოყარის ამოსვლისას იქიდან გადმოგისტევენ. — კომიდან გამოვღნის ოღნავე წახმურბულდა, რაკო იქ სხვა არავინ იყო ამით მერე, და თვალთ კონკრზე ასვენა.

ამ სიტყვებსა თიკო სულ აკანკალდა და, კომის მოძის რომ არ მიშამბრეყო, ვიდრეკეოდა კიდევაც.

მოუთმენლად ელოდა თუკი დაღმებს, ამ დღეს, თუკი
ლაფერს დახვეწით, არფელად-აყვივება და სხარად სხარად
მურად საამოვნებათ გაეღიმებოდა.

კალოს გადაშეების დროს იმისი დედას, *მედიანა* და
სიტყვი: „დათია წავიდა და, ენ იკის, ენ...“
დაღს, თუ არაო“.

— ფეხ-მარდი მიკოა, როგორ არ უწყვეს—უბსსება აღუქ-
სამ ცოლს და არნაღს ხელი წამოაფლო, ამის შემდეგ დათია
აღარაფის მოპკონებოა, ვარდა თუკისი, რომელსაც სულ თვალ-
წან ეფეა და ვონებოდან არ მოშორებოა, მაღო-მაღო მოესმო-
და იმისი ხმა: „თუკო, მთვარის ამოსვლისას იქედან გადმოვი-
ტეწო“, და ენკალი აიტანდა...

დაღმდა, კალოებზედ სმურბომა მისწყდა, ყველამ მიიძი-
ნა, თუკოს მთვარესაც მისძინებოა, რომ არ ამოდის და თუკის
გამოსხეჯურებლად იგვიანებს...

— რა ექნა, სხუბის კი ადრე ამოდოდა, ეხლა რაღა მოფ-
ვიდა? — შარ-თებობზედ წამოჯდომით უცხოფადლოდ წაბუტ-
ბუტა თუკომ და საკინებით საკვირდა ქალი-აყვანა მათს წვე-
რის პარდასარ ცას, რომლის მეტ ღურჯ ფერს და ზედ მო-
კმეაზე ვარსკვლავებს სიკრთავე გასარებოდა.

რამდენადაც ეს ცრთავეებოდა, იმდენად თუკი დეოდა,
შეკნებოდა; იმის მაკალი თვალებს ეღვარება ემატებოდა,
ქეთოფოცის თრთოლა ემარებოდა; მარწყვის ფერი ტუბები კი-
დეე მისზედ ვარსკვლავით ეფურსქენოდა, და თმაოგადაშლილი სწო-
რედ საოცნებო არსებას ემსგავსებოდა...

— ამოვიდა!... — უნებურად აღტაცებით წამოიძინა თუკომ,
როდესაც მის წერზედ მთვარის სულ მცირედ ნაწილს თვა-
ლი მოკრა, და მაღლად სმენად ვარდიქა.

კონსტიდან ოდნავ სტეენა მოისმა. თუკი სტეენის ვაგო-
ნებზედ წამოვარდა და ნაყსავით კონსტისკენ ძნის გვერდით
გასრიალდა. სამკაროდ კონსტის მეორე შარეს მოეტქა, სიდაც
კულოს ფანქვალთ დათია მოელოდა, და მისვლისათანავე
დათიას ვახსნილ მკერდს მოესვენა; ლაფანსავით მოიქნა, მოეშეა

და ისე მისუსტდა დათოს ვულზედ მისვენებულად, რომ ვინ
 ძრევის თავი აღარა მქონდა. დათო კი თავის ძლიერ ზღაპრებს
 ვარს მხევედა და ისე იყრავდა ვულში, თითქმის ყოველ ზღაპრს
 უნდა წამყრინოსო.

სიხარულით

დათო დაცემი ძირს და ლოდზედ ისე წამოჯდა, რომ
 თუკი კალთაში მოეცეკა და ფეხებშიაც კი დედამიწის არ აკარებ-
 და. მოელვარე თვალებით დასცქეროდა თუკის მიბნედილ,
 მიღუღღულ სახეს და მღვლეარება უახვეულებოდა, რადგანაც
 ეს მშვენიერება, ეს ნაწი არსება იმის მკლავებ შუა და იმის
 მკერდზედ მისვენებულს მისძინებია.

თუ ღღეს დათო უბედურად სთელიდა თავის თავს, სამ-
 ვიეროდ ეხლა „მეფე ვარა“ ვაძახდა უსიტყვოდ და ვერაპ
 რომ წარმოუდგეს ეხლა წინ, ამხაც თავს არ მოუბრახს.

ისე იყვნენ დიდ ხანს, და იმათ მუდგროვებს არა არღვევ-
 და-რა. მხოლოდ იქცა მინგრეულ ზოგირს ქვეით, უფარა სა-
 ხრადლებდა და შეფარებულთ ნაწას ეუბნებოდა: ხანდისხან
 კიდევ ვენახებს მოლოში წნობისა და ფურკლის ტოტებზედ
 ხაწკრაფებულა ზედურები ერთმანეთს აღერსით ხაწკრაფიყვებ-
 დნენ და ფრთების დათურათ ერთმანეთს გვეროდნენ.

— მკოვას.. — კარგა ხნის შემდეგ მისუსტებულს ხშირ
 წამოიძახა თუკომ, და ტანის თახახანს იტანა.

დათოს კალთაში ქალი სულ ზტოდა და თრთოდა და ზედ
 გვეროდა, რომ გამოხახო.

— რაღა, კენაცვი, რა დავგებრათა? — შრუნჯელოებით სკო-
 ხა დათომ და ტყავიჭის უბეები და კალთები ვარს შემოახვია.

— არ ეოკი რაღას.. ფეხებზედაც მომივიც. — ვარკლით
 უბახუბა თუკომ და ტყავიჭის ქვეშ ორთვე ზედები დათოს ვარს
 შემოახრტია.

— ახა, ვენაცვი! დაიკადე! ზო, ეხლა კი დავგებება. —
 ეუბნებოდა დათო და თან თუკის კალთაში იქცეკავდა.

— კიდევ გკოვა?

— აღარა! ეხლა კი ვეფობი.

— ვინა ხართ? — შეშინებული კალით ვილაპარაკე და ამ დროს ზოგიჩადან და ფეხი წინ ვეღარ წარმოასდგინე ვარებულები ამ ხმაზედ შეკრინენ და ფეხზედ წაიხრებინეს ვაძკვეთა და დამალვა მოისურვეს, მაგრამ მუხლი მოკვრივდა და ის სიგლა წაეიდოდა, როდესაც მოულოდნელი სტუმარი თავს ედგათ.

მეფარეს კარგა მადლა ამოეწივნა და კონცხი დღეებოთ გაეშუქებინა.

„თიკოს... დათა... დათა იაღიღის წაგიღა... მოხეცებაა!... აღეხა!“ — ეს კალით გაიფიქრა ალექსიმ და გაეფარებულმა პარკერის წერით უკან დაიწია, დათა და თიკო ეს თავჩაღუნელები აღენენ და ძლივსაღა სუნთქედნენ, როდესაც ალექსი იცნეს.

— დათა, თიკო, თქვენა ხართ! — ძლივას წაიღუღღღღა აღექსიმ.

— ხეცა ვართ... — უსუსუხა მოკრძალებით დათამა და მძიმედ ქმნიდა დაიწყო.

— თქვენა?! — მრახ-მოხრებით შეხვედრა აღექსიმ და სანკაროდ იმით გვერდით გაჩნდა.

— შე ვაგლეგილი შეაღო, შენა, სემ მოჯამგირეს უნდა ვარყენო, ხა? — თამაზე ხელის წატყუებით დაუტია ალექსიმ და თიკო წინ წამოაბერტყა.

ქალი მუხლებზედ დაეცა, როდესაც ალექსიმ იმით წამოაბერტყა, და ტარლით შევედრა:

— მამაღ... —

— ალექსო, ნუ სტანჯავ ე გოგოს! — გულწატყენობით მიმართა დათამ და ალექსის ხელი დაუქირა.

— რაო?! — თ, შე... — მრახისგან გული ეელში მოცებინა და სიტყვა გაიწვიტინა. სიტყვის მაგიფრად ალექსიმ ისე წაქრა გულის ფიქარში, რომ დათა წამარბაცდა და კინაღამ ვადიქცა

*) ხელში იჭედლებია, ერთი ამ ზოგითონ აღეს ქვენებოთ.

— მაშ ვერც „აღვქაში“ უკვე გაჯერებული ვიქნები, როცა მწრად ხანჯალი ამოიღო და წინ უხელო „აღვქაში“ რომელიც თიკოს ვხსიყენ მიითრევდა.

— იმ, შე წუნკალავ! — დაიღრიალა აღვქამი, დღესაც ხანჯალ ამოღებულნი წინ დაინახა და თიქამს მიუღწია.

— ხეში ხანჯალი შენ ხანჯალზე ნაკლებ არ ვახსიყენ, წუნკალავ! — შეუძრია აღვქამ და ხანჯალი გაიძრო.

— ვაი! — ხსოვნარცვეთილებით ისე შეტყუვლა თიკომ, რომ ხანჯლებს-ამოწვეთლებს შეძევდა, რომ შიამ, ველმა, ვენახებში აიტაცეს ეს ხსოვნარცვეთილებითი „ვაი“ და შიარს, შიარს გააქანეს.

უცხარმა შეყოფილამ კაღოებსზედ ძაღლები დააფეთიანა და ააყუფა: ქობებს ქვეშ კიდევ შიძინებულნი ყვლებები დრმა ძაღლიდან გამოაღვიძა და სიჩქვარი გადააწერინა; გონს ვერ მოხუცაოყუნენ, თუ რამ შეფერთხო ძინა...

დაკვიფრისთან ერთად თიკო აფთარსავით იშით შუი ვაქანდა, ხელები ვაშალი და უგრძობლივად ძარს დაეშვა...

ერთმანეთის პატყვის-მცემლები და შემახვევით მოსისხლევ მტრებზედ გადატყვეულები ეხლა სულ სხვა გრძობამ და ახარს შეიძერო. ორსავეს მკლავები მოუდუნდათ და ხანჯლები ხელებიდან გაქვარდათ.

ორსავეს ერთი-ღა ახსოვდათ, როგორმე თიკო მოებრუნებინათ.

„აღვქაში... დათი...“ — ხან ერთი დაუძახებდა და ხან შერარე და ერთმანეთს არ აცლიდნენ ქუდებით წყლის მოტანას.

გადაფთარებულნი თიკო მიწახლევ იყო გადასვენებულნი, და იმის ტუტებს ოდნავ სიწითლე თანდათან ვხარებოდა. ავერ ღოუვესაჲ სიწითლემ წამოიქრა და თვალის ქუთუთოები შევრბა. ცოტა შანიც და თვალები გაახილა.

— მამავ! — მოხუტებულის ხმით შესძახა, გვერთ მდევომი მამა რომ დაინახა და გაფთარებულნი ხელი ძლივას შეუბღვრედა გაღიშო.

— აჲ ვარ, შუალო, ნუ გეშინიან! — ეძახებდა აღვქამ და თითონაც აღვრხით თმის სწორება დაუწყო.

მოაგონდა უცნაურ ხანჯალ-ამოღებული ღმირი და უცნაურ
შემსერებელმა დაუბანა.

— ისე! — შეხლ-შეკრებულთა დაკოთხა მშვენიერი ხსენება
წამოიჭრა.

გ. აბაშიანი

— ისე აქ არის...

— თუკი... — სხივდული წამოიძახა დათამ, როდესაც
წყლის ნაპირიდან სესე ქუდით გამოძრუნდა და წამოიჭრა
თუკის თვალი მოკრა, და სესე ქუდი ამოაძრკეთა.

— დათამ!... — არა ნაქლებ სხივდული წამოიძახა თუკი
და იბსეც მოძრუნ დათამს შეკრებზე გაუწოდდა.

— ეცნევა, ხომ კარგათა ხარ?! — ქაქინით დაკოთხა და-
თამ და გვერდზედ მოხდომით ხელი გადასწვია.

— კარგათ, სერო დათამ კარგათ!... — უბასუბა თუკი, და
დათამს გულს მოხევენა.

აღეჭა ეს დაფიქრებული შესკეროდა შეფერებული
აღერის და დუბრის მიდლობის სწირავედა, რომ თუკი ისე აღ-
ვლად გადარს ხედას...

შ. აბაშიანი

ՅԻՐԱՅԵՅԻ
ՅՈՒՆԷՐՈՒՄԻՅՅՈՒ

Եթ, ու զալս, ու Յլազ, ու Յլլաչա, հանձնա՛
անշարժ սնայգնալուս անձնքն զոչն զոչն զանձնա՛:
ա զ յոճն զալս հանձն—լլաչա տալ յնա յնա, յնա,
զանձն յնաչա անձնքն զոչն զոչն զանձնա.—
զ յնա յնաչա յնաչա, յնա զալս յնա յնաչա յնա,
յնա-յնաչա յնաչա յնաչա, յնաչա յնաչա...

Յոչն յնաչա յնա յնաչա յնաչա յնաչա:
ի զոչնքն յնաչաչա, յնա յնաչա յնաչա յնաչա,
լլաչա, յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա,
յնա յնաչաչա յնաչա յնաչա յնաչա, յնաչա...
յնա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա,
յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա...

Յոչն, յնաչա, յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա,—
լլաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա...
յնա, յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա
լլաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա
յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա
յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա
լլաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա...

Սի յնաչաչա յնաչա յնաչա—լլաչա յնաչա, յնաչա,
յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա,
ա զ յնաչա յնաչա, յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա,
զանձն յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա,
ա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա,
ա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա յնաչա...

Գր. յնաչա

საქართველოს
 ეროვნული ბიბლიოთეკა

ღ ე ღ ბ

მოთხრობა

ბ ე ღ თ ს ა

XXI*)

ბუნება ძლიან აღუღებუდა აუზ ბოლოს დროს და კრამბ-
 ზღ ამშვადებს ურ მოხერხებანი, მისიან შიში, მარადობა, ვერ-
 ვერობით იამბრეს აყვად, მტრამ შესიღებუდა აუზ ასეე გამოიჩინა-
 ბუნაუ და მომყადმა ასეე ასეთა უხედავებს მაჯუნების მათთვის.
 მოხერხებ გადსწედა დაკანონების დერსნდა, რომ სიხდად
 წსუდაუო, ამბ იზნათ, ეს აუზ კრამბერათ სიღსანა, რომე
 ლღ ამბრებდა მათ განსიღებელს. ცოტა მოადება და, მოადებდ
 დაღატურა თვის ცოღ-შეადობა სიღდაც წყადა, ასიღ ვინეს ცოღ-
 თს შედა. უშია მს კეა ასიღებდა ქადას, სიტყუბა სი-
 ტყუბა დაღატურასა ბეშეებთან და დაუბტა:

— დაღატურა მოხერხებდა მბუოჯებს. მე შერნათ, უყუდა-
 სეგრა სიხდადღე ადის, შიში ცოდაც თათვის მამხადრათ, და...

— კრამბ სიტყუათ, — შეწეუტანს დერსნდა, — თქუნ მოხ-
 უნდა მარა და, ვინათ მოხინათ მე...

— მე თქუნ არაყრისიღ არ გეუნებთათ. — მე შიოღად სეშ თვის
 კეათსებთ.

— დან?

— უფრო ვინაე არ აწებოდა... — მე თქუნ გაღწეუტაღო
 გაქუა მსხეამღად შეწაბოთ... სიქე ბოღობღის მოყუბოთ?

*) ქრონიკა, № 11.

და ამის ნების, და თუ ვინც კიდევ არის, მე მისი
 აღმ დავადგინო. იქ შესხვადის დროს მე დავადგინო
 ხა იმ გამქრობა. ზოგჯერ სიყვარულით მომიყვარებოდა
 მოვინებინა ჩამხვდა სიყვარულით მიმჩნებდა, როგორც
 მუდის რომ ვხვდებოდა. კატინებოდა. მე მისი მუდის იქნებოდა
 რომ ვახსნილი:—მე მხოლოდ დედა ვარ, დავადგინო ნების მიყო
 დამხვდები—ქალი ყო ვარ. დავადგინო ნების მხოლოდ მისი,
 ნების შედეგის... დავადგინო, რომელიც ნების სიხელს იტანებს,
 ნების იმ უნდა ემსახურა. დედა მის შეურაცხველის, დამხვდების, და
 ვინც დავადგინო.—მე უწყვეტისთვის იტანის მისი დედა მისთვის
 მისი მოვინებს დედას... მის...

— იმე

— დამხვდები, კეთილი—იმი, დედას მის უნდა ვახს
 ნებო? ემსახურების ვინ? მე კვამლის, ამხვდები იმ უწყვეტის
 მისი

იმ დამხვდები იმე მისი დედა დედა დამხვდები მისი
 იმ უნდა ვახსნილი, — მისი კიდევ მოვინებოდა.

XXXX

ჩამხვდები, დამხვდები ვინც ზეგის მისი მოვინებოდა ვინც ვინ
 და, ემსახურდა თუ ექიმ X სხვადი მისი მოვინების ვახსნილი. უწყვეტის
 უწყვეტის მისი თუ მისთვის, მისი მოვინებოდა ყო იმი, დამხვდები
 სი. ეს იმი კეთილი ჩამხვდები ვინც მოვინებებს, დამხვდები სი
 დამხვდები დამხვდები დამხვდები მისთვის ვინც მოვინებებს, დამხვდები
 ვინც მოვინებებს მისთვის მოვინებოდა. ქალი მოვინებებს ქვე სიხელს თუ
 ვინც მოვინებებს, სიხელს ვინც მოვინებებს მისთვის, დამხვდები მოვინებებს
 სიხელს და თანაც იმი სიხელს დამხვდები დამხვდები ვინც მოვინებებს
 სიხელს. მოვინებებს ეს სიხელს მისთვის მოვინებებს, დამხვდები მოვინებებს
 თუ მოვინებებს და ვინც მოვინებებს. თუ მოვინებებს სიხელს ვინც
 მოვინებებს, დამხვდები სიხელს ვინც მოვინებებს, დამხვდები
 მოვინებებს, — ვინც სიხელს ვინც მოვინებებს, დამხვდები ვინც მოვინებებს

შეძენ აუტონი გამართული იყო ქაბის მისთვის თანამშრომელი
 თანამშრომელი შედგა გამართულს. სწავლულმა ვინც, აუტონი წყობი
 უკეთესად რჩებას შესწავლის ივანის მეტყველების და სხვა
 აუტონის სუფიანობის.

უკეთესი სუფიანობა ერთი იყო მისთვის. — ქაბის მისთვის
 ვინცე უკეთესი ერთეული და ცხელი. ცხელი მისი აუტონი, ვისაც
 უკეთესად ერთი სწავლულს ქაბის და სხვადაც ვისილი აუტონი;
 ერთეული ერთეული და სწავლულს, რომელსაც აუტონის
 ერთეული მისი სუფიანობის აუტონი შედგენისთვის.

შამშილის შამის ქაბის X, მისთვის, შამი და
 ვინცე აუტონი. ვინცე მისთვის მისი წამოღების, რომელ-
 საც მისი მისი ქაბის ივანის ტოლ მისი. ვინცე ვინცე
 და მისი და აუტონის ვინცე ვინცე აქ. ვინცე, ერთი
 სწავლულს, ივანის. შედგენს სწავლულს ივანის და ვინცე
 და და ქაბის მისი, აუტონი ერთეული სწავლულს ივანის. სწავლულ-
 სწავლულს, შედგენს და ვინცე მისი თანამშრომელი, რომელი
 ერთეული მისთვის. თანამშრომელი მისი სწავლულს, თანამშრომელი
 გამართული არტონის. რომელი მისთვის ვინცე მისი ტო-
 ლის ერთეული ვინცე, ვინცე და ვინცე მისი და ვინცე ივანის
 სწავლულს და მისი. სწავლულს აუტონის ერთეული ვინცე
 და მისთვის ივანის მისთვის ერთეული ვინცე, რომელიც მისთვის
 მისთვის ივანის. ეს მის სწავლულს მისი? — მისთვის თუ სწავლულს
 ვინცე ვინცე მისთვის ივანის მისთვის, რომელიც ვინცე
 მისთვის ივანის, თუ სწავლულს ვინცე ვინცე, რომელიც ვინცე
 ვინცე მისი, ვინცე თანამშრომელი ვინცე? — სწავლულს არ მისი —
 მისთვის, რომელიც მისი ვინცე არ სწავლულს, მისთვის ვინცე.

— ვინცე, — ვინცე მის, — თქვენ ვინცე ვინცე, რომ მისთვის ვინცე

— მისთვის, ვინცე? — და მის სწავლულს ქაბის ვინცე
 მისი მისთვის.

— არა, ვინცე სწავლულს არ მისი, ვინცე მისი — ვინცე ვინცე
 და მისთვის ივანის.

სწავლულს ვინცე, მისი ვინცე, რომ მისთვის ივანის და
 ვინცე მისთვის, ვინცე მისთვის და ტონის ვინცე, რომელიც ვინცე.

ფრანგებმა, შერეუბულებმა თავისი ქალის ცემბურება, თავისი
 თავისიანობის დათქმვა მოქმედი ხელის, მაყრა, დაქვეითება, სიჭ-
 სისა, და უკრის წინაშეხელა: იტყვიან, მათგანთა, რაღაცეა ადრე
 და, რომ ეს სიტყვები დამძვარებელი მის სიტყვებზე, რაღაცეა
 ვთხოვ ეს და ქალიცა სიმღერითაც გაყავრდა.

— ეს და მანაგრედიც ვადმარტებს, და სისხრეს—ქვეყნობდა
 მთელსადა ქალი.

— ენს, დროს ხეცა წისკლისა, — უთხრა და წამოვიდა. — თუ
 შეიძლება, ჭადსტობის ენსაც, უბნისყო ხეცა ვარჯისა მაყრისა.

ეს სიტყვები ვინცკ აუგო სიტყვითა და მღერის სხვა: დე-ღო-
 ტურის ცოდის უნდადა ქვეყნისა იქ შოფოთაყის, რომ ას დე-ღო-
 აუგ, და ფრანგებიცა ვა აღმარებელიცა და სხვა არაყრა.

XXXIII

მისდროის არტასტა, რომელსაც თავი უხმებდა, ასეთი
 დედონებელია იმ დამრეხებელი სიხარბი, როგორც ენსი. დე-ღო-ტუ-
 რის ცოლიცა ვადსეკებულადა ვარჯისა უნა ვუთხრა და მის იმ
 აღება. მისი ვერებსზედ არ-ყოფს, რომელიცა მათგანთაყელია, იმ
 უნა შექმნისა სხვისთაყის, ახმსებოდა სიმხელა თუ-მაყე-
 რისის ენსი. როგორც ენსის ცოლი, ასევე ასე ცდილობდა,
 რომ მის კერს ქისხერს, მსწავლიდა როგორ, ასევე მის ხმის-
 — და რა გამოვიდა?.. მთელსადა არტასტა ქალს ვუდარებდა შე-
 გვიდა! აუგ თანსობდა აღმარებელის ხეცისათს. მართალია, მღერის
 შეყვარებულ თანსობ, მაგრამ სწორედ ეს აუგ სიტყვა, ენსის მარ-
 თადობის შესახებაც ასევე ას იმთა გამოვიდა: სულ თანსობ ვუ-
 და ვაყვარისფერა, სიტყვითაც იმისა იმ უთქმელს მისთაყის, აუგ
 ეს ვუდარა მისწორისა იმ აუგ, მაგრამ მღერის დროს ენსის ცოლი
 იქ მსწავლიდა სიტს, იქ ახმის აყრებდა, აღტებს, და მართალიც
 მღერის შეყვარებულს ვაყვარა. დე-ღო-ტურის ცოლი წამოვიდა ენსის
 ენსის დროსაც, ვაყვარისფერა მისის ენსი, ვაყვარისფერად აუგ. მა-
 გრამ ჭადს სიტყვითაც ვაყვარისფერა დე-ღო-ტურის, აუგ მართალიც ვა-
 ენსისებელია აუგ თავის ენსის წამოვიდა, და სიმხელად ქვეყნს,

მოვსივ ოს უვსხვ მოხეხა ოსს ვა არა, არაჲ მოვსივ
 უფსა ჟედაუეს.

ქედითსა ვანაჲ ვა სუღათა და სინათლას, უკვეთისა
 ვინსა, დამ ზეუკუნესს და სინათლად უწმინდესს მოვე
 ქედნოდ ვანაჲ ვადა, მოვსივ ოვით ვინსა და მოვექვით
 უვსივ სანათლადს, უკვეთისა და ვინსა ქედნოდ, დამ ოს-
 ხა ვანაჲ ვა მოვექვით. მოვამ ომ დროს, მოვსივ ქელს ოს
 ქინა, უკვეთისა, ოსსივ მოვექვით, დამ ვადა მოვსივით
 ვადადისა, ოვით ქედისა ოდრ ოვით — ოსოვით! — უკვეთისა ოს,
 — ოს დედ, მოვსივ ქელს სინათლად ვამოდს სინათლადისა...
 სუღ ოს ოვით ოსინა, ოსივ, ოსოვით, დამვენად ქელს შე-
 დე, დამდიო მოვსივს და ქელს სინათლადს მოვექვით ოს დედ,
 მოვსივ ვადადა დეო უფს სინათლადს და ოსოვადის ოვით ქ-
 ლის მოვექვით, ომ დედს სინათლადს მის ქელს ვადადა სინათლადს,
 ვადადა სინათლადს ვადადისა მოვექვით სინათლადის ვამოს

ვამხუჯით დედის სინათლადს მის დიდებუბისა ვანაჲ ვად-
 სუღს მამდამა ოსა ქელს, მოვექვით ოსთქის ვამხუჯით
 ვადადისა უფადისა, მათ სინათლადს ოვით უფადისა ვადადისა, მო-
 ვსივ სინათლადს, ვადადისა სუღ ოვით ვამხუჯით ოს სინათ-
 ლადს მოვსივ ვანა ზეჲ, მოვექვით ოვით ვადადისა ომ უ-
 დად.

— მოვსივ-და, ვინა, ბედან ვანა ოსამსე — ვინა მოვექვით,
 დამ ვანათლადისა ოვით და.

— სინათლადს ომ ქელს სუღ ვანა, — მოვექვით დამ.

უკვეთისა ბედის სინათლად ოვით, ვანად ვადე არ ვად-
 ვისა, სუღსა ოს სუღ ოვით ქელს; სინათლადისა, მოვექვით ოსთქის
 ოვით ოს მოვექვით, ვადადისა ოს და ვადადისა სუღსა, დამ
 ოდრ ვადამს.

— შენ სომ ოვით, სუღ სინათლადს მოვექვით ვამხუჯით, დამ ვად-
 დისა და სინათლადს შენსე ვადადისა, — უკვეთისა მოვექვით, — და
 მოვექვით ქელს შე ვანათლად სინათლად ომ მანა, შენ ვანათლად

სინათლად სინათლადს მოვექვით. ოსთქის დედ-სინათლადისა დამ მის
 ვადადისა, ოსოვითა სუღსა ომ უკვეთისა ვადადისა ომ მომ.

ხედას: აცო აღუძრანა, ვინაჲსა ხატველია და მისთვისა და
 ცოდვის; სუბეფრად, ას ვერ არ მისუფიყო, და ვინაჲსთვის
 მადგინდა ქაღბი ვადსწავდა ქალაქი მოქალაქეებისთვის და
 ცოდვის ხსენება რომ მადგინებ, ას სუბეფრად, ვინაჲსთვის
 ვინაჲსთვის შედგა და თანაგ მხარედაც ვინაჲსთვის, აცოხდა
 დაქრადებათ დაქრადებათს იმებს. მხარედაც ვინაჲსთვის შედგა
 ტანი და დეტურის ცოდვის ცოცხად.

— ჭეშტიონი ვამოყი ნამოსმნჯეო ამისთან უსაყვებოა, —
 მამსენა ცოცხად.

ფერხნდა ამ ხატველის ცეკონებისზედ სულ იქნათ. მესხთან
 მოგონებ რომელიმე მოსმსახურეს, — ქუაქროსდა ას, — ცნა არ
 შექლო დაეყარს, რადესეგ სეველებსამებრ სეადოდა სეადის
 სექმადედა და ესთან მარტო უსაყვებოა, უსაყოფ მამსოყის, რომ
 დაქრადებათ დაქრადებათს იმებს ასე.

რომ არ სეადებს? უფრო ვინაჲ აწებს, თორემ აწებს ხატვე
 რომ წამოსდგეს: არა, აცო თევის ხატვეს თანადებს, ხატვე
 მისცა — ვადსოფნა სექმება და მარს სეადი.

მეტად: ხსატვებო რამში ვეოდა.

— მე აქვე მოგახსენო, ჭეშტიონი ვინაჲ, ნებთან, — უამბო
 მს, — რომ მოგვადამარცხოთ აქვენი მოსწავლეების შესახებ. ვინაჲ
 ხსენა, და მეტადრე უფრო დავს, მდღან იღუბსათა ვსევეათ... იღ-
 მხარედაც წესი არ არის ეს და მე ვამოყი უფრო თევესებუ-
 რა იყოთ.

— მე მგონია, კვრეთა სევედურა არ დამამსახურებია, — უამბო
 შენადეფრადობა ფერხნებო, და იღადობდა დადინებუდაც ქუა-
 ნებთან იყო. — დავს, მამოთლია, აწებს, მდღან მხარედაც ვადს-
 ვინაჲ ვს, მეგრამ ეს მას წამოსტების სარდა, ამან მადგოდა.

— იგადედა ეს არა, მეტის-მეტად იგადედათ, მადგინებ ამან
 თუ იგადედა, თანაჲ მადგინა იღუბსათა ხატვეს უამბო... სე-
 ტონი იღუბსათა მარტო დავს შეუბღან მეტის აწეს და არ სხვის...

— აქვე მამოთლია ხსენა, ქალსტონი. შესდგეს ეს აღარ ვა-
 მობრძებს. თუ ნებს თევე ნებს მადგინა მე ხატვეს თევისთ, ეს
 მადგინებ ამისთვის, რომ მდღან ხსენად ვამოყი, რადესეგ ვუ-

სხვა ხომე იქნ... და, მასეყარედა... შიდას სხვა...
შეყოს, მომ...

— ეგ ხომ დიდი განსხეეხა, — შეყარედა მის მხედრს.
— მე დეი კამ!

— დეი?

სიხე-სიხე

— მასეყარედა... ეს შეხედის ქმნისის მე სხედის
უხედის?

— მხედის, მასეყარედა, მხედის შეხედის, დამხედათ,
ქალი.

— დამხედათ ეგ მის ნამხედის?

— განმხედის, მხედის, — უხედის ფეხნად, მომ მოყარედა
განმხედისის თხედის მოყარედა სხედის. მე იქნენ სხედის
ქმნის მხედის, შეხედის, კეთილი, მხედის დიდი უხედისის სე
მხედის სე სხედის. სხედის დიდი უხედისის სე სხედის
მხედის მხედის მხედის. დეი: მხედის დიდი ფეხნად და
უხედის სხედის, მომხედის კეთილი.

— ეს იქნენ მხედის მომხედის დამხედისის! ეს
იქნენ მხედის, მომ მხედისის სხედის სხედის ფეხნად მომხედის.

— სხედის?

— დიდი მოყარედა სე ქმნისის ეს სე შეხედის, დიდი მო-
მხედისის მოყარედათ მოყარედათ... ეს დეი დეი, მომხედის თხედის-
თხედის მხედის, უხედის სხედის დიდი უხედისის სხედის და სე სე შე-
ხედის, დეი, უხედის...

— მომხედის დეი დეი?

— ფეხნად!

— და, მხედის და სხედის?

— მომხედის დეი დეი.

— დამხედის... — მომ დიდი უხედის, თე ეს დეი.

მე მხედის, მომ ეს შეხედის თხედის და მხედისის დიდი მოყარე-
დათ...

— მხედის, სე დეი უხედის მხედის!

— და უხედის მომხედის სხედის!

— კეთილი ეს მხედის, ქმნისის დეი-დეი, შეხედის დეი
სხედის. და უხედისის ეს მხედის კეთილი, შეხედისის დიდი მხედის

მოქცეა და ინა-დამსხვეთა და უხეჯურთა შეურთოვლა. ესაა შე-
ბღისა ცხოვრებისა და ზედად დაბუარდეს ადამიანი!

— მასთაის შეურთებით შე უყველიყ მოქცეა—ქართლსა შექრ-
წესებულს მიტოლდამ.—ქანს ხართ თქვენამ...

— ქანს ვარ შე?... აუჯავიდა, ძალან ცნებულს, ქანს
ფერანდეს და—დამსხვი.

ქანსმდეს, თუმა ზეგრა ძამ ხეჯობდა მის გულმა, მაგრამ
მანგ თუჯაქვარადე თქვეოდა და თაყის ქანობს იმ გამოხადა.
ქანობს და თქვა შესეჯ.

— თქვენ ამბობთ, რომ ზეგრს ცნებულსართ, —განაგრძობ
მიტოლდამ—მასხვამე, მასხვადე უოფადე, რომ დეპრობა მართად
ხედხისგ ჯეზანის სატანვეულს: თქვენ ხომ, მასხვარეველი, ასეთი
ინა ხეჯაქვანობ-რა, რომ ცრებლებითა და შქეხანებით მოახინათ.

— თუ დეპრობა ვწიბო, სე გამოძეაბთყათ! სხადეშლოს გა-
მაქობთე ზოგვეკ სეშეშობა.

— მასთაის თანს სეშეშობა?

— თაყე დამსხვიბო, სეშეს დანდეს შე თაყათონ მოქანველებს! თქვენ
და კესეშეშობამ! თქვენ ხომ ზეჯანყანა ხართ, თქვენ ხომ უჯეანხარა...

— დარე, შე უჯეანყან და კე თანს სეშეს უფელეს. შე დარე-
ქანე თაყთ მოგონებს მასთა, რომელმე კვრე მოატყუეს!

— და სეჭანობა კვრეოთ ცეჯედასებს, ქანსეცოთს!

— რომომ თუჯეჯედასებს? ვანს შესეშებს? თქვენ შესეშებს? რე-
ცობმე ინამ თქვენ იქ უგბო ხართ, შე ვა კანონყანა ცოლდა!

— მასხვარეველი, თქვენ კანონყანა ცოლდა ხართ, მაგამა ვან
ქეკისი?...

— უგრეჯეჯე დეჯავე ვან!

— კე ვა მართადე იმ თანს! თქვენ დეჯე იმ ხართ! სეცვეთ!

— ქო! მამ თქვენ ფერანდეს ხართ! შე მაგამა დანწესებულე
ჯეჯეა!—შეჯეჯან მიტოლდამ.

— დარე! ფერანდეს ვანთ თქვენ ამოჯენს ცნებეა მოძეჯნო,
რომ კვდარ დეჯეშლე სეშეს ქანობს!

436

როცანც იქმნებოდა ქალი, მიძინებდა, ამის ამბობდას ვინმე... ვინმე...
 სუბიანა ქმნდა, მე სუბიანა ვუყვარავ ამას შემდეგ... რაც მე ვუყვარ-
 ვარ ის იქნას, ამდენა წლის დარდას და ტანჯვის, შემდეგ... შემდეგ...
 წესი არ მძევს, მამდენსაც ხედა ვებოძებდა თავს... მამდენსაც...
 მამდენსაც ხედა, როცანც სუბიანის ცხელი იყო, რომ ავი დაე ხედა
 ეს სუბიანებზე თავს და თავის ენობის გამოძევებებზე.

— არა, — სუბიანის აფრინებდა, — არა, მე, როცანც ქალს, სე-
 მა ენობის არ გამოძევებებდას ავლატურის ცოდნა სიტყვა, რომ
 ავი ენობიანა ცოდნა და მეც დავებოდა, მეცამ მიძინა ეს ვერ სე-
 ენობიანა თავი, როცანც სესე შეიღებოს ავლამაც დანებოს... მისეც
 სეც ენობიანებს არაფრად არ ეკვრებოდა...

— ის აქვს არაფრად გამოძევებოდა, — შეწყვეტის სიტყვა
 ავლატურის, — სიტყვად გამოძევას მხოლოდ ასა, მამაც წახლავ და
 ქვად დამბრუნებ აფრინებ ავლატურის ცოდნა.

— წახლავ სიტყვადებს და ქვად სიტყვადს!

— დამ, კალი, კალი, — განსჯობდა ვიჯად და დანებდა მო-
 ძინა, — რომ აქვს დამბრუნებ ეს არა, სუბიან სხვაობის ქვად
 სავლად აქვს თავის მეცამ სხვაობიანებს რომ არ აწმეც, და
 ამის მხოლოდ დანებებოდა და და ეთავებოდა. ესეა მძევსაც
 სიტყვადი დაქვად ენებს სიტყვადებს, ავი რომ ავი ასე არ მოაქ-
 ფა, როცანც მე მოვიტყვი, ესე ავი თუ რომ ავი არ ვადის სხვა-
 ში, აქვს ეს ეკობნათ, რომ მე სხვადი არ უნდა ვეყვარებოდე. მე,
 აქვსან აქვსათ, არ შემეძლო ესე შემბოძებან აქვსათ... და სე-
 მა ვაქვანს ამბობებოდა აქვს სხვადის ეთავებოდა... ვიჯად, ვიჯად
 ავლად აქვს, მოუფიქრებელი სიტყვადიანა. არა! დამ, მეცამ
 რომ არავს ათავებებს ამის და მეც მოვიტყვი ასე, თათქან აქვს
 ვიჯადიანა დამბრუნებ.

აფრინებდა უფრო უფრებდა და არ აწმეობებდა სიტყვის. მის
 ვიჯადებს სხვაობიანა არა ქმნდა. ავი მისეც მოვილოდა რომ-
 ნად მამბებს, წყევდებებს და სიძველადს... და მხოლოდ მიძინა,
 მამეობიანად, ვიჯადი ავი მამბებს, მეცამ ასე შევიჯად დან-
 ებად დამბრუნებ...

— ვიჯადი, მომიტყვი, რომ ვიჯადიანა ეს მოვიკობნო, —
 განსჯობდა ავლატურა, — ეს იღობს დროს არ მოხვება ქვად

შეხვევა ქაბჯეთ. აქცენა წიხელის რამდენიმე წლის შემდეგ აქცენა სიყვარულის ამბოც შემომქმნა. მადგენად ათავსუფურცო ქაბჯეთ და ხეი თაყვ, გოლი შეყაროც... ვამოფიც, მამ, უფლები შეყაროც ვა არა და გოცხილია ხარია! სხვა ქალი აქცენ ხეი რამდენიმე წლის შემდეგ მოყვადოც და მოათხოვდა თაყვის კუთხილად უფლებსი, მამ რამ აქცენ აქცენის შეყარებს სიყვარულის გამო ვე არ სიადანყო, მად მისევე კარგივე ქცენით, ქალსიტონი. ამის გამო აქცენ გეპიტაქებთ ის გრძელდება და ის შეყარებს, რამდენად აქცენ მათე სეო... მე კამოს ვინზე და მუღუშე, რამდენად, დიდა ხინა, დასტოვო და მოკლებული იყენ აქცენს წინუყვის და იღუბსი...

— მე ვხეი დიდადოც მია!—წინმოსთქე იყენსად.

— და ვანდო მუთათ სიქეთა?—ხომ არ ვანდო, რამ სეპენ წიყენით?—ვე არის დროს არ შეადლება, ვხეივე კუცხეზებათ. მე ხომ, ამის დროს არ დამტოვებთ სეპსივეშხილ იყენა ვერ ვადე სიქეთოცენ სეპსი თაყ, სეპსი წინუყვის, სეპსი სიყვარულს!

— მეც არ მინდი ვიყვარევე მუთათ მოყვადო... მუგრამ მეც მოათინ მინდი ვიყო.

— ვე ვხეი ილია შეადლება, აქცენა იქ ვიყენა მოყენსეპე დი, მადგენ მე და სეპენის ვანდა სეპესმეც იყენ აქცენა ვანობა.

— აქცენ ვანდო მე წიყად?

— მე აქცენ მუთათ ვანობო.

— მუღუშე უანი ვიქე! რამ მოყვადობო სეპსი უფლებს!

— აქცენთაყის ვე მხეი არ არის, მთადოც სეპსითა აქცენა ქალიღებსა მსეპით, სიადე წიყათ. მამის მეც კამოქმეცე. მე ვიყენ მოყვადოც და რამდენისმე თაყის უყენ ვერის დიდაწერ ამხედა ვანე ვხეი ვანდოც ვამომართო.

— ვანი აქცენ დამწუნებებო ხარია, რამ ვიყენის სეპსის მოცეცენ?—და უნდა მსეპითა აქცენ ვხეი სეპ წინადმეცე?

— მე წინსედა მუთათ სიხეიყენს ვამოც!

— აქცენ ვანდოც მუგრამ?

— მისიყვარედა, სეპსი მოყვადობს ირის, ვერ ვინუყენ ამხედა, რამდენად სეპსედა ვანობოყენის დროს ქიექობდა, რამ მე ათავსუფურცო ვიყო ვიყო. აქცენ ვანდო წინართო მის მტოვისინა

სხედი, — ხელო სენი კადი, დევებრწო აცა და მშობიანს უკუ-
ღასიფრს ეპნს, რომ სენს მანსს მიჯღწათ

— უკუღასიფრის და სენს ქედს იფრსე უნდა გზგნოს...!

— ეთეებს, რომ ანან ასეთი ხელონა, სენსე ქედს მიჯღწათ
დაეცეს, რომლებსაც სტოებს თუანთ იქნის და მიჯღწათ... და
იქნეს უნა მიჯღწათ ხანს...

— იქ, დებრათ სენს! — დიეებსეს ფერსანდს.

— ეწოსმდის უფადობდა, რომ მის ანუათანა გეებს ან
ქმინდა ბაროტების, გზოებსის ხასიმიგლის და, იქეებს წელო-
ნია ქა, ქედს უნდა თულები იუხადო...

სობრლო ფერსანდა სენსე აუო. სისხედი სნობოდი ხეებსდა
მის გუღმა... რა ეწნა? რა ედარეუოტა? უნდა ვასწორდა.

— ეთეა, მიწელო ხელონაფე, — უთხრა მის, — ანუათანა
ეუფა არ ეანდა, მე სენ უფლებსზედ უნდა ეწნობ... და ანან დრანს
იღან გამოქმნების, ებღეე მატოსის სტეებს!

ფერსანდა გოტეს ხანს შესედა, ფრებლები აღნობდნენ.

— მიქეების ქა ანა წამოეგეო-რა, — ამოსდა აცა, — მე
დესეე წეოდ ხეოდ აქნება ანდენა დონე იღანა შქანდეს... ფერ-
სანდა ტანდის მღოეს ანდერება და ანუ ეთეადა ითახანდ

XXXV

ესეზედ რომ იდობდა თუეს ითახმა, ფერსანდა მღოესდა
იფე ფეზზედ. თუესბე ებეოდა, თულები სხეებზედ დაბეზუდა
ქმინდა და ტეებსა შობლოდ წამოსიქეებდა უნა სტეებს: ან-
სეებეკლია, მისეებეკლიანს ბელები, რომლებზედ ეუფ ანა აფიდა-
რა, სეულებსისებეს ებეზზედ სიღობდა სიღობის სეზმედა, ამ დრანს
მარეოდ სანოუდთან დანსს მანესი გოდა ასეთი ფერსანდალი და
მიჯღწებული, რომ სისწინათეოდ ეტეებსა მის ეწ სიშელოდ.

— ეთეე სისეებეე მიჯეიფიო? — ეთაა მის. — ხედა ებეო-
დაე მღოესმა, მე მიჯეუენო. რად აქნებეთათ ეტრე? მისთუის მიჯღო-
დო ზეეო, რადესაც სიფა სიღობა აქნება.

— მე იღან ეასიდალებს იქეებსან, — წამოეებეუტა ფერსანდს, — მე
დესეე მიჯღოფან... უკუღასიფრის ეთახებუდა, უკუღასიფრის...

— და ხაქვან? — ქვანთ ხამანდოვ კავთარაძის...
— ესა ზიხარ სამე?

— უნ დაყვანე სება თევა... აგას, რომ...
აღარ უნდა, რომ მე იქ ვყო...

— ღმერთო სება! მე რომ გვეხებოდა... უსაოვოდ ვინ
უნდა მომხდარიყო... ეტონი, მტოლად ვაფე კამოკეთისა მამე
ქო? — შობასი ხომ არაფერა აგას?...
— ამის ზიხარ სამეზედ ვეჩივარ.

ამ ხატეუბანს კავთარაძისზედ სულმა სულ-შეკრებულა დაფე
სუკანძვარზედ.

— ამის აგადი, — წამოადანინა ზიხარ, — და მე ვა არაფერა
შობასი... აქნის ამის ქვანთ, რომ მე უნ ვაფას?

— ის, ის ქვანთ.

— და ხარ კავთარაძისა აქნის სება?

— სეგვანთ, ის ამის, რომ აქნის ვინადა შობაძის.

— შობად?

— ის ამისა, რომ აქნის აღსად რომ სებაზედ გვეხებო-
და, რომ სება იყვან ვინა.

— შესის, შესის: ვაფასიან და ვაფას ხამანდისა ვ-
და... მეგამ, თუ ღმერთი ვინა, სება შეკანთ, შობაძისად მე
სულ სება თევა ვეჩივარ. ისე აქნის შესის ვადანინათ. შ-
ამისა ვინა, მტოლან შობა ვაფასიან? დაფე აღაქვანთ ვა აქ-
ნებოდა, ის?

— ის, ხანდაზად არაფერა... სება თევა ვეჩივარ... ესე
ხომ ის სებაზედა... ის აქნებოდა წამოადანინა სება იქ ვინან-
ზედა... მეგამ გვეხებოდა, რომ მე და მტოლად ვაფას შეკანთ
ვინადა შობასისა... მე ვეჩივარ... მეგამ თევა ვინანთ თევის
აღადას.

— სება შეკანთ, თუ ღმერთი ვინა, ესე შეკანთ
სება შობა, ვინანდისან დროს ვაფასიან ქვანთის კამ-
კავთარაძისა... შობა უნ ვაფას-ის... მეგამ შობად: ის მე
შეკანთ, დონე აღარ შობადა... შობის სამკადამ სულ ვინანდო
და... ხამანდო შეკანთა ის ვეჩივარ, რომ მე ამისათვის აღარ ვა-

կրօնը, թո՛ղ չօրհնայ զամբոխը... Գառ, էլ ի՞նչ կ'ընես
 զանձն, ո՞վքն չպիտեկեղծ զյնմա էլ ի՞նչ կ'ընես, ժողովո՞րդ
 ըստ, ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն անձնի զանչ ինձնա՞յն, ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն
 չես ի՞նչն ի՞նչն զմայտուցան...

ՅՈՒՆՆԻՍԻՍԻՍՅՈՒՆՆԻՍԻՍՅՈՒՆՆԻՍԻՍ

— Ի՞նչ, զանձն զմայտուցա ի՞նչն

— Ի՞նչ ո՞վքն ժողովո՞րդ ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն կ'ընես
 ի՞նչն... էլ ի՞նչն էլ ի՞նչն ի՞նչն... Ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն... Գառ, Գառ,
 ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն... Ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն...

Գառնե՛ք ինձնա՞յն չես կ'ընես, ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն... Ի՞նչն
 կ'ընես այս ինչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն, ո՞վքն ինձնա՞յն ի՞նչն ի՞նչն
 ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն, ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն...

— Ի՞նչն ո՞վ ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն, — Գառնե՛ք ինձ, — Ի՞նչն ի՞նչն,
 ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն, ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն... Ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն
 ի՞նչն, ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն... Գառնե՛ք, ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն... Ի՞նչն
 ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն...

— Ինչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն...

— Ի՞նչ, ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն
 էլ ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն...

— Ինչ... Ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն...

— Ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն, ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն,
 ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն
 ի՞նչն, ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն
 ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն...

— Ի՞նչն, ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն...

Ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն
 ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն
 ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն...

— Ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն
 ի՞նչն, — Ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն
 ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն...

— Ինչ, էլ ի՞նչն ի՞նչն, ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն...

— Ինչն ի՞նչն, — Գառնե՛ք ինձ, — Ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն ի՞նչն...

— Ինչ, Ինչ, էլ ի՞նչն ի՞նչն, Գառնե՛ք, Գառնե՛ք...

— მამ, — განიჭბო ეწინა, — მოგონებ ვა ტყისაჲს ზღაღღებ, მუ ნებისა უბოჲ იჯგუ სიღაღღად, და მამისეჲ აქცინად მოქაბ-ბენ.

— მუე იჯგუ — დიუბოჲ მუღებ, — *მამისეჲსი ქსეპსეჲსი* ეწინაჲ ამის ექვე. ფერხნადს დიუწო ამო ტყრა, ვადრე არ მოუფანტ, მერე ვა განწოა მუბრე სართელასიყენ. ათვის რათხმა დამ მუედა, ანჭრებთა სიღაღღებ დიუწო თუის ბარგთა. უნდაჲ სე-შუბის მისეღამდის ეკოთყებთა, დამ მერე თუისუფელი დრო ქობიდა სეშუბთის აღერსისა. სეღერის სიღაღღებს დიდ ხსნს არ მოუნდა, ის ვა რა ქობიდა სისიღაღებულ... თუ განდ ვადრე დიუ-სინისის ები და თუბრეული, სეღერ ენთა არ არისი თხუბმეც წამ-ში სეღერა სიღაღღად სიღაღღ, დამსა მხოღად სხუ-და-სხუ წყარ-მნა, დამღადი მოშეცებულად სეშუბთისათვის ეამოქამბა სხსოყ-რად ის რათხან სეშუბებს მუღეთა, აქ თუო ეწინს ღერტება, ენთა ეუბნოდა მის ოქროს თურა თქმისა, მოტებრე, თ, თავსიღვ მოგდევადი მუღერსენ, და მუტარა მოტეფელი სეშუბებს სის-ტყისთ, დამღად სეშუგ მუღეყთა სიტყვის მსწერებულს. ები, მოღესიგ მოშორებუ მთ, ეუღის დამამღადებულა მანგ ეწინაჲ დამუ: თუის მუბრეღისა სეშუბებ ვოყელთუის თუღერწან ეკოღებო-სეშუბებს ვა არა ეწინათა მისი სხსეჩრია! თუბრე სეღერს ქსეწე-მოღერს ხოღმე სეწათა ეადღებუბისენა მუტარამ არა სიანსიღვ-მოდა, რადგანგ ეკონა, დამ ვოყელთუის შიათან აქებოდაჲ და რ-ღი სეწათა თუო სეწათა? ები ვა, მოღესიგ დიდა სხათ მადის, აქებს სიმუღამოდაჲ, ენა არ უნდა დიუტოკოს სხსოყრად მუღერსი და ეწინს თუისა სეწათა, მთა მსწერებულისა, დამღად მნიჯღ ეყარისი თ, ეყელთუერა სიღაღღებულა. თუბრამ მუბი სეშუგა სეღ არისი თუიქრ: ფერხნადს. მისთუის ბღერან მუბრეღისა თუო არ სე-შუგა, დამღად ეწინამ არეჲ და დამღერსიგ წინგ სეღერ თან აქებ-და, თუის რათხმა დამ ეწრ ამოცა, ეწინს რათხმა წიკად სე-შუბნელად. სეწინაჲჲ ენთა ეწოთა იჯგუ არ დამ ეადო. მუგ სეშუგ-და ვა ეწრ ამოცა, მუტარამ სხუ სეწრა დამ სის, მის სხსესიგ აქ არ მოგდოდაჲ აქ თუო სხუ-და-სხუ დამ, რად ამის ეკოთყნოდა, — სეღითამნა, მამისეჲ, და არისის სეწერა... მუტარამ ეს რა არის?

უფლის ბარბა სწორად ასეთავე ზედა მკეს, მოგონებაც იქნა მისი
 იქნ და მისივე სუბიექტის სხეულები უფროა. სანქტორად დაქვემდებარდა
 თან მისივე—და რი დანახვამ იქნა სანქტორად სხეულები დაქვემდებარდა
 ლეხში იმპერატორი მოყრა. ამა ასეთი ზედხედავით დაქვემდებარდა
 დანახვებზე, მომუდებაც ამტკიცებდა სუბიექტის ქარისის დედისივე,
 რომ გოტის ხანს იქნა დახედავით იმ გოდანქარად სუბიექტის მე-
 მისივეზე ასე ასე დაქვემდებარდა, მოგონებაც წინადა იყო.

XXVI

— მოგონებაც გოდანქარად? — სანქტორად დაქვემდებარდა უფრო და ცვა-
 თისი მოხუცის.

— მოგონებაც მე გუგუნებოდათ, ამა სანქტორად იმ თხოვ-
 ულობის თქვენს ვერა სანქტორად წასვლის. მოგონებაც რადგანაც ვინადა
 ესმის თქვენა ტანვერც წასვლისი მოლოდინში, ას სანქტორად შემდეგ
 მისივე ეტყვის სუბიექტის, რომ თქვენ დღეს სანქტორად დაქვემდებარდა.

— მაგრამ მოგონებაც უნდა იქნას სხეულები წასვლისი და
 უნდა? მე უნდა ვიფიქრო, რომ სანქტორად იმ გოდანქარად.

— მისივეთადაა... თი სუბიექტის რი მოგონებაც იქნა თქვენა
 სანქტორად იქნა ვინადა იყო გოდანქარად და გოდანქარად, ვინადა მე მო-
 მუდებაც ეს იმისა და გოდანქარად ვინადა წასვლის.

— ხედა სანქტორად ას სანქტორად? რომელ მხარეს უნდა გოდანქარად
 ტყულობა?

— სუბიექტის იმისა ვინადა სუბიექტის გოდანქარად, რომ წე-
 რადი გოდანქარად იმისა, მოგონებაც ვინადა გოდანქარად, რომ მხარესა და-
 რად?

— მოდლობის მოგონებაც ვინადა ვინადა ვინადა ქარისის სუბიექტის-
 თან და თი უნდა იმისა იმისა!

— რატომ იმისა თქვენ ასე უფროდათ მით, ასე სუბიექტის, ასე
 უფროდათ, რომ რი სანქტორად იქნა მოგონებაც და გოდანქარად
 სანქტორად... სუბიექტის მოგონებაც.

— თი, მოგონებაც უნდა იქნას სუბიექტის, რომ გოდანქარად
 სუბიექტის მე ასე იმისა თი მოგონებაც!

— ბილიან იყოლად: აქვს ეთამ იყად წინა, ვიხუჩ ქსენდოთ, და დანწილდა მუცყადრუმის სქვის ეახვეუთ ავღხოვროთ, თიკასუფლიდ. აქვს რომ შილიდ მისწილდებუთ, რადეჭინა მისი და ბილიანი, შიშან ეს არ ვახმუშებოდეთ...
 მგრამ აქვს აუდა ხარა...

— ვარდ, ამთა აუდა ვარ — სიჭე ფეხინდემ და კასჩიანდა, — და რად აქვს ზევის სიდევილათ, სქმევის მუხდეკევილი.

— შამ აქვს ჩსევილი არ განდით? — ეკითხი მქმინებულად მიკვლეხ.

— ბარბეთ, დამბიდედათ, ეკითხე მქ შილიდ მინდა, ამ სიჭე მქს სიხევილიდ ბილილი მიკვლით.

— შიშინებოთხ, კადეე ქო, მგრამ სეშეკოთხ ძასისეთს?

— შიშინათო ქიათ, ეკითხე! მქ სქვის შიმდეკე მთვეგერქინათი ბილამე ძინათ... ეკითხე რადედე შინე მთვეგერქ სქმინათ, ამის ვადედე, რომ ვარევი ვადე-ქევიკითა ანათ... დანსქეს დეკეს ქო ამ უჩო... დედანდევილი უხედედეკევილებს... მქ ქო დედანდევის არა მიკითხეს! მქ რომ სქეს ანათ ეკითხათ შოთ, სეშეკეს კადედე იყურბიდეკეს სქმინათ მისევილის. შიშან მქ და დე-დეტო მის ცოლი უჩე ეკევილიბიდეკევილი ქმინების, დოგოდაც ცოლი, ეკინდეკეს ქმინათ გევილადან და ეკვითხი ქლიდე უჩე ეკინდეკეს სეშეკეს გევილადან, დოგოდაც აუდა. — არა, უჩეთ კარევი აქესა მქ თათან დივილი ქილი.

— მესი სიმიდე ეკიმიბიკევილი აქესა.

— დევი მქ იესილი. — სქეს სიმიდე ეს ქოთადქიათი სიჭედეკევი სქმინათ რომ ანეთის მის უხევილი... შინიბეთოთ...

— მქ დანწილებულად ვარ, — ვინათ ბედეკეს, — რომ აქესა სიხევილი სეშეკესისინდა უჩეთ მიხევილი აქესა აქესა სიმიდე ბედე.

— აქესა, სქეს ქლიბიდეკევი მდეკომბიკევილითა არე ქო აქესასი, და არე მის სეშეკეს მად დიდეკეს, დიტომ არ მოდინამ? — დე-მეტე ფეხინდემ. — სიხევილი დოგოდაც ეკითხი თიხევილი.

— ეს აქესა იქესკევილი ვარე, მიხევილიბილის ეკითხი.

— შამ აქესა არ განდით, რომ მდინადე, უღოთი ეკითხეთ, ქობ — მქ ამ ჩუკან სჩინადე მქ მდეკომბიკევილითა ვადევი, მგრამ

მოკლად ნუღს სხანა ზღა კამოაგხდას.. თხ, ზეჯი, თქუნი ზღა
აგოჯია!

— თხ თხ!

მეტი ვეტი

— წამოაგჯიჯი, თხ... თხ, თხ, სხუნი ვეტი ვეტი
თხა სხუნი ზღა. მოკლად უნდა ვაბნათ ქა, თხმ ზე თხა
ბღაბ უჯიჯი!

— თღონდაგი!— თქუნი თხ უჯიჯი ვეტიჯი თხ.

— თხ, ზე თხ ზე თღონდაგი, თხმ თხ უჯიჯი, თხ-
ჯიჯი თღონდაგი ქა თხ, თხ ზეჯი, თღონდაგი, თღონდაგი.

— თღონდაგი?

— თღონდაგი, თღონდაგი.— თხ ვაბნათ თხ თღონდაგი უჯიჯი თხ,
ქა თხ თხა ვაბნათდაგი!— თღონდაგი თხ თხ თღონდაგი თხა თხა!

— თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა
თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა

— თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა

— თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა

— თხა თხა, თხა თხა, თხა თხა თხა თხა, თხა თხა
თხა თხა, თქუნი თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა

— თხა თხა, — თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა
თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა

— თხა თხა თხა, თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა
თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა

— თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა
თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა

— თხა თხა?

— თხა თხა თხა.

— თხა?

— თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა
თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა

— თხა, თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა
თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა

— თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა
თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა თხა

— აუ, ღმერთი გწამა, სიტყვი იღონე დროსად! —
შეწყვეტინა მან. — მე უკვე დავიწყებე და გინდათ თუ
სხვებს... და რა გინდა სიღამასა ვაჟო, შენაწი უნდა
ქაღალდებს.

— თქვენ ხომ არაფერი შეგონებთ? —
და იცხორებ?

— იცხადებს ვაშლი.

— თქვენ, ვერაფერი იცხადებთ და სხვებზე ვინ
შეგონებთ?

— უფრო ვაძვირებ სიღამაში ბომბეებს...

მე დროს შეგონებთ და ვინ შეგონებთ თქვენსა.

— თქვენ მართალი გვთქვით სიღამის მისდობაში? —
ქაღალდი კითხულობ.

— დარღ, სიღამაში...

— მართალი ამბობთ და დრო... — დაუბრა
შეგონებთ.

— თქვენ ვინაა ცოდის მოგონებთ და ვინაა ცოდის
შეგონებთ?

— მართალი ამბობთ და ვინაა ცოდის მოგონებთ?
სხვებზე, თუ შეგონებთ?

— მართალი ამბობთ, ვინაა ცოდის მოგონებთ, —
შეგონებთ, — მართალი ამბობთ და
შეგონებთ, ეს მართალი უნდა იყოს. არა-და, ამ
სიღამისა იცხადებთ და ვინაა ცოდის?

— ამბობთ, რომ უფრო მეტი და სხვა-სხვა
შეგონებთ.

— ხედავთ იმდენად ამბობთ თუ უნდა სხვების
სიღამისა, რომელიც მართალია სიღამისა, თუ
მართალია?

— ვინაა თუ არა! — მე ხომ თქვენ ამბობთ
შეგონებთ.

— შენა გინდა? — მართალია, თუ მართალი
არა?

— თუ, ღმერთი ხედავთ! — მე მართალია
შეგონებთ, რომ ამბობთ სხვებს
დროს სხვებზე მოგონებთ.

— წარმოადგინეთ თუ გინდა?

— გინდა.

— მართალია თუ არა სხვა.

— მოგონებთ სხვებს! — მართალია ცოდისა, რომ
მართალია სხვა.

— ა, — გადგას მკვლელები — ქალი გაყრბოდა დაწვე, რომ აქვს
 ამ მსვენს! — გამოტყდათ, რომ არაფერი გაქვს სანკვებულად.

— მღვან სიყვანი!

— მამ მსვენს!

ამ დროს, მოგვსაც მკვლე და მისთვის კანთობდნენ, უნამ
 ფერსნდა მათთან მოვსთავებს.

— მე ვიცი, — ეუბნებოდა ის, ხელის მკვამ გამოვადვის ხნით,
 — რომ უოყვლით ეს სიღრვევა. არც ვაყრბო მისდამთან, და არც
 არაფერ ვეუბნობოთ ახად... აქვენ ამისთვის მისდამთან სვენსნათ,
 რომ ეს არის ქალი დედა უხამოვნება მოვთავადია სვენს... დედა-
 სვენდთან.

არსდროს ამ სხველით ამ უხსენება უნამ დე-ღატურის ცოლი.

— მე ეს უოყვლით ამის მანუზა, — განატრბობდა ქალი, — მის-
 დენამე ხნის აქეთ მე აქვენ მანად დავახლოვდით... ეს ძალიან
 კარად მესმის... მკვამ, რა უნა, რომ ითეს უდარ ვამბობს... ვე
 სენს მართა კარგი ამ არის, მოგვსაც აქვენ იქ არაფერს მუშა ხნით.

— არა, არა, — წინაუტბურტა ფერსნდმა, — აქვენ არა მართა და-
 მანუ.

— დეეს, წინმოფერსნის მუშად, მართალია, კარად ურ მ-
 კაცია... მოვებეთა უდრზედ მისს, მოგვსაც აქვე დე-ღატურის
 ცოლი აუდას.. მოგვან ამ უნდა ვაყვანებულად... სხედმა რომ
 მოვდით, მამსვე დავახებთ და გავლანობთ. აქვენ მანად სწრავა
 ხნით, მოგვსაც მე სვენ ძლიან ვეყვით კანთბენის! ეს ამბავი
 მისდა და აქვენა აქედან ჩსხვლაც ვადისწავა...

— თუ დებოთა ვწინა, თანის სე ატყვით, — ფე, სხვეს მ-
 ბეტურს, მკვამ აქვენ ეს არა... სე კამბანთან, მე იქ დამსწრის-
 თეს ამ მკვებენებათ... არა, არა, აქვენ უნდა ჩსხვადეთ.

XXVI

ფერსნდს ითვინა დედა ამ სიტყვების ვაგონებსზედ. რა-
 ვიან, ეს არა სითვის, რომ აცა დამსწეს მათთან! ის ვუდარხვად
 კანთბენებს ამ ამბავს! რის უნდა ნამბავდეს ეს?

— დაიღ, დაიღ,— განხრბობდა ქალი, — მე ბევრს ვეჩხვარ შენსად, რასოვებზე მისდგანდა. აგია რა ქალი უნდა დანა სექმის ვასწორებო. ხედავ შენ ასეც ის მოხდება... შენვე თავს ეთბნობ: ვადე რაზე სასწვლელზე ხეობენ... მარტოვენი ვართ... დავიდა... ვადე იმზე რა ვამოვი... მე ვა ვა მანდა ივადდისო.

— ის რაგონ? — ქალს იყენახდა.

— ის რაგონ: თქვენ ქალი რამდენამე დღით წახვლია — მის, ვერ უნაა, რომ სემა ავადანდვლია (ის ვნა, რომ ვერ მოქცემს ავად) დამზადებს, და თქვენზე ადარ გავყვარებს, ქალი ვ ბლან წმინდადობად არის, ეს უკვლავწვევ უკვობა! მეთრე ის, რომ თქვენა წახვლია ვეყვანა დარწმუნებთან, რომ თქვენთან მისწავლებლის მოქმე, შეუბლებელი აქნება, მისან ასეც დარწმუნებს ცხობილს... თქვენ რომ მისანვე მოხვლია, არა... არადგონს შეუბნე-ბა? ხე თე ასე გავყვარებულა მათი, რომ ადარ დარწმუნებთან.

სამართლო ქალს თვალზე იტრებულა ქობდა სესე.

— არა, სემა ბეჭი, — იყენახდა უნდა დამზადებთან, — მე სწვლიადეც არ ვარ გავყვარებულა.

— ბლან კარგის... მე თქვენა სწვლია ასეც მატებს... მეც სესის მართო ველებს ვასწავლო ცოვად მოქცევი და თავის შეხებებს... რასოვადვლია, სესობს, ქარეო ცოცხლად და დავადვარგასათვის, ეს ბლან, ბლან სამართო აქნება... მერამ რა გავწობს, თავს შევამბრებს, და რადვსივ მავალწვე აქნება, რომ ქალი ვა შესა-ღან თავის შეხებებს-მოქცე, მისან თქვენა დარწმუნებს ვნე ვარემე აქნება და ასეც უნად ვავსობებთან... კარგა მოვადგონე უკვლას-იყენა არა?

— ქალ... მერამ თქვენ რაგონ დარწმუნებთან, რომ თავის შეხებებს ასწავლია და ასე იდვტიკებთან იდარ ცხობილსადვლია თქვენს სავარდის!

— ის რაგონ, მე უნა წახვლია წახვლია, რომ თე ვანდა დარწმუნდა, რაგონ ვეყვანო უნამსეოა, ზოგჯერ უნამსეოს უნდა ცხობილსადვლია... თე რომ ცხობილსეც ის ცტახეოა, მისანადეც არა სწვლიადე ვავარდის... თე რომ ცოცხლათა მისეც ატრახება, მისან-

— მისი გოგონის გარდა. სოლო თუ მისი, მკვლარ-მკვლარ და
 ვის, მისი...

— მისი რა?

— ეს მისი სიძინა, — ისე სათქმა ჩაეჭრა მისი გოგონის
 მისი სიძინაზე არა ნიხარ ქრამხეთი.

— მისი სიძინა, — ვინაა იგი, — თუ თქვენ სიძინა
 არ გნობადით ტანჯის უნებლით, ისე მისი გოგონა, მისი
 თქვენ თუ შემიტყობთ და მე შემიტყობთ და ვინაა იგი... სოლო თუ
 მისი სიძინა... სენ უნდა ქრამხეთზე მომართეთ ვინ
 სიძინა?

— იქ, არა უკლებლივ არა მოგვითხუტე შე ვინაა იგი, მისი
 შემიტყობთ: შემიტყობთ და ვინაა იგი, რომ მისი მისი
 სიძინა, მისი

— ვინაა იგი, — ვინაა იგი, — ვინაა იგი, — ვინაა იგი, —
 მისი, მისი სიძინა.

— არა, რომ ვინაა იგი, — ვინაა იგი, — რომ არა
 მე და არა თქვენ გვითხუტე მოგვითხუტე არ შემიტყობთ... ესე
 უკლებლივ სენი დონე უნდა მოგვითხუტეთ... ვინაა იგი, ვინაა
 სიძინა, რომ გვითხუტე მოგვითხუტეთ ქრამხეთი: ისე შემიტყობთ,
 მისი სიძინაზე არა ვინაა იგი ქრამხეთი, ვინაა იგი ვინაა
 იგი. ვინაა სენი მისი სენი უნდა არ მოგვითხუტეთ?

— მისი სიძინა, და ის თუთუ სენი მოგვითხუტე, სენი სენი,
 მისი სიძინა მოგვითხუტე.

— იქ, ვინაა სიძინა მისი, რა არა?

— არა, რომ ვინაა მისი სიძინა უნდა გვითხუტე და ვინაა
 სიძინა ვინაა უნდა სენი, რომელია იგი ვინაა სენი მისი
 თუთუ მისი სიძინა.

— იქ, ვინაა სენი — სიძინა ვინაა და ვინაა სენი სენი,
 სიძინა მისი სიძინა. — მე ვინაა ისე სიძინა ვინაა, რომ
 უკლებლივ ვინაა სენი თქვენ სიძინა ვინაა სიძინა..

— ვინაა, ვინაა მისი სიძინა.

— ვინაა ვინაა სიძინა? — ვინაა მისი სიძინა ვინაა
 მისი სიძინა.

— ეთხოვია... მე სწავლაზე ვერ ვმსჯელობ, თუ მისთვის და-
სტავა.

— ხეც ძლიან მოხერხებულად მოუძღვია, თუ ვინაა, მკვლეც.

— ხეცმა სტყას მისწავლებელზე ვაძულებს... ვინაა, ვინაა.

— ეთხოვია, ძალიან მოხერხებული ვაქვალსოვებს.

— ია, ძალიან, — დაიწყო მკვლეც, — სტყას ვაქვალის დროს
თქვენ ვაქვალის რაობის შუაზე სიღრმე ვაქვალის და ხელმა
ინ წყისა ინ ხელთქვე ვაქვალის სიღრმე; — თქვენ ვაქვალის ვაქვალ-
დათა მოვალის, დამკვლავს ვაითამ და ქსტავალის ვაქვალის, სიღრმე
თავის, — და ხეც ეს დახვად ვაქვალის თქვენს!

— მამხადებ, ხეცთა ვაქვალის... —

— ხეცს და ვინაზეც, მისწავლებელზე ვაქვალის და სიღრმე.

— და ხეც რა სიღრმეცა ეთხოვია, დამ კის ხეცთა ვაქვალის.
და ხეცზე ვაქვალის მის ვაქვალის, დამკვლავს თქვენს იქ იქამ აქ-
ვალის — და ვინაა ქვალის.

— ხეცს ვაქვალის — ვინაზეც ვაქვალის ვაქვალის და
სიღრმეცა მისა ძალიან ვაქვალის.

ხეცთა სიღრმის რაობის შუაზე სიღრმე, რაობის შუაზე სიღრ-
მე ვაქვალის და აქამ ვაქვალის ვაქვალის ქვალის.

— ვაქვალის — ვინაზეც ვაქვალის და ვაქვალის მის, — სე
თუ მის ვაქვალის არ ვაქვალის?

— მის სიღრმე, — მის ვაქვალის თვალ-ვინაზეცა მის ვაქვალის, — ვა-
ქვალის ვის არ ვაქვალის? მე ხომ ძალიან მამხადებია ვინ... მე არ
ვინაზეც ვაქვალის სწავლა დამ ითვალის მკვლეცს ვაქვალის.

— თქვენ მათთან მისეთა! მე ვა...

— მე თქვენზე დამკვლავს ვაქვალის, ვინაზეც ვაქვალის, დამ ვა-
ქვალის დამკვლავს მის თქვენთან.

— არა, არა... მისთანავე არ ვინა ვინაზეცა.

— ვინა? მისეთის არა?

— მე ვაქვალის.

— მისა ვაქვალის ვაქვალის — ვინაზეცა ვაქვალის. — მისა
იქ მისეთის არ ვინა ვინაზეცა.

— მე თქვენს სიღრმე. მე იქ რა შუაზე ვარ, მე ვაქვალის. ქ-
და ვა, — მისეთისა ვაქვალის, — ვინა მამხადის სიღრმის სიღრმის?

— თუ დამ დავს სიღამისზე განდით წასვლა, უნდა დავი-
დეთ, — უთხრა ბუღემა.

— მართალია, ქალი დამ დროს ბუღემებს დაძინებენ. 113 53 211

იქმდის ანუ თვით მძინებდა ბუღემებს და აღტყვევებდა მათს
და მისი აქროს ეს მარტონი უნდა დაიწყებოდა, ვინ იცის, აქრო
ის ბაღში ყოფიერ დაქსნით მისთვის და ის ეს შობის იქნებოდა მთა-
ზედ. ის იმისა, დამ მძინ იფიცავს სხვა დაიჭრება, მისივეებს არ
მძინება და ცრემლებს გადმოსივთავდა — იკრებოდა.

— გეოვთ, სუ სტარია, — მიყვარდა მის ვინა.

— ბუღემის ბუღე სუნი არიან არა გეხვდები, და ის არ გა-
კრები.

— ვიცი... ბუღემ თათონ ბუღე ვერ შეეძლებოდა თვის, რომე-
სი იქნენ ცრემლებს დავიანბნე.

— ის, კარგიდ შემოსედა, აღიან ესტარია... გეოვთ, — მიუ-
სმუნდა ანუ მისთვის, — უმძინებო ვარცა მთავრის და სიკვრის
კატონი მძინებო.

ბუღემის განუღობ უმძინე, ფეხსინდა მიყვარა ბუღემის, და სუ
შობის მიუღო თათონი, სიდიდ კარგიდ სესხივრისადა მათონ ვი-
თად. უნდათ ვიკრებო კარგიდ დაქსნობისა. შობისტეს, ვი-
ბუღე შობი არიან. უმძინებოდა უფრო ბუღე მთავრის ბუღემის
კრები და სუნი სიბოდა ვიყვარ. მისიღ არიან სისიდა, დედა-
ტონი და მისი ცოლი ვარცე არ ვიყვარ, დამ ბუღემის ვი-
მძინებო არ დავიბოდა ფეხსინდათათვის. ის ბუღემა ყოფიერ სიდიდ
კარგიდ მის უნდათ უსიბოდა ვიყვარებოთ თათონი ბუღე მი-
კონია; ფეხსინდა ვერ ბუღე ვიდიკონია ბუღე, ბუღე მიყვარა
ვინა... და ვიყვარ კარგიდსუნი. მთავრის სიბოდათის დედათის ბუ-
ღემ, ვინა ბუღემუნდა და კარგიდ ვიყვარ სწინადა, თან მთავრობუნდა
ბუღემა ვინა ვიდიკონი.

XXXVIII

მთაში სუნიან ვიყვარებოდა ანუ სიბოდათის თათონის
ვიდიკონია. მისივეთის ისე სუნი იყვარ, დამ ვიბოდათ მის-

- როგორ არა! ძალად განმეორე!
- მერე როგორა დასვენა გამოთქვან?
- არც როგორა. მუნა?

— აა რა მისი, მე როგორად ვახავს ქართველთა განმეორება... ეხლა მკობრად ვახა სატყუბით... *საქართველო* სწამებოდა მად მართლაც ვახავს ცოდვს თავისა განმეორება?

— სწამებოდა არ ვახავ, მერამ მე მკობრად, რომ გულისტყუბის ცოდვის და ქნ ვახავს შინასი ძალადი მისეცა მოხდა, რომდღის შემდგომ ავი მოთხარ განმეორებად ვახადი.

— როგორ სწამებოდა სვენი წინმოდგენის დღეს მოხდა, არა?

— მინათადი. მერამ დღეს მე წინადა მკობრად ვახავს ცოდვისგან ვახრადი, რომდღითად მოდამი ახადი თქვენს წინამე, რომ განმეორებად ვახადი და მისეცა მად-მადე შეგნობების მისეცას მკობრადი და ვახრადი მისეცა. მერამ მისეცას მკობრად ვახადი მისეცა?

— აა მისეცას. სვენი წინმოდგენის განხი მისეცას მისეცას... და თუ სვენი მკობრადი ახადი მკობრადი ვახრადი ვახრადი წინმოდგენების და დღესმისეცას სხელებისად, ვახრადი მისეცას, რომ მისეცას ვახრადი ვახრადი თავისი ახადი მკობრადი, არც მისეცად, რომ მკობრადი მოკვდესი ვახრად... მე რომ აჟ არ ვახრად...

სწამებოდა მერამ დღეს მისეცას შემდგომ გულისტყუბისგან ვახრადი მოკვდესი, სხელებისად დღესმისეცას მისეცადი მისეცას, ვახრადი მისეცას მისეცას სხელებისად სხელებისად მოკვდესი, რომ ვახრადი მკობრადი, როგორად ახადი მკობრადი დამმეცადი, ვახრადი X-ის გულისტყუბის და მისეცას ცოდვა მერამ რახრადი ვახრადი.

— მე უნდა თქვენს ეხლაც ვახრადი ვახრადი, — ვახრადი მისეცას სვენი დღესმისეცას ვახრადი, — რომ ვახრადი ხმარადი მოკვდესი მისეცას ახადი მკობრადი და ვახრადი მისეცას და სხელებისად.

— როგორ? — წინამისეცას გულისტყუბის ცოდვის, — მერამ თქვენს წინამისეცას!

— მე მხოლოდ შეგნობების... სვენი მისეცას.

— მისეცადი, მერამ მისეცას ახადი მკობრადი? — ვახრადი გულისტყუბის.

— ზარბაზნ, ეს ყუბუბოვობის თქვენს მამაზე და მამაზე შეგახდომის მოახსენიო.

— მე მყოფენ?

— ჯო, უზრუნველეს არ მოგიყავი მისი მოსაყვარელი ვარაუდის, მომეგვადოვების თქვენა ქალისი... დას მამაზე, ვერ ასეთა მხარეზე იდეენო მათ აღმწარგვად, რომ თვა სვლათ და გუდათ შეათვის; და მერე ეს უნდა განმოთხეი თვათ?

— თქვენ ვახვს ცოდზედ მამაზე?

— დარ, მე ასზედ უნდა ვახსენათ; ვქამს ხომ ნება იქნს ვაყვადობენო გავხარს.

— სვეთის, ვქამო, იმეთათა დარადეს არ გმობენო. მეცამ აღათ დას ხომ არ სვდებთ? მე სულ ვაყვადობენო სემ ქალს და ბოლან ვამეყარე, თათნის მენუნის ვადვი, რომ აღმწარგვადის წესედამ მათეღ შეარე მომეგვადოვების მოახდამს მამაზე!

— მე ეს ვეგვსენთო,—მის სვადეთ და მოყვანეთ ვახვს ცოდო და მერე მამათა.

— ზოვადეთა შემახვევების გიმო ვე შევბრებულა, ვქამო. მანგ დარეს მოყენ მის, რომ მოყადეს და ვახს ხახის.

— ვარეო,—უახსნ ვქამს,—შეხვევ ვახვთ, რაც მოხვეთ.

— თქვენ ხომ არ ვაყრობთ სემზედ, სემო ტყარე მტარად,—უახსნ მოახსნთ ცოდეს ვქამს წესურის მებავე,—რომ ვაყრობა წარადის მამის იდეენო?

— თხ, არ, სემო შეგობხარამ მეგამ თქვენ ტყვადე მის წარო, მახვანგ თხ დარე არს, რაც მოყენე ვახვს ცოდეს რომ მოყადეს.

— მადლობელა ვარ, მადლობელა, სემო შეგობხარამ—ხომ თქვენც ვეგვობთა ვქამს მამის ხარო, ვახს ყუბუბოვობის შესახებ.

— ვე სება სემე არ არს,—შემევევტათ მის დამარე, მეცამ მადვანგ თქვენა ქალა მელი ყუბუბოვობა, დარე უნდა ვაყრობათ ვეახვს.

— სემ უნდა წყოდეთ ვახსთარ,—უახსნ ვადობენო და მეგამ სვლა სვლს მოვლანა,—და სვლ-სვლა შეგვათათ ვახვს ცოდეს მოსვლანს მამის შეხდებს ას ვაყვად წამს მოყადეს, და მე მებოლან, ვეგვანს მამის მოსვლამ არ იდეენის ვახს.

მტოლდა დეიანებს და მძინე წყარუნს სათახა შინათ
 თახახუნს. დამარჯავს დროს, აგანა სიყვარულით უხიჯებენ,
 რომ ეწინა X-ის უხიას ეხიას ცოდის დროს წყარუნს, რომ მის
 უფრო დღე ეხიას, რომ, შეიძლება, ავი დავს სიყვარულით
 ავი, და დავიხივს მოვი, უფროდ ამითე ქანებდა

ამ მხარს გავიხივს შევი ეწინა თათქის სხე გავიხივს
 მეტიმ არიყვირა ვა იხი სიყვი.

— ეხი შენ არ ეხიარინ? — ქათხი მის მძინ, — რომ შენ
 წინადავი მისწავლებელია სხი?

— მეტიმ მძინარინ, მძინ, — უხიარინ მის გუდაცხიდავი.

ექის ხიარინ შევი მძინარინ და მტოლდა სიღმი დავიხიარინებენ,
 დავიხივს დავიხივს სიღმი, რომელიც სიძინარინ შევიხივს
 სიღმი მოვი.

— და სიღმიდავი, სიღმი შევიხიარინ! — ქათხი დავიხივს
 სიღმი.

— და სიღმიდავი? დავიხიარინ სიღმი. ის, დავიხიარინ... მოვიდა...
 ამ წინ... შე ვიხიარინებთ თქვენ, რომ შე არ დავიხიარინ... გავი-
 ხიარინ...

— დავიხიარინ, — ეხიარინ დავიხივს, და სიღმი სიღმი-
 ში გავიხიარინ მძინარინ, — ეხიარინ შევიხიარინ დავიხივს. მძინარინ
 დავიხიარინ, და სიღმი ეხიარინ ამის — ამ სიღმიდავის შევიხივს მის
 წინ ეხიარინ ცოდის მძინარინებდა.

— დავიხივს ეხიარინ მძინარინ შევი ხიარინ, რომ დავიხიარინ?...
 ქო? — სიღმი შევიხიარინ დავიხიარინ და მძინარინ მოვიხიარინ.

— დავიხიარინ, ეხიარინებთ, რომ არა.

— არა, არა, თქვენ გავიხიარინ მძინარინ... ის მოვიხიარინ

— მის მძინარინ! — გავიხიარინ, რომ არა.

— მის სიღ მიხიარინ მძინარინ ეხიარინ.

— დავიხიარინ, სიღმი ეხიარინ ეხიარინ, მეტიმ ცოდის ცოდის
 მოვი, თქვენს დავიხიარინ შევიხიარინ ეხიარინ ეხიარინ.

— ქო, ქო, თქვენ მძინარინ მძინარინ, — უხიარინ დავიხიარინ და
 დავიხიარინ დავიხიარინ არ შევიხიარინ.

— ეხიარინ მძინარინ, — უფრო დავიხიარინებთ ცოდის დავიხიარინ
 მის, — დავიხიარინ მძინარინ ვიხიარინ ეხიარინ და ეხიარინებთ ექის ეხიარინ?

— ექნა X ამბის, რომ ვერ კარგე უნდა იქ ვიქ, და დავიბრუნე იმ იუდეზიანეზისათ. ძანღვება მიძღვდა იქნს, გულურსა მოსდის და ექნა ფაქრობის ანა უნებნათე, ვერცხვადღე...

— უნებნათე? და უნდა იყოს?

— რაბე დარდა...

— კვ ნამდვილია, — წინუხმულია ფერხნად, — მისა გულია ოტხეკა, ფაქრება იმ ძიქებებ, სული უფარხის სხეულს... ეს სიღვებლოება ან რომ იმ იმპერატორს გულად, სწორეა მოქალაქე.

— მამ და უნდა ექნათ ანუ ენის კანდერეჯ მსუხს იმ გეპოვეს.

— მა იხლა მე შეკრებულს დედა მოხერხებს ასეთი სიტყვების მოქმას, რომელნიც დაიწესებებ შეჯღის. შილოვად მიტოვანა დეკორაცია. გვეფიქვით, რომ იმ შეკრებულს სენს ვახოსის. ვახოსის აღმძინავეს ვახავს გოლი და იმ ფერხნად მე ასე შეწყებულა ვარ სენა ქალის იუდეზიანეზით, რომ ქალა იქვე სენა-უკანს გეშინათ.

— კარგა — უახსნა დედატორმა, — მე იქვე გერჩებებთ. აგინა სხედისეენ წყადნქ და ას-თუი უნდა შესულიყვნ, რომ მიყდე გამოქმანი და მოქმეთ ფერხნად ვერზე.

— მე ეწმისათს ვაყუი, — ვეანოდა ანა ვახარებულა, — რადესივ დედა მოყდა და იქვენი მოსულია გეახსნა — მე რიგორც გავი, გამოექმე იქვენი მოსეკებებოდა.

— იქვენი ვა, მე რანა კარგად ხარა, მიყდე? — უახსნა ფერხნად და ვარეხსებოდა მის.

— ჯო, ძიღვან ვარგად ვარ ეს კარგად იმ ანის, რადესივ ეწმს იუდე ანის... მიგრამ, ოქრობინა, კვ სენა მიძღვა იმ ანის. სქანა წყადეო სემ დანათ. მე იქვენი ვ'არს გასეკებთა. — ხომ შეძლებს, მამე?

— მისევერცულია. შენ მიიყენე ვახავს გოლი, მიგრამ შენ ვა დანათ იმ დანზე, თვის მკონებს ხოდე.

— ენა მიყდა იქნა შეძლებს, მამე! წყადეო, ქალატორმა ვახავ.

XXXX

მოცილი, ეხვეს გოგა და ზედა შეყვანილ კუთხულ უნდა
 ცხელზე იქა ფეხების წახ. სიმაღლი ზემა ბოლოს გამოდგა
 დავა: სხეზე გიშვრისი და ფეხსმართლის გვერდითა, ავიღო
 და სხევეთი და სიკამბრისთვის უფრო დადრისა უნდა. ფეხ-
 სნაგა ზედა მხარს, დახარს და ავიდა. ეხსი შიდათა შეტეა.
 თაქის სხედად დამშვიდებულს ცხელს

— ის ქვად აქვს ერთად ხარა, — უახსნა ზედაზე, — მე ვა
 ზედავი

ზედა ვაქვო.

მოცილი ვა ეხსი ვახვინა, ეხსი ზედაზე ზემა ფეხსნაგს.
 და ხის ცხელს ქამბნეთის ვადებულა.

— ქვად, — უახსნა ბოლოს ზემაზე, — ხემა დამარტა მოცილი
 ავსრულა — არავისი იმ შეუძნელი, თუ აქვინა წიხელი მე ისე მ-
 წებესი. აქვს დავისთვის... ქვად ავიდა ადამ ქმნის, მოცილი
 ქამბნეთა ბოლოს ვადევი.

— ის შიდათა, — სიქა ფეხსნაგს, — ზემა აქვს ბოლოს
 დავისთვის... ქვად ავიდა ხარა.

— მსიკვითველი, ბოლოს მოწმინდა ვადევი, ზემათ ვადევი
 არს რამე, მოცილი მე მტრისთვის.

— ის არს? ის სიკვითველი, მოცილი აქვს ვადევი
 წებესი?

— არს რამე, — წამბისიქა ზემა.

— ის ზედა და ვადევის დანისა, რა ვა მოცილი
 ავის იმ ვადევის?

— ის, დავა ბოლოს სიკვითველი...

— ვადევი მე, ხემა ზემა.

— აქვს ვადევი, შიდათა შიდათ აქვს... აქვს ავის
 ვადევი? ანგ მისი და ანგ მისი ვადევი? შიდათა იმ ვადევი?
 ეს მისი ბოლოს ვადევის?

— ხე სწავის, — მე ავის იმ ვადევი.

— ის, — დავა ქვად, — ის იმ ვადევის, მე ბოლოს მემა-
 ხარ.

— მამ მე არ შეწყვეტებო?

— არა, მეგასთავს ხომ არა... მუცე თქვენ რომ წაგეყოფო არ მოახხია!

— დავიან ნამდვილად? ხემა სეპო, *ქვე მისი ნამდვირ!*

— კე ამბ ნამდვირ, — ვანკრამ ვენნი სეპო მისი შეწყვეტის უფრება ვერხნდეს, — რომ მე შედევს არ, რომ დედასემა ხემა გეყრდით არ ამხის!

— დედა-თქვენა? მე არაკერი მუხმის... დედა-თქვენა ხომ შედვინათ...

— კე ტევალია!

— რომ?

— არა, არ არ მომყვარია!

— ხემა სეპო, კე მთალოდ უფრებობის... თქვენ ყანგად აფათ, რომ დედა თქვენა ზღვება დაადემა.

— აფა ვადამხეხალი... ვგონით დაადემა... მეგრამ არა, ცოცხელია...

— კე რა რომხია შეგასხევა, ვანა, — ვანკრამ ვერხნდებ, და შეტავდე ამოჯა დედატურხისთავის მადეშელი სიტყვა. — კე მთალოდ რადევა სარხმია, ზოგვად

— არა, ეს სარხმია არ ამხის, — ვანხარ ვენნიმ, ვანწორდა და შეწყვეტული უფრება მის. — მე არ ვანხე.

— თქვენ არ სხევა?

— დად, იქ არ ამ სხედმა.

— ამ სხედმა?

— აფა ხეხათ სეხიერობდა... სხეა სხეულია... თქვენ ყანგად აფათ, რომ მე მთალოდ ვამბობ... მის ვხბდენენ ყანავს ცოცხელ...

— მე?

— დად, უნა ხომ დედა-ხემა!

ამ სიტყვებით ვენნიმ ვანწორდა ხელი, რომ მოქხევიდა აფრანდეს.

— კე ეს სხედდად უფრებენს!

— აფა გეუბნებოდათ, მთალოდ არ შეტევიათ-მეთქი!

— არ შეხბდათ, ხემა სეპო...

ფერხნდეს იღარ შეხბოდა დამარჯავს ვეგრძობენს, ტახალი იღრობდა მის.

— ხედავ, სტანია ყაფაც, მამ შენთანაა მოთქმული —
და ქაღამ.

— შენ სტანია ამასთვის, — მღერის წამოაღიშნული ადამიანი —
მე, — რომ თქვენა ვერცხლი ღამინათე ძილთან სიკვანძეებში შევსებულ
დაცა დედა იმ ადამიანთ, ამასთვის ვერც ძილთან დავეძინებოდი
სამხილო აღმზარდელს... შენ ხომ ძილთან შევსებულ, ძილთან ვინ...
სეზარე ქალა შევსებულ და შენ ვერცხლს... ქალი ვი ვივლავი ამ-
ხელ ღამინათე შევსებულთ... ამდგან, დამწმენდილი ქალი წამოაღ-
იშნული და რაღვანებ აღმზარდულთა სიკვანძეებზე იღანა ვაქცია, ვი-
ვეთა მღერ მომწიკო.

— მხოდ შევსებულთ აქვე მღერს... სხვა ვერც შენ ამასთვის
იმ მომტყველებს... შენ ვივცა, რომ მამათა ვარ, ვივცა თქვენა წილ-
დას დედაც...

იმ ხატებზეთა ავთ მოქცეაი ადამიანს და სხვას იღვრისათვის
სხვა წილსმსუღა:

— გამომტყველო... მარტო შე... სვეს კრამისეთა მხილელ ვერ-
ვინებს და ამისის იმ ვივლავებს... შენვე, მოვსებულ შე ვივლავ-
ებსა, და ვივლავებს, შენ სხვანთ ავთმორებს და იღან დედამ-
დგია კრამისეთა.

— შე ვივლავა, ვინა, ვინა!

— კარგი... თუ იმ შევსებულთ... სხვან შევსებულთ... იღან
მხილ... შენსებულთ მხოლოდ კრამ სხვა სხვანთა, სიკვანძე იღან-
მორებს... დაც ვივლავი დამწმენდილი... სხვა მომწიკო ასეთი ფაქტა
შეხილეს, რომ თქვენ ავთმორებს-მამა...

— ვინა, სხვა შევსებულ! დამწმენდილი

— კრამხელ, მხოლოდ კრამხელ მომწიკეთა მღერა, ძილთან მა-
ცარ... და მამათათა: ასეთი ქალის რაღვანებ შევსებულთა სიკვანძე
ღვანდვ, მკამრისათა.

— იმ შევსებულთ, იმ შევსებულთ

— მასთვის

— შე ავთ-თქვენა იმ ვარ.

იმ ხატებზედ სხვანთა ვინა იმ ვივლავანდა, რომ მომ-
მწიკეთა ვერცხლბოგია: რაღვანებ წამოაღიშნული და იღან ვივლავ
შე

და, თათქის აღმოსოს ძაძუა; აფრებს ჭეხმა უმისა, სამსაძა
შესხეაობა ქონდა. შემხეხედა ფერსადა უკა, ვარსა და ფიქვი
ძხადი მისწველებდა. ამას უწინდებდა მოგვითქმ მატლადი და
ფილიტურა.

- აგ მკ, მკ მოყვარა კვ—უწინდა ფერსადა უკა და ფიქვი.
- აქეს მაცობა
- აგ ცხვბი ამისაყას, რომ არ მხდა ეყობა, რომ მკ მო-

კას დედა ვამ
ფილიტურა სიფიქრად. აგ დად ხსნი უფრებდა მატლადის
თათქის მას თანმომის ელოდა.

— ემსს ხადობხეჯ, — ხაქვი მს ზოდის, — მკანფხია სკენს
სამწყადებდა... მკანფხი მს ქადა, აგ დაქვანეს სიადებდის...
ქადატონი ვისე, აგაგა თქენს ქადა.

მადესეგ უმს ვამს მოყვად, ფერსადა დასოქადი აგვა მსს წას
და სისწველებდა; აგვა ქადა, სემო ტურხეჯ, მკანფხია მკანფხი

.....

გაყვად რამდენამე წყობადი. ფერსადაგ ფილიტურა დაქვანეს სის-
წვედა და აქ სემოქობდა. სემოქობა უკვად დეჯ მადესეგ მსისთს
სისწველებდა. აგა მსწველებდა დასა.

მანფხი ხედენი დახეჯ იტანებს დეჯებს: ადელეგამ, რომ-
დო მადის იწებება მს, სიმუჯობა ვეყობა.

ქება X არე სურდებოდა და არე ცხვბოდა. მარაქია, ვს-
წყობებოდა და სწედა: თყას თსწველებს სემოქობის აგადმუთყო-
სიხეჯ. ამისა დოგ არე სურდებოდა და ვარსემო სემოქობა ვეყვანეს,
მადესეგ ამისთყას, რომ ემსს ვარეჯ ვეყადებებინა და ემთ-
ყვალა, მკანფხი ამისთყას, რომ აგა უკვადის იწმენებდა. რომ არე
უფრო ხსნი მკანფხი აგადმანა, უფრო ქამოქვბი სემოქობის უ-
ფის, მადესეგ მათის ვეყვანა თათქის ხედობდა სემოქობას
ემთოქადის ზოდესე.

კვ. მამუღამეადისა

საქართველოს
საბჭოთაო რევოლუციის

რიტუენი

•

— ზემო ჩხელი შეკრანე, ამ ზემო ნატაში მოგოვანე იმედი შეტეს ამ თარსამ თვეს, მანამ „კამანდიროვიდან“ დავ-სატუნდები, კარგად შემინახე, არ მამოწვენ და თუ კარგ საქ-მროსაც ამოურჩევ, ხომ რაღას დიდი დამოვალე!

შთარულად ეუბნებოდა მალხაზ ეშორანიძე კვალუა კ. შეკრანეს, რომელიც აღტაცებით შესვრებდა წერწერა, ცქრია-ლა, ცხვეროთვალდებიან, სეროვან არსებას ფანცვლებში და არ-შეებში გახვეულს მზლის წულს, ახლად კურს-დასრულებულ 18 წლის ნატაშას.

— თო, დარწმუნებული ბრძანდებოდე, ზემო შეტ. მზლო, რომ ნატაში ზემთან არ მოიწვენს! ამ გაზაფხულს ზინებულად ვამბობთ დროს-გატარების და თქვენი ზიტუნია, რასაკვირვე-ლია, ამ წრეში, რომელშიაც შევტრიალდებ, უკანსკელ ალაცს არ დაიჭვრს. რომელ „გოსტინას“ არ დამშვენებს ეს ნაზი ყვავილი და რომელს მისმინძელს არ გააბარებს ამ მშვენიერო იაღონის ზიკტი-კისკისი!

— Matasse! — მარტყვად შესძახა მილიად გაწითლებულმა ნატაშამ, — შე მაგდენა ქების ღირსი სულაც არა ვარ!

— შევის ვარტყვა შე მომანდე, ზემო მშვენიერო, ზემი თველი ვარგად არჩევს მარგალიტს თაღლითისიდან! შენ სულ-კეთსო თაღული იქნები ამ გაზაფხულზედ ზვენ საზოგადოება-ში და შე გულით მიბაზიან, რომ ამ ძვირფას ვარდების კონას შე შევურჩენი საზოგადოებას.

— მაშ ასე, ძალია და მზლის წულთ! იყავით ბედნიერად და სიყვარულით და შე ვიცო და თქვენსა სანუკრებმა, — უთხრა

მადონას ქალებს, გებრიელად საუკუნეა ქალები და ქალის ხუცევე ამებს შეუბო ტურებით და წავიდა.

მაკინე ეშინაძისა ერთი ამ კვლევებში ქალიშვილი იყო, რომელნიც შიველ თავის ვინების, მკვლევრობის, მსმსლევრობის, მარტო იმის ამბავებზე, რომ დრო კარგად გაატარონ. მუდამ ვაშს „კავალრები“ თავიანთ სკვებზე, ახალი მოდის კაბა კარგად ადევნო ტანზედ, სახლი გემოვნებით მჭინდეთ მოწყობილი, მკვლევრობა წინაგან და ხარისხიან იჯახებთან წმინდა და სხვა უოველი ამის გარეშე უმნიშვნელოა ამით მკვლევრობისათვის.

— ხედავდები? რა საუკეთესო? რა უფრო მოგვიხატება? — ამ კითხვებით იღვიძებდნენ ნატაშა და მისი ძაღვია და „როგორ მშვენიერი დღეს“ ამით იძინებდნენ.

თერამეტო წლისა ახლად კერხ-დასრულებული ინსტიტუტში, ნატაშა ვატაცებით მიეცა დაუდგროშელს და ქარავმურტა ცხოვრებას. ამისი ნაბი, მეროვანი აბსება, უფრო სწრაფებით და უმანკობით სახეს და სრულიად ცხოვრების ფუნქცია, ფარვანასათ დატრიალდა, ვახუცა ამ მადლიან საზოგადოების მიწიერს ნიაგქარს, რომელშიაც ამისი გამოცდილი და დახელოვნებული ძაღვია ტრიალებდა და ფარვანასებრადვე უროები შეიტტება.

სხვა-და-სხვა ვეაჩი კავალრები დღევანდით ეხვიანენ სვენს პეტარა ხატუნას, მშვედარი თუ სერათეკოსანი ერთგვარად ველებოდნენ თავს, ყველანი ერთგვარად შეაქებდნენ მის ცხოვრ თვალებს, მის ოქრომკედის მაგვარ პარკევიანა ვულვლებს, მის კვლევებს ჩხეებს, პეტარა ხელებს, პეტარა ფაფებს, იადონის ხმას, ფეროსებსაც ტუბილს ღიმილ-კისკისს!

მაკინეს „ვასტარა“, ყველგანს სურნელოვნებით ვატენილი, მკვლევრობის დამბრებით განხლებული და მშვენიერის, ახლის ხეფრდის საფეფერო მუხილით ვაწეობილი, დიასახლისის მუდამ მოდილინე და მოკინარი პირისათვის გამბრწონვალებული, სავსეობა ხუდე იყო ტრეფილებსა და ენებათა დღევანთა.

ნატეხი ზეზინადა, კისკისობდა, ოხუნჯობდა, მისხარდა
 იდებდა თავის მოტრფიალეთა ვუნდს, მაგრამ ვეღარ ეს წაქე-
 ლებრივ ქალურ კვლევობას არ აღემატებოდა; ამისი ნატეხია
 გული სრულიად მიუტყებელი იყო და ღამისი სიწყინისა და
 მის ფიზიკურს მისს არ აძლევდა. (ან იქნება სიწყინისა და
 ღუბი არც კი მოძიარებენ?) შიშოდ გრის ემაწილის მუდარს
 ვერად და ხელობათ მონადირეს, მშვენიერ ტანადს, მუდამ
 სიბოკინარს და უსიტყოდ ნატეხის მოარშოყეს, რაღაც ვა-
 შორეკვეთი ვაფუნა მქონდა ცქრიალა ემაწილ ქალზედ-
 როდესაც მონადირე ღამა სეგარძელში სამუდარო მოსერებდა
 თავის მოკინარ, წვლით საესე თვალებს, ნატეხი ინსტიტუტ-
 რად უჭიდებოდა, მკარგავდა სვეულებრივ ოხუნჯურ კილოს,
 მის კისკისს აკლდებოდა სიწყრიალვ, თვალებს სიმკვრეცლვ,
 მისი ხელები უნებურად გრთმანგრის ექვეოდნენ, მტხიერება
 ენებოდა; ეს ვაფუნა და მისთან თითქო რაღაც შიში მომეტე-
 ზულიად მამონ აგრძნო ნატეხამ, როდესაც ერთ სიტყვაში მკო-
 რანქისან გრთად კვლავი-კვლავ ვაჭრული დადარდა ოდნავ ვა-
 ნათებულ ბაღის ხეივანში. მონადირე მეორე მხრივ ასდევ-სის-
 დევდა ნატეხის; ის სვეულებრივ მღუბარებდა, მაგრამ მისი თვა-
 ლები ისეთი ძაღვის გამოხატველებით შესცქეროდნენ ნატოს,
 რომ მის ტანში გრთვანტყდეს მკერადნენ და ისე სტანჯავდნენ პე-
 ტარა სიტყვისას, რომ ის უნებლოვდ ეკროდა თავის ძაღვის და
 თითქო ნუგეშს, დაბმარებას სთხოვდა; მაგრამ ძაღვის ამისათ-
 ვის არ ტყავდა, ის მთარეულიად ემახებოდა თავის მკვობარებს
 და შიშოდ ხანდისხან თუ ვადახედავდა თავის ვახუმებულ
 ფიზიკისმოკრად სიტყვის და ვასამწეცლებლად თვალს უზამდა,
 მის ხელს გულზედ მოეჩაფდა. მაკრინე დარწმუნებული იყო,
 რომ ემაწილი ქალი უმაღლეს სიამოვნებას მკრძნობდა ამ
 რძელ სიამოვადობებაში, ამ მშვენიერ ბაღში, სადაც საბალო
 მუსიკის მომხამლავე ხანგები მარგალიტებით ამნეოდნენ ვა-
 ხანებულის ღამის საიდუმლოებით საესე წველიადში, რომ გრ-
 თა წამითაც არ ღაატანა ძაღვი თავის თავს, ნატეხისათვის ვადა-
 ხუნდა, იმის მღუღეფარე გული ეწუცეშებინა, უფროსის გამოც-

დიდი წლებში მიყვა მონადირეს თვალთუქი ციფრის ბეჭდვითა და სუსხივდა გვლ-ფბრევილო, ნერვება-შლილი ემაწვალ ქლისი და უფსკრულისავე მარწვედა.

სიხელომისი

დადგა მისი, ეს იფე ვარძობისა და მშვენიერებისა, და მაკრინეს სახლში სიკაცულე ვართი-ათად გაძლიერდა, ფთა გა-შალა და სმთავრადებდინ მისწია. შეუწავებელი ღებნი, სეგარ-ნობა, ვახშებია მაღებში, ტანცობა პიქიყებში, ცხენების ქე-ნება კლავის შორავულ კუთხეებში ვართიერთმანეთის სკვლი-ლი. ნატოს პატარა სუსტი გვაში დაქანკულომის ზგარძობდა, მაგრამ გამტრება შეუძლებელი იყო, ეს მილტოდა საშინელის სსწრადეთა, საზოგადოებაში დიდი ხნის მწყურვალისაფთი ეწი-ფებოდა მის ცხოვრების მღვრე ტალღებს და გამტრებელი, დროზედ ხელის დამტერი ეს არაფინა ჰეფდა; პირიქით, ვნების დღეფებით სუსე მაკრინე უფრო ხელს უწყობდა, გაღვიებულ ცუკლეს უფრო ნათის უსხავდა და თვებრუს დახვევიდან იწიფ-და ნატომის ქვიფის მორვეამდინ.

მშვენიერი, ბრწყინვალე დიდი იყო ვაღებულ ფანჯარას-თან იფეა ნატომში და სტკებზოდა წინ გაშლილის ბუნების მშვე-ნიერებით. ვრცელი ყვავილების ზღბა მაკრინეს სადგურის წინ ათასფერად ატრელებულიყო მისი ნახ სხივებზედა მათ შუა პა-ტარა შედრევენს ჩაღაც საიდუქმლოებით გამქონდა დღეაღყო. შედრევენის ძლო, ვარდის ბუნქმედ ვართი პატარა ბედურა სიტი იღტაკებთა ბტოდა ტოტიდან ტოტიზედ, ჰიკტიკებდა, აქეთ-იქით კვალუკად ახრიდა თავის ტურფა კისერს და თითქო მოუბამწლად ჩაღაცს მოვლოდა. ნატომამ უნებლიედ მოამუ-რო ეურადღება ამ პატარა ქწილეების და მირს დიმილი მო-ვოდა; ძალეუა „ჩიტუნის“ მესმის და მართლა თითქო ჩა-ღაცა სეერთო მე და ამ პატარა არსებაში, მეც ვარა, ვტიკი-კობ, კვალუკობ, ამოთხვართი სიქვა ემაწვილმა ქალმა და გულ-ში თითქო ნაღველი იგარძნა, ჩაღაც სიკაროფლე, ჩაღაც გა-

მოუკვდელი სინანული იმსუდ, რომ ქარავშუთა და თან
 იმისი აწმყო, იმისი წარსულა, მომავალი...

— დილა მშვიდობისა, მშვენიერო ნატყნა!

ამ სატყვეში შესწევოტეს ნატყნას მანუჭი...
 სამეცროდ შაშის ხარი დასცეს თავს; ეს მანუჭი...
 პული, სიყვდილის ფერით სახეზედ მოტრიილდა ოთახისკენ
 და ხელის გაწეღების მაგივრად, ორთაგ ხელეში გულზედ მოიკრა
 და ჰუნარებით შეტედა მას წინ მღვკომ მონადირეს...—რად მო-
 ხვედილი... რა განდით სებგან... ძალუა მახარშია, მალე მოვა...
 —უ გნებავთ მოუკადლო და ღვაძირა გარედ გასვლა.

— ვიცო, რომ შინ არ არის ძალუა და კიდევ იმითომ
 მოველ. მე მინდა ერთხელ მაინც მარტოვა გნახოთ, მე მხურს
 ერთხელ მაინც მერგოს თქვენი უურადღესა საყუთივ მე და
 სხვას წილი აღარ ედოს. მე მიყვარხართ თქვენ, მიყვარხართ
 და მეტი მოთმენა აღარ შემიძლიან, თქვენ ხემა უნდა იყუთ
 უთუოდ, უთუოდ, უთუოდ გესმის! ამ პრძანებლობით სახეც
 სიტყვემთან მონადირემ ისე დააშტერა თვალეში ნატყნას და
 ამ დაშტერებაში იმდენი სატყბოემა და თან ძრეილემა იყო,
 რომ უმაწვადმა ქალმა თავი ჩაღუნა, ქედი მოიდრიცა, უძრავად
 უსატყვეოდ კედელს მივერდნო, მონადირის მონად გადმოქცა,
 იმან ტუტები ძალბე წართმეულ ხელზედ დააწება, ქალმა გო-
 ნება დამყარგა...

— ნატყნა, ნატყნა, სადა ხარ!— მოისმე მგორეც ოთახიდან.
 მოდი რა ვამეტოა: რა მშვენიერია, რა სახეაბრო შლითა გა-
 მივეთა მადამ ლილიში!

— რვა საათზედ მოველოდებით მეშტკიდში, დადუბის
 ვასაეად კარებთან, უთუოდ მოხვადო, უთუოდ, გესმის!—სა-
 ქაროდ წასტუტუნა მონადირემ უმაწვად ქალს და, ვითომ აქ
 არადგროაო, მოუბრუნდა კედელს და მახეც სამოკიდებულ სე-
 რათს დაუწყო სინჯვა.

— ქა, აქა უოფილხარ და სმას არ იღებს—გადიხარხარა
 მაკინემ, როდესაც ოთახში შემოვიდა და დაძწეული ნატო
 დანახა.—რა, შენი კვაღერია თავს ხომ არ ვამეტრებს არში-

ყოშით, მასხია, — და თან დაკინცია შეხედა უნაწყოლ კაცს, რომ
მეღაც ცნობილი იყო თავის მუნჯეობის სიძნობისა.

— რა ვქნა, მატონო მაკრე, რომ სუბეძე ჩემი უფლებასა
სამეციკოდ სიტყვებზედ დაუბურდავებელი ზნა, მაკრისა ვერ
ეფარა და ნაბღვილია, — სიტყვა მონადირემ და თმისკო გაეჭიხა,
წასასულელად გაბრუნდა.

— ღმერთმა ქნას, ღმერთმა! თუმცა ეს თქვენი ვაძრობაც
ისე სიტყვოდ მიმანია, როგორც მჭერმეტყველებს, — მიაჯოღია
მაკრანემ და ისევ ნატოს მოუბრუნდა.

— ოს ნატო, რა ნაბრედ მომწონს ჩემი შლიამის შენს
ამის ცალი უნდა იყადო უთუოდ, ძაიელ მოგებდებო, თუმცა
შენ თვითი ხარ და მე შევეტრებნა, მაგრამ „მარდოაზე“ ვერ
ღის ვრანთხად უბდებს, ამა დაიხურე.

— უკაცხოვრე, ძალო, მე შლიამისთვის არა მტყველია, ავად
ვარ, თავი მტკიცეა, გული მიფრიალებს, — და იქვე სიფარცელზედ
დგებო უსამღეროდ აღფრეცხული ნატოში, მაკრანემ მოლოდ
ვბლა შეამანია ნატომის პღელეაზედა, ხნის კანკალი, სიკვდილის
ფერი პირისახეზედ და საშინლად შეტყარა.

— ქა, რა იყო რა დაგვებართა? სულ რაი საათი არ არის
რაც სადი, მხარული დაგტოვე და აგრე უცებ რა დაგვებართა?
მონადირემ ხომ არა ვაწყურნარა? ხომ არა ვაგებედა-რა? — ნატომ
ტარილი დაწყო, მხარზედ თავი დაადო თავის ძაღვსა, უნ-
ღოდა სუფეელაფერი ეთქო, ნუგეში ეახოენა, მაგრამ რაღაც
უცნაურმა ძაღამ შეუტრა მაგც მონადირის პრძანება, რაღაც
სამნოტიურ შთავრებზედ ვადიკტო და სრულად ახმარების მა-
გაყარად, მხოლოდ ტარილისადა მოუბრუნა.

— სუ, სუ, ჩემი ანგელოზო, თუალები დაეცხიფდება, დო-
ვები დაფიწილდება, ნერვები მოგმდება და საღამოზედ თე-
ატრში ევლარ წავალი. მეგრე ხომ იყო დღეს რა ამსაფა იქნება
თეატრში; მივლი ტოლისის არეული საზოგადოება იქ იქნე-
ბა, დღეს მადამ ტოლენთან იუკამდინ სხვა-და-სხვა შლიამა იყო
მომწადებული საღამოსთვის. ამჟამინ მატურანისთვის პრავალი
საუტარია მომწადებულიო. მადამის ფანჯრები სულ ვუფილე-

ნატყნა

ბის კლავებით არის სავსე! მერც რა ღუნტებო, რა წარწე
რებო! თბ, დიდი თვაციები იქნება, დიდი!

— მე ვერ წამოვალ თვატრში, ღოგინში, ვინაჲს ვინაჲს,
მაკნაღებს, სრულიად მოწყვეტილი ვარ, ვერც ვერც მის
თ ადარა მაქვს.

მეფი ეხვეწა მაკრინე საღამოზედ ნატყნას, მაგრამ ვერას
გზით ვერ დაიყოლია თვატრში წასასვლელად. ზოდოს დარბა
ვებს მისეა, რდითკლონით შუბლი დაუხილია, ძარღვების შე
სამხრებელი კალი საყდრისი, ღოგინზედ მიწოდით კედის
ვერდზედ სხამამოვნო რომანი მოუდო და დარწმუნებული, რომ
თვის მოვალეობა სავსებით შეასრულა, მაკრინე თვატრში წა
ვიდა.

კაცის მოშობილათი საღამო იყო. მუშტაიდის დაბურვულ
მარცხ არავინ მოძრაობდა, შოლოდ შორიდან მოდიოდა ფაუს
ტიდან ამოდებული ელისის ტუბლი ხმა და მისის მაკრის და
ზინდუნდის მუღღბროების საოცრებო ხასიათს აძლევდა. მონა
დარე ამუროებით დადიოდა ზღის ერთ-ერთ ზეიანში და გი
თვით ამცობებდა: მოეა, თუ არამ—ზოდოს დაბეჯითებით თთ
ხსა თვის თავს,—მოეა, უთუოდ მოეა,—და წველში გაიმართა,
უღუშებზედ ხელი გადაისვა და გაიღიმა; გული მშეკნიერის
ტყნებით ზღის გასავალ კარებთან ედოდა. რად უნდოდა გუ
ლი მონადირეს, რას ეტეოდა პატარა ნატყნას, რას მოაქმედებ
და, თითონაც ნამდვილიად არ იყოდა, იმის კი აუცილებლიად
ჭრინობდა, რომ ნატყნა მოვიდოდა, ნატყნა გასვეებოდა, სადაც
კი იმს ენებებოდა და სხვა ამის გარეშე ფიქრადაც არ მოს
დოდა.—მოვიდეს, მოვიდეს და ენახეთ...

წენახის ნამოჯილი, აუქარებლივ, თავსაღუნული, უფიქრე
ლად, უახრად რაღაც პარუტეველის ინსტიტუტის მოწველებით
ნატყნა მოდიოდა იმ ალაფისკენ, სადაც უწველამა კაცმა „ჩან
ღვე“ დოქონა.

— თბ, მოხვედი,—საშინელის სისწარდით და ხმის კანკა
ლით შეკვირა მონადირეს,—მოხვედი... და თითქო შოლოდ ებ

ღა მისედა თავის გაბედულობის საშინელებს, დარბა, სხრა
 აგრია, ხელების მტვრევას მოხევა და ნატამისავეს მოედოდა
 დახმარებას, გამწვევას...
 შარქისევი

ნატაში თავს აღწეული, მონახავით, გახედავით, გახედავით
 ვის შეუფის განკარგულებას, ასე გახედავულნი კარგა ხანს იდ-
 ვნენ ერთმანეთის პარდაპირ, სილოს მონადირემ უთხრა ქალს
 მოკრძალებით: — გული კარებში იცდის, ვნებათი გავისვირ-
 ნოთ? — და თან გულში გაიფიქრა: ნეტა არ დამოიხმნებენ, უარი
 მიიხმნას, გამწვრეს, უკან გაიქცესო.

— როგორც ვნებათა, — სტრბულით მიუგო ნატომ და გა-
 მოწყვეტნად ხელში პირთიღვარაც ხელი ჩაუღო.

გულმა გასტრა, მონადირემ ხელი მოაშვეია სრულიად ძარ-
 ლეგბ-მოშლილ ემაწვილ ქალს და ეს ხელის შეტება საკმარისა
 იყო, რომ მასში ხელახლად გვედევინა პირუტყველი ერთის წა-
 მით შესწრებულ, ცატაკებას.

II

შაღახტ ეშვიანიძეს დიდი ნადიმი აქვს. წარმინებულნი
 ქალნი და კაცნი ბუჩქბოვით ირევიან დიდ დარბახში. მრავალ-
 თა „კავადერთა“ შორის განსაკუთრებულ ყურადღებას იჩვენებს
 მწვენიერა ვაგაკი, პოლკოვნიკი ზეტრე ივანოვი: ქალები
 თავს დასტრიალებენ, სიამოვნებით უღიმვებენ, ვტრფიან, ხან-
 ის კი მოლოდ ეშვიანიძის ქალს ნატაშას უწმერს, ნატაში ძრიელ
 მოსწონს ივანოვის და დღევანდელი ნადიმიც სწორედ ამ
 მოსწონების მიზეზით გამართა ეშვიანიძემ.

— კარგა გამოვათროთ, ნატაში გვერდ მოეხევათ, დიხის
 შეუწყვიროთ და საქმე ვაიხარებთა, — ეშვიანიძის დიმილით უთხრა
 მაკრინემ თავის მაზღს.

— შენ პირს შექარაი ნადიმი და ნადიმი, თუ კი შავის-
 თანა სისიძის ხელით ეფიქვს, ისეთი ნადიმი გავმართავ, რომ
 ქვეყანა გაფიქვრავო. — შეტრე სიხარულით ტაში გამოკრა ეშვი-
 ნიძემ და დაემატა: — რა მიჭია, რა მიჭი, ვე დედამა ცხონებუ-

ღაი ნაწაველი, ღიღი ჯამბიერის პატრონი, კარგი მოჯახის ბე-
ღაი კოტა წუნუის სწავლობს, მაგრამ ფიქრი არ არის, კოდს
რომ შეირთავს, დაიფიქვებს.

მარტო ვინაა

ნატუნა თეთრ კაბაში გამოწყობილი უმარტოებულად უმარტო
ფეხის გამომატველია; თავის გრძელ ქერა ნაწინავენს ნახად
სწევს მადლი და ცისფერი თვალებით გულ-უბრალოდ უსმენს
ოქროსკის აღვსებულ სიტყვებს. მისი ვარმონაფელი, ტუპილი
პატრონი ნატუნას სმენას უტყვობს, რადაც ნეტარების დამოდს
პეჭრის იმის მშვენიერ პირობასეს; მაგრამ სვინიდისი ნების არ
აძლევს ემწეოდ ქალს, თავის შრათაც ვამშნოს, აღერსიანი
სიტყვა უთხრას, ნუგეში მისცეს თავის მოტრფილეს: მოყო-
ნეს, ის წვეფელი მოგონება, აღმურს ქრავს მის პირობასეს
და თვისა ამშვენებს, მაგრამ გაბეფულობას ეს აქლუბს!

— რას პატარადღომს განთიარულდი, ანუგეშე! — წაუბრ-
ტუნა მერინემ, რომლის გამოყვიღ თვალს, რასაკვირფელია,
არ გამოცხრა ნატუნას სიმკრთაღე. — ხომ მგეღავ, თვალები
უბრძაფელებით შენს მედხედ უველის! ისარგებლე შეშობვეფით,
როდებდინ უნდა ხელს უკრაფდე მამა-შენს, დეე იმანაც თავი-
სუფელად ამოისუნტქოს. საწქაელი ოც და ოთხს საათს შენ შე-
მოვეფრებს, შენს ღაღილიაობაშია!

— ძალო, გული შეპობეწენესს, მემშინან.

— *Саша, саша, саша, моя родная сестра,* — გამშინევა კოდვე
მერინემ ნატუნა და ასოც აქაქიკედა — ვინ უფრო მოგწონთ
ღღეს სვენ ქაღებში? — ეშმაკურად შეეკითხა თავის კავაღერს.

— ვინ? განა თქვენ უკეთ არ ოკით, ვანკ?

— მე? სიღან, განა მე ვუღოიმისანი ვარ?

— დიად, თქვენ კარვად ოკით, რომ გავიფებული ვარ
თქვენგნით, კაცებლი ბეკიდება და თუ არ შეებმარადებთ, დაფი-
წო კოდვე, გარწმუნებთ.

— ვითომ? განა ყველა ქაღებს მგახვე არ ეუბნებოი?

— არა, მე პირველად ვხედავ თქვენისთანას და პირვე-
ლადვე ვხედავ სემი აღტაცების გამოთქმას.

— მართლად მე ვერ დაფიჯერტ.

— ჩიხი დავიშკოცოთ?

— ამ დროს სხვა კავალერმა გაიწვია ნატაშა საცდელიდ. იფანოცკიმ ეჭვით თვალი გაატანა უმაწვრევ-ქმრ-ქმრის ქვეშ მოთხარა; სწორედ ამ წამში მაკინე გატყდა კმბრეჭი ფეკეტაზე. ზედ ნათი გადაასხა უმაწვილ მოტრფიალეს. — ჩოგორ მოგწონია ეგ უმაწვილი? განა რომ შესაფერხი არიან ერთმანეთთან? — მიუთითა მაკინემ ნატაშაზე და მის კავალერზედ.

— ჩოგორ? განა ეგ შესაძლებელია!

— ღიად, მაკინამ მამა ჩოგორად ე ტოტმანებს.

— ქალი?

— ქალის გული თავისუფალია, მაკინამ ხომ მოგცხენებთ, ქალი უნდა გათხოვედეს.

— ღიად უსწიფელი, დარბი თავადიშეალია.

— შიი და მათი, უღედო ქალს დამოურება უნდა, უმატრონიმა არ იტნება, ხომ მოგცხენებთ, მამა რა მატრონიმას გაუწევს. — ეშმაკურად გაღუგადო ეს სიტყვები მაკინემ იფანოცკის და ახლა სხვა სტუმრებს დაუწყო მათი.

უმაწვილ იფანოცკი მაკინემ მოსხვა გვერდით, მათ პირდაპირ ნატაშა იჯდა.

— ნატაშა, დაუსხა დენო სყენს ძეარფებს სტუმრას, — ხმაურად ეუბნება ძალზე მაზლის წულს.

— აღარ შეხიძლიან, დაფიარობი! — ამრიაღებულის თვალვებით ამობდა იფანოცკი და თან ცოცხალით შესტკარავდა ნატოს.

— თუ სემი ხათრი ვაქეთ, მიართვიო, — მრავალ-მნიშვნელობით წასტუტუნა ნატომ.

— თქვენი ხათრით მზადა ვარ ზღვა შეწამული დავლიო, კლდეზედ ვადიფარადე.

— მალა ნუ ამბობთ, ვაიფონებენ, — მოუფო ნატაშამ.

— მე მზადა ვარ სიტყვეთოდ აღფიარო, რომ თქვენი მოტრფიალე ვარ.

— მართლა, მართლა! — გადმობარხარა მაკინემ, რომელსაც ცალი ყუბი ამოეყნა მკანდა, — რაღა ვიწლია, განა სხარეულით არ მიიღებს სემი შეუღობილი, სემი ნატალია?

— რას იტყვიან თქვენ? — მისი კანკალით და თვალებით ცხრით დღეობა ძალიან შეხარბოშებული ივანიკი ნატონს.

— მე?... მაგასვე, — ძლივს ხაღუღენია თაქვედნად და განათლებულმა ნატონს.

— პატონებო, მე ვხვამ სადღვერბელის ზეგნი შშვენიერად სხლისპატრონის და სყოველითაოდ ვაცხადებ, რომ მე მაქვს ზედნიერება დღეიდან ქრიატა ნატალია ზემს საცოლედ გამოვაცხადო! — ლაყვრდი თქვენთან, პაპო მალხაზ ღუერსაბინი! — სიტყა მოულოდნელად ივანიკიმ და ვეღლანი გაახსტა.

ღუერსაბინი ღამილით თავის ჩამღს გადახედდა, თათქო ამით უნდა ვოქვა: აფერუმ დედაკყო ზემს ვამქრიაბობასაო, და შემდეგ ივანიკის უმასება აღტაცებით: — აბშოლო, ზემო ძუარძუარფსო სტუმარო და შვილო, მეჩე მზურფაღედ ვადებვია სსიძოს; შუმსემ ტუში დამკრა, სტუმრებში მრავალღეამიერ შესახებ და სსქმე ვაიხარბა. უცებ ნიშნობას, უცებთვე ქორწილი მოყვა და ნატონს ეშხიანიძის ასულის მაგიერად, ივანიკის მეუღლე გახდა.

III

ივანიკი, როცა გამოფხიზლდა, როცა ვაჟარა პირველმა ვატაცების თავბრუს დასხმამ, გაოცდა თავის ცოლის სიფუქსავითი; ვერაფრითარა შესაძრბი ვერ მხოვა იმან ნატონში, სიყვარული, ტრფიალებს, აღერბი, ეს აუცოლებელნი სამკაულნი დედაკკოს ბუნებისა, ესენიკ კი ვერ მოილო თავის მეუღლისაგან; ცოლი სსიფრად ემორბილებოდა ქრის გრძნობას, მის გოყერს თაფნისცემას, მის უსამზღერო აღტაცებას იმის შშვენიერებით და თითონ კი უძრავად, უსულოდ უგრძნობლად ეკიდებოდა თავის აღტანებულ მეგობარს.

გარდა ამისა ნატონ სრული უფიცი გამოდგა ცხოვრებაში. მან არ იკოდა ოჯახის მართვა, შემოსავალ-გასავლის შვთანხმება, დაზოგვა, ანგარიში. ქრის ჯამეგობრს და მსხთან კარგა ბლომ ჯამეგობრს ვრთ ოარ კურაში ჰეღლანგაედა და დანახრენი

თარ ეფრასიელის ივანოცკი ვაღს იღებდა, მოწოდ ხეობადა მო-
ვახშეებს, დღე და დღე საჭე ეწეწებოდა, თანად ზელოსანი
ერყოდა და ნატაში კი იტროდა და ზღაპრში გახდებოდა.

— ნატაში! — ერთ საღამოს უბარა ქმარი, — შედგე, სტეპი
შეძლება ნებას არ გვაძლევს ასე ხელ-ვაშლით ცხოვრებისათ-
ვის; ვაღიოთ ავიდეს, ნდობა აღარა გვაქვს. ვარდა ამისა, არ დაი-
ლაღე, დაწვდი. მე აღარ შემიძლიან ყოველივეს თანა გდოო,
საჭე მაქვს, ამგვარის ცხოვრებით საჭეც მივატოვებ, ვაგზელეშ-
დი და ეს შეწინაშეს კიდევ.

— ბოგობა? რა ექნა? მაშ რა კავებეთო? — გაოცებით შე-
ხუტებდა ნატაში თავის ქმარს და ვერ წარმოუდგენია, თუ რა
იყო „შედეგ“ რა იყო „არ შემიძლიან, დაფაღღე, შეძლება
ნებას არ გვაძლევს“. ამგვარი სიტყვები ჯერ არ გავიგონა ამის
თავის დღეში, ინსტრუქტში უველიფერი შიად იყო ამისთვის,
შამსთან და ძაღვისთან აგრედეც ქმარიან დღეშიდისან ასევე
მიდიოდა საჭე და დღეს რა მოხდა?...

ივანოცკიმ უღას ვერ აუტანა, ვერ შეძლო სხვა ვხე
ჯევენებინა, ლეგამი შარჯევედ ამოვლო; საჭე ჰეველებრივად
წავიდა და იქამდინ მოაღწია, ხანამ ძაღვი არ გაწვდა, ხარბი
არ შედგა.

სახლის ვაწყობილება, ძვირთვის, გემოვნებით და დიდის
საყვარულით ნახული, იწერებს, ჯამავირის შესამდე შეუტრებს.
ივანოცკიმ დენის სმს მოუტანა და დენის მოწყობებით
ნატაშის ბევრჯელ შეურაცყოფა მოაყენა საზოგადოებაში თავის
ექვიანობით; ნატაშიმ ტირილი დაიწყო, მოტარალის მანუვეშეშ-
ლად პირველიდ მოინდიაჩე გამოუწნდა; ის კარგა ხანს ადგე-
ნებდა თვალს ნატოს „ბედნიერებას“ (ასე უწოდებენ ჰევენში
ვათხოვებს) და რაწამს უბედურება შენიშნა, მაშინვე თავი
ამოყო.

— გეშინ თქვენა ქმარი „კრუცკში“ უწესოდ მოგეცით,
მე ვწებყარა...

— რა, ტყუილიდ შეწებებულხარო, — გაწვევტინა ნატომ, —
მე ხანუვეშებელი არა მაქვსარა, — და უნდოდა კარბი ჯევენებინა

დაუსტავებელი სტუმრისთვის, მეგრამ... მონადირე მოგვინა, ლეშეჭია და ძალიან გულად თანამგზავობელი ვაჭარი, ამ დღიდან მ-ნი მონადირე უწინდელელებზე ნატუნს ატარებდა კვლევას და ქალაქი ახლობდა. ივანიკომ ვაჭარს მისი უფრო მოუხატა, მხუბი და ალიპოთი კოლხეთს წავიდა და ვაჭარმა, სიღარიბე შესამწევად განავარდა ასეთ სახლში, რადგონი ნატუნისი ვაჭრედ გაუგებენ ივანიკოანთ. ნატუნისი ფრთხილად ხამობდა, მეგრამ თანამგზავობელნი კიდევ სავსად ზედადენ, ფულის მსესებელნი კიდევ უწინდემოდენ აქაოქ და ჯერ-ჯერობით შორთვა, პრეტვა, ჭეფი არ შეეწყვიტა.

ერთ დღეს ივანიკო სამსახურიდან თავის ტყვილის გამო იტყ დაბრუნდა და უწებლივდ შემდეგ ღამისაქს მოკრა უფრო:

— ხელო ფული უფროდ უნდა მომცეთ, მეუ მოჭირს! — გამბრახებით ეუბნებოდა იმის კოლის ერთი მდიდარი ვაჭარი.

— ხელო? სიღარიბე უნდა მომიკადოთ.

— მოკდა აღარ შემოძლიან, — უფრო სასტკეადა სიტყვა მოვალეობ, — თქვენს ქარს ვატყუო, ეწივლებ...

— შენი ქარსე... გენაცვალე... და ნატო სატარლად მოგვინადა.

— ერთის პარობით... ნება მომცეთა ხელზე კემბევიოთ... სახიზღრის დრიქინით შესცვალა სასტკეო კოლო ვაჭარმა და ერთის წამის შემდეგ ტლან-ტლანში მოგვინა უბედურ ქარსა. ამ ხელად მოგვალის არ იყო; სიყველაფერი ნათლად წარმოუდგა: აწყო, წარსულიც და წარზედ ვადისწყვიტა თავის მომავალი, სასტკეოდ გამბრუნდა სამსახურში და თავის უფროსს ვადიყენა სიბოცა შორეულ პროვინციაში; ის ხალე ვადიყენეს ნატო დარბა ქალაქში, ქარმა არ წაიყენა, თუ თითონ არ წაიყენა, ახვენ იქს.

გავიდა დრო და ვაში. ერთ წამთის სესხიან დიღაზედ, „კონკა“ გამკარებული მდიოდა ორბელაინთ ქუჩის თავში, ერთი მდიდარული სახლის კარი გაიღო და იქიდან გამოსულმა ქალმა შეამჩნია. ამ ქალის სიკეთეუცემ და რადიკ მდიდურმა

მზვრია-მობვრამ კონკრეტი მსხდომთა ურადღუბა მიიხრევა, მის
 გამტყობით დავაჯობდი; ეს იყო ნატრში თუნუკისა და
 თითქო არც ის იყო, ისეთი განსხვავებუ კერე-მ-გუნდკო-
 ცისფერ-ივალუბიან, ქერა კულღულების მსფერსონან, ჰრ-
 მელიც ზევ პირველად ენახეთ ენ. წმინანიკეთანმ. ნატრის
 ნახ ყარყარა ტანს კოტაოდენი სიმუქნე შემახოდა და
 დღეს უარსებოდ ზღუეშიდ გადვილია ძვირფასა კასა ამ
 სიმუქნეს ერთი-თავად აუწროებდა, უხამოვნოდ ხდოდა. ქე-
 რა კულღულები თუბეს უწინდელებარ კულქად ვარბი-ვაშობრა
 მოდენჩ ამის ყველღუკად მიმოხერად თაგზენ, მაგრამ სო-
 კულქესთან თავის განწეილობით სუვარსკელთან სიმფლევილ-
 საც ამტკიცებდნენ; მის მერაოდ ვარდისფერ პარის კანს, რა-
 დაც სავტეო ვლფერა გადასკროდა, მარჯნისფერი ტუტები სხ-
 ვაფერებოდა, ღურჯ, მანათიბელ თვალეს ქვეშ ღრმა ღურჯი
 ხარბები შემოსკროდა და კოცონათვლის მაგვარი დამილის მა-
 გურად მათში დარსებენა და ვაფანტულობა გამოსკროდა.

მოდის, ყვერღუბათ სავსე უშვერღუბელი შლიანა გვერდზედ
 მოსტკეოდა, შვეანე ხაყერდის, სარსულ-დაფხრეწოდ ტალბის ქვე-
 შიდან უფერისტეო ხელები მოუხსნდა. ის შემკროდილით დავ-
 ლა „კონკრე“ სეაშზედ და ქვეშ.ქვეშიდან ვადაათევილიერა იქ
 მსხდომნი, მოარსებულ თავი გასწორა, ტანისსკელი ვადაათ-
 ევილიერა.

— მოღეთი მიღეთი!—ურში ხასხასა კონდუტკობრა.

— მიღეთი?!—კოტა მანს დიბნა ნატრო მერე კო გულ-
 უბრევილოდ ვადამილა აქამდინ მაგრად მოყენშული ზელი და
 რც და ზეთ მანათიანი რომ დანახა თავის ხელში, გაწითლდა,
 ფარესად დიბნა, დაიყარგა...

საწყალო სიტენიავი სედ მიგიტანა სხოვრების ტაღდამ?
 საზოგადოების სიყაროფილემ, სხოვრების უმისნობამ. ნუ თუ
 შენ საოკარ ვარდნობას მაგვევარი ზავსი ვადავეკროდა?—ამობე-
 რით სოქვა ზემ გვერდით ერთმა დარბამისფელმა მანდილოსანმა
 და მასთან შვეს ამომობრა.

საქართველოს
 ეროვნული
 ბიბლიოთეკა

საქართველო ქალის რევოლუცია

საფიქრო ნაწილი 7

რევოლუციური მოთხოვნები

II

1978 წელი.

მოულოდნელმა კრიტიკებამ, რომელშიც ქალი მე გამოდგება, მათელი და ამომღებანი უფიქროსი სულის წლის შემდეგ წესი ძველია. მათი ბუნა გამოდგება ამ ფორტის ხსენს; ვერ თვის დღე და ის დამტყუნება ასე დამტყუნება და წესის სენადობის კარგად, რაგონიც ქალი ამ კრიტიკებში. რაგონიც წესი ძველები წესი ვართ და ვადა ბუნა სხვა წაყობის, ამისთვის უნდა უფიქრო, რაც შეიძლება, ხალხი და გასაცემი იქნება უფიქრო.

წესი ვერის-წესი, რაგონიც სენადობა, ვერის და ამხე ვერის ახი დღევანდის უფიქროსი. პირი და ქალბატონი დეკლარაცია ბოლო დღეზე გამოდგება ატარაში, სხვა უნდა დამტყუნა-დამტყუნა რამდენიმე თვის. სულის თუ ქვეს ვერის შემდეგ მეს წესის ქრთა და დემონსტრაცია წაყობის.

წესი თვის და წინავე ას ახი, რომ წესი ქრთა ვინმე-ღი უფიქრო. მართალი, ზოგჯერ კარგი რამდენი წესი სულ-ღვრის ქრთისთვის, მერამ მანც სენადობაზედა და დღის სურ-ვითი კარგობა და წესი მოვლეთის.

მართალი სურათზედა ის არის ბუნებრივი. ას ვიყო რომელიც სენადობაზედა მარტოებს თვის მოვლეთის, ის ქრთის არც

*. ამ მოთხოვნის მიხედვით სწორად უნდა ვთქვათ ასე წლის კრთის 1978-1979 წლების და უფიქროსი იქნება დამტყუნა.

თავის თავს და სხვ უნს, უფრო ზედხედავს; იმისთანა კაცს, რომელიც, რომ ტყვედ იმ ატარებს თავის ხეობებზე და მკაცრ სიძულადობა უნდა მოაქვს.

ას მოკლეობს, რომელიც მე ვაყვარებ, ქვეყანაშიც რომელიც აღებული იყო. უნდა და იმს დავის უკ მოაქვს იმისთანა კაცი, რომელიც უხედავებს და აუღმარებლობისგან იმს დამცურული უკ წამოადგენს, და სისამოცნის, მოდესაც ქვედა, რომ იმისთანა დამცურული სედეგებზე იმ და იმ შიანზედებს, ახედა ქვედა და ზედხედავს ქვედას თავის თავს. შარტო სენა და სხვა კბრად, რომ არც უნდა ვაყვარებულა ვაფალოცო, შიანვე დამცურებულაო მოცენა და შიანზედა სხვ შიანო.

ამხედავებულა, შარტო მე იმა უკ შიანზედა იმ სისამოცნის-შედეგებისა; შიანზედა უფრო სენა შიანის ქალი იყო, რომელიც მე შიანო.

ფეხშიშვე ვაყვარებ, მოდესაც სენადი და მისი შიანა მოკლეხენ სენის სისამოცნის. მესამადი ამ წყობისა, მოდესაც შეხედავობა აუკნელისა, შიანამ შიანს ვეღარ-მოცნად აუტარებ ეს შეხედავობა. ისიც ისე ვეღარ-მოცნად შეხედავობად, რომ ვაყვარებ—იმა იმს შეხედავობა შიანის ვაფომ შიანზედა იმ იყო სენადისა და მე შიანზედა, რომ ვეღარ—სეფარებულა ვეღარ და ცოდის. აღარ იყო უწინდებულა შიანზედა, აღარ მოდით-და ატარებს-და იმს სეფარებს დამცურება. შიან აუღმარებლობისა, რომელიც კბრადებსაც სენა ვეღარ, შიანზედა, რომ აუღმარებლობა უნდა უფრო დამცურებულა სეფარებულა და ატარებულა თავის ცოდისა, ვეღარ უწინ, და შიანზედა შარტო აუღმარებლობისა და ატარებულა სისამოცნის იმებზედა მისი. მეც ამხედავ ვატარებულა ვაფო სენის შიანის დამცურების ფეხშიშვე და აუღმარებლობისა, რომ დრო სხვ ვა შიანზედა ვეღარ-მოცნად შიანზედა იმ ვატარებლობისა. სენა ვაფარებულა, რომ სეფარებულა მოკლეობა სენა და ვაფარებულა სოფ. აუღმარებლობისა, მოდესაც სენა შიანის შიანზედა ვეღარებს იმ უნდა. შიანამ ვეღარებს ამხედავ უნდა დამცურებულა იმ, ვეღარ მოცენა სენადი ვაფო შიანზედა და ვატარებულა. იმა დამცურება წავარდა შიანს ზედხედავ და შიანზედა ვაფარებულა. სენა-სენა იმხედავ თუ სიძულადობა სენა

ხანისაჲ. სენი გუდამილის ძროსი ეყუარება და ძროსს მისევე
 ზოდი; მისი კარგი სენის მცურავი ქალის დასაფრანს სიზღარო
 და სენი და ძიგი სენის ცხოვრების სენი ქმნი. ^{მეტი} ^{მეტი} ^{მეტი} ^{მეტი}
 უფრო ათის შრომის მეტ ეყუარება და უფრო ^{მეტი} ^{მეტი} ^{მეტი} ^{მეტი}
 აქის კარგობით და სიძულების კარგობით; ^{მეტი} ^{მეტი} ^{მეტი} ^{მეტი}
 ღახსა იმ კარგობა და კარგობადა ხმანად. სენი ქმნი იმ სი-
 ღლის ღრის მეტად მხარბუღად და კარგად ათ. კანკის/სიზღაროდ
 მხარბოდა. მე ძიგი იმის კარბოდა, კარგობა, სიზღარობა-
 ზი იღან კარგობა-მეტი. იმ ზამბოდა ამ სიძობებსა, მიძობლან
 სენი ქმნი ემ მათებსა მინიჭებულის. ხმანად მათებსა მათნი
 ამ სიღლისა მათის მათს, სენი სენი გუდამილი იტანება ღრის
 და მიძობლან სენის მუშობლად იღანს. მე მათს უარსად კარგი
 მეტად ძროსი მუშობდა, ძიგისად ხანდასთან მიჯდომილს სიღ-
 მე სენთან. ძროსი მცურავი-მეტი სიღლისა უმწიკლი კარგი,
 იღან ამიტომ რომ გუდამილს—ღამსა ქალით.

სადაში იმ ღრის სენი-ღამსა უფლის სიღის ათ და სიღის-
 სენის სიღამსადაი უმწიკლი იმსე; მე მათს, სენისა უფრესი კა-
 რთა და იჯილად ემ მეტობადა მიძობლან სიზღარობებს. სენი
 ქმნი იმ მათსა უფრესი კარგობა ათ. ხმანად დამბოდა, იმსე-
 ღობებს დაქმს, სენისა უმწიკლი სიღლისა, მეტობისა კარგობა
 სენი იმ აქის სიღამსა და იმ სიწიკლად ემ აქის მათსა, რომ
 ხმანად სიღლისა ემა მიძობლანს მათს, ძიგი მის სიღლისა
 აქათს. მათსედა, კარგისა უფროგობა სენთან სიღისა და იმსე-
 მად მათს კარგის სიჭიკადი და მიჯდომილი ასინად კარგისა და
 სიღამსა-ღამსა მეტობასა. მე უმსიხებდა სიღამსა მე სიზღარ-
 დობის კარგობებს და კარბობის იმ კარბებსა და იმ კარბ-
 ღობა-მეტი.

მესამე წელიწადს კანკის/სიზღაროდ დაქმს სენის მუშობლად ათ-
 და კარბის. მიჯდომის იმ დად მათს ცხებებსა და ერთი მიჯდომი-
 ღი ქალად სიძობის. აქმს სენი-სენი იმ უმწიკლის გუდამილი ძ-
 როსი მეტობისა ათ და ხმანად დამბოდაი სიზღარო კარბ-
 სიწიკლად, მეტად ას კა იმ კარგობა სიწიკლად, რომ მისი მეტობა მსე
 უმწიკლი და კარგობა ათ. მიჯდომილი სიღამსა აქისა

ესწავილონათ, ბიქოს ამბობდათ და უთავბოლონათ. *ქვემოთ*,
 თუბთ ესწავილობდნენ ამისა მისხნეა იგი და კარგი უნდა,
 არ ქანობენ მისა მისედა და მკობდობთ. *დად ქანს აქ შევხვ*
 დანებ ამ ესწავლს იქ.

ერთ დღეს დავსჯაძნობდა სქის ქვემოთ და მისხნ მანათ
 სქის სიღმა. კადვევდათ მოყვანს და კადვესტკროდით ათქენ-
 ვამდელ სიმღერებს ზღაძა; სქის ქალი ხატვლებსა მოდიდა და
 უხარდა. სქისა უწოდებენ მაზნად ცხენების თქან-თქენს. სო-
 დოს გამოხედნენ ცხენებით ერთა ესწავლი ყოც და მდარჯელად
 სიძებდა უში და უღამსო ანგელისული ქალი; ქვეზე სქისდა ვა-
 ყოებულა მშენაერთი თუთია ფრთა. როცხსივ სქს წან გამოთარეს,
 სქს ქალს მართო სიმხენდა უთარდა და ხელეს აქვდათ ამთ-
 ყენს. ბყენს ცოდობდა მისა გამდელი სიმღერით ვაქვებებსა ბე-
 შუა, ბყენამ იმოდ, უფრო და უფრო ქვეთარდა. ბეშუს ცარდას
 მოიქცა ესწავლას ყოცის უწოდებენ. მკობსუდა ვერ შუა ქალი
 მოხსნდა და მერე შესდგა სქს სიმღობდად.

— და დავებრათ თქვენს ბეშუს, მამო? — დავკვებოფი სიგე-
 დათა.

მე ვაპტურდა იშვერანს ბევეთ, დავაჩავ უწ და ქვისარა
 მამს, სე შევბისუხებთ-მეთქი; მკენამ იღეს მამამ ვწ ვაჯიონ სქმა
 სიტყვებო და უბიზეს:

— მკენა, რომ ქვბიტონის თუთი ფრთის თხოვდობს მ-
 ტარა...

— ბევეთ თქენი ვადის, სარმა, — უბინა ესწავლს ყოცს
 თვის თანმგზავნა.

ქალს მამხადვე გამოთინო ქვედს ფრთა და კადმოცდო მო-
 ვარსილენ, მკენამ მომობებთ იმამობდა დღეებს. ესწავლს ყოცს
 დავქარს ფრთა და მკეტის ძღვით გამოთინოდა, მკენამ მანც ვ-
 რას ვახდა.

— მე თათონ მოყვტან, — ბაქვა ამხ მხ-მღდა.

მოთყენს თუთია ცხენა დიდის კატარებათ ვაქვზე, გამო-
 მარს წან, უფრო დიდდა დამყენს თუთა და კადსივა ფრთა ბეშუსა,
 რომელც ვაწებდა და ვაპტურებული შესტკროდა ცხენოსნს. ცხე-

სახსნი ასევე უნდა განიხილოს, ვინაა იგი და რატომ და რატომ ცხვ
ნათ ვინაა რატომ ეს შესაძლებელია უნდა იქნას ქალის რევოლუციონი
ახალი:

— ეს უნდა იყოს იგივე აქტიურობა

სწორედ ის იყო. ამ ხელმძღვანელმა მოვიდა სკანს და უნდა
ცხვინდეს მკვლევარს ქალის. მკვლევარმა იგი იყო, და
მზა, მხარედა. სკანს ქალის დღის სამუშაოთა შიდა, მკვლევ
რედა. სკანს მხარე მკვლევარს იგივე დავებდა, მკვლევარს
და მკვლევარს ფინანსების და ამ უნდაცხვინდეს, რატომაც მ
საქმის სკანს ქალის და მხარე.

შედეგად მხარე დაიწყო სკანს მხარედა. უნდა იყოს, რომ მისი
მხარედა სახარე და მისი ქალის მკვლევარს მკვლევარს. ინტელ
ექტუალური იგივე სკანს იგივე იგივე, რომ იგივე იქნება, და უნ
დაც უნდა იქნება და მხარე უნდა იყოს სკანს ქალის რევოლუციონი
ეს და სწორედ შესაძლებელია.

— სკანს სკანს. — მისი მხარედა. რატომაც მხარედა
იგივე სკანს სკანს—იგივე მხარედა შესაძლებელია და ც
ხვინდეს ცხვინდეს. მხარედა, და ცხვინდეს მხარედაც უნ
დაც, რომ მკვლევარს უნდა იყოს

— მხარედა, სკანს მკვლევარს.

— არა... მხარედაც მხარედა... ვინაა იგივე მკვლევარს
სკანს მხარედაც უნდა იყოს. იგივე მხარედაც მხარედა, მხარედა და
უნდა იყოს, რომ მხარედაც მხარედაც და მხარედაც უნდა იყოს
სკანს მხარედა.

— ცხვინდეს, მხარედაც მხარედაც არა მხარედა. სკანს სკანს
კანს მხარედაც მხარედაც და მხარედაც მხარედაც მხარედა, რომ
მხარედაც მხარედაც უნდა იყოს იგივე.

— ვინაა სკანს, მხარედაც მხარედაც მხარედა, რომ მხარედაც
მხარედაც მხარედაც ცხვინდეს იგივე.

— მკვლევარს რომ მხარედაც, მხარედაც იგივე ამ იგივე
მხარედაც მხარედაც მხარედაც, რომელიც სკანს სკანს.

— მხარედაც ვინაა მხარედაც მხარედაც

— მართლაც, არა ქვამს, მეტამ მე არ მეყვანს უწესურთა-
კისი. შენ ვარჯიშ ავი, რომ მე უწესურთა ქვამს ავი, სხორსე-
მას დავა შეგოდანთ და არა ვახიერ უწესურთა ქვამს ამას
ფრეხლასა, რომელთაგ დაუღერთა თავის შუაღმს სიწესურთა ქვამს,
მეცას მეტა არავინ ქვამს ამ სიწესურთა დავაჯავს. მეც და მეცავ
მეცავ ამისდგომთ და სიღობს ვარჯიშ ვადგინათ: მაღობა მარტო
და გამოჯავთ ვადგ უწესურ ქვამს; დავაჯავ ამისი სიწესურთა და სი-
ვერჯელა; მეცათ დამუხამებთ, რომ ეს ვარჯიშ არ არის მეცას
ქვამს.

— ეს მართლაც, დავის მღობს უწესურთა, მეტამ მე უწესურთა
ქვამს ამ ქვამს სიწესურთა და იქ ვადგინათ არა არის-არა თუ ეს
უწესურთა, მარტომ არ უწესურთა შეგოდანთ!

მეცავთ ვართ უწესურთა ასე ვავად, რომ ვავათა სიწესურთა დავთ
შეგოდანთ. სიღობს ვართ დავის მეცავთ, სიწესურთა სიწესურთა
შეგოდანთ, სიწესურთა ვარჯიშ და დავ სიწესურთა დამუხამებთ; შეგოდან
დაწესურთათა მამით სიწესურთა, დავ ვავათა და ვადგინათ.
ვავათს ვართ სიღობს სიწესურთა, რომ დავაჯავთ და უწესურთა ვარ-
ჯიშ ვადგინათ; მარჯიშ ასე ვართ, რომ სიწესურთა ვავათა, ამ სი-
ღობს დავის მღობს სიწესურთა ვართ სიღობს ვავად ვადგინათ და
არ არა ვადგინათ რომ სიწესურთა დავა ვავათ, რომ შენ დავის
არ ვადგინათ ვადგინათ.

— მართლაც, — სიწესურთა, — მე სიწესურთა არის და ვავათს ვავ-
დავადგინთ არ ვავათ, — მეტამ უწესურთა გამოჯავთ, რომ შენას ცო-
ლას სიწესურთა და სიწესურთა სიწესურთა მღობს შეგოდანთ.

— არა, სიწესურთა, სიწესურთა ეს არ არის მარჯიშ,
ამის არა მარჯიშს შენ სიწესურთა დავის შენას სიწესურთა, — ვავათ
სიწესურთა.

ამ სიწესურთა ვავათა მღობს თვამს სიწესურთა და გამო-
შეგოდანთ დავათ.

არის დავის შეგოდანთ, დავათაგ დავათაგ სიწესურთა, სიწეს-
ურთა მარჯიშ, ვავათა თუ სიწესურთა.

— სიწესურთა დავათაგ — დავათა მარჯიშ.

სიღობს გამოჯავთ; სიწესურთა სიწესურთა დავათა და ვავათა და სიწესურთა:

— გუბერნიების თვისი ინტელისუდა ქალი და მკურნალის
 დედას, რომელიც ამ დღეებში უნდა მოეადეს თვისი შვილიანს. ვად-
 დის დანია სწორედ ასეთის საქმიანობისთვის. უნდა გინახავდეს
 და გაიხაროს, რომ რომელიც უკეთესი მოეადეს, უნდა გინახავდეს
 დაე ხედა და ძლიან მხარხუდად მოეადეს. მკურნალს სურს დეპე-
 კობრადი.

თვისი გესართობად შესწუროდა სინჯის თამბახოს და ხშირად
 ძლიან დადს ფუფუნს — უნდა იცუბდეს. კრის სიღამის მოთხრობა, რომ
 სინჯოში იც და თან თანს ფურჩეა მოეადეს.

— სიძინელი ყოფილია, — უნდა იცუბდეს მე — რომელიც ერთ
 შეგდომილებას შეეძინეყენებს ყოფი და გამოცხობისათა, აქადის, შუა-
 რე, ფურჩეა ფურჩესი შეგდომილებას უტანს.

მხადგობრა ამ წმისე დადი დასტა ქალიდან ფუფუნა და მომეა:

— ეს თქუჩას დარბებისათვის შესომიანებს!

— ფუფუნს მოეადეს მხადგობრა ამ შინობათა, თუ სინჯის აღან
 თამბახო.

— გამოდეს ბეტიოსისს ხატუებს.

გაუფრეხე სქობა-მეხსი უკეთესს მოეადეს იც და თან თანს
 ფურჩეა და შეუტეობისს, რომ დარბებისათვის დეპეკობანს.

უკეთესს შერა ყოფი სხე ფუფუნს ხსნათება ქობნა; ხანდისხან
 შექობანს-უფად მოეადეს ხოლმე. მე სწორედ შეხარულეს ამკურ
 შეგდომირობაში ყოფს დანსეა. რისეყობელათა, არ შეხარულეს, რომ
 უკეთესს არ შექმნათ სქობის რა სიარ შექუჩას და არ შექმნათ ეს.
 მის შეხარულეს აღან მანხისს სისეა. სქობა ასეთი გამოდეს ძლიან
 თრობდა, მანხისს სქობა ქობს. ადისოდა ხოლმე, რომელიც ქუდად
 უკეთესს, რომ სქობა მხადგობრა, უნდა იცუბდეს შვილი ხელში და მშე-
 ლის ძიას ამბეყებს. შეხარულეს, რომ სქობა ამკურს შეგდომილებას
 ქეყამ არა აფიქრებანობს-მ-მეაქა და ამკურს ძლიან მომადეს-
 უფუნა. მის თანობისს ძლიან ერთად მშინედა.

ერთი მოეადან დამეს მე და უკეთესს დეპეკობანობდათ სიღამა.
 აღნად ამ მშეხარულეს, შეგდომანისს მოეადანის სიღამამ და უფუნ-
 აღის სურხულესს მოეადანს მოეადეს უნდა და დამსწერ სიღამა

հանձնարարաբար լսեցին. միայն շինեցին իրար հարցնելու և պատասխանելու, որովհետև իրար հարցնելու և պատասխանելու ժամանակը չէին հարցնում.

— Երևի այդպես, ինչպես, — հարցնեցին իրար հարցնելու և պատասխանելու ժամանակը չէին հարցնում. — Երևի այդպես, ինչպես, — հարցնեցին իրար հարցնելու և պատասխանելու ժամանակը չէին հարցնում. — Երևի այդպես, ինչպես, — հարցնեցին իրար հարցնելու և պատասխանելու ժամանակը չէին հարցնում.

— Երևի այդպես, ինչպես, — հարցնեցին իրար հարցնելու և պատասխանելու ժամանակը չէին հարցնում.

— Երևի այդպես, ինչպես, — հարցնեցին իրար հարցնելու և պատասխանելու ժամանակը չէին հարցնում.

— Երևի այդպես, ինչպես, — հարցնեցին իրար հարցնելու և պատասխանելու ժամանակը չէին հարցնում. — Երևի այդպես, ինչպես, — հարցնեցին իրար հարցնելու և պատասխանելու ժամանակը չէին հարցնում. — Երևի այդպես, ինչպես, — հարցնեցին իրար հարցնելու և պատասխանելու ժամանակը չէին հարցնում. — Երևի այդպես, ինչպես, — հարցնեցին իրար հարցնելու և պատասխանելու ժամանակը չէին հարցնում.

— Երևի այդպես, ինչպես, — հարցնեցին իրար հարցնելու և պատասխանելու ժամանակը չէին հարցնում. — Երևի այդպես, ինչպես, — հարցնեցին իրար հարցնելու և պատասխանելու ժամանակը չէին հարցնում.

მე ძალიან ვაძვირად ვადრად, რომ მოგვინ სხვადასხვა
 პედა იყო ვაყანას შესახებ; დაწინებულად ვაყვი, რომ
 სწორებისა უფრო თავის შესახებ მოატყოს სწორად ძალიან შეწყ
 ხ. ის არ აქმას, რომ სხვადა დაძმობისა და მკაცრად უნდა
 და, ამ დროს, მოგვინგ მე შეამბოვებოდა. მხატვრული რეკლამა
 იყოს სწორად ვაყვიდა. ეს სიმეტრია იყო.

— სენა ბატონო, — უფროსად მე — მოგვინგ თქვენ სენს სწ
 მენს ვაყვიდა და განდია შეატყოს სენს მისთვის ვაყვიდა და
 ცოდვებისა ვაძმობისა, უნდა ვაძმობისა, რომ თქვენს მისი
 რეს შეატყოს არ არის, რომ სენს მისს მოწყობისა მისთვის ვაყვი
 უნდა ადის; მოგვინგ ვაძმობს სწორად, ვაყვის მისთვის ამის არ
 მისთვის, ვაყვ არის დასისხვებულა.

ამ სიტყვებზე დაუბრუნდა უფრო ვაყვიდა. მისს ადის შე
 ადგ გამოგვინგდა, რომ მისთვის მისთვის სენს ვაძმობა და ამ
 დამსხვ სწორად სენს სენს დაძმობს.

შორად ადის სენს მისთვის

— მოგვინგ გვინს, სენს მისს შეატყოს?

— და ვაყვი, — ვაძმობს მე, — შენ უფრო უფრო არ უნდა იყოდე?

— მე ვაძმობს, — სენს მისს და ვაყვიდა თავის, — ვაძმობს, ვა
 შეატყოს არ არის... მე ვაძმობს თავისთვის ვაძმობს და ვაძმობს მო
 ვაძმობს... ისე ვაყვიდა, მოგვინგ ვაძმობს... სწორად ვაყვი... სწ
 რად ვაყვიდა სენს თავის... მე ვაძმობ ვაძმობს ვაძმობს თავის... ეს
 სენს სენს ვაძმობს სენს. რომ არაფერი ვაყვიდა, არ შეატყვი
 და შეატყვის?

მე ვაძმობს, რომ დაუბრუნდას არაფერი არც შეატყვიდა და
 არც ვაყვიდა მე სენს შესახებ ვაყვიდა.

სენს მისს ვაყვიდა დაძმობს ვაყვიდა სენს თავის ვაძმობს.
 თავისთვის სენს, მოგვინგ სენს ამ ვაძმობს მხოლოდ ვაყვიდა, თავის
 ვაყვიდა სენს. სენს მისს მისთვის სენს, რომ დაუბრუნდა და და
 დაძმობს უნდა დაუბრუნდით. სენს მისს არ უფრო არ, ვაყვიდა ვაყვიდას
 არ აქვიდა. და ის მისს ვაძმობს შეატყვის მისს ვაყვიდა და ვაყვიდა
 სენს ვაყვიდა და დაუბრუნდა ვაყვიდა სენს მისთვის თავის სენს
 მისთვის.

წყვიტ სქიდა და ხეწის თყის მხარეებზე და ქაჩის
 მძღუნისზე დაღის ზედად მოყვია ცუდად ზეჭნა: სველებთან
 მძღუნის ივადყოფობს მოყანა. ზამთარს ქუჩებზე სველებზე
 დასქიანა და გამოძვრად სედაღან სენა მძღუნებზე ქაჩის
 დაღის წინა მდღობს ვადისხედა, ბოძინაზე მძღუნაზე სედაღანა სე
 დაღიდა მძღუნა.

ბინა ავებელისა მოყვია თყის მჯგობრის გამოთმძღუნებ-
 ლად და ზეწია თღან, ამთ ვეყოფებ ამ თყის და დაღ მძღუნ-
 ბი ამ ზედად ზეწინაზე დასქინაღებთა დაწინა.

II

მძღუნაზე თვე ვეყოფან ზოგ. თვეებში სენ ავებთაღან.
 ზედად სენა-სენის ვადიდა მძღუნა, სენა დასქინა სედაღ-
 ლე მძღუნა ვამეცარებინა ამ თმ სვეტად მოხელებულთ.

სედაღის ვადამ მჯგობრად ზეწინა, ასეთს მჯგობრეთა
 ბინა სედაღ, რადი კეს ჭეწინა, რომ თათა სედაღებზე სენს
 ავებთა და ვეწის დაღ ვეგებს ცხოვრების მძღუნანობის: ანგ
 ვეგებება, ანგ ვამბობს და ანგ სედაღად არ ავებებს ვუღს,
 ვოყვად ვამბობს მძღუნებულად და თათის დასმულად. თან-და-თან,
 რადი ქვეა ზედადების და აწებ თაქის, ჭეწინობ, რომ ვეწის
 ვუგელა სეჭნა, სედაღად ვუღად მოქვები ბეჭნის და ვეწინადა
 სველებინა და ვამბობინა ვადე ავებებენ.

სედაღებზე მძღუნე ვოყვად სენს ქადისათვის მძღუნად. ბ-
 რადე დასმეგებენ სენს ვანგა სეწინობები და მჯგობრება: მძღუნად
 ავებთა ვეწინა ბინა ბოძის სედაღის და ამის ქინა. სედაღ
 თათის ბეჭამ დაღ ვადებთად სენს, მამბობდა სედა-და-სედა
 ანგ ამის: თყის მხარეებზეთ ბინობდა. მე მდღან ამეთათად
 ვედაღად ამის ქინა, მჯგობ ამან ვოყვადთვის ვედაღობდა, თვე მ-
 ზამბედა მოთხოვად, ქსამბედა და სხარეებელ ვოყვადეთა სედაღის.
 ამ ვეწინებულ და მძღუნე ვეწინებინა, რომეღმადე ქადი მე ვედაღ,
 სედაღ მძღუნა მძღუნეკობის გამოთინა და დაღი ზეწინობს ვამბო-
 სენა ქინის სედაღად, ავა თქინა დასმულად სენს ქადის მძღუნ-

ეკლავი ძლიანთ უფროა. მე, მისეუარეულია, დღემ-მინა და-გან-
 ას შევინახეული, რომელიც მან მომეცა იცეხზე თაჲ, უფროსი შე-
 ხისხის დინარიათ. მისეც თნ ავანებდა ამ შემოქმედის რეველიან
 რეველიანთა და მუკომბობათა ეზომობდა უფროსი შემოქმედის რეველიან
 მოცესთ სქობან შეხედობდა ხოლმე, ამდროს უფროსი სეხობობდა
 ხოლმე და ხმანთ მესტეფინებდა ხოლმე, რადგანთ ბოლოს
 დროს ძლიან დაეკვობნდათ. ერთს ხოლმე მამოქმედებდა გულში
 მინა და-გან-მინა, მისეუარეულია, თუისდა უხებუნდა. ამას მარხე
 მე თათან უფრო და მარტო სქის თაჲ უნდა დაეკვდუნო, რომ
 და-გან-მინის სქობან მოხედა რადთ ხამოქმედებს მინაქმედა. ამინა
 სქის მღერ უფრო თნ შეხედებდა და მინარობდა. მე ხედათ და
 გულთა უამბოქმედა, რომ უჩინებდა გმინობა, რომელიც ქალიც
 მის, სეხებუნდა, მინახედა სქის გულში, თან-და-თან ექვემო-
 ბოდა. ამისთაჲ უამბოქმედა ამინა სქის მარტოქმედებს და ცოცხ
 მოქმობა დამამხედებდა გულთა და მინარობდა მისმედექმედებს.

მე უფროობდა შემოქმედი რეველიან მამოქმედებდა შეხებუნდა ავან-
 ეს ცოცხ-მინა, რადგანთ წინდა ქალიც, მითა ქალიც რადთ მინა
 ქალიც სქის. მის მარხე სქობან სქობან სქობან აჲო. მის ქმინის
 ქეცის და მღერ სქობან მინარობდა უფროსი თნ ქმინდა ამ ქალ-
 ზდა: თნ მინც თაჲ ურ ამეკნებდა. ქმინა დედან მომინებთა
 მინარობდა თაჲს ცოცხან სეხებუნდა და თან დაქვემოდა სეხებუნ-
 ვინა უფროსი. ბოლოს მინარობდა და სეხებუნდა მარტოც უფრო,
 მე რომ სქობდა უფროს მარტო დინარობდა.

უფროსეც ქმე ძლიან მარტოქმედა და მარტომ მინარობდა უფრო-
 სედა ხოლმე სქის თაჲ, სე თე უფროსი მინა ემინებინათ, თ
 დაეკვრო შეხებუნდა მინარობდა. თათან მინა ურ უფროსედა
 მის: და მარტომ უფროობდა მე თათან ემინებედა ეს სეხენა.
 მინა და-გან-მინა მედამ სეხებუნებულა აჲო, გულ-და-გან-გულა და
 ამეათად ავანობდა, ბოლო სქობდა მედამ მინარობდა აჲო, მისე
 რომ ურეფის ურ მარტოობდა აჲო და ურ ეთეკნებდა, რე უფროს
 ემინებინათ ქმინდა. რადგანთ მე ასე უფროს უფროდა მითა
 მინა. ერთხელ და-გან-მინა სქობან აჲო და ამ დროს შეხებუნდა
 მინა უფროსი. მინა და-გან-მინა მინარობდა მინარობდა და მარტომ მინა
 ურ სქობდა უფრო.

თუბი ვერ ვხსოვარ, მაგრამ დიდი გამოცდილება მიქცა და მამ ვადაძედა თვის... თქვენ გყო ქალი... მასივეთქალი, თქვენ მამ გამოზადდა ქალი-შალი მტოოსნა და გარე-კარ ზადეს... დამყურა და სე მსივეთ სებს თქვენს ქალს, რომელი დან გარბოს სწოვადობაში, მოვასწებთ სე მსივეთ სებს თქვენს, რომელი დავარწმუნებთ, თუ რომელი მარბელთ კარბოს და ამ სებს სწოვადობაში სარბელი... რაც უნდა მტოოსნა ქალი თვის, თუ სწოვადობაში რომელი ვერადებს მაქვია და სე მსივეთ სებს მამოთ, არ სე მტოებს, არ გარტოის სწოვადობაში. მკვარი ადამის სწოვადობა სე მტოებს და გარტო მამ სე მსივეთ უნდა, რომ დავეს სე მტოებს. მსივეთქალი, მე მის თქვენს სავსეს ქალზე არ ვადამარკობ, სწოვადობ ვამბობ. დარწმუნებულა ვარ, თქვენს მტოებთ სე მტოებს ამის უბედურა სე მტოებს, თუბი ვა უნდა გავრწმუნებთ გამოცდილებით, ძილის სე მტოებს აქნებს და მკვლად დამყურებულა, რომ მე ქალს სხელი არ გავტოვებ...

მე ვერადებს არ მარბელი მკვარ სე მტოებს სე მტოებს; თუბი ვადამარკობ დამარკობ რადაც ვამბობ სე მტოებს და სმავარს, ამ გარკ მტოებს თუბი მამოთ და დამარწმუნა, რომ სწოვად ვა თუბი მტოებს გიღობ და ქმარს სე მტოებს დამარკობ სე მტოებს.

ამ დავეს სე მტოებს და ამის ქმარ სე მტოებს თქვენ სე მტოებს. სე მტოებს მკვლად და გარტო თუ სე მტოებს: ზადეს უნდა სე მტოებს. ქალბტონი გარტოთა უნდა მსივეთ სებს გმარ სავსე და სე მტოებს. სებს სებს სე მტოებს თუბი და არ გამოსული თვის რადობის, ასე რომ მე, სებს ქალი და გე-ბელისა მარტო დავარსთ. სებს ქალს დამარკობს დრო თუბი, მაგრამ სე მტოებს მამოთ ამარკობ და გე-ბელისსე, რომ დავეს სებს მამოთ დამარკობდა სე მტოებს. მე სე მტოებს ამის სმავარს. სე მტოებს მკვლად სე მტოებს, გე-ბელისა დამარკობს სე მტოებს. მე ვარ თუბი გე-ბელისზე, მკვლად ქალბტონის და დარწმუნებულა დავარს. გე-ბელისა თუბი მარკობ ვარსება და ვადამარკობდა სებს ქალს; ზადობს რადაც სე მტოებს სმავარს. მე მსივეთ სავსე, რომელი სე მტოებს არ სე მტოებს და დავარს, რომ გე-ბელისა თუბი-დამარკობდა თუბი სე მტოებს და სე მტოებს დავარსება სე მტოებს სებს

უკან სენი ქალი მომასხლოდა და სძველი დაწითა მუცლისა და
 ვაიძუ, რა განდა-მეოჯა სეგებ ვუძინა წამს-წმინდას

— დედა... ტარის

მეცხროსი

მეცხროსის ხატეცხის ვადასთვით მეცხროსი ვადასთვით
 დამარს მადის ტანში—ის სწოთრე ეს წყნის იგი სეგების მადის
 სეგებო.

კარგის ვადო და შემოვიდა ვამდვად სენის ქალის წინაყანად.
 მე სთვარადვით დაეყოფნე მეშუა მერე ავ-გებრისთან მადვად, ამხნე
 გამოვინხვი და წიკადი დახმანსხლად.

მე ვანთვარს მახინის დაეცხრო და ვერ ვანთვარს მამკვანის
 ამხნეცხრო. შემოვიტარე ვანსენი და ვადვადობდა დამკვანის
 გუდა. მასში სისხლს სენი ქალის და მკვანის ქიკვი დამარწმუნე,
 რომ ავ-გებრისი უბეჭერ ვადვადი ქვანობდა თავის თვსე თათობ
 იმს უბეჭამს-რს სეგების, მეგრამ სენი გუდა ქვანობდა ამის წამ-
 დვადობა. ამხნეცხრო მეგრადი ავ-გებრისი, რომ მასი მეგრადვებს სენი
 მეგრადვებს აწმებდა. ქნდა ამისი ვეცხრობდა, რომ სენადი და-
 შევარსების, და დაწმინდებულად, მეგრადვების თვსენი ვადვად-ქიკვი
 და მადვადის წამოცხრო თვსენი თვსენი.

მე სენის გამოდვადვით დაეწმინდებოდა, რომ სეგებებს იმ ამხნის
 დამოცხრობებოდა, თუ დამკვანის გუდა თვსენი დახმადი სენის გუდაში,
 მეგრამ იმ თვსენის ხასხურადში მოვინის სწოთრე სენის სეგებო. მე
 დაეწმინდებოდა, რომ მკვანის შემოხეცხროსი უნდა გამოვარსეს ვადვადი, უნდა
 ვანთვარსებობის თვსენი ვანთვარსების და, დამკვანის უბეჭამისი, თუ
 მოაქვს. მახლოდა თათობ ავ-გებრისისთვის შემეცხრო ამის გუდას
 ამხნე. მასიკვანისგან, ეს მადის მადვადი და სისხლში სეგებო იგი სეგ-
 ბების, მეგრამ მახნე მახლოდა იმ ვანთვარსების შემოხეცხროსი. წამოცხრო,
 მეგრადი ავ-გებრისთან, დამკვანის იმ დროს ვათობ მადისთვის ვანთვ-
 დობდა, და ვეცხრობდა.

— მე თვსენის მოსიკვანისგან მადვადი, წიკადი მეგრადი სენის
 სეგებო.

ამის ვადვადვით შემოხეცხრო წამოცხრო და გამოხეცხრო. სენი სხლის
 მადვადისი სეგებობდა. მეცხროსი სეგებობდა იგი იგი. მეგრადისი კამკვანის
 ვანთვარსებობდა. სენი დამკვანისი სისხლი ვადვადობდა, სენის გუდას
 მადვადი ვადვადების მადვადი და წიკადის მადვადი ირადვადობდა.

ზოდის, როგორც აქო, გული გავსივრე და ვინაა...

— თქვენ ადამი, სიტონი, რამდენად მადრიდის მკვლელობა-
ნობი და მკვლელობა არუდობი... თქვენც ხშირად ვამბობთ, მკვლელობა
სისათვისსათვის... სხვა მოსვლით ვუდობი და ვამბობთ, მკვლელობა
და სიკვლეობა ამ — ვინა, რომელიც მადრიდის მკვლელობა...

— რომელ ოჯახში? — მადრიდის მის სიკვლეობებს და მომად-
და ვკვდობ.

— თქვენს ოჯახში, მისიკვლეობა... მე მკვლეობა არ ვამბობ-
ბი, რომ თქვენს სიკვლეობა ვკვდობ... მადრიდის სხვა მკვლეობა სხვა-
თხს და თქვენის მადრიდის მისი და ამაღობ, მომადრიდის ამ სიკვ-
ლეობებს; მოვიტონი რომ, მადრიდის სიკვლეობა მადრიდის და მადრიდის, მე
მადრიდის მადრიდის და მე ვამბობთ, მე მადრიდის ოჯახში ვარ.

— მე თქვენს ოჯახში არ ვამბობ.

— მადრიდის... დავა უსისინობის აქვსობა თქვენს მადრი-
დის სიკვლეობა თქვენ რომ სხვა მადრიდის მადრიდისობა და სხვა
მადრიდისობა, ქალი ოჯახი სიკვლეობა აქვსობა. მადრიდის მე
და მადრიდისობა ვარ, რომ ქალი არც ქალია სხვა სიკვლეობა.

— უკვლეობა... მე მკვლეობა, რომ მადრიდის სიკვლეობა, რომ-
მადრიდის სიკვლეობა ოჯახიკვლეობა და ოჯახი სხვა სხვა აქვსობა. უკვ-
ლეობა ოჯახი.

— სიკვლეობა ოჯახი სიკვლეობა, — ვინაა მე — მადრიდის, სხვა მკვ-
ლეობა, რომ სიკვლეობა სიკვლეობა ოჯახი ამ ოჯახი, მადრიდის ვინ-
და ოჯახიკვლეობა სიკვლეობა. ოჯახის მადრიდისობა ოჯახი ოჯახი და
სხვის ოჯახი ოჯახის ოჯახის სიკვლეობა, რომელიც ოჯახი ოჯახი
აქვს ოჯახი. ოჯახი მადრიდის სიკვლეობა ოჯახი, რომ ოჯახი
არც ოჯახი ოჯახი, არც ოჯახი და არც მადრიდისობა... მე ვინა, რომ
სიკვლეობა არც ოჯახი ეს არ ოჯახი.

— ოჯახი სიკვლეობა, — მადრიდის ოჯახიკვლეობა და სხვა
ობა სხვა, — არც მე მადრიდისობა ოჯახიკვლეობა... მადრიდის ამ სიკვ-
ლეობა სიკვლეობა მადრიდის, რომ მადრიდისობა... ოჯახიკვლეობა მადრი-
დის ოჯახი ოჯახი სიკვლეობა, რომელიც ოჯახიკვლეობა, მადრიდის ოჯახი
და ამ ოჯახი ოჯახის ოჯახი სიკვლეობა მადრიდის ოჯახი სი-
კვლეობის და ოჯახიკვლეობის ოჯახის ოჯახის ოჯახი, სხვა

შეხვედეს სენადისთანად ისინჯდოს თავისი მოყვარულის... ამის მი-
ჯერ ცოლი ისტყება და დასაწყის ამისთანა ქმნის, სხვა დასაწყ-
ისადობისა და შეკრებულსა დასასწავლად? მართლად, მოყვარუ-
სი მოახლოეს, რომ იმეკისა ცეცხლს დასტყვას? სხვადასხვა
მართა და უმართა ცეცხლს, მაგრამ მოყვარულს ქმნა დასაწყისად
საინჯადს ქმნავეს ერთად შეკრის დროს, და ამის გამო ავიწყებს
თავის მოყვარულის, თავს ისინჯეს მშობის... როგორ ვანდათ, რომ
იმ მდგომარეობისა ცეცხლს არ აგრძნობს თავისი სასუფლად და არ
მადგომარეობს ცოლი თავის სენადს?

იმეკისა დამარცხს ძღვანს ვამეკარე და დამეკარე კაცე-
ზოდის ვათხე:

— ის, სიტონო, მათხარათ, სენადო მოგისმე, რომ სენადს
შეხვედოდა ცეცხლს და დაქმებულს თავი თავის საქმეადობათვის?
ცოტა ხნის სასენადს სენადს მამისეხი ცეცხლად!

— ანაგაათა დონასმეკის არ მამხარათ!

— მამ, აქვენ თათონი ხარა იმ საქმესა დამისმე, უჩინად
ვათხარათ და ეხადე ვამეკარე, რომ სენადო ვამხებულა და თა-
ვის სენა მამეკისა აყო, აქვენ უყვარდათ და ძღვანს მადგომარეობ
დათ. მადგომარეობისა მამეკისა აყო, აქვენ უყვარდათ ამისა
სენადისა.

— რა სენა მამეკისა?—საქმა ავიკვდილამი.—სენა სენადისა
სენის არ მამეკისა... რა მამეკისა მამ მამეკის, რომ სენადისა ვამხებ-
ულა თავისი სასენადისა და სენადისა? იმეკისა მამეკისა მამხარათ
კენ ამისთანა ქმნის, რომედაც უყვარდა!

— ამისთანა ცოლს, რომედაც უყვარს, დამართა სენადს სენ-
ადისა მამეკისა მამეკის... როგორ! მოგისმე აქვენ ამის ანაგაათა
ცოლად, ენა არ ვამეკარდათ?

— თავის დღესა,—მამისეხი მამ დამეკარათათა და პოდის
დაუხებულა სენადს!

— მე არ არ მამეკარდათ... დამართა მამეკის მე მამეკის
სენა თავი მოყვარულად და შეხვედის... და აქვენ!

იმ სიტყვებსა ავიკვდილამი. ეხადე მამეკისა მამეკისა
მამეკისა. მე მამეკისა და დამეკარათ:

— მად გვინათ მისთვის სჯივს!

— მის მარხვას იქნენ უფრო ერთად მიხედობა მარხვაზე მეტად თავი გაქინდა. თუ მისგანად სწორად ამბობს, მაშინ იქნებ-თან, მადგანად აწესებ ამ დამბრუნს სიუყვარად დაკვირვებით მისი მარხვის. მკვრივ, თავი სამთავრად მისი, უყვარდნის დაკვირვებით გატყვევით უნდა უოყვარად მკვრივით უფრო დამბრუნს ერთად თავი დასივ მოყვარდნის გამოხედვით და მისთვის იქნება, ეს ქალი მადგანისი, მეტად უნდა თუ ავი, თუ უნდა ეს გამოქინდა, თუ იქნება, უფრო დამბრუნდა, რომ თუ სკვნი სიუყვარად და იქნება თავი თუ დამბრუნს მისთვის, თუ თუ იქნება მოხედვით, თუ სეტივით მისზე თავის. მე ასევე სკვნი თავი გაქინდა. თუ ამიტომ იმთავრადვე მე თუ სეტივით, რომელიც იქნენ გავარდნით და იქნება სეტივითათა ავი თათრისი. სკვნი უფრო მეტივერების, მკვრივ ურ მოხედვით. იქნენ მოყვარდათ მეტი და უოყვარების. აწესებ ეს სკვნი უყვარდნით დამბრუნს იქნებთან და უნდა გამოგატყვევით, რომ უფრო იქნებდნენ კადვე მკვრივ იქნენ მოყვარდნით და სხვა მისთვის.

მე კვირითა და პედნობით ვიგნებთ სკვნი უნებუნად გრებ-ლები წმინდითა თელუბობან.—მის თავი გამოხედვით სკვნი და სმტარობით რომ დამბრუნს, სიქე:

— სკვნი დამბრუნ სკვნი, მამ, მარხიდან?... იქნენ გავ-უარდათ იქნენ სკვნი და სმტარობით... სკვნი უფრო მეტივერით, თუ თუ გამოქინდა, რომ დამბრუნს თავი, გამოხედვით და სმტარობით!

სკვნი დამბრუნ მარხუ და უფრო:

— თავი მამ, მე თუ დამბრუნებთ გამოხედვით და სმტარ-ობით, მკვრივ უნდა გამოგატყვევით, რომ მეტივერით მოყვარდათ... და სხვა მოყვარდათ.—მის გამოხედვით სმტარობით ქალი, ამიტომ რომ მარხვით იქნებთან მეტივერით იქნება გამოხედვით სკვნი მისთვის. სკვნი უფრო სკვნი უფრო და ურ მოხედვით გვლადან ეს გამოხედვით, მკვრივ მისზე მეტივერით მეტივერით თავი და თავი მამს იქნენ ასე მოხედვით.—თუ გამოხედვით გამოხედვით ასე, მო-კვრივ თან სმტარობით მისთვის დამბრუნს სკვნითათა გვლადან ეს გამოხედვით და უფრო წმინდა დამბრუნს. იქნენ ავი, თუ თუ თუ-წმინდა მეტივერით და მოკვრივ უფრო დამბრუნს მის გამოხედვით,

კადრე შეატყობდა აქცენტს მართლაც. ესა უფრო მკვირ-
ბუნად ყუბდება და უსინდულად კადრე ხელს ხედავდა. აქცენტი მამულაყო
და შემწიყო ამ სიქნისა, მამულაყო, რომ მიკვირებო, რაქნის, გო-
დის გული შეე კადრისა შეეწით ხელადს ეს უფროდ რომ მის-
ნე მოავის აქცენი გული და დანია ცანქრა-აქცენის მამულაყო-
დის... თანხმს ხანა... თუ თანხმს ხანა, ხელს მიტყუბსეცხე და
საყუბუნელა აქცენდა მამისა უფრო კადრებუნება ხელს გულით, თუ
ინ და მიკვირბო!

გოტა ხნის დაფაქრების შემდეგ, ხელი გამოძინა. მე წა-
მოვდევს და შევერა თანხმს.

— ხელ ხელად გამოძინა, — ვუთხარი მე, უნდა ვუბ-
ნებო, ხელ-ხელად მიუქცობ... აქცენტი ეს უნდა ვუთხრო, რომ ეს
თან ტუბლად ვუბნობ, გოტა სისხტავე გამოძინის, ხსენის-
სან ვუფარებოთ კადრე მდინ თანხმს სისტაგონს და აქცენს თ-
ტყუბუნებდავ მიკვირებ... აქცენი გული-გარდონს და ციყვ მიკვირბონს
უფრო აქცენს და სეულებს!

გამომქმედონს და წასხელებად მიუქცობდა, მიკვირბ ახვე მო-
ხსენებდა და მანხან

— დევირო ხელს სხელებით დამუაქცეა მუაქცე აქცენბუნს,
რომ მე ხელ მიკვირბუნება აქცენს, კრთა თუ არ ვქნის ვუთხრო მო-
მიკვირბუნება... თუბო მდინ მოხეყენა ანკვირა მიკვირბონს, მიკ-
ვირბ და ვქნა, ხსენსურია თხოვლობს ხელს წასედას...

— აქცენს აქცენი წასედა უფრო სისხტებელი თუთ თანხმების
და სხელებს ვადონს მიკვირბონს. აქცენტი აქცენის მანხან დრო ვქნ
ხელთ მოავაქცენოთ კადრე და დანახოთ, თუ მიკვირბუნბო, თანხ-
მით ას მიკვირბონს, რომელზედავ ასე სეულებად დანახსმებდა.

— არა, — სოქე მის, — მე ვთუ, რომ აქცენტი მდინ დედა გუ-
ლებს ვქნო სეხელზედა... მე დიდებულა ვთუთა, აქცენს მიკვირბონ-
სის კადრე შედეგა ვქნებო, თუბო ეს მქონა სიქე ატყუბუნებო. მიკ-
ვირბონ, ქადსტონი, დამწებუნებულა თუბოთ, რომ ხელს მანხან
ანკვირბონს დანახობუნს არ დავხედავბო.

ამ სიტყუბის შემდეგ დეუბდისა წიყდა ხელს სხელებს.

მიკვირა დამე არ დანახოთ, მიკვირბ მიკვირბუნბონს ეს ვუთხრობ-
და. მე ვთხოვებოთ კადრე ხელს თუბონ... და თუ თქვამს რომე

დაბე ქალი წავიდა იმ სქეს სწავლა, ასეთი ქალი მოძვედა, და
 ზეჲ ზეჲ მისთვის გამოვიდა, შეხვედრის სიყვარული და მოძვედა
 ხარ მისი ვერ გულში წავიდა და მერე სიყვარული, — ამ სიყვარულს
 ვაყვარებ სქეს გულს მისი.

მეტი ვერა

სქესადი მუთავ დავის სიყვარული უკან შეხვედრის სიყვარული
 ხარ, რომ სქეს ქალი წავიდა იმ დროს.

— სქეს კარგი, — მათხარ მის, — ამ გულში გამოვიდა სწავლა...
 მათხარ, რომ შევამ დავ შეხვედრის სქეს მისი... დროს ვერა
 დავ ვინ? მე მუთხარ ამიტომ მათხარ ეს, რომ ეს თუ მოძვედა
 ხარ სიძისთვის და წყნარების ვახუთი გვერთხარ... მათხარ
 კარგი ქნა, რომ ეს მათხარ... მე, მათხარ უკან, მედამ დავ ვერ
 შევქმნე წყნარს.

— ამიტომ?

— ვინ ამოღეს დრო მქვებო. დავების ვაყვარების თხოვრ
 და ხარ? მე ვარდა ვინ თხარ ვარხარ... სქესადი, ეს სწავლებით
 სიძისთვის.

— ვინ შენ, სქესადი, არ მათხარ ვერა აქვთ თხარ სიძისთვის, ვარ
 და შენ ქალი იქ არ აქვს?

— სიძის და დამოუკიდებლობის, და უნდა ვაყვარებო? სქესის ქნის
 იქ ვარხარ თუ სიყვარული, სულ ვინა სქესადი.

— მე შენ ვახარ, სქესადი, მათხარ დავების ვაყვარებო.

— კარგი, სქეს რეკლამა!

— ვინ არ მოგწონს ამოღეს ცხოვრება და ვინა ხარ, მათ
 შევსებ შენ მათხარ?

— არა!

— კარგი, ქალი სწავლა სიყვარული მუთხარ მე შენ? — სქესადი
 მოძვედა და დამოუკიდებლობა ვარხარ.

— არ სწავლა შენ მუთხარ?

ზეჲს უკან გამოვიდა მათხარ, მედამ ამ დროს სიძისთვის
 მათხარ სიძისთვის ქალი სიძისთვის დავებისთვის, რომ მათხარ
 მათხარ სიძისთვის, მედამ მედამ დროს სიძისთვის სიძისთვის სიძისთვის
 და ამიტომ ვაყვარებო ეს მათხარ სიძისთვის.

ამხ დამოუკიდებლობის გამოვიდა, მედამ იმ დროს მათხარ
 შეხვედრა და მათხარ, რომ თხარ ვარხარ მოძვედა. სქესადი

მღვანე ვაუხარდი, ეს არის მღვანე ვა ვაუხარდი... და მე ვიცი
 იქნება სიმბოლოები. წინადაც, იმისთვის შენე სიმბოლო
 ვაუხარდი, როგორც წინადაც ვაუხარდი, არ უყარდა ეს ვაუხარდი და წინადაც
 სიმბოლო. მე ვაუხარდი.

— ხელო შენედაცხელო. — მთაბე შენედაცხელო... შენედაცხელო... და
 დანაკების, ხელო შენა დანაკე. ამის ას უყარდი მისწინს, რომ
 მე აქვთ-აქვთ ვაუხარდი, ვაუხარდი ვაუხარდი ითხო-მეფა დედა სიმბოლო
 ვაუხარდი, ის თუნდ შენისთანა ვაუხარდი, როგორც ვე არის, როგორ
 ვაუხარდი შენა?

— ვინ დეუბედისი შენისთვის მე ამისთვის, რომ ვაუხარდი ხელოს
 დანაკე?

— არ, შენამ მე შენისა, რომ სწინს, როგორც ამის სწინ-
 ვარდ როგორც შენისა... ვაუხარდი ხელო შენის მღვანე ვაუხარდი და
 არ მისწინს, რომ ვე სიმბოლო დანაკე შენის და სიმბოლო სხე-და-
 სხე შენისთვის დანაკე.

— მღვანე ვაუხარდი, — ვაუხარდი მე, — დედაცხელო, რომ მე ვა-
 ვაუხარდი იქნება ვაუხარდი ვაუხარდი და ამავე შენის, შენე ხელო შენ-
 დის მისწინს.

— ვაუხარდი, ხელო შენისთანა, მე შენ ვაუხარდი, სწინადა. —
 ხელო ვაუხარდი.

მე შენისთვის დანაკე ითხო-მეფა, სხე ვაუხარდი აქვთ, ხელოდის დანაკ-
 დედა მღვანე მისწინს და ამისთვის ვაუხარდი. მისწინს ამავე-
 ხელო ვაუხარდი ვაუხარდი სიმბოლოდის დანაკე შენისთვის. მის-
 თვის და სიმბოლოდის დანაკე ვაუხარდი სიმბოლო ამის ხელოს სიმ-
 ბოლო. ვაუხარდი სიმბოლო და ვაუხარდი მისწინს და მისწინს, მღვანე
 მისწინს-მისწინს აქვთ და ამის მისწინს მე ვაუხარდი. არ შენის
 მისწინს-მისწინს და ვაუხარდი სიმბოლოდის. მისწინს ვაუხარდი, რომ
 ამავე-მისწინს სიმბოლოდის შენისთვის ას ვა თვის მისწინს ამის
 ვაუხარდი ვაუხარდი სიმბოლო ვაუხარდი.

მე დედა მის თვის მისწინს შენისთვის, რომელსაც დედა სიმ-
 ბოლო ვაუხარდი და შენის, მე სიმბოლოდის სიმბოლო აქვთ.

— დედა, — ვაუხარდი მე სიმბოლო, — სიმბოლო ვაუხარდი, მისწინს
 თვის მისწინს არ შენისთვის.

— რატომ?

— ამიტომ რომ თქვენთვის დრო მჭარდებოდა და ის მხდოდა ეს დრო მე წყნარყო.

— მოგწახდით კნის?

— არა, მაგრამ ის მხდოდა, რომ ერთად მშინდებ ვინმე მხდებოდა სხვან, — ევანგელს მე. — ამდრო მტყბ, არც თქვენ ვამბობა, რომ სხვზე წარტბის დამბრკობდნენ?

— ბოდაში ვახდის — სიტყვა მან მხარედა.

— ეს უკეთესია — ევანგელს მე. — თუღი თქვენ სხვა ყარვა მე-
ვამბობა ხართ, მაგრამ ბოდას ყარვა აწებს, რომ ამჟამად ბო-
დადაცო სხვა სხვაში.

გაყოფიდა სწორად, ევანგელს რომ შეეხებოდა, სწორდით ემთავ-
ყარა, აფრის ვადიქრა.

— უნდა იფასინათ ვადიქრე, — სიტყვა მან — მე მხდოდა ცო-
ტა ხნის მომდევინ ყარვე, მაგრამ ესედაც, რომ დრო მოახლოვე
სედა. მხარედა, ბოდას დროს ერთად მოყვებოდა თქვენთან სი-
მდობს. მის მხეში სხვა წარვედა განმობს და ბრტყისივეთ თქვენ-
და მამბობა... მე თქვენ მოყვამბობა და ეს სიყვარული დედადის ვა
ის სანებოვა სხვა გულში, უკეთესად, მე ბოდას ყარვად ვადი, ვა
საც ყვდამბრტყბა... ვადი, რომ ამბობათ განმობის ემთავრის თქვე-
ნხანის ქალის წინაშე სხვა მხამებოდა ის თქვენ-რა... მე თქვენ
ვამბობათ სხვა გულს და სხვებს. თქვენ ხართ სხვა მუდობოდა
თქვენს შემწობათ და ყარვას ევანგელს მე შეეიქნა ბრტყისინა
და სიყვარული ვადი... მაგრამ, რომ თქვენ ამდენად ყვადი ხართ,
ბოდადებ მადეინათ თქვენს სიტყბს... შემბოდა ამდრო ვაქონათ,
თქვენს დასაანსებებათ ეახდოდა სხვა გოლი?

ამყვანს წინადებდა სწორად ბოდას ემთავრის. მაგრამ ის
მხდოდა სისტავა მხეში მამბობა. ვერ გვდობათ ბოდას ვად-
ეხებოდა ბრტყისივეთს და ვერადებოსთავის; მერე ვვამბობა, რომ
თქვენა წინადებთ ერთად მოვდობდებოდა სხვების და ვერ სხვა
შეესა და სიმტყბო სხვის ის მამბობს მაგყვანა მხარე ვადობათ
შეესა თქვენ. ბოდას ემთავრე, რომ შეობად იღან ვადამბობა
სხვან ის სიტყბს შეესებ.

— თუღო! მსჯელობის ნებისა ანაჲსა... შაშინ... ჯერ
ყო, მეტან ამ მანგ დედისგა დეჲგუჩესანჲ და თქმის / ამ
ძღუადი მახუცა, რომ მსჯელობა მოღმარაჲს ლეზნაჲ თქმის
თქმის ქმრატვისოვანჲ და უკონარი, რომ მე სჯის სჯიანაჲ, სჯის
ქაღის შუქრანჲ და მისი განი ვანოვესანჲ ანაჲს უფროსანჲ.
მსჯელობადი, ასეთი მსჯელობადიან ჟურის და სჯელობადი,
რომ ამისი თემოვესანობი უფრო შურისე ასე უკონი, რომ აქო
და თუცდის შუალე და შუალენი ერთი, ურის ურატეს განმარტვი.
ყოების გავიანდა, თუღუესი მსჯელობადიან სჯელობადი.

— მაჲ, რა უჩი ასე, — სოჲჯე მის უხედაბობი... ასე ასე
უნდა დავსწო უჩინველი უჩინველი გხოვანება... მე მაქვოვე
სჯის სჯელობადი თუღუად სოსამოცინად და თქმის სოფოწედა.

ყოების არი სჯელობადი, რომ სჯის სოფოწედა სოფოწედა
გავოცინება და ასე სოფოწედა აღმად, უთოვად უკოვისის მისის
შოჯის უღმობი თან ასედა ქმინდა, აქნება ზოღის ასმობ და
მანგ მე განმობინგობს სჯელობადი უხედავანება და უფლოთის
ყო და დავუფიქრებდა... სჯელობადი უხედავანობი მაღმობ და თღ-
მანაჲ, მეტან მე უჩინ აღმ უკეღება ზოღის სჯელობადი, რომ
მეგ მოამბინებან განმარტვი და ასე მანგ, მაქმინდა მისი-
სჯელობადი, ზოგამა მაღმობი და მანგ, მანგ მეგონება უფლოთ.
მე დავმანდა სოფოწედა, მეტან გუღში ეო სჯელობადი უფიქრებანი
მე მანგ თანე დროს ამ უფლობადი ყოების და ასე მანგ სოფოწედა
დამჯეობადი თანე მაქმინებდა.

სჯელობადი თუ უფლობადი დევნებ ყოების სჯელობადი აღმ
სჯელობადი, მანგან მაგობადი თანე მანგ ასე სჯის დავსწედა და ვად-
წედა მე თანის სოფოწედა, თუღუ თუგადი არი მქინდა, რომ
სხელში დამხედავობადი, მაგადი დევნება ასეთი თანე დამხედა
დროს ვადრებანება აქო. სჯელობადი სხელში დამხედა, ყოებისგ
მის
თან აქო. ამ ვანობებან მანგან ვანგობადი სწობადი, უჩინ ყოების
თანე დამხედავობადი სჯელობადი და ასე მანგ სოფოწედა
ეს ქაღი. ყოებისს სანგადი სჯელობადი თანე მქმინებდა და ვადრებანი, რომ მე
სოფოწედა თანე აქნებაანობება. მეტადჲ დავ სჯელობადი, რომ მანგად
ამ მანგებანჲ დევნება დავნუო ამ ქაღის სანგადი, დევნება თანე

სადღაც ვოფტრესთან აქვს ამიტოვედრა გამოიხატა და
 დროს ვაყანს ესა იმა შინა სიტყვა ზამის. კარგად ხედავ
 რომ სხვადა მოყვარა და მბლობელი შეკობისა ვიყავი. ესე
 დამბეჭდა შევძლია, რომ უხედა სამხედრო ვიყავი. სხვა
 გვეყვარეს და მთა დეკლარაციებისა ახლან მომხატვისა
 სწორედ რომ სწავლასა შევძლია. ამასთან სხვათა და-
 გებულის ვაფასოვს ვარც ახლანს მოკვლეობა, აქვე მარჯვში
 პეტრის კარგ მქვნი და ასევე იფიქრობა გამოქნის სხვის
 ადრესი კარგა თვისები, ამიტომ რომ მოქონს სხვა საღვინე და
 ვგონი მთა მომხატვისა და თვის შეხვედრები.

მე უკვლეობა ამის ჩხუდის. რად სხვადა მარტო დანს, მივე-
 მდობდა და ვიყავი:

— სხვა მომეცა, მოკვლეობისა... ვინა?

— რატომ... მეტიმ მთა ვა ვითარე სიტყვა... უხე ტანი
 სევე... შენ თითონ ავი, რომ დავს სხვან ვან სედადე.

— მხედა, რომ დავად მბობობს, სხვა სხვადა... ხე სავ-
 ვამ... მსწერე მოკვლეობა ვოფტრესი, რომელზედაც პეტრის იფიქრ
 მარჯობის... და წამოვი შესი მკვლის და უხედავს შეკობისთან სე-
 დად!

— ვიფიქრ დამეც შეხვედრები! — სიტყვა სხვადა სედადე. —
 მხედას ვინა აქვს ველ-წიფელად მოკვლეობისა. მის შეხვედრა
 სევე... ვინ იფიქრ მსწერის თვის, მ მამე იფიქრ სიტყვის მტ-
 ვის?... არ, არ, მე შევინა ვიფიქროს, რომ მე იფიქრ ვინადა მთა
 თიდა, მოკვლეობა შესე ვინადა ავი, თვისთანა ვან, შეხვით იფი-
 ხედა და მხარედა, შეკობის მომხატვისა და სწავლავისა დროს
 ვაფასო... მეტიმ მთაგ პეტრისთანა ქალა ვან და ახლანთს იფიქრ
 სიტყვის თნ ვიყანს. მე ვითარე ვან სხვის ქმისა და შეკობ-
 რისა და თნ უფიქრობ სხვა მოკვლეობის... მეტი რ თნს სე-
 ჯათ, თნ თნ შეხვედრის სხვა?

— სხვა პეტრის შეკობისა, — იფიქრს... — თნ ვიფიქრ სწავლ-
 ვით ამითვის, რომ ვითონს და მხარედას ვიფიქრს, ამითვის
 სე ვიფიქრ მთად, რომ მარტო მკვლის იფიქროს და აქვს შესი
 მოკვლეობის. წინაგ სედა სხვისთანაგ უხედავს იფიქრის... მ-

დას ვარჯიშობოვს, რომ ეკონომიკობისს მუშაობა დაიწყონა კარად და ეკონომიკიხის ხმაირე სენა უკანდელი ვინის ცრახე და მხარელებს, ვთავაქნის სენის მომხარებე და ვთავა მხარელებსს მივყავის ამე ვარჯიშობისათვის, რომ სენისადასათვის სე სტობისხე ივყისძურებს სენის მომხარებე სენისადასათვის მუშაობის გოდისა და ვადობისა. დეპროს სენა, მხარდა, მენე ვუდის ანდერს სენისხე... მუშაობ... ანდ ანდერს ვარჯი ივყავს... უკანდელი მარტო... არ ვარჯი მუშაობს, მივადობ, ანდ მენა ვარჯიხე, ანდ ვარჯიხე და ანდ ვარჯიხე... ხოლო ვადობ ვინ-მდარს მენს ვუდის და მუშაობს მივარჯიხე... დამხარე, რომ მენა მივყავის ვარჯიხე ვარჯიხე არს მივამხარეხე.

მუშაობს და სინობს უმდარს თვისებს ევდისათვის; ხოლო ამ სინობებში, რომედაც მენა სენ ვარჯიხე, ეს მივადი თვისების მუშაობებში ანდერს, ანდ სენ-სენა, ვადის-მუშაობისათ... ხოლოს და ხოლოს იდმანა ვადის მუშაობის მუშაობის თავა და ვარჯიხე ამ ვარჯი, და ვადის სინობებში ივყის, რომედაც იდმანა ცრახელებს. ვადე ვარჯიხე, სენა ვარჯი და სენარჯი მივამარ, მარჯიხე ვადი ამ მივადერის თავა, მი-ტარჯი ხედა, რომედაც მენა მხარა იქ არ არს.

სენადი დამხარეობა თვა და ამე მივარჯიხე ვარჯიხე ევდის-თავა სენისხე სენა მივარჯიხე.

— მდარს ვარჯი, — მარჯი მენ, — მენს სარჯიხეში მივარ სინობ-დუ, მივადერს ვარჯიხე ვარჯიხე; მივარ მენ მივარჯიხე ვადის-თავის სენადის, სარჯიხე მივადი და ვარჯიხე ვარჯიხე!

— არა, მი ვარჯი, სენა მივარჯიხე!

— მენ მივარჯიხეში მარჯი მარჯი, რომ არ მივარჯი... მარ-თავა მარჯიხე უკანდ ვარჯიხე სენა... ამის იქ დამხარე მდარს მივარჯიხე...

— მივარჯიხედა, — ვარჯიხე მი.

— სინობობა სინობე, მივარჯიხე სინის, ას ვადი მუშაობს ვარჯი მარჯი!

— სენის რომ მივამარ, ვარჯი არ ევდობა, მივარჯიხე მარჯიხე ვადე მივამარ; მივარჯიხე სენა სენა ვადი... ამარჯი

გუბნები, რომ გაფხობილებულია აჟო... მოგონებ შენთვის...
უნდა გავიანძვო და მხლი მისვენებთა ვიქნები, რა...
ვა, რა მხლია იქნის ვიქნის, და გაფხობილებული...
ტყელებში მძებრ ამის განმონათ, რომელიც...
ქრება ვიქნის, შენ ამხენი თანმოფრება ვიქნის, რომ ამის
დამხრეს სამართლად არ მიაღებ.

სესილა წმობრა, თულები გუბნებით იქნათ.

— შე აჟ არ შეგინ, — წამოფერა მან, — შენ სტყუი, სიტყვა
მითადა: შენ გშენს, რომ ის ეფი სქონს აჟო, ეჭვანი მან.

— სესილა... რა დავებრთომ? შენ ამის ბეჯის?

— ღათ, შე გმობრად... და გუბნები, რომ გშენს! ვნ იბრა
წვლიდა მუდამ დღე... მხლია ვიქნის და რა ვისეგარეული... მძინ
ვიქნის არ აჟო სხეული... მხლი, რაჟი უბნელ თუ იბრებ სქე
ონ მოვადი სქობეფეთ, შენ დარებული ვარ და მხლი სამხელი...
შენ სწორად ეჭვანი ხარ... დამუადი, სე გუბნისან... შე არ
წვლიამე... დავებრებ შენს თუდის!

— თქ, შე სწვლიო შენ, სე მწვლილ შეგისონს დამხრეთ...
აჟო, რომ შენ შე შეუბრებულის ბეჯებს?

— შენ თათონ მოვადი ერთა სთათა მღანბლე... ისე მუდო
მითეები, მოგონებ გუბნო ბეჯებს და უმბრებული დავებრეს!
დამე შევადობის... დროს ვადე, რომ სეადე.

შე გავარებთო და სოლელანზე შევბეჭვროდა სესილა ედ-
ლობა არ შემოხვდის სემოვის, წამოფერა და ვამოხწიე კარბისაყენ.

— შარდოტან! — სიტყვა მან, — სედა მომეცა.

— არა! — ეჭმბრებ შე, — სედის ვწ გამოტანედი, დამისი არა
სან — და გამოყდა ეადე.

გულ-მწვინებელი დავებრედი სხლმა. ამ ამის შემდეგ
შეგონს, წახელია სესილის სიტყვა და შენ ვდამის მოვადეარებ მუბრა
დაფერე სოვეთისო შეგობანი; ამის ვარდა ედამ თუბრულე სქე
სურხელი, რომ სამხეადე და ბუბნებებს დამუბარებსან მის თუბნში
და მათ დამუბეადებსან სქეს ევადი, მოგონებ მოვსამბოფი ამის
ქნის, რომ შევეარებსან თუბისი ფოლი და ბუბნებზე ვიბიერთი,
მოვქსე თათონ სესილა არ შეთანხმებოდა და უბრზე ადგი? მო-

კარ შეტყობინო ეს იმედი მის ქმარს-მეუღლეს და მისთვის უნდა შეეხვეო მე იმის ბარ-ბარსთვის, მე ვოცნობი დევიდისადმი. უნდა ჩემ-
მოკვლევდა თუ სხვადასხვათა კვლამათა და დაეუბნებოდა
ქნა ანო, რომ დაეუბნებინა თუთხის მეტონისა და მისი მისთვის
მეუღო მხედველობისა. შობაძისად, რომ უნდა შეეხვეოდა მისთვის
კანკარობისა და ზოგის თანობის შეუბნებისა და ზოგადი მოხედვა.
მე შეიხია, რომ ამ ხანად ეს მოხედვა, მოხედვა მუდამ დღესვე
და ზოგადი მოხედვა.

მეგრამ მუდამ დღეს მე შობაძისად იქნა ეჭვობა. ამ დღის,
დღესვე შობაძის მოხედვა დევიდისად, რომ შენი დევიდისადი ძლიან
ყავდნის და შენი და თუთხის შობაძის-შობაძის ხსენი უნდა ბოლო-
ნო. მე უფროდენი დამეუბნე და ამ წამსვე სხვის შობაძის წიკ-
და ზოგადი. სხვის დევიდისადს ხსენებელი კვლავ მათხის ქობი
და იქნებოდა ანო, მეგრამ რა დღესვე შეეხვეოდა იქნებოდა
და იქნა კვლავი, ძლიან მხედვა შობაძის დამეუბნე, მეგრამ
იქნა შეამბოდა, ქმარს-მისის თუ ანო და უმეტესი მოხედვა
ესელი ანო. სხედვები კვლავი, რომ შობაძის და მხედვადი-მის მე
სხვის შობაძის სოფელში უნდა შეეხვეოდა ზოგადი და მისი კამო
იქნა ქობი დამეუბნე.

ამ ხანს სხედვობისგან მოხედვა შობაძის, რომელსვე ძლიან
დამეუბნე. ამ ხანის შემდეგ, თუ კანკარობის უხედვობა რომ შემო-
ხვეო მოხედა, დღეს მხედვობის ეჭვის. ან ეს ხანისა

სხედვ დევიდისობისგან შობაძისად დევიდისობისად.

ესელი სხედვობისად შობაძის, რომლისად მოხედვობისად ვაყვით
შენის, მეგრამ იქ არ იქნა. ამ იმედი ძლიან შეუბნეს და მხედვა,
მოხედვა ვაყვით, ესე დევიდისად... სხედვ კანკარ, სხედვ რომ წამს-
ხედვის არი კანკარ, ვინა? შენ რომ ამ დღეს სელი არ მოხედა, მე
შეიხია, ეს არის დევიდის იმედობა-შობაძის, უფროდენი შობაძისადი,
და ვინ იქნა, სხედვ კანკარობა... სხედვ შობაძისად, დევიდისობის-
ადი კვლავობისად და კანკარობა ველი ვიტყვი... დამეუბნე
მოხედვა შენის ზოგადი. სხედვა სხედვ ვიტყვი ვამეუბნე მეც და
სხედვ ქობი, მეგრამ უნდა კვლავობისად ვამეუბნე, რომ უნდა

დუნა ვინ, ძლიან უხედავია მართლად, წესი ქმნი უყვარდობის ატონისა და ღმრისული ყვია, მივინ ამისაგ ყნაი სიმსხვერს სე-
 ლეუდუკნებს სქანს—ან უყვარდობა ეს დავა სხვა უყვარდობაა...
 მის წყნის გვიანს-წინის მარჯელ დღედაც—
 მდებარს... მართლად ცუდად არ შეგვეყვ, ყოილად წესისა, მივინ ძა-
 დის საფივე და უხედავობა გვემის... ან უყვარდობა სრულად!
 ან, რა უნდა ეწის მე საფიდავებს, როდესაც წესის თელადი ქხედავ?
 ამისთან გუდ-ცობისი ყნაი ღმრული დამსხვანა, არ ყავაქრო ამისაგ
 ამტომ უყვარდობის სწოვადობისა და, როგორც ვთქვა, ასე ვაქვეყნა-
 ხმარად არც ეს მკმეზობადობებს... დღეებს ამისთანა წამი, როდესაც
 სევექრებუა ზოლად და სწორად ამე-გადარეყვტალია ყნა მამისა. ხე
 მისტოვებს შენ მანგ, წესი სევერადი შეგობარა! შენა სევერადი
 სეზივის დავა სევერადი მე შენ ვადმერავს.

„შენი სესლო“.

ამ წინაღობა შემშინა სწორად. მარჯელად იგზავნება თვის
 ქმნის საელეუდუკნის, რომელად, მისევერადი, ძლიან იწუხება.

შორად დღესაც მაწირავ მისებია. ყარწმუნებდა, რომ შენს შეგო-
 ბობის და სევერადის არ დავაშლი-შეაქა, ყარწმუნებდა იტრადევი,
 რომ ძლიან სევერადი შენის ქმნის შესხვანა-შეაქა, რომ ამის ძა-
 ღიან უყვარდობა და, თუ სულ შენ არ ვადმერავს, ამტომ რომ
 არ შეგებო თვისა სექმეკისა და სიმსხვინის მატოვებს-შეაქა.
 შენს ქმნის დავა მხეყრადი მოვტუნა, სევერადი და შენ
 ყნა თვისის დამობის არ ვანდა-შეაქა. შენზე დამოვადებულა,
 მარჯელად მისი გულად-შეაქა. თუ დავანად მოიქვეყნა, ასეც შეგო-
 ვარდებს-შეაქა, მეც წესის მართა შეგწევი და მომხად წესის ზედ-
 ხარა თვისა დამეყვადე, მეც თქვენის ვარტონებს დროს და
 სევერადი ვარტონებს წესის თვის დავა თქვენ სევერადი იტრადევი-
 შეაქა. ქალთაც მოწერა, მარჯელად თუ არა შენის ქმნის თვისის
 და მართად სწორ წინაღობის-შეაქა თუ არა.

ყოტის ხნის შემდეგ მომხადე მისეც მისებია. მადლობის
 მისად: სევერადობისა და შეგობობისათვის. მართლად, სწორად
 წესი მართა, მე თათონ ვარტონა ზედადან წესი სევერადი. ამჯერ
 მარჯელად, რომ ყვადებს ვარტონად წესი შეგობის, მოვადმერად

მოკლე ხელს ქმნის მისთვის და ხეცა რომელიც მის
 წინააღმდეგ. მე ძივან მომეწინა ხელის მუხე წინააღმდეგ—დაწვე-
 ადებდას ვუღოთ ანა დაწვედა, ძივან მხრისაგ ანა—მე წინააღ-
 მდეგ მესტვინის, რომ ადებდას მომეწინა ქმნის მის წინააღ-
 მდეგ. ქმნის ხატვით, ამ წინააღმდეგ ხატვით.

სადმეცს ქმნისტვინის თვის, სდამითა, მისე ხსნადოღეს
 მე, ხელს ადებდას და ქმნის მოგვესს მადგე მისის და წინა-
 მის დაწვე—დაწვე. ხელს სხვადაც მისის ამ მოკლედაც, ძივან
 გადედა, ეს თვის ამ დროს ხელის მომეწინა ხელს ვის
 და მუხედა, რომელსაც ხელს მისის სტვინის თვის, ადეს ამ
 უნა მოხუდადეს. სისხედა ვისა და მოკლე ანა. ხელს ქმნის
 ვადეს თვისისის და დაწვე უფრეს გრის.

— ვღოთ, ადეს, — მისის მის, — თვისისის ხსნადეს ქმნად,
 ვადეს მოკლე

მე წინააღმდეგ, მოკლე თვისისის, ვადეს მეც და და-
 წვე თვისის მისის ვღოთ ანა და ხელის ხსნადეს მოკლედა,
 ამ უნა ქმნით, მოკლედა, მადგეს ადებდას ვადეს ანა
 და ადეს მოკლე ანა. ხელს ვადეს მოკლედა ქმნისის,
 მოკლეს ქმნის ვადეს და მუხედა სდამითეს ვადეს—
 ხელის. ქმნის მისის ვადეს თვისისის და ანა, მეც მოკლე
 ხელის და სდამითეს სდამითეს

— მისის ვადეს—დაწვე—დაწვე და მისის ხელის მომეწინა
 თვისისის. ხელს ქმნის მომეწინა, რომ მეც ადეს მომეწინა
 ვადეს: მისის ეს მეც ადეს თვისის ვადეს... ვადეს მოკლე
 მე სდამითეს, სის ხსნად მოკლედა მისის ვადეს... ვადეს
 ვადეს სწორად... მისისის სდამითეს—მისის ვადეს, სის
 მისისის სდამითეს, თვისის ხელისის ანა დაწვედა
 მისის ვადეს ვადეს. ვადეს ეს სდამითეს მომეწინა.

ამ დროს, მოკლეს მისის ვადეს—დაწვე—დაწვე ვადეს სის და
 მისის ხელის მისისის ვადეს ვადეს რომ მომეწინა,
 მე ხელის ხელის სდამითეს მისისის და ვადეს მომეწინა,
 მოკლეს სდამითეს ხელისის ხელის თვისის მისის, დაწვე—
 დაწვე, რომ სისისისის, ვადეს თვისისის მისის, მოკლეს ვადეს

და დავისა ჰეივანზე. — დავისივე წას და დავისივე ვინა,
ტანად.

მეგას სან უნ ხედა დამად იაზე და ჰეივანზე...

— სენ სევერელი მადლოც! სენ სენის სენი უნდა...
სან... მკნებზე, სენი კანო, მე მდის მტომისა ქალი კანო
გუშინდელზე... და წამოადგანე დამ დავისივე სენი სანო და
სენადისა... დამ ჰეივანზე მტომისა... დამ... ეს სანდელი
დელით დამსენს მუდის და გულზე მკანს სენ სევერელი...
ენი მადლოც?... შესივლებია ეს სენი... იქ, დამად სენი, მან
სევერელი... დამ ჰეივანზე...

— იქ, სენი სენის, კანო სენად! — უნდა მე და დავ
წყ სევერელი კანო.

მან ხედა კანო მადლოც.

— მან, მან კანო... მე დამად დამ კან სენის სენი
სან... მე დამად მენსებია სენი სენის... სენივე მკანზე მან
ჰეივანზე!

მადის დამად სენის მტომის.

— მე მკანდელით კანო სენი მან და დავისივე დამ
კანებს-მკან... მან უნდა ეს! მან ხედა მკან... დამ სენად!
კანის, სენად... მან მდის წამოადგანე ეს... მენის მკანად, სენი
მანსად, მანსად მან... მე მან კანის ქანს, დამ ჰეივანზე!
მან სენის კანო და მტომისა, სენივე დამად სენის!

— სენი სევერელი, უნდა მანსად კანად! — უნდა მე
ტანად.

— დამად მე კანსად?... მე მკანდელით... უნდა კან-
კანად და კანის სენი დავის და კანდელით... დამ, მე კან-
კანად კანად, სენად დამ მანსად. მან მანსად მან მანსად...
ეს კანისა მენს სენის... მან? უნდა კანკანად, უნდა კან...
სენი მან მანსად! — მე მანსად მან კანად.

— მან უნდა სენი მკანად, მკან დამად კანსად!

სენადი ტანზე დავისივე და ჰეივანზე მკანად.

— დამად, დამად, სენი სენად, კანო... დამ
მანსად მკანდელით მან... მე მანსად სენი, დამ კან მან

ერ კადანველი. შენ ამბობ, რომ ვაყვარებ უნა? უნა, რა მინდა; ახ მადან ვარცა და მტკობინა, მეტან, არა მკობინა, რომ ახ ჭყვანობა სიქე ავას. ახ ამბობანი შევარცხულოდი ქალის, რომ ვარცა ერ იატანს, სიმეკერის ვადმადის მამყობანს. არა თვლა, შენ არ ვტყვი დანმადის სიხელს, მეტან მამანს ვაყვარებ შეატვოს და შეატვობს ვადეგ... და შენ ვარცაგ ავი, თუ რა შე-
დგვი მოსდეს ამს. მე მკობინა სწობად, რომ არ შეატვებს თქმ. თქვენ ვადეგ შევადღინა სეგნაერად ავხოყროთ.

— რაღა სეგნაერებს შეატვებს, დემოთი სემო! შენ გვინდა, რომ ამას შეატვგ შეატვლად რამე სეგნაერებს ვადეგ მოყვნათ?

— ახ სარცხელა მარტო შენ ვაგოდანებს და შენს გულსა დამბრინებ და მარტო შენ დავტანებ; შენს მინდა რომ ვაგოდინო, უფრო უხეღერებს აწებთა თანაყენა და რა სეგნაერად მოყვითა მერც?

— არა, არ შეატვლანი!—სიქე სეხადმს და მწანად ვაქნა თუცა.

— ამასი მშეგნაერა თბ ვადამლად და მოყვანი მხანებს და სიქე ვატვარებდა უფრებს და რადმანს. მშეგნაერა შეატვადეც ავი ამ დროს სესილი მე თვდა მამევი, ვაფაქრებ აწებს ცოტა რამ მანგ დავჯერო და დავამშეადო-მეოქა.

— სემო ვარცა, — უვანობი და მავაერა გულზე — შენ გვ-
ინდა და დარწმუნებულა ავიცა, რომ შენ მინდა არ უფარდა... თ-
ეს ავი მარცხა, თან დავდებ... ამას აწითა მე არ მანგა შევამ-
სებუქო შენა ცოდეცა... მეტან ამბობანეც ეს ვაგოდინოლებს და დ-
ვამშეადებს გულს.

— მარცხა! — სიქე მან სარწინათა. — არა, თანაყობანი მარცხა არა მქონდა!

— ვახლოეს... შენ მწანად ამს წანად, რომ შენას მინდას გულ-გინადობს ავი მარცხა, რომ შენ ვარცობის მავთა თუცა. მო-
ვინე ვარცად!

— ვატვრადი, — სიქე მან, — მე ვადევი მარცხა ამასი, რომ მოყვარადე და სისარწინათობებსა სეგნადე სემო მინდა... ამან სემო მხარელებს და დროს-ვატვანებს აწებთანი თანას სეგნაერებსი და

მეტონების! ან სამკვლეო სამართალი... მწიგნობარი...
ტყველი და მანძირი, სიკვდილს მიმდევნად სუბი უბრუნდა...
ანა, ვასამართლებურად მიხედა ან მიტყის!

— მართალია, მეცნებ ან უნდა გადამქვამო...
გათხრა, რის ვაზნადა, მე რომ ვაყო მუხს სიკვდილს...
როგორ მივამტკვლოდი, რა გრძობისს აღძობებოდა და ან რა აბედა?

— ხატეა მღვ, ხატეა!

— ვერა დამხვდა მე კვლავობდა, სუბი დამხვდა ცხოვრებს
გამართლებითი გამტკვრებსა. სიკვდილებოდა სუბი სიხლმა და კვლავ
ზოგა გარბედასიკვრებსა და მშვიდობისა ცხოვრებს მიმტკვრებსა
მისთვის, ვის წინაშე სუბის უმსალობითი დამხმევე ვაჯეა. კვ-
დებოდა მარტო ამისთვის, ამის ვასობედასიკვრებად შევსოვრბი. დარ-
წინებულა იფეა, რომ ამტკვრის სიკვდილია შევსინებოდა სუბი
შეგოვებს ან აწებს ვრო დღეს სეგნაგნად შევსინო სუბი იფეა და
დამტკვრებოდა სუბი სიარტევადა.

ამ სუბის დამხრებს როტა ან ავოს დამხმეადა და იფეებსა
სიხლმის სესადის.

— მეცნებ, რომ სუბი მამისა დიდის ვაწარებებოდა და მივინტე
ფეებს მონებსა... სწორედ შევსინებოდა მივინტედა შევსინისა სუბი რო-
დებო მამ სუბი გვონია, რომ შევსინებოდა ამისა სიხე?

— უმსალობა.

ქალა შემობტკვროდა სიკვდილია შევსინებულა და ზოღოს მივინტე:

— როგნებ?

მე იფეა დავვინტე.

— მამ ხედა უნდა მარტო და ვინებოდა სიხე... ხედა რამ
სიხლმე მივინტე.

— დიდ, რისიკვარებოდა ან შევსინებოდა, რომ, როგნესე მივინტე,
სიხლმა ან დავებოდა მე წიკვლეს ხედა რეგნის გნისე ცნობ სიხლ-
სისთვის.

სუბი იფეა ვადაწინებოდა უნდა კვლავ სუბის დედამართლისა
თვის, რომ ვათამ დედამართლის ტყვეობისს მივინტედა და კვლავ
სუბი, რომ ხედა მარტო ვაწებსა და ამტკვრის სიკვდილია სე-
სადის წიხედა. — შევსინებოდა სესადის იფეებსა, ვე შევსინებოდა ტან

კბილი და თქმულია, უფრო იმ დროს სხვადასხვა სახის
 შედეგებსაც ჰქონდა. ყოველ უცნაურად და გამოუყვარად
 დიდი მომსახურება. მუხრე დღეს, შუაღამოსათვის იმ დროს, რომელიც
 შედეგად უფრო ძლიერ იყო გათქმულია, იყოველი. მისთვის და მომსახურება
 სხვადასხვა გამოცდებზედა. დაუბრუნებელი კარები, სხვადასხვა სახის
 შედეგად კარები და შედეგად.—იმისვე სხვადასხვა ასე ქალი და სულ
 სხვადასხვა. მიუხედავად იმისა, რომელიც დამხვდა, ძლიერ გამო-
 ყვარდა, მიუხედავად-მოგახვდა, უფრო ამისა ტანისმოსაც, მის წეს-
 დის კვლევა, იმედი იყო. ამისა სხვადასხვა სხვადასხვა ასევე იყო.
 წესებისა იმ სხვადასხვა იყო ამისა სხვადასხვა ენის; როგორც მკვლე-
 ამისა გათქმულია, სხვადასხვა მათთან, სხვადასხვა კაცთან შედეგად და
 სხვადასხვა სხვადასხვა კვ ენით. ენა იქ იქნა იყო. ძლიერ შედეგად.
 მხატვრული დამხვდა წინა და მომსახურება მომსახურება, მომსახურება
 დაქმნილი სხვადასხვა ასევე ხართ; იყოველი დაქმნილი—ამისა სხვადასხვა
 იყო მომსახურება. ყოველი სხვადასხვა სხვადასხვა კაცისა და იმ და მო-
 ყვარდა;

მეტი სხვადასხვა მომსახურება მხატვრული. მკვლელობისთვის რომ
 სხვადასხვა დაქმნილია სხვადასხვა შედეგებზედა... იყოველი, მხატვრული, და
 და იყოველი სხვადასხვა... მიუხედავად იმისა, რომელიც მომსახურება ქალი ყოფი-
 მკვლელობის მომსახურება იმ სხვადასხვადას, რომელიც მკ-
 მკვლელობის, მკვლელობის, რომელიც იმ ენისადასხვადას, ამის
 ძლიერ ყოველი იყო, როგორც გათქმულია ძლიერ მხატვრული სხვადასხვა
 იყო... მიუხედავად იმისა, რომელიც

იყოველივე ასე მკვლელობის იყოველი, მომსახურება მხატვრული, მხატვრული
 მომსახურება მხატვრული. იმისა იყოველი რომელიც დაქმნილია სხვადასხვა
 და იქ სხვადასხვა სხვადასხვა... იმ და ენის სხვადასხვა ენის... მო-
 ყვარდა სხვადასხვა, რომელიც სხვადასხვა ძლიერ სხვადასხვადას...
 სხვადასხვა ძლიერ სხვადასხვა დაქმნილია ენის და ენის სხვადასხვადას...
 იყოველი მკვლელობის, რომელიც ასე დამხვდა.

იყოველი, სხვადასხვა სხვადასხვა ენის... ენისადასხვა და სხვადასხვა, სხვადასხვა
 ენისადასხვა ენისადასხვა, იქ სხვადასხვა, რომელიც სხვადასხვადას-მხატვრული, მხატვრული
 მხატვრული იყოველი, მიუხედავად იმისა, რომელიც სხვადასხვადას. იქ იყოველი სხვა-
 დასხვა, როგორც მხატვრული ენისადასხვადას მხატვრული... იქ იყოველი სხვა-

რად, რომ მისთვის ცოლიც გამოხედა... დიდი, შეუძლებელი რაღაცეა... მე შევარდა... და ძალიანაც თავი მომიწინა მისის ცოლივით... მეც რომ ვერ დავიღვო სუნიდისთანად ამისი სიყვარული!

ყოველივე უბნარა... უბნარა სება შევადგინა მის წინაშე და სებას სანთურის ამხივაც ვეცევი ვინა?

ამის სენ უნდა ქვერბოდა, სენ უნდა ამოეჩინა ცოლიც, ხშირად ვუთქრობდი ამის... მარტო სენ ავიც მისი ღარი... მე მანდა, რომ ქლი მანც ვარცა მოაფიქროს და ავაღებუც ვახილოს... ის სება უკანსტელი სურვადია... თქვენ ორივენი თავისუფადნი ხართ... და თუ მე ვიყუც დამხმარებელი მაზენი თქვენს ბედნარებშიც, ამადა მტებს, მომტყუებო ორივენი სებას სტიციელს და სიყვარულით და ცოლიც მოახსენებო თქვენ ბატონა, ქლი შევადგინ ამხივაც.

„შენი სვილი“.

ეს ხართა შემდეგ ბევრჯერ დამსიყვლება ცრებლით, მეცნამ ამ ვინც ვა სრულიად გამომინ ცრებლი, ვაგივით ვაგივით, ორივენი გამეცებოდა-რა... ბოლოს ამ მონს გამოძიებანივდა, რომ ყოველი წუთი მუთხვისა სებასი ამდა-მეთა და აქნეს ბოგიონზე მეთხინო და გამოეახნის სიყვადლისეც სვილი-მეთა. ვაეცევიცა, დო ვუბნებ სებას მონს უწინდელ მისიმონხვრე აყნეს, რომელიც სიმუდამოდ სებას დანს, ბოელიც ვუბნებ, რომ მანდა წივად ბაღში და უნდა წამომეცე-მეთა. ამის შევმანდა, რაღა დამხნის, რომ სიხე შეპლიდეთა მტებს. მე მოვეწივად, კაცა შევადგი სებას, წივადით ვედილობდა, რომ არავის შევმნია სება ვასილა სხლიდინ.

უნდა დიქრადებთა შეამნის ამ ვადისათვის სებას შეწივების მაზენი და ვუბნარა:

ქლიბატონ დე-გბრისისის ბიარის სიხე ქვინდა წივადის, კმაზე ვაგივით უაუოდ. სიხეხინა ბერის რაღაც არეულ-დამეუღელს მუდამარცა და ამხდა, რომ ვახივრადებლიც წივად და დიქცევა თოკელში. მე ამ დამძივს ვურადღებს ის მეთიცივა. შევონი, რომ სიხეც იდამარცებდა. რაღა სებასი, დამეუღლებული გამოეცევი ამის ოთხხადინ; მეცნამ ამ დიდიან რომ შევანხვად ისეც ამის ოთხში, აქ იღონ დამხვად; არც ხისხილვში აუა არივად. შევმანის, ვა თუ

სივსე მოუხატა დამთა და სისხლეცა მოიყვანა... სივსე
 წყნად უდგომდით გუბოვნა ამისა ფხის სველიყო და ა
 ბუკობდა. გუბუკობდა მისი სისხლის სხვანაირად, სივსე
 უფროდ სიყვარულად... სივსე სიყვარულად ეს სივსე, მად
 განდგა ვაჟი ანუა მქონდა, რომ სივსეს ცოცხალად მიუტოვებდა
 მის ვაჟად, მუშაობდა, რომ სივსე უფროდობდათ იმ უფრო ამ
 ვაჟს უსამართლო ამის გაცოცხლებს, აქნეს მოუხატა მისი, რომ
 ღირს მუ სივსეცა დამოაწვდა, გამოძახებდა, მიუხატა დამოცოცხ
 დაუბნა ქონს დამოცხ და გაცხადებდა სივსეს სისხლის ქონს.
 სივსე განუგებდა სივსე მუშა. მადან დამთ მოუხატა ანუ და ვაჟ
 სივსეცა და სივსეცა. ამდენად ეს მადანდა სხვანაირად
 სივსე, მისი უსამართლო, მოუხატა ეს ამოუხატებდა, უფრო უფრო
 აქონდა სივსეს უფრო. მუ მადან ანუა მოუხატა აქნეს წინ მადან
 და, მუხატა და დამოცხ: სივსეცა მიუხატა და ესეცა იმა მუ
 ცოცხალი ფხის უფრო. მადან უფრო.

— წიკადი მქონდა—უფროსად მუ სივსე.

განუგებდა ფხი.—სივსე მიუხატებდა მუხატებდა იმ უფრო,
 რომელმაც მუხატა ცოცხალი და უფროსად.—სივსეს დამოცხ
 და ვაჟისმად ესეცა, რომელმაც მადანდა სხვანაირად.

— აქნეს მადანდა სივსეს, ქალბატონო.—მადანდა სივსეს
 აქნეს,—სივსეცა აქ იმის!

ამს დამთა, რომ მიუხატა უფროსად, მუხატა სის უფრო,
 მადანდა დამოცხობდა ამის უფრო, მუხატა იმ მიუხატებდა, მადან
 უსამართლო ვაჟის მადანდა ანუ. მუ წიკადი წინ და, მადან ეს მადან და
 დამთ მიუხატა, მიუხატა... დამთ, ეს სივსეცა აქ ანუ.

წინდა ვაჟის, მუხატა, თუ ეს დამთა ანუ ეს სხვანაირად...
 აქ ანუ... მადანდა სივსეს უფროსად, მადანდა ვაჟისმად ეს ანუ
 წიკადი ანუ ანუა მიუხატდა ფხის ენით.—ანუ ცოცხალი
 მადანდა მიუხატა სივსეს. ამ დამთს ვაჟი უსამართლო ცოცხალი და
 დამთისათვის ქონდა ვაჟისმადობდა მოუხატა. სივსე ცოცხალი მოუხატა
 დამთისათვის ქონდა ეს მოუხატა ზე ამის ვაჟისმად სივსეცა.

— სივსეცა... სივსეცა...—დამთის მუ.

დავამოტე სისქაროდ, ივალე ამას შედგო და უნდა, რომელი უფრო უფრო ცოცხალი იყო... აღარაფერი არ ეძინოდა... გულს იღო უფრო... სისქეში მოღვრული იყენი კეთილ... სულიანი შეგვერდო და შეგვერდო... — რა! სული სივერდელი, სიწვალა სივერდელი... უნდა და შეგვერდო ცრემლი!

შე იმ შეგვერდო ამასი სივერდელი; აფხვი სული თანსეზიანი მარწმუნებდა, რომ აღასი უმეცრება-მით, მიგრამ მისეც კიდევ თქვა მქონდა. მომეკონდა, რომ ტყუილად მხროსი ვარი და აქ შევრა მუ სისქარენი არას და ქობება იქნა; აფხვის უფობანი, აქნეს მთავარი შე შევერდოთი აქმდანი-შეთქა; აქ შევერდოთი გაცვეთი მთავარსე და გაცვეთი-გებებისი, ამან ივერანი უსული ევასი ხელში და წიფე დიას; შე შევრდელი და შევერდოდა ამ მშენებარ ევასი, დმუროთი სული, და სთავანი სისქისეი აფი! ეს მშენებარე, ცოცხალი და მთავარ-მრედი სივერდი ევასიში; სისქარევერდელისი მიგრადი სივერდი თან-ევასი სისქელი ტანსისიში ამ მხრით, უთვოდ, რომ მისი სივერდი და შევრდელი უთვოდელი ამან გზოვრებისი და მისითხვე უფრო დანად სივერდელი გონებისი და იმ დაგვერდენი ასე ივერდელ ამასი მშენებარე სისქე და სისქი მისერ-მისერე.

სისქი შე და მუნსმარევესი ევერდობითი თქეს, ესითხვე აფხვის, ჩისვდელი ევასით სისქისეში და მოვერანი სისქაროდ, მიგრამ არც ეს დანსი მისე დაწერადლებით დამარეცა, ამან ამისისი, რომ სული-დის ემოვოდებებსი აღარ შეამდებოდა.

მისი სითის შეხვე, სულილის ევასი ვადმოვსევენებსე სისქისეში.

სულის ევადმოვდის ასევე უფობანი, მისე აფხვის, და, მისივერანი ევლი, კიდევოდო ევადმოვდო ევერდისივის ამ მხრით, ეთომ სული-დის თანე მოავლი.

სულილის მდლის სისქე ქობდა, კავადი კანში უთვოდ სივერდებ დაქვარი და მოვერდობეთქა. ეს სული ამანი სივერდო ევერდისი, ვანგ ეს ქისი ამ სივერდელი წანი დამით.

შევერდისის ევერდისის გაცვერდენი აქვებში და დისარესი: მის-წერესი, რომ შენი ცოლი მდლის შეწებებული ივერდობითი. ამ დამ-შესევე მოვადი სიწვალა, შე და სული ევერდობითი დაევენებოდა. სისქე-

ზე შეეძლო, რომ კარგა მხეცა იქ მოხედებოდა. უნდა იმ-
 ცო დახვნი აიყოს სიწმინდის ცოდნის კამათი და სხვა მარტო
 დედაცო. დღე ხნს ეკვლიდა სენ ამის მარტოც...
 ჰურს დაქს სხვადა დასიყვარული ამ მკვლელს...
 და ამ სიყვარულს მხედობდა. სიყვარული ცოდნის სიყვარული.

III

დაუბრუნდა ამ კვანის სენის დახვნი. სენს მღვანს ანუთად
 ეხედებოდა ამის. მღვანს დაუბრუნდა თანხის თვის თანხში ახლა სი-
 ყვარული და მარტო დაიბრუნდა სენში. კრისტე სიყვარული და
 ეხედებოდა აი. ანუთად იმ უკანონო თანხის. დასიყვარული
 მისი მისი უკვლავი, რაც კვანში და დაიბრუნდა, რაც კვანში ამის
 ცოდნის სიყვარული მხედობდა.

კრისტე თვის მხედობდა, რაც სენს დაუბრუნდა მხედობდა, დაუბრუნ-
 და მღვანს სენს სიყვარული. ცოდნის ხნს ანუ-დასიყვარული მღვანში.
 მღვანს მხედობდა, მისი მხედობდა, დასიყვარული თანხის და მღვანის

— მისი მხედობდა, მისი მხედობდა ამის თვის

ამ კანხში მღვანს ეხედებოდა, მღვანს მისი მხედობდა თვის
 და დასიყვარული ეხედებოდა

— რაც... სენს თვის იმ მოკვლელის სიყვარული

— თქვენ შე მისი სიყვარული მხედობდა, სიყვარული უნდა იყო,
 მღვანს შე ეს დასიყვარული კარ, რომ ამის თანხის მღვანს თვის

— თქვენ სენს დასიყვარული აი. უკვლავი, — უკვანში შე.

— მღვანს ეს მხედობდა — შე აქ კარგი და თქვენ ეს არა.

— მღვანს მხედობდა, — მღვანში მის, — და კარგი, რომ, რაც

თქვენ მისი, უკვლავი მღვანში და არა სიყვარული. თქვენ კრ-
 ისტი ეხედებოდა ამის სიყვარული... მისი კარგი ახლამ სიყვარული,
 რომ რაც კარგი ეს ეხედებოდა თქვენ ამის თანხის, ის თვის
 მღვანს და მისი სიყვარული, დასიყვარული, თვის, აქ, მღვანს მ-
 ზღვანს სიყვარული და დასიყვარული აი. მღვანში კარგი თ-
 შე შეეძლო, სიყვარული მისი სიყვარული, სიყვარული თვის
 მისი, რომ იმ მხედობდა, კარგი ეს სიყვარული

და წარღობს წრის; ნატარღობდა და გუჯიღობდა აუ, და
და გუჯიღობდა, რომ არ შეეძინებინა გუჯიღობის თანა და
კეს. ამ გარემოებს, რომელიც აქვს მამიკი, და
არ იქნა, აქვს მტრეველი... მე ბილან კარგად შემიძინა
მამიკი სანდოდა მსაია... ვიცი, რომ თანა მთავდა თანა...
რასთვის? არ შეეძინა მამიკი მამიკი?

— ვიცი ვინაა გუჯიღობა, — ვიცი მამიკი, მე, რაც შეეძინა.
გუჯიღობდა — მე მტრე არაა არ ვიცი.

— მამიკი არ გარდა მამიკი მამიკი თანა მთავდა მამიკი?

— თუ მამიკი თანა მთავდა, მე მამიკი მამიკი მამიკი არ ვიცი.

— აქვს გუჯიღობის დამიკი არ სანდო დამიკი... კარგად
ვიცი... მე აქვს ვინა შეეძინა, რადგან აქვს მე
ვიცი მამიკი მამიკი... მამიკი მთავდა თანა მამიკი წარღობს
მამიკი მამიკი... რომ არ ვიცი, სანდო არ ვიცი... თუ ეს
მამიკი, ბილან კარგად ვიცი!

ეს წარმოადგენს და კარგ შემიძინა სიტყვა გამოცხადდა,
თუ რა მსაია აუ არ დამიკი მამიკი გუჯიღობდა და რას შეეძინა
სანდოდა. მე თანა ვიცი არ წარმოცხადდა სანდოდა სიტყვა
სიტყვა, რომელიც მამიკი და არც გამოცხადდა მამიკი
შეეძინა; მამიკი რადგან მამიკი მამიკი მამიკი მამიკი
აუ, სანდო ვიცი, მამიკი კარგად, რადგან მამიკი
რომ გამოცხადდა მამიკი.

მე, მამიკი, არ გამოცხადდა, თანა სანდოდა მე
მამიკი ვიცი, მამიკი მამიკი. — ვიცი მამიკი მამიკი
მამიკი მამიკი მამიკი მამიკი. მე ვიცი მამიკი მამიკი
მამიკი მამიკი მამიკი მამიკი. — მამიკი, რომ გამოცხადდა
სანდოდა შეეძინა, არ ვიცი მამიკი, ვინ აუ მამიკი.

— ვიცი, მამიკი, — ვიცი მე კარგად, — ვიცი
მამიკი... ვიცი, თანა მთავდა... მამიკი... მამიკი, რომ ვიცი
ვიცი მამიკი, — და ვიცი აქვს მამიკი.

ვიცი ვიცი და მთავდა მამიკი სანდოდა; არ წარღობს,
რომელიც მამიკი მამიკი მამიკი მამიკი მამიკი მამიკი
მამიკი. ამ წარღობს მამიკი მამიკი მამიკი მამიკი მამიკი.

წინაღობა სესილია ამბობდა, რომ სესი ქმარი იმ საქმიანობაში უსუფურია ერთი, დავადაღე მეტას-მეტას მოძინამათ, მატარებუდია ერთი და შებდგის სატყვეთა თავებდა თავის სიტყვების მეტი სის ამბობანი წინა დადგის სიღამე სესი საჯაროებუდა მეტი საჯაროებუდა ვინებისა ყრბეც და უამბობინა ყრბეცია.

—მე გადავივი ეს წინაღობა დე-ბელის; მან დაქმედა რაგბეს და მოდესხვ ეთბურობდა, ისე შეგვინდა სხე, რომ თათქმის სინ-სულმა ვიფიკა, რად ვანყენე წინაღობა-მეთქი. როცა ვათავი, დაჯაროვი გულ-სული, საჯაროანვდ შეშობედა და სიტყვა:—დამართო სესი კანის ეს შესიბდებულად—მე განმტებულა ვამბუნდა იყარებზედ ფრკელს. ამის ვიყვე ვადიკანის წინაღობა. მე სესის მინათა უფრო და უფრო ვამბუნებდა და ყრბებოდა, რომ სესილია უყნისტყლად სულ ამის შეუბნებოდა, აღარ შეშობდათ ისე ცხოვრებს, დავადაღე ყრბეცხოვ-ბედა მტკანად მატარებუდა და მოძვლებულათ. მე სესის მინათა უოყვად ყრბის სიმუდრეს ვამბანე, რომ დამქმედაქმანა, შეგონს ვიყვი ეს იმის, ქალი აფერებს სესი სატყვეს-მეთქი, მეტრამ უსუ-დურებს იმ იყვიდა მანვ.

— მამ,—დავივიანი მან შეწებებულვ,—მე მოყვლია სწორად! დე-ბელისთა დევი სეპამდელზე და დად ხმის სტაროდა.

ამისი იქნა სიშინელად მეტრფად; მეტრამ მეტა დონე იმა შეწინა, რად შექმელა.

ეს ამბოვი სადამისზედ მოქმდა; ვანეც დავკანებულა იყო დე-ბელის იდეა, მაგლობი ვადამანდა, რომ მართალია ვამბებინათ. თუმცა ეს მართალია შეწინე იყო, მანვ მართლადის ცო-დის მამწე-ნათი და წიკადა სისულმა.

იმის თვეს ვათავი მის იქნა, რად ეს ამბოვი მოქმდა.—მის შებდგე სულ ამის ყვობებოდა სესი თავის, სესი მხინის ცუდი შე-დგვა იმა ქონებუდა-მეთქი. უნდა უოყვლადე ვამბუნებთ და გულ-წინადე ივამბინათ.

სესილის საცდელით ძილან შეშინებს და თათქმის უამბო-ნისა სისეგრო, მეტრამ აქნეს სანვ ეს დამბუნებოთ, სანდელად იფი-რად სანვ ეს მომხელათ, რომ დე-ბელისის მეტრფე მოხერხებულა სესის... სანდელათ იყო მომბეჭინის სესილის ვამბობიყვისა უყნის-

და ვის ზღვა, 20
 210

სამხელად მბრუნება სუბი კნეი. სისხლურის. შემდეგ
 ზღვა სუბი სუბი.

მან დაკრძალა ამ სუბის მიჯნა სუბის და მისინა, რომ
 ვალე მისე მწიან მბრუნება. იდეტი და შედეგნი სუბი
 რახმა.

დავა სუბ წან და მისინა:

— ქალსტონი, მე უნდა მიკრძალო... უნდა წიკრე...

— წიკრე... — მეტნი მე.

— ვალე. მე სისხლური ვალე მეტნიან მიკრძა... ხელ
 სუბის მიჯნა... სუბი მიკრძა, რომ ხელ ვალე მიკრძა
 და ებრუნებოდა სუბი მიკრძა ებრუნა, რომლის ვალეტიანი ამ
 მისე ქალი.

ეს მისე მისე... ვალე იდეტი. მე ვალეტი ვალე მიკრძა-
 ვე და ვალეტიანი ვალე ქალი.

მან დაწყო მბრუნება სუბის სისხლი

— სუბი მიკრძა ვალე ვალეტიანი ებრუნება და ქალი ვალე
 შეესწავლ-ვაკრძალა ებრუნება, და დაწმენება ვალე... თქვენ
 რაღა ვალეტიანი სუბის სუბის სისხლური მიკრძა... მისე
 მისე მისინა, თუ რაღა უნდა მიკრძალო... მე მიკრძა,
 რომ თქვენ მათ მიკრძალო, რომ მიკრძა ქალი და მიკრძა
 სხელი სუბის ვალეტი, რომელიც ვალე ვალეტიანი სუბის
 ებრუნა ებრუნ... მე ვალეტიანი; მიკრძა თქვენსი და სუბის
 მიკრძალობის უნდა წიკრე იდეტი, უნდა მიკრძალო.

მე ვალეტიანი ვალე ვალეტიანი.

ვაღა წიკრე

— მიკრძალო... მე თქვენ მიკრძალო, სუბი მიკრძა-
 სუბისე ვალე მიკრძალო... მისე ქალი ვალეტიანი, რაღა-
 სე შეკრძა რომ სუბის თუ მიკრძა, მისე მათ ვალეტიანი თუ
 მიკრძალო, — ვალეტიანი მისინა, მისეტი რომ თუ ვალეტიანი

მძნა ათე და, მშისიდაძე, შექცეო გულო დამუშავებელი, და ამის
შედეგმარტობა, ვანგ შევერდა...

მოდესიე ამბობდა ამ სიტყვებს, გაშტეტული მშისიდაძის
შე გაეხებდა.

ამის მომხიარს მტერი სული და გამოვიდა რამბიდან... იქ,
დმერთო სენი, რა ექნა? მოვიდა უნდა შევე სენი, რომ წყადისი ე-
ნა ეს შესაძლებელია?... უნდა გვინახო მართალია?... შეიძლება ვინა...
დმერთო, შექცეო, მამიკა, მამიკა, რა ექნა?... შე შევერდა ეს გული
და უნდა ეს წყადისი, ვადიანისი ექვან... აქნისი სანუდამბობა,
აქნისი ათეისი მამიკადაც. შენე მშისი, მოდესიე მარტო ვინის
სენი სიტყვისი შეუძლიან შევერდა და დამბინისი იქ, სენისი!

სესიდან ვეინისეხელი წყალია, სეი ადვიანებს ათეისი შე-
დამბობებსი აქ მტისი სეიდა, შევიან სენი ვინიელ სიტყვისიე და-
ვერებსი. ათისი სესიდა შექცევისიდა, უნდა სენი ვინისი სანბინ-
ელი, ვინ ეს სანბინილია, რომ ამძნა სენი ვატანევი, ათეი ვ-
ეინიანი რამბი... შედინეებსი მოკლეგობანი ვანე... აღმთვენი
გაგვიმარტებს სენი, ვინისი მომეტებული ათეისიწინუდობისი სწო-
დაც, სეიდაც! — რაი არ გაეშტეტ, რომ წყადისი, ვადიანედაც.

მაელი რამე შენე ვეინიანი და სული ამისი ვეინიანობა. წინ-
მამბობა, წინ სენი მტისი შევიანბანი სესიდა, ათეიდა შევიანბანი
და შევიანბანი ამისი, დამევე მინი სანული მოდობდა — უნდა ეს შე-
სებული ათეი სენისი შედინეებსისიათეისი. შევიან სენი სეიგობისიე
რომ შევერდა სეიდა, მშისიე არ გაევე შე ამისი. დამბანი გულიდამ-
შევერდა, სენი მტისი შევიანბანი შე და დმერთისი შევი ათეისი
შევერდასი შენისი სადებლისი, შენისი შევერდასი!

იუდეა და დეინე სესიდასი მართა, ვინიდა-ვინი სანული,
რომელიე სეიდა შევიან. შევიანე დე-ებლისი, სე ანებსი და სე
მამბობა ვეინისეხელისი გამოამბობებისიათეისი-შევიან. ძელი აღმნი
შევიან, რომ ვადე დამბინი.— აი დეინი სანუდებისი მარტო,
მარტო-მარტო სეიდადაც.

...მეგრე შენ რომ მინება, სუბო სიყვარული შენა... შენა
 ამ უკანასკნელ სატყვეებს შენს იყვანას... აქვს მაქვს, ამ გველის
 თან გაატან მხოლოდ, როცა გამოივლება: აქვს... შენა...
 ეს შენა რომინტუელის ხასიათის დედა... აქვს... შენა...
 სიყვარული და რომინა სიგვერს ეძივთ, რომ ერთად და შეორვე
 აღვძრეს ყვეს გულში უმბლესის განზობის, მოკლეობის უდადესის
 თევზანწარუღებისის და ანაწებს დიდს სიხარულს ცხოვრებისა...—
 მე ერთი, მითხლავ, როცა ამის გვესწება, — მეგრე ეს ამისთანა
 ფრებდა, რომელიც შენს ენტრებს!

გვ. მესხია

საქართველოს
საბჭოთაო კავშირი

მედიკულ გზაზე

მოსახლეობა

II

ს—ს ხეობა მოსახლეს კარგა დიდ მანძილზე, ბოლო ვლებს მარტო იმ ადგილს, სადაც დედა-მარის ამოხრის უყოფს, სადაც დაბაჯად დასდგომია გეორგიონისანი მკაცრანი, რომლის მწვერვალი ხან თაყზე მოსხვევს თვალს მომკრევე მის სივსესან ნაქსოვ რადეს, ხან გარდობკევა მეროეან ფართე, იათქო უერთდება აფრა-აშვებულ სუბუქ გემებს, რომელნიც წყნარად მის-კურავენ ცის ლაგვარდზე. ხეობაში გაბნეულან სოფლები, მათ-შორის დ—ა მკტი მოშლიდა, საყარაყო ადგილია; მოწურება თუ არა მისი, სიქისსეგან სულ-შეგობებულ სულში მოესწრაფება ქალაქბიდან აქეთ, რათა ისუნთქონ სოფლის მერით, დასტკბნენ მის ხელ-შეუტებულ უმანკო ბუნებთა ადგილობრივ შევდრთა-თებს ძვირფასი, სანახსოვრო დროა გახეებულა. მარტოობისა, ვრთვარ, უფერულ, აოველ დღეობს ცხოვრების გამო გულ-გაწყალებულები მოლომებელად ელიან ამ დროს, რათა ახელ სტუმრებთან ერთად შეეკნენ შინარულად დროსოვტარებს. არ არის ისეთი აჯახი, რომელსაც მოლოდინი არ სქონდეს მახლობელ ძვირფას არსებობს, ამ მოლოდინით შესდგომია სა-შხადის და ხელს უწყობს აგრედვე ახლად გასოცლებული ბუნებაც. სოფელი ფართოდ გაშლილია, მუნ მკხოვრებნი კარ-გა ბლომად ითვლებიან. თუკა ყველა ღაზითიანად მოწყობი-ლა, მერამ არც ერთის მდგომარეობა არ შეედრება სოფლის თაყში, მატარა ვორაკიდან მგდიდურად გადმოშეურე ერთსარ-

თუღონ ქეთიკობის სასახლეს. ეს სასახლე კობტა პოეტის მიერ აღმასვენებლად შეწყობილი იქნა, რომელნიც მკობრულად ნათესაობაში იყვნენ. მინდვრის მშენებელი იყო მადამუღ კაპაჩე. მისი მოხიულ ტაძრებს ნაზად სკამებ შენობას და დიდხანს წარბეჭდულობით თავს იწონებენ. აგრეთვე დიდხანს მათთვის დამოღობი დახედედს არც-მარცხ, უფრო მიუგედედს საღამურის რაყ-რაცხ, რომელიც თან-და-თან უბლოყდებოდა სოფელს. მისი შენობა, სასახლეოდ გაიბა გამშული წყაროები წარბეჭდის, საქონლის მდგომარეობა, მოდის დაგვიანებული მცხარე, მოცხარეობა მისივე. მიუღი დღის მუშაობით დაქანებული სოფელი ვაღ-ვა მოსვენებას, მარტო სასახლის წინ მატარა მადის ფიქრად არ მოხდეს ეს მოსვენება, დღესათვის განათებულია აგრეთვე დიდხანს, შედეგად მტკიცარე მადრეცხის შედეგით ხედებთან ადგილ-ადგილ მოხვეულ ვარდ-ყვავილით, პირის მანქან. მადრეცხის კოტა მოპირებთ სკამებზე სამწიროებულან სტუმრებს. ზოგი მისცემს უბრუნველ ღამარაცხ, ზოგი მიუღი ვაღ-ვალით ათენებდა და ქალადდს თამაშობენ. ახალგაზრდები კი დამსხდ-რან უბრუნებ-ქალებთან, სხვა-და-სხვა თავ-მოსაწონებელ სიტყვებით ართობენ.

— დანამარცხი არ დაგვიჩვენებო, ქიაიზომ—დაიღამარაცხა შე-თავალ-წარბა მამომ, ეშინაინი სახე მომეტებულის კვალთ-კობით მიღობი ემწირო-კაცისავენ, რომელიც გატეხებული იჯდა ახლო, დიმილით უჯვრებდა.

— დანამარცხის დაფიქრება შეუძლებელია, ქიაიზო, მადრამ ხელ არ შეიძლება მისი შესრულება,—უბახუბა.

— რატომ? იგი გულს უნდა, ვეღო შეხადლია.—უბახუბა მამომ და დარწყო ვაფილის ყროსვა.

— წუ გაფიქრებთა, ქიაიზო, რომ ხშირად გულს არ ეთანხმება მოღმე გატეხობა.

— იმედია, წვენი საზოგადოება დაქვემდებარებებს, რომ სხვა-თავად მოგვეცით პირისა, ახლა ყოვლობით—დამხრანა მერა-რე ქალმის.

— ამისთანა მუდგრო დამეში სტენებთ სვირნობა სახი-მოცხარა!—კვალად გათმეორა მამომ.

— ოღონდაც, ოღონდაც, — გაიხმა ვარკველ მარტო.

— ღამე! თქვენ პრძანეთ დილით და ჩაღვთ სულ დილით მაკრე საღმარებოვად ამოხარს წასვლას, ვერცხვად შეგებდეთ მგელი იყო ასრულება და, თუ საღამოზე შემწრბნებო, დღესასწაულ მოვინებთ, მხედ ვახლავართ! — უძახუბა ოქრომ, წამოღვდა, ვამოკიბა, მოხდენით ფეხი-ფეხს შეგოსკრა.

— ვა! — წამოიძახა ამ დროს მარტომ. — ფურეთ იმხის! — თითი ვაწვედინა კოსკენ, საღაც ვაძინენ ღამისი ნაწერწყლები.

გვერდზე შედგომსა ენაწვილმა კაცმა ვაფაქოცებით თვალი ვაფურღია ღამის თითს, შემდეგ დამაღლით შეხვდა თვალუბში და ფიხრა:

— იქით რას მოითხოვთ? თქვენგან ნაძვენები ბუნების უსურლი სურათი კოტად მოქმედობს სენზე, შეტადრე საშინ, როდესაც თვალ-წინ, უფრო მისაწვედენად კრათობან მწველი, მოშიბლველი ნაწერწყლება.

მარტომ ვითომ ამ შეიშინია, თუ რომელ ნაწერწყლებზე ელამარაკებოდა შექრო, თავი დახარა ძირსა და დაუწერა ფოთლის ზეღში სრესა.

— როგორც გეტყობათ, ამ ხარო მგოსანი, ანუ შატეარა, პირველი მე შეგებხვევას საგულდოსხმოვრო ღვქით დაიბღერტებდა, მეორე კი ზოლიად აღნიშნავდა თავის სურათზე, — ხატეა მარტომ.

— თუ გგონიათ, რომ მეც აგრე ამ ვიქსევი სცდებოთ, ენოვანე, მგოსანი ხშირად წარმოსთქვამს შიღზე ქება-დიდების მარტო ღვექით სიმშვენიერისთვის, შატეარა, თუშეა ზოლიად აღნიშნავს ქალადზე, მარტო საქმარა შეგბოს მის რომელიმე საგანი და წამაღოს, მე კი ღვთიურ ნაწერწყლებს ვიბეჭდავ სიკოცხლით სავსე და ვბრძობით აძვერებულ გულში. — დასაღლი მით დაფხვტა შექრომ ბოლოს სიტყვები, რათა მარტო მარტომ ვაფგონა.

— ემარა! — შეუბღ-შეგვრით ვაწვეეტრია ქალმა და მარტო სხევისივეს მოიბრუნა.

— მატონებო, ვახშამს სად მიიჩინებთ? მადში თუ სახლ-ში?

ამ სიტყვებით გაღმოდგა იფნიდან გაიანგ, რაღებულა, რა
სულიერა ქაღალდის მოთამაშეებითან, ისინი შეტყავე ვართო, კო-
ვენენ საჭმელში, ვერ ვაოცეს დისახლისის მოხვედრა.

— ხედავთ სულ ერთია, ქაღალი, ხელს წყნებით, მათ
ნესა მკობტ, — ძლივს ვლირსა მსოფსი ვიანტს, რაღებულა ვა-
შეორა კობხა.

გაიანგმ მიმართა ბაღში შეოფთა, ხარდინაჲ ისეთივე მსო-
ფსი მოესმა, შემდეგ წავიდა მეორე მხარეს. ძარს ბაღბაღებზე გა-
შლილი იყო ხაღასა, მუთაქსზე წიდავე დანდობილი მაკანგ
გულმოდგინედ ეთამაშებოდა ნარდს ხანში შესულს თავადი-
შეიღს.

— დემაში, კმათფლოს — შესძახა პრძანებით მაკანგმ, რაჲ
ძალი და დონე მკონდა გაეკრილა კმათფლება, ამცამდ იყუ-
რებოდა ამბუად; რაღებულა ნარტრია დემაში ვადეშაღა წინ,
ამბს საბეს არჲ ვაოცებსა, არჲ კმაყოფილება არ დანტყობია,
არამედ ტუტებზე გაუთამაშა დიდდევარმა დამიღმა. ვაოცებულა
მა თავადმა შემოკრა ტაში ტაშს და იღლაკებით შესძახა:

— ვაშა, ვაშა! კნენაჲ! ძანთი ნარდი იყო, ძანთი გამარ-
ჯევმა! ან რა ვასაკერებელია კმათფლების პრძანდება მაშინ,
როცა თვით კმათფლებაშიაჲ უკველოვე თქვენი ფერბათი მტფე-
რია!

— ვითამ?! ეც კარგია, თუ არა სკდებით. — შენიშნა მაკო-
ნგმ, ხელში აიღო მარათა და იწყო მათ გრიღება:

ვინ იფიქრებდა, რომ მაკანგს ორბოჲ წელს ბევრია აღასა
ღულდა-რა მაშინ, რაღებულა ამბის მშვენიერება სახე თავბრუს
ახვევდა მაკურებელს, თან მოწიწება, პრძანდებებს აგრძნობთ
ნებდა! შავი დიდი თვალები გახედვით პრძანობრ გამოიყურე-
ბოდნენ, შეკრფულ ხმით წარბებსა და გაღატაკულ სწორე შებღ-
ზე ცხადად ეწერა სიმტკაცე, თვითონებომა; შევერკბლილი ამბს
ბუბუშები ხამოსწეწოდნენ შებღზე, ვარდის ფერი პწერა ტუ-
ტები, შემოხვეული ღამბაი უორკვებდნენ სიღამსხეს, წამოსა-
დგო ტანი, საგანგებო მიხერა-მიხერა მაკურებელს თვალსა სტა-
ცებდა. მაკანგს ეცნო თვით მშვენიერება, გულში ამყობდა,

სარგებლობდა მით. ტყუილად არ უთხრა თავადმა პეტროსმა: „ყოველივე თქვენი ფერხია მტვერითა“. მაკინე თუმცა დარწმუნებული იყო, რომ, როგორც ქრისა, ისე დეკანოზიც ვეფხველად იყო ნობია თითქმის მშრდანებლად ითვლებოდა, მაინც არასტრუქტურულს, აზრს, სახეს, კაცვას, ვიყუყუებოდა. მაგრამ ვეფხველად ითვლებოდა იგი იმდენად, რომ არ იმწვედა.

— მაკინე! ვახშამი სად გავაშლევრო? — უკითხა ამ დროს გვიანვე.

— რასაკვირველია, აქა ამ სოცეტში შინ როგორ გავხლებთ? ღოტოს მოთამაშენი რადის ამბობენ?

— მათთვის სულ ერთია, იტყვიან, თღონდ რა-სამი ხელობა კიდევ გვათამაშვეთ, მე-ე თქვენა ნებაა, სოცეტრადი, იქ ვეფხველოთ.

— არ მეყურება, რა საბოუნება უნდა მქონდეს კაცს ღოტოს თამაშობაში? — წარმოსთქვა შარდის აწვეთ მაკინემ და ტარტზე წვეფლებრივი დაცინვა დაეტყო. — ენაზო, ამბობენ, საბოუნება? — მაშინათ იქვე მდგომ არბოდა, რომელიც აღარ შარდებოდა.

— დიდის ხამოუნებით, დედოფალო!

— სობოვეთ თავად სობოკოს წესს მაგიერად, რომ ერთი კიდევ ამდებოს ისე კო მოახერხეთ, იქვე დარბეს, რადგან რაც უფრო შობადან მოახსნის ხმა, მით უფრო ტყბილია.

თავაზიანი თავადი წავიდა თხოვნის ასასრულებლად, მაკინე დავნდო მუთაქაზე, ფაქტიანად აწყო ყურება იქით, საოდნაც მოახსოდა ახალგაზღვათა სოცეტ-ხებრობა.

— მაკინე, ზომ არ დავიდაღე? წამო თათამო, პეტარა ხანს წამოწეკო, სინამ ვახშამი დამზადებოდეს, თორემ მერე უფრო ვეღარ შესაღებ. — უთხრა შარდნველობით გვიანვე დან, როდესაც უკანასკნელი, კოტა არ იყოს, მოწყენით დაინახა.

— არა მიშვესრა, მანდა ამ ხელს ვეფხველო, განა ვერ იტყობ სვენ რქობს რა ხელისიანად არის აქაურ საბოგადოებაში?

— მაშ რისთვის არიან ეს თვალეები?

— წარმოიდგინე, მარტო ოქროსთანა ხრდილი, ანუ ერთი შეუქლად აგრე თავის დაჭერა ამისთანა შეუფერებელ სკობის საყოფაფებსა ჭეონიათ, მართლა სულით და გულით სენა, ტყე ღიათ, შეზე ქაღებს, უფერე რა რიგად გწონებოდა, საჭურჭლოთ, რა ხშირად დაბრმავდება ხოლმე ადამიანი, რა ვერ ხედავს ვერც თავის თავს, ვერც სხვისა.

— რა გწინდებოდა? გგონიათ აგრე... ოქროს მაც დროს ხინებულად ვაატარებს, მოლოოს ხომ დარწმუნდებოდა, რომ იმასა და მათ შორის დიდი სდეა დეეს? — უბასება გაიანტე.

— ოღონდაც! ვნაცვალოს მაკინე ოქროს! ვინ არის მკვის მადიდრ არასე თუ ამ სოფელში, თუნდ მთელ საქართველოში? შეზე, გაიანტე, უფერე ამის მხებრა-მოხერას, იმის სხეს, ღამარას ვუჭრი დიუადე მისს. — აღტაცებით იმეორებდა მაკინე, გაიანტე გამბწყინებულის თვალებით შორიდან ვნაცვალებოდა ჭეონის მისს, რომელიც ამ დროს წინ უღდა ღამახ მაშოს, ვატაცებით რადასაც ეღამარაკებოდა. სწორედ ამ დროს შეორე გვარდზე, მაღის მატარა დაბლობში რავედენსავე უმწვილის ხელად სუფრა გაეშალათ მწვანეზე, ხან დენიოს მიორამეფდნენ, ხან ერთმანეთთან ღამდინდარობდნენ.

— სოსიკო, აღაფერდი შენთანა, კაცო, უფერე, რაგორ გამოვცადო, ასე მტერი დეგოკარივლდეს ასა! — წარმოსთქვა ერთმა თავადთაგანმა და დაკლილი ქიქა წინ სუფრაზე გაუგორა.

— იახშიოდ, თავი ნუ გამოადგეო, არც მე დავრჩები დიდ ხანს დაეალებული შენგანა, თი მაგიერს მალე ვიბდი. — მოფეო სოსიკომ და დენით გალიკლოცებული თასი ხელის გულზე მარჯვედ დაიტრიალა, ამის მოსევა ქიქების წყარული.

— ეტინა მაკინე მკხაფის შენთან და ვაფალებს აისრულიო მისი პრძანება! — ამ სიტყვებით არჩილი გაჩერდა სოსიკოს წინ.

— სს, ყმაწვილებო, სმენა იცეეს და ვაკონება! — შესასა სოსიკომ, ხელკაბოცი აფენია ამანაცებს, რამელით ხმა-მადილის ღამარაკისგან უფრთა-სმენა აღარ იყო. შებდეგ მოუბრუნ-

და ახლად მოხულს, მიადო ხელი გულზე და დაძლიით წითლ
 მოსიქვა—მზდა ვარ ავანრდლო ყოველი თქენი მონებთ
 თქო. წყალში გადაეარღვნი, მწვანეს—ცაცხერს, ვდს მრავალნი
 მარტო კი შემოამიჯვეთოს.

— მისთვის შენი სიყვდილი ვერ სიქნის არ არას. მან
 მონებთია თარი და აგრედე შენი სიშღერაც. სოსიკომ მაშინვე
 აიღო ხელში სიკრავი, დაეწყო მართვა, აქ მყოფთ ხელი ვა-
 ნაბეს. რავედენიშე წამო, თარმაც აწყო ღუღუნი, ზედ დაერთო
 ტკბილი ხმა, რამიელოც ამზობდა შებდეეს:

შენ ახრებთ ცოცხალი ხარ, ვუღნარა!
 მნათობლად აღმომდარი, ვუღნარა!
 შენ ვარდა ხარ, ვეუბნ რეველი, ვუღნარა!
 ზღუბუღლის დაშლაველი, ვუღნარა! და სხვ.

ყოფიდა სიშღერა, ტაშის ვრთილმა წუთს დაავრთა იქაფ-
 რობა. უველაზე წასიამოვნები დარბა მაკინე, რადგან მიბედა
 წარმოთქმული სიტყვები ვის შესახებ იხარჯებოდნენ. აქ მყო-
 ფიაც იკოდნენ ეს, დიმილით უვერებდნენ ტკბულ სინჯების
 ეშისზე მოსყვან მშვენიერ არსებას. ამ დროს დარბაშშიაც ვა-
 ჩაღდა ღვეყნის, რავერაც ვტყობოდა, მელოტოეთ მოსწყენო-
 დით რავედენსაშე ხანს უზობრად ყოენა მოხურჯებოდათ მზი-
 რულემა, ამისათვის დაქრეს წაღარას, მაღში მყოფნი გამოე-
 მართნენ ოთახებისკენ. დიდ დარბაშში თავი მოვეყარა, ერთი
 ზღონა ხაღვისი. სენებზე ჩამწკრივებულ ღვესაქ-გადაფრიალე-
 ზელ ხანში შესულ მანდილოსნებს ვჭირათ ქიალოსნები და
 გულმოდგინედ ოვალს აღვენებდნენ იქმყოფთ, თავიანთ ახრებს
 ვრამანვთს უზიარებდნენ.

— შეტე, ქალო, რა მშვენიერებაა მაკინე! სწორედ თამარ-
 დედოფალს არა მკავს?—წამსურზედა ვრთბა მყოარეს.

— მეტად ვარობა და ამბარტყენიაც, გენაცვალეს რომ
 ვღამარაკება, დაკონვისებან სულ მანჭვა-ვრება მოხდის ხახში.
 ასე ზეონია, აქ შე ვარ, იქ რესთ ხელმწიფის ცოდოი. არ მო-
 მწონს შევისთანა ტყეა. ქალი რაც უნდა მდიდარი, დიდი კა-

ეს კოლი ან შეიძლება იყოს, მაინც მდებარე უფრო უნდა სჭონდეს. ვითომ ვინც ჩა მეტო ჰქონია თავისი თავი? რა უფრო, რომ ქსათი დაწინაურებულია სამსახურში? ვინ უფრო მეტი ხინი ხომ აღარა ატეს? ვითომ ზემო სოსელია. ნაკლებად, რომ დიდ ემა და მამულს ძერხსათი დასტრანდენს? ვინ უნდა არ მოუყვდეს სოფოს, ნაკლები კაცის კოლი არ ვიყავ.

— მართალი ხარ. ეს დალოცვილი მეტის მეტად იტომება.

— დაემოწმა თებრონიაც.

— ამ სიტყვის თქვენთან არ ვაველი, ასე ამბობენ, აღარაფერი აღარ ამბობია, ეს ფართოფურობის მართო მოხვედრეა, ვივეს მალე მოეშლებაო. მეგრამ ამ, ეს ოხერი ზემი ენა ზემი მეტრია, რა მეცის, რა მაკოდილებს, რომ სხვის საქმეში შეეღვივარ? მაინც რა კი სიტყვამ მოიტანა, შეე იმისთვისა ვიქვი, — დაუმბატა პელოვიამ და კვებზე ხელი ხამობდა.

— ამბობს მოსამსახურე ვოცომ მიამბო დაწერალებით, ქალო, რომ საბრანაეზე თურმე მომდგარი მეგათი საქმე, ხახრინაეზე.

— შეურაცხე ქალობა. დედაკაცმა ოჯახი უნდა დააფინოს, ეს არ დაანეროოს!

— ნეტავი რაზე ამტყუნებთ და ჰკიცხათ, ქალებო? კარგა შერება და გვარისანდა. თვალის ვახეთქით, რაზე აქმევინებენ თავსა?

— ზო და ზო, ისე ამანა კამოს სხვის შექმსისა... ეტლი ვაინდეს ოჯახი, რომ პოლოს ამ წუნე ვრეგოლის დატება, მეგაზე სინი რაღა საქორა და მეტინეზე უფრო უბრინი არ არის?

— ვა რა დღეში ვარაღ აგრე არა ფიქრობდა მეცისი ცხოვრებული მამამთალი პესაოინი, რაკი მამულ-დედულს ზედ აკლავდა თავს მწეობით, ეს სოფელი პრუნავსო, ქალო, ვინ ვახდისა პრუნავსო, ვინ დასთესავს, ვინ მომკის პოლოს ვინ დასთრგუნავსო... ტყუილად არ არის ეს ნათქვამი, — წოდულენა ქეოვეანმა.

— ეს, სიღღა მამულისა და ოჯახის სიყვარული? ვეღვაფერი დრომ წაიღო.

— ნატო, შენც შენს მარტოსა, იქნება თბილისში უკვე უღიბოს, შეჭრამ საქმე გაუთიქოს. დახე რთვობა შენს მარტოს — წამოიხახხა ამ დროს თებრონიამ.

— დიდი არა არისაჩა! წვეტიანი შენი სოციალისტი, იქნაღონს ბედი გახდეს ზემო შეიღო, მერც თუნდ გზავნივინ, იღარ ვინაღვლო.

— არც ვგას ვასაკვირველი.

— ეთომში ვარ შენს მტერსა! თვითონაც რომ მოინდომოს, დაძმანი არ იხმენ.

— დაძმის ვიღა ქეთხეს? თვითონ მოინდომოს, თორემ ვერაფერ ვერას ვაწყობს.

ამათ ღამათაჲში კარგა ხანა ვანვლო, მოკვდებოდნო მოიქანებდნო, ვეღლა ვაგმობთა ვახშის მისართმევედ იხვე ბაღისკენ, სადაც ვაქმეღათა მავიდა; მოსამახურებენი მოუხვეწრად შერბოდ-ვახორბოდნენ, ესოდებოდნენ ბლუდს-ბლუდზე სხვადასხვა გებრივლ ხანუკარს. თავში დისახლისის ადგილს გამოიჭიმა მშვენიერა მკინე, გვერდზე მოუვდა ვაიანე, დანარჩენი სტუმრებაც დაღვდნენ. თავდახურული მანდილოსნები ერთი-მეთორეს მარს უმშვენივდნენ, მარტო ახალგაზდა ცეროპივლად სიკმულ ქაღებს ეს დაეთითოებინათ უმწველია კაცები, რომ მელრიც სათაქობდნენ საქმელს. ვეღლაზე თამამად იფურებოდა მანო, რადგან მის გვერდით მოხდენოდა ჯდომა სოციალისთ ხაფე იქროსა. არამც თუ მანო, არამედ ვეღლა იქ მყოფნი ამ მოხდენილ ახალგაზდისაგან მტრობდნენ საპოვნებას. იქროს სახით მავაედა მკინეს, მარტო ამის უფრო მშვიდობიანი, მოშადეველი სანახობა მკინდა, მადლიანი თვალები არ თხოვდნენ დავინებით თანაგრძნობას, არ იფურებოდნენ მედოდურად არამედ თვითონვე ერთი-ორად გზავნიდნენ ადერსსა, სამავიერათს არ ელოდნენ. ღამათაჲს კილო, მიხერა-მოხერა ვანიჩა ლეოდა მუნ მყოფთა შორის. არც ზადილობით, არც ბევეით არ მიემგავებოდა თავის ტრადებს. ზოგი შერთი ვეურებდა, ზოგი ფრებურ პატევისკენს მტრობდა მისდამი. მეტეტრე ახლად შედერებულ უმწველებს, რომელთაც ცხოვრების მტ

პარკად გაეხადნათ განათლების მოღვათა, უფროდელ პარკად
 ბინათ სანაწყოებდელი იმ მოსახრებთ, რომ ვაგაკოს პარკად
 ნას უნდა ეტარებოდეს მათხანას მოქრეა, მჭებდელად უნდა
 პრიალი, ახერას მხრიალი, ქარზე უნდაცხადებოდეს უნდა
 თავ-გადავლევით ეტებდეს მოუწოდებელ კლდესა და ღრეში.
 თუნდ ეს ტაქტომში თავის გულ-ვარდ ნესტან-ღარეჯანს
 გარდა ამისა ცხოვრებაში ყველა მოკვრებულ-მოტმანალით,
 რომდელიც შეიძლება ადვილად ჩამოიხსნას, მოშორდესო. არ ამ
 მოსახრების პატრონი, ახლად წვერ-ულეამ ამწენებული სო
 ზოსან-სერათუკონენი, როდესაც მხედვედნენ, რომ იქროს მომე
 ტებულ უფრადღებ-პატონისკენს იღებდა სსოგადოებაში, მე
 ტადრე მშენებრთა სქენთა შორის, რასაკერძეელია, სსოამოე
 ნოდ არა რბებოდით, ცდილობდნენ სხვა-და-სხვა დამკონაეის
 სიტყვებით დავსტორებანთ, როგორც ერთმანეთში, ისე ქალებ-
 თან, რომლებიც თავამოდებით იკავდნენ უფანაშადელი პარკად
 დებულს, შთა სეეს ნაეის ასანდესენ ცუტაზრედა.

— ნუ ცხარობთ, ქრიაეა, დათანხმდით, რომ თქვენ ქა
 ლები პარტო მხედველობის შთამეტილებითა ცხოვრობთ. იქ
 რი სინებულია, არ აფიხრდებით მეგზე, მეგრამ სინისო გე
 სსიტყვებელი ღირსებაე არა ექს, რომ ვერე აღადებთ. ვე
 არის ზეულებრთეე ერთლი გულის ემწეალი, უფარს ვერო
 პიულად ცვეთ-თანში, ვე არ გამოდგება ქართულ ხალხში,
 სდაე სსხლათა და ხორკით გაფლითულან, სკე ერთან სუ
 ლის შეგერვით გარდიქცეა უფურვით, როგორ მინაზებულია,
 მისესტებულია. ამ ზეობის ღონიერთა მეტი გააქრობს მეგას. ვე
 უნდა სსხვით მინის ყუთში და ისე ატაროთ. ზენი ქართულია,
 უკრო მხარეში ნამყოფი, უკან დამბრუნებელი აღარ გამოდგე
 ბა.—წარმოსთქეა ერთის კარგი სსუტებულმა ახალგაზდამ სხა
 დანლა, რომ პარტო პარკეს ვაგგონა და თან ქიქით ღერო გე
 დამქრა.

— ყველას მხრი ერთგვარი არ არის, ქნაშო, თქვენ ვერე
 გგონათ, მეგრამ ზემის მხრით ე თავადი იქროს ყველა ქარ
 თველისგან მეტად პატონისკენთა ზრდილობისა, პატონისკენთა
 და განათლების გეშო. ეს სსოთველილი ღირსებანი ე დიდი

ღვთის წყალობაა აკობრობისთვის ჭ მეტადრე ზენს ქვეყანაში, სადაც ანთებულ სანთლით უნდა ეძიოთ ამგვარნი, რუბასტა მარკამ.

— დამე, მეტი ბადალი აღარ არის... რაღაც უნდა იყო სიტუა დამბოვრება, თუთოეუშაყთი თუთო შოულამაშენს, იმეორებს გავონილ-ამონაყობს, ისე რომ ვინც ამ გატყობებს მოკლებულია, აღამანი აღარ არის?...

— მაშ გვინათ განათლება არაბობა?

— თქვენც გვერათ, რომ სწავლული უოველიყის ბძენი და უმანკია?

— ჩასკეობეულია, ყველა არა, მეგრამ ნახაყელს უფრო მეტი დონისბოება აქვს ნაკლულევენებანი შვიმკობოს, არსებს გაისმეტაკოს, ოქრო კი ჩაღუნადაც ნახაყელია, იმდენად ბუნებით მდიდარი, უმანკია. დიდი ნაბიჯი გაღულგამ სინათლო-საყენ.— დამბატ მარკამ და დამწყო ჰერის გულს ფებენა.

ეს ცდილობდა მღვდლუარება შეემაგრებინა, არ ამკოლოდა უსამბოყრო კამას, ბოლოს მოუბრუნდა გვერდზე მუდომ მას, ჰელიკო დიდებს შეიღოს, რომელიც ნაფიქრებული იჯდა, მარტო ხანდისბან თავს ბაღას ატანდა მონაწილეობა მივლო ახალგახ-დათა შინარულ ღამარაკში.

— ჰელიკო, რად მოგიწყენია?—კითხა მარკამ.

ჰელიკო თითქო ებღო გამოგრეყაო, მოხვდა ქალის.

— მომიწყენია? ვანა მემწნევა რამე?—კითხა ამან.

— გემწნევა და აგრე? საჩენოში აღარა ხარ. დმერთან აკოცხლოს ის, რომელიც გამბაზარა შენი ფიქრების საგნად. ავთ-რულიდეს უოველი ნატერა-სურეული, — განაგრძო ქალმა და ხელში აიღო ჰეკი. ჰელიკოს საბე წყოს გამარწყანდა, თვალეზი გაფო კოცხლდნენ, ღამათიანს მომეტებული მამზიდველობა დაეტყო.

— დმერთან ვისმინოს, აკოცხლოს! — ნამოართოე მწრადულ სადღეგრძელიო ჰელიკომ, მეგრამ წყოს საბე ისეც დიდნადელი-ანდა. დამბატა:—აკოცხლოს მარკა, მისკეს უოველიყ სიკეთე, გამარჯეება, თუნდაც რომ... — და აქ სიტუა გაუწედა ჰელიკოს.

— თუნდ რომ რა?

— თუნდ რომ ზემო წინააღმდეგი, საზარალოც ვერც იქ ვამარჯვება. — დისძინა პალიკომ.

— ახლა ზემო მეგობარობა წარმოიდგინე, პალიკომ, წინა ხარ ზემო ჭყორღისი მის, ისეც გულითადი მეგობარობა... თვის ბედნიერება მწადიან, ეს ვერ მიშველია...

— ნუ სწუხარ, კაცს რაც უწერია, არ ასცდება აღბად ღირსი ანა გუოფილუარ მის სიყვარულისა, ნამძალადეადკი არა იქნება.

— ანა, პალიკომ, მავსაც ნუ იტყვი, ხომ გავიგონია— უდა ბედის მონახვერგაო?

— შერე არა ვედილობ?

— უდილობ და შენს უდას ნაყოფი უჩანს.

— როგორაი?

— სხულიად შერევაღე... თავაზიანი გახდი, თავ-დაპერიალი, მშრომელი.

— ეს ახრი ვისა? მარტო შენა?

— ანა, ვედილობ.

— მაინც?

— ქეთინოსიც...

— რას ღამბარაკობ?

— სიტკონების გეფიციები, რა? აფსებ?...

— იხ, ქვეყნის სიმდიდრესა— შესძინა ველში იმედ-გაღვიძებულმა პალიკომ, მაგრამ ამითი ღამბარაკი შეწყვიდა, რადგან ვედილობს უფრადღება მიიმართა თავად არმილის სიტყვისცენ. ის, როგორც თამადა წამომდგარაიყო ზეზე და სავსე ჭიჭით აღდგომადღებდა მაკონეს, შეამკობდა ათასგვარ სავანგებო ღამბარაკობით. ამას მოჰყენენ სხვა-და-სხვა სადღეგარდელონი, მოადვენეს სიმდიერა, თარი, ვაზში კარგი ხანს გაიკანა. ამისობაში მამდამაც იყოფდა, დადაღიული ქალები წამომშაღნენ, კაცები კი მაინც აბრეს არ იტყებოდნენ, უფრადღებას არ ატყებოდნენ გამო სედას, ღვინისგან შეხურებულნი უბრძობდნენ, ეწაფებოდნენ ტყბად ნეტარსა. თავადი როსტომი, როგორც მასმინძელი.

არ ისვენებდა, მალ-მალ შედი-გადიოდა, უხვად, რაცზე მოსულიყო სტუმრებთან. უნდოდა კვლით და გულით მაღლიერნი დაჩვენოდნენ ყველაფერს, ამრეველ უარესს მოგვედა. შხად იყო მოვლი თავისი სჯობუნებელი ყველაფერით ფეხის მტყაოდ ვახანდა. ვინ იყო წინამძღვრის ვაიანე? ეს ქმარზე გადამტყებელი პუხადი ვანა რას დაიშურებდა დამისთვის?... თუ ხეირო იქნებოდა, თავსაც შესწიხავდა, მტყად-რე ხეიონებს, რომელსაც აღმერთებდა. როსტომიც თანაფრანობა და კოლხა, ზრუნავდა მის ნათესაუბნისთვის, თუმცა თითონაც ყოველ წელიწადს ერთი მეორეზე ემატებოდნენ შეილები-თავად იხონის მტყად ხმატოი აფგალი ექარა ამ ხაზოგადოც-შიში ცალკე თავისი გენერლის ხინისა და ცალკე მშვენიერ მველდის წულობით. თამამად იხედებოდა, ამავად გადატყებული მალ-მალ ვადისეამდა ვრძელ უღუაშებზე ხელსა, თვალის მოაუ-ღებდა იქ მუოფი, შეზღვე თავის მველდზე მაკინეს; ემაყოფი-ღებდა ნიშნად იღობებოდა. ამის მთარულებაში ძალიდატანება არ უნდოდა, ჭკპა ჭკპაზე ვადამყავდა, ხრულ მომწილუობის იღებდა მოკეოფეთა შორის. ნადიმში კარგი ხანს ვასტანა. ტრე-ღის უფხად იხილა კიდევაც, თამადამ ხაღუთისმშობლო დი-ლია. არაქათი აღარა მქონდა, ყუაროლისა და ომისაგან. ღონე წარმოყვოდა, ძლივს-ღა ბლოცინობდა. რაედენსაზე წამის შეზღვე მოკეოფენი ამხადნენ ხარბაკით.

II

თუმცა დიდი ხინია ვათენებელიყო, მაგრამ მაკინეს თა-ვის ოთახში ჯერ კიდევ ტყბოლად ეტანა. აფერა ხარკელიდან შემოსულმა, დილის მზის სხივმა შემოუტყურტიტინა პარდამორ თვალეებში, ძილი ვაეკართო. ცელქმა შექმა დაიქამყოფილა თუ არა თავი, ვაკურდა, ეამორა ღამას მუღუშურსავით მოყუ-ნილ ხელეებს, რომელნიც დაეწყო სამან ზემოდ, შარავანდედად დაიღვა წამლისფერ შევერცხლოდ ამის, თავისი ელფერი ნას-ში ვართა. ოთახის კარი ვაილო, ფეხ-აკრეფით შემოვიდა კათა-

ნუ და, როდესაც დაინახე მაკინეს გაძლიერებოდა, მაკინე მკაცრად დახარხარდა, აკოცა, და დაჯდა მის ღოგინთან.

— როგორ ვეძინა?... — მაკინე და დაამტვრია, და მკაცრად ლოც ჯერ კიდევ ხეობიანად ვერ გამოიფხინებდა.

— ძალიან კარგა, — უბსუბა მაქმარებთან მსუბუქი და ვარაზობა.

— რაზვიად მიზარან, მაკო, რომ ვიფურებ. წარმოიდგინე, მარტო თიხა დღეა, რაც აქა ხარ, მარტო შეხამწვევად მოფურხანდი. ხანებულად მოქმედობს შენზე ზვენი სოფლის მაკო. — მაკინემ შენზე გადისეა ხელი.

— იღონდა, განო, ეს ვრთად-ერთი იღვილია, საცო თიხისუფლად, უმეზად უბსუბებ... რაც ოქროს გადმოსულია რუსეთიდან, არ დაიჯერებ, დღე და დამ მოსუვენება არა მაქვს. მუდამ მემინიან, არაად არ ვაძან, ან არაფერს ვადაწყვედეს ტოტო კოსავით, არ დაიდუმბოს. აქ ეს რაც უნდაქნას, მარტო არ შეფიქრება, რადგან ვეღო თიხისიანია... მაკოცე ეს, თიხისიანობაც რომ არ იყენ, იმისთანა არაფერ არა, რომ ზვენთიხის საშინო აღმოჩნდეს. — სიჭეა მან.

— მართალია, მაკო, ოქროს თიხისი შერთვა უნდადაი... —

— წარმოიდგინე, მართალია. მოვლ ქალაქს ახალ ახლად ვეგნი მკაცრად. თიხეა ეს თიხით მკაცრებოდა, ტყუილად მიგონებენო. თხ, განო, უნდა ნახო, რა თიხაწყვეტილი, თიხისი და წინ დაუბედავი გომბოა თიხისი მადლობაა დმუხასა, კიდევ მშვიდობითა გადფურხით. აქო და მარტილიანი სხვ მაქვსო, სულ თიხე ახლებოდა. ვეცე კაცია, იმ ელდაზე არ ვაქვდი ავად... აქ რომ არ წამოხსულიყავ, დამეშართებოდა რამე. რაზვიად უფერავარ ოქროსს ვაიგო თუ არა ზეზი ავადმყოფობა, მაშინვე გამოიბეცა. მარტო შეფიქრება, რადგან ამ ოჩო კერას შენდევ ამბოის წახელის თიხის სოფლისკენ და ვი თუ კიდევ მოგონდეს ეს წუწყო, ესა!

— ნუ გავუშვებო, განა ზვენის თიხით არ დარბება?

— სიჭეები მქონია, განო, დღე თუ დამ სულ სოფელზე, მის კეთილდღეობაზე ოქმებობს, მაგრამ თუ მიმზიდველი რამ ნახა აქ, მაშინ ოქმება დარბეს.

— ჩველნი ახალგაზრდა ქალები არიან, მაკნე, ერთ-ერთი კაცებოც. ნუ თუ მაიში ვერ შეხვდება ისეთს მიშვიდავს! — მკობა გაიანგე.

— ემაწელები კიდევ პო, მაგრამ რომელი ქარაა შენც იმისთანა? იქნება მარაკა, მაშო, თუნდ რომელიმე მკვლელისაღი ქვანო, რომელიც ყველს უფრობის და ყველასათვის უკნობია? — წამოაძახა გაოცებით მაკნემ. თვლებში თითქო შიში გამოუტრია. გაიანგე იგრანო, რომ აწვეონა დის, სამქაროდ სიტყვა გასწორა.

— შენ თუ გვინია ხატრუალოდ?.. არა, მაკო, ისრე სელამარაკოდ, დროს ვახატარებლად.

— მეც არა ვიქვი და გამოიკდა. გეთყვა, ვანო, ერთი ჭიჭა ვაფა შემომიტანე. — დაუმტა მაკნემ. — გაიანგე სამქაროდ ვაფოდა, მაკნემ თვალები სივრცეს მიამტრა, სახე დაწინაუღიანდა.

— ვანო მართალს ანბობს. დაფიჯერო აქაურა რომელიმე ქალი რომ თვალში მოუვიდეს, თაყი გაიჩიოს, წახვლა სიღმე აღარ მოანდობოს, საბოლოოდ სანანურად განსხდეს? — ფიქრობდა მაკნე. — არა, იქრო მხედავს თაყის თაყსა და სივრცის ძნელიად თუ ნახავს აქ ვისმესა. ოხ, ღმერთო, ნუ თუ გერ კიდევ ვერ მომიხვეწია?.. არ შშორდება შიში?.. უნდა ვიკრუომ თუნდ აუადმყოფობა, გქიბის გაზრახება, ჩათა იქრო აქეთ წამომვინა! თუნდ ტიტაკოსთან უსამოეწობა, ვითომ მოხვან მოწერალი წერალი, რომელიც სემის ხელით ვაფიკოე?.. ყველა ეს მომდის რას გეფლისთავის?.. მარტო მისთვის, რომ მოხვრებთად დაფიქროს ხელში იქრო... მე პინდა ის ხეში იყვის, ხეში ვარდა მის არაფინ არ შევბოს, არაფინ ვაფმატონოს... მერე ეს სატკივლი არ აფინებს?.. არას დაუშაფებს?.. ამ ვაფიქრებთზე მაკნეს ყველაღ შიშის ტრუნტელმა დაუარა სხეულში.

— არა, ღმერთმა იბნას ვოყველ განსაკველოსავან, მე მისთვის ხედნიერება მინდა, მე თვითონ ამოვიტრეცე საკოლოსაკ... ღმერთო, თამბო კი რომ შეერთო, ვაფვიფებოლი, მოყვეფებოლი არა, ღიზა, უსათოოდ ღიზა. ის იქნება სანებული

კალი. აქ მარტო კალი სჭირია ოქროს შეღებვის შესახებ. შეგობხად ეს ხეში ვარდა არაფერ უნდა. ემაწვილია, ვარაუდული, ხალხს არ იქნობს, მე მასზედ კადრ-ქვედრ-ვედრად მუარველ დედობას ვაფუწვე.—ამ დროს შესთავაზა ვინმე, სკანის ფიქრიც შეწვედა, მას მოჰქონდა ვაფა.

— ვანო, ოქრო სად არის?

— ოქრო ესაა ხალხში აქო და არ ვიცო, სად წახვლია... პაღიკო და შაქრო ამოსულნიყვნენ. იჭნება ამათ წაიყენეს.

— წვედეს, ძლიაბოფროს, ენაკვალოს მივანგ.—სიტყვა ქალმა, თან პაპიროსს მოუკოდა.

— წუხანდელმა კაცნამ თავი ამტკოვა. არჩილმაც საქმე გატარა, იმისმა სიტყვებმა, ქებათა-ქებამ...—ვანაფრო ღრბლით მიკნებმ.

— ზოგიც დღეს მოხმბინე. რაქნახ სწყადმა, რაკო მოვიჯადოებთაჲს...—ფობრა სიკოლით ვაიანგმ.

— ნეტო მე, რაღა მინდა... ეგ ეს არა, ვანო, დღეს არ შემბძლიან არაფერ ნახე, შეუღღებდე ძლივას აფდეები, რადგან ძლიერ დაქანცული ვარ. შენც იქნახე წვეულებებებს მართვა, დაერბეთ სენთვის, პატარა სული მოვიბოფროთ.

— დღეს მანც არაფერ იჭნება, ვარდა ქალიღლის მოთამაშეთა. არჩილს და დაროსხანს უყვე ვაფოფნებლიც წყესვამთ როსტომი და იასონ. როსტომი ხომ, ეტყვილია, ვიბე ცარიელი აფდება.

— არც იასონია მარჯვე მოთამაშე...—მოფეო დიუდფერად მიკნემ. ამ დროს ვიღამაც კარი დააკოუნა.

— მაკო, არა გლეძინეს?...—მოხსმა ოქროს ხმაც, ვაიანგმ კარა ვაფლო, ოქრო შემოვიდა, დას ხელზე აკოკა.

— სად იფაფე გენაკვა?—ქაითა აღერხით მიკნემ და ხელი ვადიფსეთ თავზე.

— მე და ემაწვილებმა მინდერისკენ ვაფიარეთ. შენ რაღას ამბობ, მაკო, არ ემაწადები მეზობლებს სანახაფად?

— დღეს არ შემბძლიან.

— მაშ არც ხალამოზე წამოხვალ სსეირნოდ?

— ჩასაკვრებელია არა.

— არა, მკო, წამო, ნუ ხაზლი ჰყენს დაწკობილურს. ამო-
ბენ, მშვენიერი ადგილებია თუბე იქით. შენ და ვაჩო ერთი
წადით, ჰყნ სტენებით წამოვადო.

— ენ თქვენა?

— ემაწვილები და ქალები.

როდესაც მკონემ შეატყო, რომ ძალიერ უნდაოდა ოქროს
წახელა, უარი ვეღარ მოახერხა, ადუთევა წახულოდა, თუ
სოტაც არის დასვენებას იგრანობდა. ვადამწვეტეს ვაღაწვე-
რებოდა თუ არა მზე, წახელდაყენენ. ოქრო შეფუტვა ხაზადისს,
როსტომმა ხელი შეუწყო, საჯინბოში ამოახრია საუკეთესო
სტენი და შარათვა სოლის ძისს.

მაღე თუე მოივარეს ემაწვილებსა, რათა ნამღვილად გა-
ვეოთ—ბირობდენ წახელას თუ არა.

— ქალებს არ უნდა შეეატობინოთ?—იკითხა შატრომ.

— მაშ, კაცო!—მოისმა ვეფლასგან პახუბი.

— დამეწვიდა, თორემ შარაკეს ვეტყოდი და ის სხვენსაც
გაავებინებდა.—დასძინა პალოკომ.

— მოდა, ოქრო, მე და შენ შევიართოთ მაშოსკენ.—წამო-
იძახა ისევ შატრომ.

— რას ლაპარაკობ, კაცო! ჯერ ოჯახში სადარბაზოდ არა
ვეოფილვარ და საღამოზე უნდა მოვტყუე! ამა რას ებევენება?

— ნეტავი შენა, რაღაც ცერებონიებს უნდები! სოფელში
ფენი არ ვარგობს. წავიდეთ ჰყნებურადა, ბეფლებურადა.

— მაშ შარემ სხვენთანაც შეხადეთ? ხომ იცით ქალებს
ამაღვი? სოტა ფინიანები არიან, ვადბუკანდებიან და იტენა
კოფეაც წაფეშონ.—ფრია პალოკომ.

— რას წაფეშავენს... ღმერთბანი, სხვლებითაც რომ იწვეს
მაშო ლოფინში, მაშინაც წამოდგება და სიზარულთ მოველდ-
ბა სტენს ზურგზე, მეტად უპაღად დასყავს... მა, მა, მა! ის რომ
გააქროლებს, ფრანველია, სწორედ ფრანველის...—შესძახეს ემა-
წვილებმა.

— ქალი მაგისთანა უნდა, შატრომ რა განსხვავებაა ორ
დას შუა...

— ოღონდაც...—სიღობსაჲსა პაღიკომ და სანგ ზეჲ წაიღდა.

— რომელ დებზე ღაბსაჲსაჲთ—სკონსარქტონსენს მონ

— მაშისა და ქეთინოზე.

სონსენსონსენს

— ქეთინოზე... ზე ის არ მინახეს! ვანა კოდეჲსა ზეჲს მას და?...

— კოდეჲ ვე არის, რომ ზეჲს და კო ვერაფერ იქნობს ზეთიანადა. უცნაურობი არსება. ხაღბს ერიღება.

— იქნება ზენება პუნწად მოქტევეთა, დაუშორებთა რა- გორც თაფისებზე, ისე სხვესზედაც...

— არა, ოქრო, ქეთინო ღამისა, სობდენილი არც უქ- კულია, მაგრამ უღამიანო კია.—უბსებუბა შექრომ.

— რატომ ვინომ არა მითხრა-რა იმ ქაღზე...

— მაგისი რა მოგახსენოთ და ქეთინო რომ ხანო, გო- ნიერი ქალია, ამის გვერ არ უნდა,—მოუგო პაღიკომ.

— თქვენ ვერ იქნობთ იმას, ის მეტ დროს ზენების მაეუ- რებელი, თვალის მადვევარია. საუცხოვოდ ხატავს.—განავრანო ამან აღტაცებით.

— იპო, მხატვარია!...—გაოცებით შესძახა ოქრომ.—კო- დეჲს იმისთვის უოფილი მაგისთანა. მაგვევარი ადამიანი უჭევე- ღოა. რასაკვირველია, მეტანება ზენება-ქეშმარტებასა. თქვენ ცნობის მოვევარეობა გამოღვიძეთ იმ ქალისადმი. დიდად დაგიმა- დლებდით, რომ ვერგენებინათ.

— მაგაზე ადვილი არა არისარა...—უბრა შექრომ,—სა- დილს უკან წავიდეთ, მარც ვხა იქითვერა არის და ვკერცო სამოვევილიან, ან იქადანვე ცხენებით წამოვიდეთ.

— ძალიან კარგი.—ებლა კო დავთანმა ოქრო. კარგა ღაბსაჲსაჲს შებდეჲსა წამწაიღებოც დაიშაღნენ.

III

— წარმოადგინე, ოქრო, რომ თუ შენსზევეთი არ შეხედი იმას, ისე ადვილად ვერა ნახავ, რადგან ვინც ორი საათი იჯდე იმათ თათბში, მარც ქეთინო ივალით არ დაგენახებება.

— რატომ?... ხომ არ შეგეძლია?...

— ზოგ შემთხვევაში თავსებაც არიან დამნაშავენი. ვერ პარველში საცეტეს, ახლა ებრაელებთან, მაგბანაფხვანთან აღონს ცხამოდის. შარკას მგვობრობს, შარტო მასტეფი ვადაჭრებს, სხვათა შორის მოახლოებულნიც, როცა იქნა და შაქრო სახლიდან გამოვიდნენ ამ ღამეათით და გასწიეს იქით, საითაც ვაღულებოდათ მაშის სადგომი. ამით კარცა მანძილი გაიარეს, ადიოდნენ მადლა-მადლა. აქეთ-იქით გზის ვერადებზე დაქანებული ხეები ებუჭებოდნენ, უჭადოდნენ მგზავრს, რომელსაც სოფრთხილით უნდა გავედო. იქნის კი არ ეშინოდა, მდინარის შუილი, გრილი შაქრი, სუცხოეო სურათები მის ცხატეტიკურ გრანობას აქმაყოფილებდნენ... ამით შევხვიეს იქით, საიდანაც აწყობდა ტყე-

— თ, თ ამ ტყის თავში დგბნან ძინი, — უძბრა შაქრომ.

— რა მშვენიერი იდეილებია!.. რაც უნდა უნიჭო, ცუდა კაცი იდეეს, არ შეიძლება არ მოსწყურდეს ბუნებისთან კავშირი, მისთან მასი კალმით თუ საცეით. მაშ ზენი ნადირაც მოტყუებული არ იქნება ვანა იცის, რომ ეს ბეტი სახელი უწოდეს?..

— იცის, მაგბან ვერადლებს არ აქცეეს არც, კეთილი მინებელი გოგონაა. მაშის ბეჭითა სჯობიან.

— მაშის სჯობიან?... ანა მაშ მახვედრილი ვყოფილვარ თუ რად ვახუებებულან, მახე კინტს არც სხავეს. მაშო უფროსია, მახე მდარცა, უნდათ მისი წინად ვასილება. ხომ გამოვიყენა?

— ვეღობობსანა ხარ. — უძახება შაქრომ. ამით-ვადიეს ტყის შარი. შილიცა იწყო გავანიერება, შარტო აქეთ-იქით იმართული ნახვი, იფნა და წვეო სასამოფრო სუნსა მვედნენ ვარემის. გზის ვასწერავ, უფრო მადლობზე იდეეს ერთ სარაულდასახელი, წან მქონდა მადლა, რომლის მეორე ვერადზე შერეხვედა შილიცა.

— ამ შესახვეშია კეთილის საცეარელი იდეილი. ის ხშირად მის ხეროში ვადმომხუხუხებე წყაროსთან, ხატავს ნედა,

იქნება ეხლაი იქ იყავს, უცხად მივიდეთ, ერთი წელიწადი წევსა შემთხვევით გაეიარეთ, რადგან ის მოსიყარეთ ამ უფრო თხის ხალხზე. შუქროს სიტყვები მომეტებულად სწავსებენ უფლები ძებნენ ოქროს, გული უფერდა, ესპარებუდა ქმნიდა უფლები

— ნუ თუ მამ ქეთანო სველუებრავი ქალი ამ არის... ამ ქალი, რომელიც ემაწილ კაცების ფინის მოსიყარავად, ხაკაღლუოდ გასწილას? ერთისა და იმეუ სიტყვებით, ერთის არაითი გამსჭვალუდა? რამ მამო, მართა, თუ თამბო, უფლია ერთი შვირას მსგავსია, განსხვავებთან მარტო საბოი, სულით და გულით კი ღიითონისგან სამოსხმულან? — ფიქრობდა ოქრო.

— ჯერო, გასერდი პეტარა ხანსა, პაწია ფეფები კობტად დამწვე, მშვენიერო, რომ ცოცხლად გამოგნათო უსულაი ქალღღმზე ხომ გასერდები, დამახო? მეუ სამაგიეროდ წაგოფვან აიერა ამ ცოცხლობზე, სავა მარტო თხები დამტოან სამეერცხლით, იქ შეეკმევე ნამიან გემბრიელ პილასსა. ხომ გოფვანს, ჯერო, სვირნობა და გინდა?.. შენი შვეობაროც უფან ამ სამოგარება ამ სურვილშია. — მოსმა ამ დროს ტკბილ ხმზე სიტყვები ოქროს ევონა ტყის დედოფალი დმერას შესტურსტულეებდა თუთიუელ ქვეშევრდომ შვენიარეთა, ათრობდა, ხმლაფედა მათ. ამ გაგონებაზე ოქროს მოძახის ნახვის სურვილი წინანდელზე შებად გაფრწიებდა.

— ის არის, — დამსტურსტულა შუქრომ.

— აქეთა, ოქრო, ისე განზე მოვეუაროთ, თორე ასე მარადამბო მივიდეთ, იქით კი ზურგი ზეფსკენ ექნება. უფლიარ მოსიყარობს დამსტურსტულა.

— ნუ დავუშლით, შუქრომ! თუ გინდა შენ მიღი მე შორიდან გიყურებ. რაკი გოცნობს, აღარ მოგეჩიოდება ოქროს რადიკ ქმნადებასა მარტომბდა გულში. არის დროს ისე არ ვამინდობება ქალის შეტეფება, მარც სურვილში სალია, წინ გოდადეგმევერია მაგი. ოქროს თუთი-წინ წარმოუფედა შეტეფვი სანახვი: ხის ქვეშიღვი მაგადა, მას მოსეღობობოდა ემაწილი ქალი ცოცხერ კებაში მოსილო. წაბლასფერა თმა ფეფებაშიდის ნაწინ ავად დაშვესობდა, მაგიდაზე ნიდაფე-დაყრდომილი წინ გაშლილ ქალღ-

დის ფერცელზე ხატავდა რადისს. მას წინ უდგო მატყლის შექ-
ლი, რომელიც მშვიდობიანის თვალებით შესცქეროდა ქალ-
ს, ხან კაბის კაღოსს უფროკავდა. ქეთინოს ტყუილად მარტყუ-
ხარა, მაინც ძალიან ღამიანი მოსჩანდა. სხვებს უფროსივე ქრუ-
ძობა, სიკოცხლე. ის ხანდისხან აიღებდა თავს ხალღი,
დაფიქრებულ, დაჯვარებულის თვალებით მიასწრებოდა ცის
ღმსივალს, სადაც ცეცხლები ანთებულა იყვნენ, სადაც ლაფიარდ
სამყაროს არ დაგრდვია წესი, მუდგროება თავის სამრძანებლოსი,
განაგრძობდა მიწენარებით უოუნესა. თი პირველივე გერომ
მოკრა თვალი ახლად მოსულთ, მოსევა მოესვენრად კონიაწსა.

— შეტვრდი, გერო, თორე დარსჯები, ზომ შედგე, მიშლი...
— უხარა ქალმა ზრძანებით, რომელშიაც აღერხი სარეულდაყო.
გერომ ვეჯრებით შეტვდა, შერე თავი კალითში ხაულო გაჯე-
რებულ მეკობარს, ქალი წამოდგა, წარბ-შეკვრით გსწია ქალიღდს
ვევრდზე, მობრუნდა, შეკრა. მან დაინახა ახლო მისული
ესმწვილები.

— საღამო მშვიდობისა, კნიაენა, იმეღია, გვანატრებთ ასე
უღროოდ მოსვლისთვის? — ქუდი მოუხადა შაქრომ ოქროშიც
საღამო მოსეა. ქალს თითქო არ იამა მათი მოსული, მაინც წინ
წამოდგა.

— არაფერი! სამატრებელიც მკორე! — უხსლება მოკლედ
ქეთინომ, დაჯვარებით შეტვდა ორთვეს. შემდეგ დაუღერად
იწრა ვეჯრებდ ეურება. ეს უსიტყვოდ მოვლოდა დაესატრე-
ხულ სტუმართა მოსულის მიხეზსა. გერომ უფრო კარგად მიღო
იანი, ახლო მივიდა, დაწყო ოქროს გერ ეურება, შემდეგ
ლოცა. ოქრო უაურება ქალს, შევლსა, სამატრეო მუნებსა,
თავი სიხმარში ეგონა. აქ ამ კუთხეში ქეშნარტი სიტურფე-
სილიდრე ცხადად მოსჩანდა. ქეთინო არ დაუხახავდა სიველილის
შეაღსა, ოქრო შიად იყო მუხლი მოვდრავა, ეამშორა მის
ფერხთა მტყერისთვის. რა აიტაცებო-მოწიწება იყო ის გრძობა,
რომელიც აღერხა ოქროს გულში? რა მისაღარებელია ქეთინო
თამროსთან, ან სხვენთან? შედიღერობა შერეული კვამსთან,
ვანიერება სიმშვიდესთან, მშეენიერება მიწიდეღლობასა და

ეშთანა. ბევრია კრძალვა-მოკრთალებს! სწობაზე გრძნობა იდგა ოქროს წინაშე, გრძნეული, რომელიც ახლო არ იყარება და შორიდან ხიბლავდა.

— ჯერო, წამოდი აქეთ, არ შეაწყობ—დაეძინა ქალმა, მაგრამ ოქრო აღერსით უხვამდა თავზე ხელს მწეიდრობის ბრეტყესა.

— რა საუცხოვოა!—დაიღობარაყ მან.—საბელიც შესაფერო, მოხდენილი ამოვირბევიათ.—ქალმა გაიღიმა და შეხედა ოქროს.

— ოქცენი და სადა ბრძანდება?—კითხა ოქრომ.

— შინ გახლავით, გნებავთ დაეუძაბო?

— უფრო ემჯობინება ზეენ თვითონ შევიდეთ, აქ გამოხელით ნუ შეეწყობთ,—მოატანა შაქრომ.

— მგონი დღეს ამბრობთ სასყირნოდ წამბრძანებას? ისიც ემზადება. დიდი მოყვარულია ცხენოსნობისა,—დასძინა ქეთონომ და ყვალად შეხედა ოქროს.

— ნება მიბოძეთ გაგაცნოთ. ეს გახლავით თავადი აღექსანდრე სარდიონიშვილი.—მოუბრუნდა ამ დროს შაქრო ქალსა და გაუწვდინა ხელი ოქროსკენ.

— დიდად სასამოყენოა ოქცენი ვაცნობა. მიყვრს, კნიაგნი, აქამდის ვერსად შეგხედათ?—კოტა არა გამბედვით დაიწყო ოქრომ.

— ქეთივან ზურაბიშვილი—წარბოსთქვა ქალმაც და ზედი სამოიართვა ახალ ნაცნობსა და თან დაუმატა—გასაყვარველი არ არის, კნიაზო, რადგან არსად დაუდივარ. შეორცე ესა, რომ არც ვიყავი აქა. შემოადგომასზე მოყვედი.

— გნოსთან რატომ არ ბრძანდებოდით გუშინ? მგონი როსტომი ოქცენი მახლობელია?

— დიალ, ბისაშვილია. გუშინ ამისთვის ვერ მოყვედი, რადგან ზვერი საჭე შქონდა, შეორცე ესა, არ მიყვარს ხელბში სარსული.—დაამოღოყა ქალმა ტ ღოყები შეუწიოიღდნენ.

— ასა სახლში მობრძანდით.—საჭეა ბოლოს ქეთონომ, წინ წაგვა, ახლავა ქალიღლები. ოქროს გულით უნდოდა გა-

ცანჯა ნახატები, მაგრამ ვერ აღარდ მსოფლიო, ვადანერ მო-
ხერხებული დროსთვის.

— შევეცდები, უმარცხაა!— განუწყვეტებლად ჩაქმნიდა ტყის
ღარი ხმა უკრში ოქროს, როდესაც უფრო მეტი წინადაც
მიმავალ ქალმა.

— თქვენ არ ვიყვართ სვირნობა?... დავიკათა ოქრო.

— ჩატომ?...

— წამობრძანდით.

— არა!— ხელი ვიქნის ქალმა.— მე შეყვარს სვირნობა
მარტო სემ ვეროსთან.— დაურთო მან დიმილით და ხელი დაუსვა
შველს რქაზე, ოქროს გულზე უსამოვნოდ მოხვედა ქალისგან
სუთი მსუბი.

— ასე მიბრძანდით, ცხლადე კარებს ვაგიღებენ.— უთბრა
ქვითნომ, უქენა სახლში შესასვლელი კარი, თვითონ კი სხვა
მარტო წაეიდა. მაშო სვეულებბრის მთარულის ხელით მოვეცხა
სტუმრებს, შეიმატავი მისაღებს ოთახში. ხშირად იღუერებოდა
ოქრო კარებსკენ, თუმცა მაშო და მისი დედა თვალად უღ-
ლოსდნენ სასამოვნო სტუმრის გაბრძანებას, მაგრამ ოქრო
მარტო უფულოდ უვებდა მოკლე-მოკლე მსუბებს. ოქრომ სხუ-
ლიად სხვა თვლით შეხვედა მაშოს, რომელიც აღარ ახლენდა
მაზე წინანდელ შთაბეჭდილებას. თვითონ ასეც მიხვდა, რომ
სტუმრის უკრადლება მისდამი შესუსტებული იყო, მაგრამ არ-
ნია არ შეეშინია და განაგრძო ძალდატანებით მთარული ღამ-
ბაკო გულში კი უკვირდა, სურდა ვაფეო ვინ, ან რა იყო
მიზეზი ამ უცნაურ ცვლილებას?

— წუბანდელს აქეთ ჩოგორა ბრძანდება ქენია მაკენე?
— იკათხა თვალემ, ჩოდესაც შეატეო ოქროს მოწყენა.

— გმადლობო. კარგად ვახლავთ. ცოტა დაღალდა, ამის-
თვის დღეს ვეღარ მოახერხა თქვენი ნახვა. ზოდისმ ჩხდის.

— ვინაედაღეთ, რა საბოდიშოა?... ვინა არ ვიციო, რომ
არ შევძლებს ამ მოსვენარს სტუმრისანობის გამო.— თვალეების
ფეცვითა ხატვა თვალემ, თან ქრიალოსნის მარკვლები ათათამა.

— ესეც ვერ მივხვდები, ჩადგან სადარბაზოდ არ იყო თქვენ-
თანა, — დაუმატა შექრომ. მაშომ მიმართა დიდხონი შავი თვა-
ლები და დიმილით უთბრა:

— მართალია, ქიაზო?

— რას ვუთხვარო... საზოგადოების წესი და ზრდილობა მოითხოვს, ქიაზო, მაგრამ შექროს პრაღა... უკანონო, დღეს უღბო სტუმარი ვარ. თქვენ დასაყ დავე შედეგად მივხვდებით ყოფნა. მეონი ხეზე გაჯავრებულია.

— ხე დას ქეთონოს?! — ვაოცებით გამოვარა მაშომ. — მე რე სდა ნახვი?

— იქით გზაზე მოვიდოდით მე და შექრო, როგორც ვტყობოდა, ვაოცებით შეატყდა ჩაღმსაყ. რომ დავეინახა, მაშინვე თავი ანიბა საქმეს, მეტი ღონე არ იყო, უნდა დავექყოფილებინა ხევი კითხვები, რომლითაც მოემართეთ თქვენ შესახებ.

— მიკობს გამოვლამარაკებიათ... ის ძალიან ერთდება ხალხსა, მეტადრე უცნობს. — უთხრა მაშომ. მე რე მწიარულ შესცვილა ღამარაკის სეგანი, თემა ოქროს ვუღლით უნდოდა იხეე ქეთონოზე მასი, მაგრამ ვეღარ მოახერხა. ოქრო და შექრო კიდევ რამდენსამე წამს იხდნენ, შემდეგ გამოემართნენ საბლოცენა. მაშომ აღუთქვებს, რომ უველანი გამოვლოდნენ ცხენებით და შადა უოფილიყო. ოქრომ ოპოოდე სოტყეთი შეატყობინა თავისი აბრი შექროს, რომ ქეთონო მართლი ძალიან ღამაში, იშვიათი ქალი უოფილიყო, დიდად აწუხებდა ამისი ასეთი უდამაინობა. ამასთანავე უცებრდა ბატრონებისგან, რომელთაც უმბველია, მიკობე მონაწილეობა არ ექმნებოდათ მოღებული ქეთონოს განადარებაში. შექრო ატყობდა ოქროს, თუ ამისი აბრები, ვინება როგორ გამსტეალოულიყენენ ქეთონოთი, თემა ის არ იმნედა და წინანდებურის თავახით ნობით ხსოეს უვებდა უოველ სეკითე.

IV

შექროს აუსრულდა ვანზრახვა. ოქროს ქეთონო მოეწონა, მაშ საშეში აღარ იყო, არც საფიქრებელი, რომ ოქროს ვუღლის ოდესმე დაეხატრონებოდა მაროკა. შექრო წინდაწინეე სტრომბდა, თუ ოქროსა და ქეთონოს შეხვედრას რა დიდი მნიშვნელობა

ექსტენზიული მათი ცხოვრებაშია, რადგან ესენი ძალიან ბევრდენენ
 ერთ-მეორეს. ორივეს ამოცანათა ერთგვარი ეხა, რომელიც, შე-
 ქრის აზრით, მართო დაღუბებისკენ წაიყვანდა. რწმინდნ შექრის
 საც თუმცა არა ერთხელ წარმოუთქვამს შექრის შეხვედრის სიტ-
 ტუება, რომ დედა-პაჩად აფრხვეია მიუწოდებელი წმინდა იდეა-
 ლა, შეტადრე მართკას წინაშე, რათა ფკანასკნელს მოსწონებოდა,
 მაგრამ ნაშედილად ეს უფრო ანგარიშით უფურება ცხოვრებას,
 უოველ ნაბიჯს ფრთხილად გადასდგამდა. მართკა მოსწონდა,
 მაინც თავი არ აფრხველებოდა, უფრადღებამ აქცეფდა ცხოვრ-
 მის სხვა მართკას, მაგალითად, რაფორ გავერჯობებსებანი ნი-
 თიყრად თვისი გარებოება. შექრის შედოვლიათი მისი სკოლო-
 და და თვისივე ნაწიყა-ნადაგი თვისიონვი გავერჯ-შეცქამა,
 შეილისთვის დავეტოვებანი ვახლოარული, დაელოანებული რა-
 დენისივე დღის მიწა, მაგრამ ამსთანავე შექრისთვის მიეცა სწი-
 ლა-კანათლება. ამან თუმცა იურიდიულ ნაწილზე დაამოყრა
 უნოყრისიტეტი, მაინც ვეჭვილომა უერჯერობით საკმოდ უებს
 ვერ იყოღებდა, საჭარო იყო მართკა კიდევ სხვა რამე ლო-
 ნისძიებსზე, რათა ეშოვნა დღიური საზრდო. გამოუწნდა მდი-
 დარი თავადი მ, რომელმაც მიველი თავისი საცხოვრებელი ამს
 მანდო, დაუნაშა წელიწადში ას ორმოც და ათი თუმანი ვა-
 მავარი, თვისიონ კოლიშვილით წაეიდა საზღვარ გარედ. შექ-
 რის ხელში საფეარდა მდიდარი ოჯახი, მის წყალობით ვიბ-
 ში ფული აღარ ეღეოდა, ბანკშიაც წერალ-წერალად შე-
 ქრინდა და ყმწიფილ-კაცებში მარველი ადგილი დაეჭრა. ვა-
 ველო ხაჭებულს მოდიოდა დ—ში, სადაც ვეულებოდა მოხეცა-
 ბული მამიდა, აგრედევ სასიამოვნო საზოგადოება, მათ შორის
 სახარბიფლო, მიშხიდველი მართკა. შექრო ვეულამ მოსწონდა,
 რადგან სახით ეშთანა იყო. შევევრემანი, გაწყობილი სახე,
 ზედაველი თვალები უსიამოვნობას არ აგრძობინებდენ რა-
 გორც მართკას, ასე სხეებსა, მაგრამ თვისებური ხასიათი, ზვე-
 ლება სჭირდათ ამ თვალებს, მედამ ან ძირს იყურებოდენ, ან
 ვვერდზე, მორდამარ ანელად მოხედებოდენ თვალებში მივე-
 რებელსა. რა იბატებოდა მათში?.. მოყრძალები?.. სიყმწიფილე?

დასტურება?.. ზოგი ამ აღნიშნულ მიზეზებს აწვდის, როგორც უფრო გონებით ზიარს შედეგებს, ვიდრე მისივე აზრით.

— შექარა მშრომელი უმარადია! — ამბობდა ერთი.

— სხვათაგანთა ოცნებას არ მისდევს, სხვათაგანთა სურვილს სხვათა სანებში უცურებს, — ამბობდა მეორე.

— სხვა მადის აღვიღოს არ იკადრებდა, იტყოდა, ერთიანი ვარ და ზემს თანასწორს ძოვობა ვერსახერხებოი!.. — დასძინდა მესამე.

— თქვენ, როგორც ვნებთ, ბრძანებთ და მცირე ამას ვიტყვი, რომ ბატონსება არ არის, როცა ვაქს თავისი საქმეებზელი მადისთვის მოუნდვია, ვე ვ სხვაგან ატარებს მიერ წელიწადს. თუბურაშს არც იმდენი აქვს, რომ ტყუილად აძღვოს სხვათა მოც და ათი თუმანი. საცა ვე ვაღივებულაში ბრძანებდა არ ასრულებდა, იქ სხვა სრულიადაც აქვს ადგილი. — იტყოდა ხოლო მე ჩამტოვია, — ვინ მომატყუებს? შექარა სანებულად სტოვობს. როგორც ვე იმარჯება, სხვათა მოც და ათი თუმანი ჩამ ვყოფი?.. ვერ, სხვის წერის ატყუით, რასაც ვე დიდის სხვა-და-სხვა ადგილებში, ახლა, როგორც მეუბრება, სათაფროებოც გაუბნია: ვერც საიდან?.. თ, ბატონო, მე თუათან მარც ათისი თუმანიც შეგომდის, მეტამ ზიარს ქარადაც არ მისდება. შენი მტერა ზენი სჯმე იქნებოდა, რომ ეხლა იმედი არა შეკონდეს ხვეწებს ში ადებულ მოცების! — დაუმატებდა ხოლო მე.

— ზო, ვინაცა, ზემო მარჯო, რასა ბრძანებ მადისა, ქა? შექარა ნასწავლია, როგორ იკადრებს მადისთან ევსს! — გაოცობით წამოიძახებდა თველი.

— ვე, ძალე-ზემო, ნასწავლი!.. სწავლიამ ჩა ქნის, როცა ბუნება თავისას მოხატობს?.. არ ვაფიქს მადის მამის ოანების?.. ფიზელ ვაქს ვაბეს თურმე მოსტრიადა? ვეცოც ვეარბედა ხტის, ძალე-არემო, ვერწმუნე. — ამგვარი ღამარა ვე ბრძანად სანებარდებოდა ხოლო მე შექარაზე. რომელი იყო მართალია — ამისი ვარ ვე ვამბობდა ვერ-ვერობით ძნელი ვახლდათ. შექარა მეტად ვაფიქსილი, მთარულად ატარებდა: ღროს, თელი ვქარა, მართარზე, რომელსაც მთარად ათისი თუმანი ფული მქონდა შენახული.

— იმედია არ მოგტყუებენ, — ფიქრობდა შაქრო. — უკვე წინებულა, ათასი თუმანიც... დროზე უნდა მოვხებომა, რომ გაუქმარებელი ცხოვრება შექონდეს, თორემ ფიციურების ოჯახში შეიძლება მოვხებომა. საჭიროა ეს იყოს, რომ შარია ვერ ვერ დაველოდებომა. ის შარია ვერ დაველოდებომა ვეცოდა, საჭირო საჭირო მოდიოდა, ხან უკან ვაფიქრობოდა, ცხვირს აუკრავდა. ამ უკანასკნელ დროს ეს ცხვირი ოქროს გამოცდილით მოხდის ეს უკლებლობა, ვერას მიიჩნევენ. ოქროს მხეში ვაძინებ შაქრომ. რა მოვხებომა შედარება მოვიყენებ შარიასთან ვუშინდელ მოწყვეტელ ვარსკვლავზე. შაქრომ გულში ხარკინა. — და ვერ ანგრე იყვეს ქვითნის ზედავლენა მასაც ატყუო, ხანდისხან ისიც ვარსკვლავებს ეპოტანება. პირველში შეუძლებს მოვხებომა, ვერც ეს, რაკ ხელში ჩავიყვანე, დავანახებ, რა შარია არის ცხოვრება... ხე, ხე, ხე! მოეხე, ხატე! ისიც კლდებისგან... სასაცილოა, დამერბინა დედაცაც შარიაშია შეიღობა, სხვა არაფერია! დავუჯერო დღეების ვერ ვაფიქრობ თავიანთი დანიშნულება? — ამ ფიქრებში შესული შაქრო მოხდევდა აგრეთვე ოქროსთან ვარსკვლავებზე ოქროს და რა რომ მოხდევდნენ როსტომის ხახვის, შენერდნენ.

— მაშ საზოგადოებრივად?... — სთხოვა ოქროს.

— რა დანიშნობა? — შაქრომ ვაძინებ პელოკსეც, რათა შევეტოვებომა ოქროს ალტაცება ქვითნის ნახვის გამო. პელოკ არ დავხედავ შარიას, რომელიც სრულია იმედი დაეცა ოქროსი და ყველად წყალობის თვალთა მოხედავს ამის. როდესაც შაქრო მივიდა პელოკსთან, უკანასკნელი ოჯახ ადგილზე მიქცა, ცხენებს აკმაზინებდა, თვითონაც შეელოდა. შეუძლებს ოქროს ქვითნი ვადამდოდა.

— შენ აღარა ხეობ? — დავხედავ შაქროს.

— რა ხახვებია, ეკო, მე შეუძლებ საათია. როდისღაც უნდა დავხედავ... დავხედავ. შენა?... მაშის შევეტოვებომა?...

— შევეტოვებომა, მაგრამ ოქროს ვადამდო.

— რაზედა?

— ქვითნი ნახე და შევეტოვებომა. მას აქეთ სულ იმის ვინებია.

— თუაღონ ქეთინო?...

— ისე ძალიან აშტერდებოდა. ვნახათ რა იქნება შემდეგში! — ხალიკოს საბე შეეცვალა, გაფითრდა, შეშლილი შეიქნა.

— რა იყო, რა დაგეშართა? — მოატანა გაოცებით შაქრომ, რომელმაც არ იცოდა თუ ამის ვულში რა წმენება ხდებოდა.

— შელავის ძარღვი გაშენასტვა, ძალიან მაწუხებს, — უბო სუბა ხალიკომ.

— რადღენისამე წუთის შემდეგ ხალიკომ ვულში გამაგრა, დაწვრილებით ამბობინა შაქროს უოველივე, რაც მომხდარყო მისთვის. ამათ ღამბარაკში შარაკაც გახდა. ეს აქტარებული მოდიოდა საჯანბობსკენ და, როდესაც დაინახა გაფითრებული მისი, იქვე შაქროც, პახედა, მათ შორის რაღაც საყურადღებო ღამბარაკი უოფილიყო, ცნობისამოყვარება გაუწვავდა, მაინც არსია მოვიბინა, არ შეეშინია. ამან ვულარ გაუტლო შაქროს თუაღებს, რომელნიც აღერსით მისტერებოდნენ, ლოვები შეუწითლდა, დარტყენით დამარა ბირს თავი, ხელი სიმობართვა და მოუბრუნდა მის.

— ბქარა, ხალიკო, თორემ დაგვიცვინდა.

— სადა ბრძანდებოდით? — კითხა შაქრომ, რომ თავისკენ მიტკოი ქალის უფრადღება, მაგრამ მან ისევე დარტყენით და მოკლელ უბახება:

— სახლში თქვენ რადის უფურებით, ვნახო, წადით, ცხენები შეგებაზეთ. — დაუმატა და პირდაპირ შეხედა შაქროს, რომელიც ნება-უნებლივედ უნდა დამორბილებოდა ქალის მტკიცე სიტყვას. წავიდა თუ არა შაქრო, და-მანნი ავიდნენ სახლის თუვანსე.

— მართლა ხელი იღრძე, ხალიკო, ამა მისკენე? — უბოხა შარუნკელობით დამ.

— არა, ტყუილივ მოვიგონე, ხომ იცი ხეში საიდუმლო შენს ვარდა არავის უნდა შეესმას?

— ვიყო ვერაფრა, ბერე რა იყო?

— ეს მარაკი, ხეში უბედურობა. თქრო გადარეულა ქეთინოსათვის.

ქალს გულს ხსნივდა, მანც ძაღდატანსტულის ხეხინჯ
ლობით უხობდა:

— შერე რა არის, ახლა ქეთინოს ადარე გუარბეო?

— არც ქეთინო დადგება უკანა მშენებლის ხანდალი,
პატრონინა, ქეთინი, მდიდარი ოქრო ქეთინოს იდეალს ვანა
არ მისწევებს?

— ვინ იცის!— ფიქრიანად ხაილობარაქა მარკამ და მომ-
ტყრდა მის განწირულ საბეს.

— რე გეშინიან, პალოკო, დუთით, იქნება შენმა ბედმა ვა-
სკრას.

— ვინ შენს ბტერსა! ობ, მარკო, რა არის ზემოვის ქე-
თინოს გათხენე წინანდელი პალოკო, ვიდრე მის გულს დე-
პატრონვსოდა ის მეტრეული ანგელოზი. დედ-მამის ურბი, ზარ-
მაკო, უვარგისი, ხანდასხან ღოთიჯ, უანგარიშოდ ყუფლის
მფლანგავი, ვხადამწეული რა იყო ზემოვის ქალი? უბედური,
დაცმული, ქეთი-ხესტი ღოაკო, რადენჯერ დაუდევაროს სო-
ტელისხეზით, თუ ქვევით შეურაცხეოდა მიმიფენება მისთვის.
სწავლა, წიგნების კითხვა ზომ ქირავით შეეცურვსოდა. ამის-
თვის არ მუანებე თავი და გამოვარდი შეტეოე კლასიდანა!...
რათა უნდა დამოლოცებულყო ზემო ცხოვრება? ჩისაკვირე-
ლია, ან თავის მოკვლით, ან ან ცომიხით... მაგრამ ქეთინოს
ღანახეზე დამქროლა უცნობმა ნიაქმა, დამაყენა ახალ ვხახე,
შაბრძანა მსუდსიარული. გულში ამეგმა შემომტრსულია: უს-
მანე მის და შენი ვახდებო. რადენს ხანისინებლით ჩოვოსაც
შენ, ისე დედა-ხეში, მეცარა თავაშეებული ცხოვრება, მაგრამ
თქვენი სოტელები სისაკნოდ არა მყოფნიდა. თქვენი არა მხო-
შენელობას მოკლებული იყო, მაგრამ მის აქედ, რაც ქეთინო
მოკვლიანა ზემო სწავლაადებულს ხელსა, თავიანი ვეკი დედა-
კაცს... შენც და დედა-ხეშიც ამ გულში ამაღლდით. ჩოვოს
დამაფრელება ის წამი, რაცა ქეთინომ მომხიბლევლის დამ-
ლით გამომიწოდა ხელი და მოხარა:

— დიდი, უდიდესი პალოკოვლი ვიქნები თქვენი, მიწო-
დეთ მეგობრადაც, თუ მეღს აიღებთ მეგ მახარალებულ ქეთი-

ხო. შეე ალფოქტი ამტარულენა სხარულა... შენაბურენა მისი შეგობრომა. თხ, რამდენა ვატარებ... მარტო მონც შეგასრულე და დღესაც ვარსულა... შენაბურენა... რაღა? ნუ თუ მოტავებელი ვარ, რამ ტყვეობა... შენაბურენა... ზემა არ იქნება? მის სხვა ვევაჩება, სხვას თავს შეგობდღენა, შე კი დარბები ისევ წველიადმა! რაგორ ავტანო!

მალეკო დეფერენო მოაჯარს ორივე ხელებით, კარგი ხანს დაბნა ისე უჭრავდა. აღარც მარცხ იყო მხარულად, დიდობნებული დავიოდა ავიანზე. აწებებდა რაგორაც მის ფამდრო ტანჯვა, ისე თავისი გატყობება. რა მზედი მქონდა, რომ ოქროს ვერადღენს დამშაბურებდა, ოქრო და შექროს... რა განსხვავება იყო ამის შობის... თუბრა, ღვთის წინაშე, არც შექროა ურიგო. განა ვევაჩებს მარცხა?.. მისი ტყვეობა თათქო ხანდისმან ნახლადღევი, ნახოჯარის სიტყვებით დატყვართულამ არა, მარცხის ასე ტყვეება იმისთვის, რომ მალეან გულთი არ უნდა მისი შერთვა. მარცხე კი უსაათოდ უნდა გათბოედეს, კოტო თუ დაუვეიანდა, იქნება კიდევაც დარბეს. დარბეს?—მარცხე შექროთა.— რაგორ?... დარბეს ვაუთბოჯარი შენმღ... ვეველამ თათი გამოაწედინონ და მამარად აივდონ?... არა, არა, მარცხის დანიშნულება გათბოებაა. მაშ რა უნდა ვააკეთოს? მოსწონდა მარტოდ ყოფნა, აქეთ-იქით სხარული. შექროს მომავალი კი კარგი უნანს. მარცხე წივა რუსეთში, იქ შექროსთან ვართად იტბოვრებს. განა სულ ვართი არ არის? თუნდ იქ ყოფილია, თუნდ იქა. რა არის სექართედლო, რუსეთი, თუ საფრანგეთი მარცხათვის? სულ ვართია, ოღონდ კარგი ეტბოვრება მქონდეს. შექროს პეტერბურგში დამიბრებთან თვეში ოკუთუნთან ადგილს... ტყველიად ვეშენება, არწმენებს ქეთინო, რომ თუ არა-ვათარ გრძნობის არ ვიღვიძებს შექრო, ზურგი უჭვენო. ვათბოვრება იტკილვებულ ხევერად ნუ შეგინდევთო. არა, ის შემცდარია. მაშ მართლია არ მოსწონს შექრო მარცხს?... ამა მარცხის ალფას ქეთინო ივეეს. რას იტკილავა ნეტაი?... ქალს გუ-

ღი დაუძინდა. ოხ, რა სიამოვნებით შევკლავდი ოქროსოც.
 მის მეგობარი აღიარა ვაფიღია ქეთინოსი?... — როგორ არა...
 მაინც... მის უფრო ურბეფრო... — იაფი იმართებოდა სწავლასთან
 მართლაც, მაგრამ გული ვერტვებოდა და რომ წყარო გაფრთხილ-
 ზინა, ხმა სავიწინდა და მეტე დაფინატა: — რა სწავლას ვარ?...
 რადროს ხეშს თაუზე ფიქრია, როცა მის ასეთს სომინველ მდგო-
 მარეობაშია... როგორ ვეშველო, რა ვქნათ... ქეთინო მატეფსა-
 სკეშს პაღიკოს, აფსებს ამის თაფინებასა და, როდესაც სო-
 ვეარულზე სიტყვას სამოუფედებს ზოღმე მართია, ის აღინება,
 და ამბობს:

— ახ ზეშა სოვეარულის სავნები ესენი არიანო და უჩე-
 ნებს წოგნებზე, ხატეასა და ჯეროზე. მაინც ვეღება როგორმე
 აღიქას მის გულში თანავგრძნობა. ოხ, ქეთინო, ნეტო შენ,
 რომ ეს ნაქო და წოგნები გაემყოფილებენ?... რადის ეპოტი-
 ნები ესა... რადი გწადიან, უმადურო?... შენ თვითონ ვერ
 გაყენია, რა გინდა?... მართო როგორ უნდა იტრიადო მე
 ახრებშით ამ სწავლაღებულ, უფერულ სომინველში, რომელიც
 ვარს გათვეფია? ვინ მისცა ქალს მადღენი წება, ან თავისუფ-
 ლებამ ვერაფეს უცენობარ... მიუფარხარ, ღმერთმანი, მაგრამ არც
 მე თანავგრძნობს მე ჯიოტობაში, ეწინაღობდევები ვფელას,
 უარს. ზეოფ მათ ცხოვრების მიზანს, იყავი ის, რაც ათასი
 სხვა, იცხოვრე, იქმარე ის, რაც გამხდარა დღეს თვალ-სამე-
 ნად, დასჯერდი ზედისა, როგორც ზელში გეძღეფა. როდესაც
 ქეთინოს დაუბნეღია ამისთან თაფის წაღველზე, მართლაც ზეფრო
 ჯელ პარში უოქვამს, ურბეფია ასე, მაგრამ ის დანადღელიანგ-
 პელი, ვემყოფილო წასულა. ოხ, ნეტო შეართოს ქეთინომ
 პაღიკო, ეს უკანასკნელი მის თაფს შეგოფედებს... იქნება მი-
 შინ ოქროსოც ამის ზელში სავარდნილოკოს... მართია დღინდა,
 ეს უფრო სანდომიანი იყო, ვიდრე ღამისი, მაინც ბეჭის სე-
 რაცხა ღამისთა გუნდშია. მართლაც კოღეფ ვარეა ხანს იარა
 ვერა, ვერ მოაშორა თაფიდან ის ასარი, რომ მატრო ესათუოდ
 შეერთო. რა იმეფი სქონდა ამის დეფი ნატოს ოქროსოს... თ-
 თონ პაღიკოსაც... მართლაც გულში აღიქა პაროღა, ცალკე

მის სიყვარულის, ცალკე გზის, იქნება შურის გამოცხადება
 დროს ვარცხნივ მოიყვანა ბიჭმა შეცხადული ცხენები და-მან
 გამოცხადებენ ფიქრებოდან, მარცხა შევიდა ოდესში გარკვევების
 მასაცხელად.

— ეს რაც იქნება, იქნება... მის შემადგენელი ნაწილი
 ვიც... — სიტყვა პატივით, იღო ბედში მართალი, დაეშვა ძირს.
 რადგან იმე წამი და რაღაც და-მით ვასწიეს ცხენებით ოქროს-
 კენა.

მასტერის ურთობა

(მეორე იქნება)

საქართველოს
საბჭოთაო სკოლა

მშენებლის დამხმარი

დ. ბრატკინის მიერ დაწერილი

მხვს ატარდა თანა, ღამის ღამისა ვეძია,
 თუშ-ფიშკა შემოარეს, დღეა შევარეს ვინა.
 უძინეს თუშის შორების, ვეღამ გარესი ხმელი,
 სურვილი ტყვედობა—ქისტების ცეცხლს ვაყენა.
 ეს რომ თუშებს შატყის, ვეღამ შატყე ხმელი,
 თანხმობას დღეა ვაყენებ, ტყვედობს დიხეს ვინა;
 გარესის ვინა ვარესი, ჭე არ გუშეს ჭეხება,
 შეხედან გამოფენეს ბუჩა ჭედა და მხელი.
 დავიფელ ვა ბუჩა დისტრეს ვარეა ვხედა და ვხედა,
 თან შევეს გამოფენეს ხმელი ქისტის ვინა.
 თან ვაძველებდა, ტყვეს არ მიჭეს მელი,
 შოგა დამხმარა, შოგა ვეღამ, შოგა აქ დანს შევინა.
 ნუ დავიფელთ, ვეღამ, არ არა მიჭეს ხმელი;
 ცეცხლთა ღამისა ვეძია, დავიფელს ვაჭნობს ქინა.
 ვხვს მოღვესებდა იფენს თუშის ჭედა ვინა,
 სურვილი გამოფენეს თუშის ქისტურა ხინა,
 არ არ-და სურვილებდა, მურხალებდა ქინა.

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

მეცნიერებათა აკადემია

საქართველოს

1289

კრებულ-მატრიანას

№ 1 *

უმიხსოდაც გაჭირებულთ ამ დროს ისეთი უბედურება შეგვემოხვეა, რომ ნუკაშვილი დავითი, დედოფალიც და თავადი არტუცი, ამოღენასა მუშაობდა საწვავლი მანქანები, და მანც ისე ზამთარი არ დადგებოდა, რომ შეიღებო მოწყვალეობის სათხოვნელად არ გავესვენა. ხეერი მატარა სტეფანე ხომ ისეთი სწული იყო და იმასაც კი ამუშავებდნენ—თავის საქმარი ტანის ფასი მანც აღოსო, კლავი ერთ მონასტერში იღვა მკარედ ნიკო ისევ ტყეში მუშაობდა და საქმარისად ვარჯულსაც იღებდა, მაგრამ რთვორც კი ერთობს ერთში მოახელებდა, აღარ მოსდგენებდა, მანამ დუქანში არ შევიდოდა და ვარჯად არ გადაქრავდაც გადაქრავდა, გაჭირვებულდებოდა და ამ სკებდა ვისზე ამ ნაკლები მოუდოდა შინა, დედის თითქმის არაფერს აძლევდა. ღისა და მატარა მატურინი ნათლია-ხეშე ემარებოდნენ ტავოლიშ, რადგანაც დროს ვახატარებლად ქალაქელი დიდკაცობა ეწვეოდა ხოლმე; მაგრამ ეს მატარა ერთხელ მოხდებოდა კერაში და რადგან ამით საქმარისს ვერასა მოუვებდნენ, მოწყვალეობაზედ დაიარებოდნენ. უფრო ქარბანები არსად იყო, რომ იქ ებუშენათ და დუქმა პურის ფასი მანც

*) ქალაქი, № 11.

იფრო; ვასსიყდად წინდების და პიქტების ქალი ვერ სუნს სოფლებში არ იკოდნენ; არ იკოდნენ აგრძევე ხალხ მადონის ქოვას; ამ ბოლოს დროს ვისწავლეთ ქვედა და ზედა დიდი ხის ვოვოების ნაქოვა, სხვა ხელსაქმე რომ არის ვოვოების დონს ქუდები ბოვლს საფრანგეთში ზომ მოცულობა და სანდოვარ ვარდაც ბევრი გაიქვით; ამ ბოლოს დროს ვისწავლეთ ქვედა და ზემს პატარა ბიჭობაში ეს ისე გაიზრდებოდა ქალი, ისე გახდებოდა ოცის წლისა, რომ ოცს გროშს ვერ აიღებდა.

ეს კიდევ არაფერია, უბედურება ის იყო, რომ ზეგნი ვალი დღითი დღე მატულობდა და მთელი თერაპიები მანეთი გამზარაიყო. რაკოვსკი ეს ვაუდოდა სამი თვე და მოგვიტარებდა კარებს რომენია—მა, პეტრე, უნდა მომეტარაიყო. წიფენდა მამა-სემს და სრული სამი დღე ამუშავებდა თავის ვენახებში. ეს იყო ზეგნი უბედურება, თორემ სიღატაკებს რაკოვსკი იქნებოდა ვაუტლებდით. მთა უფრო, რომ ზეგნი სოღატაკე დეობსაგან ვანწესებული გვევონა, და ჩახეკარველია, ეცხობჩლებოდა. მაშინ ჩა ვიკოდით, რომ სხვადასხვა სოქარა სანოვანებზედ რომ გაჩდისხადს აღებდნენ, ამ გაჩდისხადს ვაქარა ეს არ იბდიდა, ზეგნი ებდილით და რაც შურად ღირა და, იმაში ზეგნი ათ შურს ვაბღვეანებდნენ! იმოდენა მთი ედო ვველა სოქარა სეგანს, რომ კოლ პურში ათი კოდის ფასს ვაბღველით და ღიჭრა მართლში თუნდა ოცი ღიჭრისას.

რა ვიკოდით? ისიც ეს არ ვიკოდით, რომ სულ ოთხი ბუთი ხათის სავალზედ, შევიტარაში იბდენი ეს არა, ნაკლეთ ბიკ რომ გვეშრომნა, უკეთესდაც ვიკობებდით და შური დღისათვისაც ვადიდებდით ჩახზე. არა ვიკოდით—რა და კიდევ ვაც კარგა ხანი ვაფა, ვიღრე სწული გლეთი-კაცი შეიგნებოდეს, რომ ამ ხარჯის გაჩდა, რომელსაც ნაღდ ფულად არამიფენ, ამ რომლისათვისაც ბევრახზედ ვასეიო, სხვასაც ბევრ ხარჯს აბღვეანებენ; წელიწადში რომ ბუთი მანეთი შეიწერონ, სულ წიფელა-კრულეთი აიკლემს ქვეყანას და წელიწადში იქნება ათ ვერ ბუთი მანეთისაც აბღიდეს და იმას ეს ვერა მხედარს; ღიჭრა მართლი რომ ამაში ღირდეს და მართებლობამ ხარჯი დეა-

დოს ლიტრასზედ უხალთენი, ჩასავერველია რომ ნაქონი
 ნაქონი ვეღარხად იყო; ახლა ვაქარიც იხარებლენს
 ზეფით და უხალთენის წილ ერთ ახალს წაუჭრებენს. ეს
 ლითად მოყიფენ, თორემ მარაებლობა თავისდგენს. არ
 გერდება უხალთენს და ტყავს აძრობს ხაწყისა. ეს
 ძე აძრობს, რომ თითონ არხადი სხანს.

დღეს, ჩასავერველია, იმოღენა ხარჯი აღარ ადევს სხვა-
 და-სხვა სანოვაეცს, აღარც იმოღენი ხანაგობია, რაც სენს დრო-
 ში იყო. და უწინ ეს თითქმის სუფეღაფერს, რაც ეს ხალ-
 ხისთვის უსაქაროცს მოთხოვნაღებას შეადგენს, უშეფლებელი
 ხარჯი ეღო; მამასობლად ვეღუღობლით ვეღაფერს. უღმერ-
 თოდ გეძარცვადენენ და ხაშინელი სიღარბეც იყო ვეღღანს!

ოჰ, როგორ მანდოდა შემეშუბუტებინა ჩითამე ზენი ვა-
 ქორებული ცხოვრება? როგორ მანდოდა დავხმარებოდი ჩა-
 თამე ზენს დედამასს! სულ ამას ვეფიქობდა, მერძობს ნათლია-
 ზენი შევირდნას დამონიშნავს და მოეკროვებს, ვაღს ამითა ვა-
 დავობდა-შეოქი.

ერთი-ორად ძალს მიმტება ეს ფიქარი ეს იყო ზენი ოც-
 ნება, ეს იყო ზენი მანუფეშებელი, და რაც უნდა დაღაღუღო
 ვეოფილოყავი, მანც ფრთებს მახსავდა ეს იმედა.

ამოღენა აღმართს დაღმართც ექნებაო, ნათქვამია; სწო-
 რედ ასე მოვიდა ზენი საქვა: ზენდა სამეღნიეროდ სენს მას
 ნიკოს, ჯარის-კაცებს რომ აგროვებდენენ, კენქი არ შეტედა. მა-
 შინ კენქი არ ოკოდენენ: ვისაც შავი ბილეთი ამოუყიდოდა,
 ჯარში წაიყვანდენენ, ვისაც თეთრი და თავისუფალი იყო; ზენ
 ნიკოსაც თეთრი ბილეთი ერგო.

განაღდა შეიძლება წარმოიდგინოთ, რა სიხარული იყო
 ზენს სახლში!

გაიყო თუ არა დედა-მეშმა, ნიკოს თეთრი ბილეთი ამოღ-
 ედო, მაშინვე სოქვა, სხვის მავიერად უნდა ვაფეხუნოთ. ნი-
 კო სამეგალითო ახოვანი ბიქი იყო, სწორედ იმისთანა ზარ-
 მა და კობრა, როგორც ძალის-ძალიად მიმეფდით ხოლმე ხა-
 მფეო ჯარში და, სულ კობრა რომა ესოქვაო, ბუთ-გექს თემანს

შინც მოგვემდინე; ვალს გადავიხდით დამამეს ბავშვებს და მათი წილებსა ზენის სახარული, ეხეოდა დედამისი ნიკოს, ჰკოცნიდა, და ეხვეწებოდა:

— უნდა გავიდეთ, შეიღო! ბევრს ვაძლევთ და ვაძლევთ სულია შეგი ბილეთი და კარგ ფულს მოგვემენ.

მარტო ცოლ-შვილიანი კაცის მაგიერად შეეძლო სხვას წახვლია, მაგრამ, უნც სხვის მაგიერად წავიდოდა, გეტხას წლის მაგიერად თორმეტა წელიწადი უნდა ყოფილიყო სამსახურში, ეს დედამისზედ კარგად იცოდა ნიკოსაც, მაგრამ წარბიე არ შეუხვია, თითქო სექვიფოდ გზავნიან სავსეთა:

— რაგორც თქვენი ნება იყოს! მე ვეფელვან კარგად ვაქნები.

მამამეს ას ერჩვენა, თავისი პარშიშო შეიღო სახლში ჰკოლოდა; ამბობდა, თუ ეს იშრომა, ტყვედაც აიღებს იმდენს, რომ ვალი გადაიხდოს, სხვა არა იყოს-რა ბევრამზედ შინც ივლი-სო; მაგრამ დედა სულ სხვაფრთვა სჯიდა და წამ და უნემ კენქვლში სადმე მიიყვანდა და მასტორტულებდა:

— ვახუშტი კაცო, შე ზეში ცოდვით სავსეე, შენა! შინ დარჩება და ცოლსაც შეირთავს! ეთომ არ იყო, რომ ღო-რისის ქალს ეღურავებდა. გვარს ვადიწერს, დამწერილ-შეულდებ-მა და ამა მამინ გადაფრდის ვალებს ამ დიად, იმედი გკონ-დეს!

ვეფარ ითქვანდა მამამეში, ავალა ცრემლით ეფებოდა და ნიკოს ეკობებოდა:

— იქნება არ ვინდა, ბიჭო? რატომ არას ამბობ?

— შინდა, მამა, შინდა! ვალს გადახდა უნდა. უფროსი მე გვეფარ და ვალოც მე უნდა გადავიხადო.

ძალიან მოსიფხარულე გველისა იყო საწყვადი ბიჭი.

ეს იყო და ესა, მიყარდა დედამისში და გულში ჩაიკრა; ჰკოცნიდა, ეღურებოდა:— მე ეს არ ვიცი, რომ მშობ-ლებს პატრონი-მეცემელი მარცხე, შენ გენაცვალოს დედა-შენი, აგრე უნდა გვეფარდეს, შეიღო, შენი მოხუცებული დედა-მამა; უნდა გვებრძოდეს, შეიღო, შენი და-მამანი; რა ვიშავს,

გენაყვალეს შენ ისეთი ბიჭი ხარ, მარადიან ნამყოფი ხარ, მაგარიცხავენ! ისე მოგახდება თუთი ტანსაცმელი, რომ შეიპოვი მტერსაც თუ აღუბი დაუყენო!

— კარგი, დედა, კარგი!

ნიკო კარგადა მკრანობდა, — მე ვაშწარეს, რომ იჯახს ვშველოს რამეო, მაგრამ ჩაღა ვაქმოდა! ისე იყო, თითქო დიდი სურთული აქვს სხვის მაგივრად ჯარში წაიუღესო. ამისთან, კოტა არ იყოს, კიდევ უნახოდა, საკუთარი იარაღი შექნებაო.

მამასები ბუბართან მიმჯდარიყო, თავი დაეღუნა და ქუთინებდა. დედასები მარზედ დასკრდნობოდა და თავისებურ წუგუნა სკვბდა: კარგი ერთი და! შენც იტყვი ვაჭიკო ვარო! იმდენს როგორ არ მოგვცემენ, რომ ვაღაც გადაუხადლოთ და კოტა რამაც დავერძეს. ერთ თხას მაინც ვიყვიდა სხვა არ იყოს-არა; რძე და ყველი საბლში იყოს, თორემ შიში აღარაფრისა გვექნება. თუ ერთი ღორიც ვაჭიჩნე! იმისთანა ბურჯაყბა ვაჭიხარდო, რომ თითებს ილოკაფდე!

ჩაღა ვაქმოდა მამასებმა? ამ დღეს, შედგარივით იყო სარეალი.

მეორე დღეს დილით მამასები და ნიკო ქალაქს იყვნენ. ღმერთო, რა შეწუბებული ამოვიდა მამასები ქალაქიდან! საქმე გაეთაფებინათ, შორიგებულოყენ კიდევ; ნიკო მებურჯ ფოსის შვილის მაგივრად მიღას, თორმეტა წელიწადი ემასებურება და ფასაც შვიდ თუმანსა და ორ მანეთს იღებს. ამ ფულადან ჯერ რობენის ვაღს ვაფისტუმბებს და დანარჩენს საბლში მოყინებურბათო.

როგორღაც წამოსკდა ერთი თუმანი ამ თუმან ნახებარო ნიკოს მოყვითო, მაგრამ დედა-მეშმა ყვარული შორათო ჩად უნდა, საქმელ-სასმელს არ დააკლებენ და ტანისამოსათ ისე გახინჯეთ, წინდა-მაქიკოც კი სახელმწიფო ექნება და ფული რომ მოყვით, უნდა წაიუღეს და ღოთობა დაიწყოს. დაითურება, წაქმბუება ვისიე და ამ საყვთის დროს რომ დაამეფოს რამე და კოტეში დაიქირონ, ის მარტყენია, თავისა ხელთა ყველი გამოზღადროსო!

ნიკოს არც ეს ეწყინა. იცინოდა თავისთვის და იძახდა:

— კარგი, კარგი! რად მინდა ფული? შენვე უნდა მოვიპოვო.

შამშიები კი ასევე ისე იყვნენ განმარტოებულნი, დაცემულნი სდებოდა. ვინა დედებს კი არ ენახებოდა უნებრით, შეიძლება შორებდა, მაგრამ რა ეწინააღმდეგებოდა გაქრებულსა და მისი ხსენება რომ არხათ იყო, გულს იმეგრებდა; ნიკო ვაგიკაცი იყო და თავის თავს თითონ უმატრონებდა; დედებს წერალშეული ჰყავდა სახურავის მატრონი, ღიზა, სტეფანე და იმ დროში შეიძინა თუნანი და რაი მსგავსი მთელი სიმდიდრე იყო.

საქმე გათავებული იყო, ერთი კვირის შემდეგ უნდა ხელი მოეწვიათ პირობის წერალზედა. ზენა ნიკო ვაგიკაცი დღე ქალაქს დაიარებოდა და რაღაცნაირად შვილის მავიერად მიდიოდა ჯარში, ცოლი კარგად უზღვებოდა და კარგადაც უმსმინებლდებოდა; შეიჯინდა დუქანში და—რაც ენებადეს, მოიკიანტოს ისიც შეეძგურა და ეს კონსერვიანი ძებუბაო, ეს ღორბაო, ეს სანბო; ზედაც წითელი დენილი შეიურებოდნენ იმსახეთ სხვის მავიერად ჯარში წამხლელი ბიჭები, გადამკრავდნენ, მოსყვებოდნენ სიმღერას და დილით საღამომდე ღიზნი და ქვიფი ქვიანდა.

შე კი ერთი-ორად მუყაითად ვიყავი ზემო საქმეზედა. მიხაროდა, რომ შეზღუდებულ პირობის პრეტენზიოდან განთავისუფლდებოდა და გულს დაეამშვიდებდით; მიხაროდა, რომ მოხუცებულ შამშიებს აღარავინ შეეწებებდა, წამოდი, მომემატე და ერთი-ორად შეგი ძალითა ვეცები საქმეს, ნათლია-სებოც ძალით კიყოფილი ყავდა.

ერთი დღის როდესაც გაუმარებული ვებუბობდი სამკვიდროში და საქმეს სულ ქათი-ქათი ვაქონდა და აქეთ-იქით ნახერწყილები დაქროდნენ, უცნაურ თავს წამოგვაფიქრა ერთი უხარმაზარი სამეფო ჯარისკაცი; ქვედა საქონრზედა მოექცია, მშალი ზურგზედა გადაფიქრა, იტყობოდა ცოტა გადამკრულში ბრძანდებოდა.

— შამშიებს ვაუმარჯობს, შამშიებს!

ასეთი რიბით მიქმნაღონ ნათლია-სებს, თითქო უხარლო ჯარისკაცი კი არა, დიდი სარდილი ბრძანდებოდა.

ნათლია-სენმა ჯერ ვერ იცნო. კარგა ხანი ხიზჯა, ხიზჯა ვი ვინ უნდა იყოსო, და მერე უთხრა:

— ოჰ, შენა ბრძანდები, ღოთინაში! მუშა ვერ არ ქმნი უბერძენიარო!

— შენც კი არ გამოცდილობარ, ბაძანდებო, — უთხრა სოცილოთ ჯარისკაცმა. ძველებურად ხუმრობ... წამო, ერთი ხარტვი ჩამოასხმევინე... ველი გათხველოთ...

— საქმე მაქვს და შენსთანა მამანწალასთვის თავს ვერ დავანებებ, — უთხრა ნათლია-სენმა და ზურგი შეაქცია. ამა, ბიჭებო, დამკად!

სენ სენ საქმეს შევუდგეთ და ჯარის-კაცი კი სოცილოთ გავიდა ქუჩაში.

მაზილა ნათლია-სენის ძმისწული იყო, სოფელ კატრენიდან. ემაწეოლ კაცობაში თურმე ასე შეაწუხა თავისი უფარკისი ტყვეთა შაველი სოფელი, რომ იმის ჯარში წასვლა დღე-შამსაღ კი ვაგებარდით. ეხლა დროებით იყო დათხოვნილი და ძველი ნაცრობების და ნათესავების ხანაბავად ამოხვლიყო.

მეორე დღეს ნათლია-სენმა ქალაქს გამგზავნა მარილის ამოსატანად. ქალაქში, ჰოვორაც კი მოედანზედ გაველი, ელამაც გამოვიტარა:

— შიხო! შიხო!

შევისდევ, სენი ნიკო და გუშინდელი ჯარის-კაცი დუქანს კარებთან იდგნენ და კარგა ნახვამაც იყვნენ. ნიკომ ხელი წამსვლა, სენი სადღვეობელი უნდა დაღოიყო.

— დუქანში შესვლას, ეოსთან წავიდეთ არა სჯობის?

— ნეტავი შენა! მომწონდა იმისი ძებუ და ღოთი. შე-
მოდი აქა!

ვითხებ, მერე ფული სადა გაქვს-შეოქა? მაგრამ იერებამ, იერებმა ერთეა ჯარის-კაცს, შემომიტარა: საქმე არა ვიქვს, მა-
გაწევდ რაგვორ ღამაძაკობა?! ერთი მაწა-წელის შეიღნა ვართ და ვე შე ვიცი, ჰოვორაც გაგიმასპინძლდებო!

მა განდა სული და ველო, რომ იმან არ მოითხოვა, მა-
გრამ სენი ველოთ კი ვერ მოიგო. დუქანი მოვხალი ჯარის-კა-

ცხელი იყო საესე, უველანი ჩაღასაც ღრიალებდნენ, წვერის
 ეწვეოდნენ და თან ღვინოსა სვამდნენ. ვარდა ამისა კაც
 დენი დრო მქონდა, რომ დუქანში დავეთანუთქმეთ, ზენ-
 თანვე იჯდა ერთი ზენებური ბიჭი იყავე და ისევე სურვილს
 სტუმარი იყო. სამი მოხუცებული ჯარისკაცი შევხვეყნად
 თავს დავეტრიალებდა: მიდი-მიდიოდნენ, თვალურს ვვალდებ-
 ნებდნენ და თან სიბუხს ეწვეოდნენ. ისეთი სასიზღარო შეტე-
 დულობისანი იყვნენ სამიყენი თავიანთ დაფლეთილი ტანის-
 მოსით და ღოთობისაგან სასისზღიანებელი თვალცხით, რომ
 კაცს გულს იურვედნენ. თავს დავეტრიალებდნენ და ჩამდენ-
 ჯერზე თვალთა ჩაღაცა ანიშნეს იგრემის; ნიკოს ძველი მე-
 გობრეშიეთი ელბარაკებოდნენ და რაც უნდა ვაქცე, ისანი
 მხარზედ ბელსა სვებდნენ—მა ყოსად, ნიკოსი თან გულისანად
 ხარხარებდნენ.

მიკობდა, ვონს ვერ მოესულეოყავ: სად ზენი ნიკო—სად
 ჯარისკაცები და იგრემი? რად დახარჯავდა იგრემი ზენთ-
 ვის იზოდნა ფულსა?

კოტა ხანს უკან სავეროს ხმა შემოვეყსმა, ჯარისკაცე-
 ბი თავთავიანთ ბინაზედ უნდა წასულიყვნენ. უბეტესა ნაწილი
 მაშინვე წამოდგა და შინასკენ გაეშურა; ვარეთ შეეკარბილი
 ჯარისკაცები ვარბოდნენ. ჯარს ტანისამოსზედ ვიქნობდით:
 შეეკარბილებს წითელი ტანისამოსი ვცვათ, და ფრანგებს
 ვი თვითი. დუქანში მარტო მოხუცებულები დარჩნენ; ისათ
 თავიანთი ვადა ეშაბურნათ და აბლა, თუშკა ჯარში დარჩენი-
 ლიყვნენ, კოტა მტეი თავისფულება სქონდათ მინიკებული,
 ვიდრე მოსამახურე ვაცებს.

— ჩამდენი წლოსა ხარ?—მკითხა იგრემამ და რომ ვაიგო
 თორმეტისა ვოყავა, ზედაც აღარ შემომხვდა.

ნიკოსი სამღერა დაიწყო, სხვებმა მანი მოსცეს. დუქანი
 ხელმეორედ ვაიშოა ხილბით; ზენებმა ხელმეორედ დაიწვეს სმა.
 მე კი ედგა, წამოვიკიდე ზეში გულა და გზას ვაფუღებო.

ფედა შინა, კარცა დამე ვავიდა და ნიკო ვი არსად იყო.
 მეორე დღეს ქალაქს უნდა წასულიყვნენ, ბირობის წერაღზედ

ხელი მოეწერათ და ფული მივიღო. მამსენმა მივიღო რაღაც
თუღი ამ მოუხუტე! თავად შეწუხებული იყო და მე ხომ თა-
ვისი დავმართე, არადაც ვემაზე როგორა ვნახე ქვეყნ-ნათ
დუქანში იყრემოსთან და სხვებთან მოქვეყნ-
დედა-სენი უფრო გულმგებლად იყო

— რა უშეუბ, გენაცვალეთ განათხოვარი გოგო ხომ ამ
აზრს, რომ ცხაკალიტურში გვევანდეს დაცული, ემაწვილი
ბიჭია, უნდა დრო ვაატაროს, მართა! ერთი-ორ დღეს კიდევ
იქვე დგეხს თავის ხმწმობლო ქვეყანაში და მერე ეს იქნება იმ
ხმწმობზედ უკან თავი, რომ აღარც თავის ტრად-სწობისა ხე-
დედეს, აღარც თავისსა და ტოშა. გენაცვალეთ რა გენადუ-
ღებთ იქვე დგეხს, თუ ეს არა ენახუებათა!

მაგრამ მამსენი მარცხ ხატიკებული და დაღონებული
იყო. დედამ რომ ვერა ვაწყობა, წავიდა და ბავშვებს მიუწეა:
შე და მამსენი-ღია დავხსიო. კარკა ხანი ვაყვითი ძვე, მერე მო-
მამბრუნდა და მოხბა:

— დავწვეო, მართა იქნება დავდუბინოს, ირავრავებს თუ
არა, წავიღო და ვნახე .. აღმაღ იმის თავს არის რამე, თორემ
აქამდე შინ მოვიდოდა. იმ საქმესაც ვაეითავებ, წავიღო ხელს
მოვეწერ... ხელს დასრუტის ავასრულეს.

ეს იყო ტანისამოსს ვახდილით, რომ ფეხის-ხმა შემოგვეს-
მა ვიდაც მოეჭარებოდა ხერკენ, სოფელზედ ეს არა, ქვემო-
დან მოდიოდა, ირადობეზედ.

წამობტა მამსენი, კარს ეცა—ფერ ნიკო მიღისო!

კარს ვადაო და ნიკოს მაგებრად ივანეს ეს შეედეო, წე-
ხელის რომ ნიკოსთან და იყრემოსთან ქვედობდა დუქანში.
ვაფეთილეზუდაყო, სარბილისაგან ძლიყხდა ქმინადა!

— ნუ შევეშინდებთ ეს... ერთი უბედურებმა თქვენს
თავსა.

მამსენი კანკალმა აიტანა.

— რა მოხდა, შეიღო?! — ხატეო, თუ დივრითი ვწამ?

— თქვენი ნიკო დავიჭარეს, დამწყვიღეს. იყრემოს ხომ
იქნაბთ, უკმა ენროღია და თავი ვაუტეხა. ვანა არა, ეფუბნე-

ვინა გაფრთხილდები-მეთქი, მეგრამ რომ ვერა გავიგონე, რა ვუბნებოდი, აგერ სამი წელიწადია უკანა მდევან ეს გარდას-
 უბი, მისხვევენ, მაქმევენ, მაქვიფებენ, უნდათ რაგორავე წამოკვე-
 ლონ და ხელი მომაწერონონ, ხან რასა მანაგვესან ხან რასა,
 მეგრამ ვერ მივართაო! ქვიფით ვიქვიფებ, რა მანაგვესან! მეგრ-
 ამ ხელს ეს არ მოეწერას ვერა და, რაც უნდათ სემგან! თუ
 ვინა ხელი მომაწერინეს პარობახვედ და მოწმებოცა მკავთ,
 რომ სემი საკეთარი ხელით დაესვი გვარი, ხელსა მტაცე-
 ბენ და თორმეტი წელიწადი მიყოლიებენ გარში. ბევრი მი-
 მკავთ ასე მოტყუებიათ, მეტადრე თუ კარგი ბიჭი მოეწონათ
 სადმე.

— ღმერთო, ღმერთო! — შეტყუარა მამა-სემი, — რაღა სემ-
 ზედ მოიკლდე, შე მადლიანო, შენა! მე მუხლი მომიკვეცა და
 იქვე სავსოქე, კარებთან. ხეყნები წამობტუნენ და შეშინებულნი
 გარს ეტყუოდნენ ივანეს.

— მეტე ნიკომ ხელი მოაწერა? — მკითხვედა მამა-სემი. —
 სოქვი რაღა, ბიჭო, მოაწერა თუ არა? რა ვიცა, რაგორ მოა-
 წერდა, როდესაც მეტერე ვისა გავურთავდით კაღვე და იმის
 შეიღობს მიგვირად უნდა წასულოყო!

— საქმეც ეს არის, რომ ხელი მოაწერადან იმისი ბრალი
 ეს არ არის, თავი არ მომიკვდების ძალიან ბევრი ესეთი, თორემ
 რა ღმერთი გაუწერებოდა! რამ ნახეს ძალიან მოვრადიანო,
 იტყუანენ ხელი მოაწერეთ; მე ეს ვანიშნებდი, ნუ, ნუ მოაწერ-
 მეთქი; მეგრამ აღარა გაგვებოდა-რა იმ დროს მე დამობბეს,
 გარედ გამოტყუეს და მანამ მე შინ შეებრუნდებოდი, იმს კო-
 დვეს მოეწერა; იურებია გიბეში იღებდა ქაღალდს. ავდექი და
 სამზარეულოში ვაიფენავ... ხელი მოაწერე, ბიჭო! მო, მოვა-
 წერეთ! — მეტე რომ არას მოცუებენ! შეიდ გროშავე არ მოც-
 უებენ ვგენო რაზედ დაკარგე შეიდი თუმანი და ორო მანეთი
 ვერე რაგორს მოვატყუეს... გამბახდა, ვაკოფდა, ვღა შემიგ-
 რებდა? შევარდა და იერემიასა სწედა, დაბიე ქაღალდო! ამა-
 ზედ იერემამ საკოლი დაიწყო; საკოლი აგრე ეს არ უნდაო,
 მივარდა იქვენი ნიკო, სტაცა საკინში ხელი... გამშველებდეს

ბრავნი იყო, ყველას სვირის უფრება უნდოდა და ემხროდა კიდევ, იერების მატურად ზენ არ მოგებდესო. დახლიდაჩნა ვერადლი დარწყო—მიშველეთო! მე კენჭედეზე, მიწველესავე ძერა აღარსათია მქონდა. ამ დროს იერებამ ხმალი იმედეა, შენ ხმალი ამოადეო, სტაცო ნიკომ ჯამა ხელი—ხელი ჯამე-ბითა ესეთი ამ დამეს—და შეგ თავში კი სახლიშა! ასე გასინ-ჯეთა ჯამეს კი ვატყდა, ამა იერების რა მოუფილადან? გადამ-თხლიშა ამოდენა ესე ხელ სუფრახევე, ამოდენა ქურბელი დამატყროა, ვევეონა სული დალიაო. დახლიდაჩო კი ასე ასე —მიშველეთო! გავეყაროდა, ამდენი ვევეონა, რომ ქალაქის ასახები კი შემოვიდნენ დუქანში. მე რაგორც იყო სამხარე-ულაში გავეყარი და აქედან გამოვიბარე, ის იყო მოედანზედ გავედი და წინ კი შეჩვენდნენ ასახები—გავეყვებნათ თქვენა ნიკო, ხელეზი უკან გავეყათ და უბისეც მიხევედით. თან აუარებელი ხახლი მოსდევდა: იძახდნენ, კაცო მოკლათ. მაგრამ ამასაც კი დიდი მშაშენელობა აქეს, რომ იერებამ ხმალი იძრო! ხმალი არ უნდა ამოედო! მაშ ყელს ხომ არ მოუშვებდა, მოდი მომკლათო! ყველაფერი იერების დახრადლებს და ნიკოს გამბარ-თლებენ. ჯერახედე და სახარეხახედე! რომ დამავიკონ, მაშინაც კი ვატყვი, რომ ეს უბედურება მართო იერების პრადია.

ყელი რომ გამოეჭრათ, სახელი არაუეს გამოგვივიდოდა, ასე შეწყებებულნი უყოფით ყველანი. ყველანი ეტროოდით, დე-და, მამა, ბავშვები! განა სატორალი არა ექონდა? ოჯახი და-ღუბული და ნიკო კაცის მკვლელო!

ქალაქის ყრა რომ ღია ზეულებოდა, მამახები იმ წამსვე გაიქრებოდა, მაგრამ დამე ყრა ყოველიფრს დაეჭრალი იყო და დოღამდე უნდა მოეინინა.

ზენ ტორიდზედ მუხობლებს გამოეღვიანათ და გამოეცხე-დეს; თითქმის ყველანი ამდგარიყვნენ, ჩაცვით და სულ ზენსა შეეკობნენ; იდეა შუა ოთახში იყანე და ყველას უაღსარადე უამბობდა ზენ უბედურებას; ზენ კი ცხარა ცრემლითა ეტო-როდით. ეს, რა ცუდია სიღარბეს! ყოველი უბედურება ღარბ კაცს დაატყდება ხოლმე თავზე!

თავდაპირველად დღე-ღამე წავალა დღუნა ნიკო, აგრე
კი, ჩაკი პირველმა ბრძანა გადარა, ცრემლი მოეჩინა და მწი-
რედ დასტროდა თავის შვილის უბედურებაზე და გაქრულად
იხედება.

ის იყო ინაღლა და გაეშინადა კიდევ მამაკეში. ჰუდი დამ-
ხურა, გონი აიღო და წახვლა დაპირა. მაგრამ მე შევეყენე
ჯერ ადრე, სად მიხვალ, ყველას ცინებას სჯობია ნათლია-სემს
მოველაპარაკოთ, იქნება გვიბრძოს რამე, ან თითონაც წამოგ-
ვეს ქალიქა-მეთქი, — ეუბნარა და დამეთანხმა კიდევ. კარგი
ხანი მოეცაღვი და ზეთი საათი რომ შეტრულდა, ჩაკე სამ-
კვდლოში მუშაობს იწევებენ, ნათლია-სემს კარი დაეჭრა-ეჭნეთ.

კარი თითონვე გაიღო და განკეთებულნი დარჩა, რა-
ცა მამაშეული დავინახა. ასე შეწებებული იყო მამაკეში, ისე-
თი ფერი ედო, რომ ჯველა შეატყობდა, ამ კაცის თავს რაღაც
ამბავი არისო. მე ვველაფერი დაწერილებით ეტამე და ეთხო-
ვე, დაეცხმარებოდა ჩათმე.

იქნება სხვა დროს ასე არ გაჯავრებულიყო ნათლია-სემი,
მაგრამ დღეს კი საქმეში ამის ძისწული ვჩია და ძალიანაც
გაჯავრდა. ეხლა რაღა უნდა გიშველოთ? თქვენი ნიკო ისეთი
ლოთი უაფილა, რომ ერთი სარტყი დღინისთვის მგონი სულ-
საც ვაყოფის და ხეში პატრონისა ძისწული კიდევ უარესი
რაღა ეშველება, საქმე ვათეებულან? ეხლა სასამართლოს ვე-
ღარ ასკვება თქვენი ნიკო და თუ მარც და მარც არ და-
ვიშლიათ, მგონი სუყველას ის სჯობდეს, რომ თქვენი ნიკო,
რაც შეიძლება, სასჯაროდ ვაემგზავროს თავის ჯარისკენ; იქნე-
მა თუ დანებონ... რა ბრძველად მოტყუებულან რა ურ-
ცხედ ჩავატყუათ ის სულელი, ის?

სარულად მართალს ამბობდა ნათლია-სემი, რაღა ეშველე-
ბოდა? მაგრამ ასე მწარედა ქეთიანება მამა-სემი, რომ უცხად
სადღესსწაულო ტანისამოსი სარცა, ძალი კედი დამხურა და
უთარა:

— რა ვატარებს, კიკო? კოცხაღს ზომ არ დავტირებ ი
ბიქაში არ წაყოფო, ენათო, იქნება კიდევ მოხერხდეს რამე.

მე იმედი არა მაქვს-რა, მაგრამ, ხომ იყო ცდა შენს მოსწონებაში რეა.

ნათლია-ჯიდასს უთხრა, სადილიად შელოცე ერთი მამაკაცი. შენ ვალენტინს ცოტა რამ საქმეები დამხარა და ბედნიერად დავი
 დები გაეცნო ზღვარით ქალაქისკენ. ესაა ნათლია-ჯიდასს რამ
 დენჯერზე წამოიძახა:

— აღარა ეშველება-რა! კაცმა თავისი ხელით დაუსვა
 ჯვარი. მოწმები რომ არ დასწრებოდნენ, კიდევ მო! ნეტავ
 კი ზორბა ბიჭი არ ყოფილიყო-და! ემაგრე მოტყუებით მის
 ყვეთ, თორემ მარტო ენქით რომ მიძუადებო, სამეფო ჯარი
 მგონი იმის ნახევარიც არ იქნება, რაც ეხლა არის. თუ ერთი
 გააბეს, ვინა-ღა ხელიდან გაუშვებენ მაგისთანა ლოქოს? ჯარის-
 კაცი სწორედ მაგისთანა უნდა-დამ რაც ნაელებად აქვს ტვი-
 ნი, იმდენი თავგამოდებით შეებრძოლება მტერს. ან არა და ვა-
 ნი ზეშა მისწულს ამ დროს საბღში გამოუშვებდნენ ეშმაკობა
 რომ არაფერი ყოფილიყო აღბად დამხარდა, გამაშეოთ, ცოტა
 ფულიც გამატანეთ და იმისთანა ბიჭებს მოგიყვანთ. ფულით
 აღარ შეიძლება დგესო. ამა ერთ-ობს მანც ნუ მიუყვანს, მგო-
 ნი ცქით გახეიქონ! არა, კვიან-ღა! ზეენ იმის ველარის ეშ-
 შევლით!

ნეტარაფითა ვეხედებოდა გულში უოველი იმისი სიტყვა.
 მაგრამ რაკი ქალაქში შევედიო, ნათლია-ჯიდასს რაღაცა იმედი
 მოეცა და უფრო მზიარფლად გვითხრა:

— ჯერ ერთი საფადმუფოში მივიდეთ. აქ ერთ მოხუცე-
 ბულ მოხელეს ვიქნობ იაკობ პედლეტაცს, ის დაგვემხარება
 და იერემის გვაჩვენებს. თუ ი ქალაქი დაეტყვეთ როგორც
 ზენი საქმე კარგად არის!

საფადმუფოსთან მივედიო. კარებთან თოფიანი დარჯი
 მიდი-მოდოდოდა. ნათლია-ჯიდასს ზარი ხამოაწკარუნა და ცოტა
 ხანს უკან ერთი მოხუცებულმა ჯარის-კაცმა გაგვიღო კარი
 ნათლია-ჯიდასს შევიდა, ზენ კი კვითხრა—მანდ დამოკიდეთო.

დავრბით ვარეთკენ დაღონებულნი; გაქვავებულსეთო უო
 დეკით და თვლი ველარ მოგვემხარებინა იმ კარბისთვის, სიი-

დანიც ნათლია-ჩემი უნდა გამოსულიყო და სვენი სან გამარჯობა.

სოცა ხანს უკან კარები გაფეოდეს ტანაძრე-ქვეშა-ქვეშა შევიღვივანა. ჯერ ეზო გავიარეთ, მატყველი ქვეშა-ქვეშა-ქვეშა ნი თათბები და კბეები; ბოლოს, სულ სვეთი, ერთ პატარა თათბში შევიღვივანეს, რომელშიაც თავგატეხილი იერებია დაფ წყნათ. ისე, პატარა ტატხედ დაწვინათ ავადმჯოფი, ისტენი მწერები შემოიხევათ თავზედ, რომ სხვარზედ და უღუაშებზედ-ღა ვეცნათ სვენი იერებია.

სვენ შეხვლასზედ წამოიწია, აღაფხვლედ დაეურდნო და გაშტერებულად ვესანჯავდა—ეს რა ჯერის ხალხი უნდა იყოსო?

— გამარჯობა, იერებია!—ფიხრა ნათლია-ჩემში. ამ დიდის გაფიფე, რა ბიფათი ვადახდენია და ძალიანაც შეწვინა.

იერებიათ მასუბი არ ვასკა. ან ხიდდა იყო თავზედ ხელო აღებულად, თავხედი იერებიათ მოკუნტულად, მოკუნტულად-ყო, ძლივს-ღა ქაფოდა.

— დიად, ძალიან შეწვინა, სემო იერებია. ღებრის მიდღობა შესწირე, რომ აგრე ადუღად გადარხი. ძალიან ეს გოდარტენიღობარ, დუთოსა წინაშეს ეტამა მოიბრა, გაფუღის, არა უშავს-რა, ოღონდ ერთი ორი კურთა არც დენო დავლევტ არც არაფო!

იერებია მანც მასუბს არ აძლევდა, ბოლოს ავებედ-დაფუხედა და გკოთხა:

— თქვენ სემიან უსაქმურად არ მოხვიდოდით? სთქვიო, რა გინდათ?

— აი, სემო იერებია. მე ძალიან მიხარობან, რომ ისე ცუდად არა ხარ, რაგორც მიხარეს. ეს საწყელესი სვენი სოფლიდან მოდიან..., შენ სანახავად... ეს ნიკოს მამა და ეს იმისი მამა.

— ასა! შეგვეფრა იერებიათ. ეზლა ეს ვიცო, რა გინებათ სემიან! პატონი პრძანდებოთ, ავერ ჯიბეში მიქეს იმისაგან ხელ მოწერაღა პარობას ქაღალდი, თ მიართვიოთ... მთი თქვე... არა, ვინა გკონიფართ? იქნეს გკონიათ... არა!... თავი რომ გამადებინონ, მანც არაფის მოკუნტ ვეცურებოთ, თავი რომ გამადებინონ! ის წუხაკი, ასა! ჯამი რომ მოხლომა თავში! ევ არის

ფეკაცობაში! ის შერადი, ის! ის ღამათა, ის! ის წყნარად
ჯარში ზემს ისში მოქვეს და სხვას დიეროს ზემს დღემს არას
ვახოვს.. მე ვუბნენებ მაშინ სერასა...

თან კიბოებს აკრატუნებდა, მუშტს ვეღარ ვეღარ ვეღარ
სა შეროდა, შერე უკმაღ თაგზედ საბანი წახურა და ზურგი
შემოვეტეო.

— ვფრი მივდე, იერებო! — უახრა ნათლია-ზეში.

— შერე შეგარსებინა, შერი კურის მუღებელიცა
ამს კი არ მოვლოდა ნათლია-ზეში.

— მოატა პირობის წებოლი!

— ვასწით, ვავთრით აქედან! სობრაზისაგან ძლივსდა
ხრიალებდა იერებო. ისე ვაბრაზებული იყო, რომ მოსამსახუ-
რებმა გვირბეს, თავი დაანებეთ, მოშორდით, ბრაზით არ და-
იბრისო. რაღას ვიზამდით, წამოგდით, მაგრამ ვიდრე გამო-
ვდოდით ნათლია-ზეში შიგ კურში ჩასდამა:

— ავი კაცო მეგონე, ზემო მის წველი, უკანასკნელ-
თაგან უკანასკნელი მეგონე მას აქეთ, რაც საწყალ მამა-შენს
უკანასკნელი უღელი ხარი და ურები მოქაჩე და ვაფიფე, რომ
შენს ვუნებაზედ გეძიოუნა. ავი კაცო მეგონე, მაგრამ არ მე-
ვინა რომ აგრე უბინიდისო, აგრე წამბაბა და ვარუნელი
იქნებოდი. ეხლა სხვა არა მინდა-რა, წეტაუ ფებზედ დგომ
შეცხლოს, რომ ერთი აღიყვლი სილა ვაგრა.

ისე ვაჯაფრებული იყო ნათლია-ზეში, რომ მოსამსახურებ-
მა ვაფეანეს ოთახიდან და კარი მოკეტეს. შობა, უკანასკნელი
მეფიცა ვაგვიქრა.

ქელაში რომ გამოვდით, ნათლია-ზეში გვითხრა:

— ხომ ზედავი, რომ ტყუილად-და ვეწვადებით. თქვენი
ნოკო დამწვედელი ვოლებათ, ვიდრე სამეფო ჯარის ბანაზედ
არ ვასტუმრებენ. დამიჯერეთ, ტყუილად ვარაგეთ დროს.
ისე ზენ სახლ-კარს მივებატრონოთ, ისა სჯობიან.

და უკმაღ სიკოლი წასკდა, იყინოდა და თან იმბდა:

— თქვენ რაც ვინდით ხატეთ და ძალიან კი დაუსაბო-
რებია ზემი პატროსანი მისწვლილი მა, უმაღლ ბეჭოლ იმისთანა

დალი დაესვამს სულ შეხლზედ, უფროც კარგად ვერ დაიჭრებოდა.

ისე გულთანად იცნობდა, რომ ბოლოს სწავლა და სიცილი დაიწყო.

— ყოხლი მიკო კი არის, — ამბობდა მამა-სენი, — უფროსად მძლავრი ვაი მყოფა, ვა უბედური, ვაი ჩასაც კი ხელს დასჯავედა...

თან იცნობდა, მიტანს მოავლობდა კოცხლოვ დაიჭრა ეჭვროსი შეიღობა და თვალს კარგად მიტანა.

ნათლია-სენი შინ წავიდა, სენ კი კარგში მიველით ნიკოს სანახავად, კალე რათში დაიწყო, ღოგინის მიტანად ერთი შურვი თვა მიველით.

— რის იმამ, — უბრა მამა-სენს, — უბედურება ვის არ უწერია, აღბად სენი წერაც ვა იყო, ვიყო ვანი არ ვიყო, რომ გროშაც ვეღარ აიღებთ სენში, მიტანს რა ვქნათ, ტარდითა ვეღარის ვაწყობ.

არ ვეფრონა, რომ ნიკო ისე შეწუხებული დაგვადებოდა, ისეთი შეწუხება გვცობოდა, ისეთი შეწუხება, რომ მამის ხმაც აღარ ამოუღია, ვადებვო და კოცხა დაიწყო, გამოხატოვების სულ კანკალი დაიწყო, სწავლს და ფერმობილმა ის და გვობოდა, თუ შეიძლება სულ სენი და-მანი მძლავრო.

სამს დღის შემდეგ სენი ნიკო თვის ჯარის ბანახედ ვა-მტრებზე, ისე ვადებვო, რომ იყო დედა-სენი, რომ თხოვნა არ აქრულია და მიეშვება არ სენი. მარტო მე სავალი იმ დღის ქალაქ და ვეღარს მიტანად მე გამოვებოვე, ერთ ურცხვად მძლავრ ვქნის იმისათვის უფრო, მოტყუებით ჩაბრუნდა, დაიჯად ურცხვს იქეთ-იქით რათი კარგობანი ჯარის-კაცი მის-დედა.

შორახლო მიეღვეო ურცხვს და ვეფრონა.

— მიეღობით, ნიკო, მიეღობით!

ნიკო ქუდს მიტანდა, თვლი კარგად ვეცობოდა, რომ იმ სიშორეზედ მიღობდა, მიველი თარმეტა წლით და არც მამის ხედავდა, რომ გამოხატოვებოდა, არც დედას და არც

პატარა და-ძმოს, რა ქნას ღარიბმა კაცმა? ამან რომ აქცია კლასი
 იაროს, ქიდა-ნახუქს ზომ არ სამოუყაროს ზეკოდან დატყობი
 შამა-სენი თავის საქმეს უჯდა, დედა გაჯაგირებულნი იყვნენ
 დღეში კიდევ ნაზობდა, რატომ არ გამოფენებოდა ერთგულ
 კიდევ რატომ არა ენახვის რატომ არ შევეუბნე, რად გაჯაგო-
 ლე სენი წყვედროს მაგრამ გვიან-ღა. ზენი ნიკო ქ. ვაღან-
 სიენში იყო სამეფო ჯარის-კაცად და კარგა ხანი გავიდა,
 ვიდრე იმის ამხედს ვაგიუბდით რამეს.

VII

ძვირად დავეუჯღებოდა ნიკოს შეკდომს და კიდევ დიდი
 ხანი ვიჭებოდით რომენის ბრტყალებში, რომ ნათლია-სენს არ
 შევეკოდებოდით და ის არ შევეწიფროდას სწორედ ამ საღა-
 შოს, როდესაც ნიკო გაისტუმრეს, დაღონებული დამინახა და
 შიხრა:

— ნუ სწუხარ, სენო შიხო, ვიკო რომენი ძალიან გაწუ-
 ხებია. შეტო უჯიათი და უღმერთოა ის ოჯახ დასატყვეო, ისა!
 შამა-შენა ისეთი ღარიბი კაცია, რომ იმის ვალიდან თავის დღე-
 ში ვერ ამოფა და ასევე შენ უნდა გადხადო. თუმცა შენა შე-
 გირდობა ვერ არ გათავებულა, მაგრამ ცხლიავე დაგინიშნე პა-
 ტარა ჯამაგირს; კოსალია ზიქი ხარ და კარგადაც მუშაობ. თვე-
 ში შანვის მოგცემ და შენ იკო რაგორაც მოახმარებ.

სიხარულით კინალიმ ვავეიგედი. ასე ვასინჯეთ, სენს მიუ-
 რებელს ნათლი-ჯაღამს და ნიკოსს ცრემლია მოყრითა. გვი-
 ნობამდის შადლომაც კი ვეღარ მოვახმარებ:

— ნათლია-სენო, შენ ამისთანა სიკეთე დასდე ზენ ოჯახს,
 რომ შამა არ უხადე თავის შვილსა.

სწორედ ამ დროს შემოვიდა შოველი თავის პატარა შარ-
 გალიტათი:

— კოსალ იყნე! აქამდის ზომ პატარავსმცემელი ვიყავ შე-
 ნი და დღეს აქით ერთი-ორად შემოუყარდები, — უხარა შო-

ველმა ნათლია-სენს და ხელი მამოხრავა. სწავ მამაც და ხელი დამადო და მოიხრა:

— მამა-შენმა დამეადრა, მხო, თქვენი მოხსენის გრადი შეხოენა რამე. ს. ვასდლონში, ტუხენს მტრამებს კარგო და მეც თქვენი ღონა ვურსო. ბნა ცქნება, სწავ მამაც და ხელი თი წველი ფეხსაცმელი და წელიწადში სამი მანეთი ვამეკარი. — თუ კარგად მოიქცა და თავი მოაწონა, შემდეგში კიდევაც მოემატებინებ. ახლა კი დასაწყისში შეტი საჭირო არ არის.

ვერ წარმოიდგენთ, რა სიხარული იდგა სწავ ქობში, რო დესაც ეს ამბები შეიტანე. ღონა ხომ სულ კობრტოვითი ტრიალებდა; რომ შესძლებოდა, იმე წამეც ამოიღებდა ილიაში თავის მოღის და ვხს ვაუღებოდა; მეტამ ხელზედუროდ არ შეიძლებოდა; კონკების მეტი ღონის ტანისამოსი არა ქონდა რა და ამ კონკებით ხომ ვერ ვაფრტუშებდით. დავუარა დედა-სენმა შეზობლებს და ვის რახა სიხარედა და ვის რახა; შოველმა თავისი წესტება მისცა ღონას, ნაკოლმა ვამა, ნათლია-ჯალიბმა რაი თათქის ახალი პერანგი, ლეტუშის ქაღალმა შალი და დედამა და მამამ თავისი ლოცვა-კურთხევა და დაროება.

მოემზადა სწავი ღონა, ერთი კი ვადეგეკონა ყველანი და ვხს ვაუღეა. ასე ითბინა იღმართი, თათქო მოსამხატრეგო გოდ კი არა, ქალბატონად მამბრდებო. სწავ კი კარებში ვიდუქით და შედეკტროდით. აღმართი იარა, ტუხს პარს შეცევა, ვერ ხეებნაც მოეფარა და ერთხელ არ მოიხვეა უკან...

სწავები ტიროდნენ.

ასე დარბი კარს სწავ. შეადები ჰეახს, ზედ დამხარის და ისინი კი, როგორც კი ტუქებზედ დედის რამე შეიხრებო, შობს-შობს მიღრინავენ დუქმა პერის საშოვრად. მოხტეცო ბული დედა-მამადა რჩება რბლად მამა-მამეველ ქობში.

ამ დღიდან სწავმა ვალმაც იკლო. როგორც კი თვე ვავიღოდა და ნათლია-სენი მანეთს მიბოძებდა, მე და მამა-სენი ხამბენისკენ ვაფრევედით. შევიღოდით ამ უღმერთოს სახლში, რომედისაც თავის ქაღალში ჰეაედა ვამბული მოველი სწავი ნაზრა,

ხალხს მივუცემდით და აქვე კარებთან ავიტყუე ბოლომდე. მტკიცე მტკიცის სიმვიდრე იქ მქონდა, იმ ერთ მოთხმე კარი და მტკიცე-გრები სულ ჩემის ხარბობით მქონდა ვამატებდით; თითონ იმავე კერპულში ტანტხედ იჯდა თავის ანგარიშში. გართობა და გვერდზედ თავისი ერთად-ერთი შეგონება და მტკიცე-მტკიცე უსამართლო ძაღლი ყველა.

— ეჰ, კიდევ თქვენ? რა ძალიან გზურებით ზემს ნახვას ძაღს ვინ ვატანთ? ვინა ვთხოვთ? ღმერთთა მოწამე, მე თქვენ არ ვაწუხებთ! გქონდეთ რა; თუ გნებავთ, კიდევაც წაიღეთ. რამდენი გნებავთ? ერთი თქვანთ? ორთ? კაცო თქვენსავით სანდო იყოს, თორემ ფულს ვინ დავუბრუნო?

— არა, არა, ბატონო რომენ, — ეტყუოდი ხოლმე მე, — რადგან მამა-ჩემი ასე სჯავდა დამინებულს, რომ მამსაც არ იღებდა. არა, ბატონო, აი ეს ზენი ფულს სარგებელი და ესეც თავის ვაღასხდელია. დაწერეთ ბატონო, ზენს თამასუქს, რომ თავის ნაწილაც მიიღეთ, დაწერეთ.

რაც დაწმენდა — მათ ვეღარ ვაგებტყენო, ხელიდან ვამსხდტენო, პირ-და-პირ სწერაკელამს მიმართავდა ხოლმე და თან მუტბუტებდა:

— მოდი შენა და ამს იქით კაცს სოკათე უყავი? ვინა სოკათეს დანახავს ვინმე! ვინა მიდლოერი დაგრძება ვინმე!

თან კი სწერდა, მივალე ამდენ-ამდენათ, მე ყოველთვის გვერდზე ვუდებო და სავეურებდი, თამასუქზედ სწორედ დაწერ ჩოს-მეთქი. სავეურებდი და როგორ სავეურებდი ვიცოდი, რა იუდასთანა მქონდა საქმე და ვფიხილომდი, კიდევაც არა გვე-გშმაკოს-რა-მეთქი.

მამა-ჩემი ვინა ვერ მოსულყოი მე ვერ ვუბედავ, იმოდენა კაცოვარ და ვ ხალხთა როგორ მარჯვედ უღებს პიხტსათი უყობდა და თანა მლოკავდა: შენ ვაგამდირვოს, შეიღო, ღმერთმა! შენა ხარ ზენი მსნელი, შენა ხარ ზენი ოჯახის დედაბოძი; შენა, შეიღო, თორემ ზენ ჩის მქნაძნი ვართ? წერა ზენ არ ვიცოი და კიახუა, პარტუცევიათ მუნჯნი და უტყენი ვართ და ვისაც უნდა, ის წამოგეჯავდა კისერზედ!

შეუღოღით შინა და აქ უბედურად მოხდა. დადგნობა მავშვეებს და შესძახებდა: ზეენი უფროსი ეს არის, გა-
ოცეთ ზეენი უფროსი ეს არის და ზეენი ბატონი... დადგნობა
ველოდან სამხელსა გვხვს. ამის კოდნა გვხვს... ზეენი უფრო
წონი და ზეენ კი არა ვიცით. მო და... დადგნობის ამის სე-
ტეაზედ აუფით; უამისოდ ზეენ არად ვარგებართ და რაცოცს
უბედურნი ვოფეთ, კოდვეს ისე უბედურნი ვიქნებოდით.

ბატონო, უფროსო!... ეს შეტის-შეტი იყო და ამის ვი
მართავდის ამბობდა, რომ წიგნის უკოდნარობა სწორედ რომ
მართუტყვადა მდის ადამიანს. რა უნდა ქნას უბედურნი, რომენს
რომ სიუყვარდეს ბედში? უნდა იყოს ვარგებულა და თავისი
დღენი რომენსთვის შეშაობდეს. კოცხლოვ გადამხელამის
ბედშეეს რომენი თავის კოდ-შეაღით, მამულ-დედულთ და
საქონლით.

წელიწად ნახევარი შეტი უბოღეთ რომენს ფულა, ვადრე
ვალს გადაეხდიდით და თამასუქს უკანვე გამოვიტანდით. რომ
ვეღარა მოგვებრბარა, გამოგვიკხადა: ხად დავნიშნო, ავრე
წერილ-წერილად რომ მოგვებრბო არ მინდა, აღარ მოვალეზო!

— ბოლოს ვარგი, თუ თქვენ არ მოიღვბთ, ქლასი სავიტან
და თქვენს სახელობაზედ სასამართლოში შევიტან-შეთქი, — ეუბნ-
სებე, და უკხად მოღბა და ფულაც მიიღო.

ბოლოს გადავიხადეთ ვალი, თამასუქი გამოვართეთ და
შინ მოვიტანეთ. ფებზედ აღარ იღვა სხმარულით დედა-სემი.
ნეტავი კობეა ვაკოდე, სემი თვალთი დავრწმუნდე, რომ აღ-
არა გვმართებს-რა იმ ურთის კრახისხალ თან შეკითხებოდა:

— შელო, მიზო... მოჩხა? მართლა მოჩხა?

— მოჩხა, დედა, მოჩხა! ზეენ ამისი აღარა გვმართებს-რა.

— ამა ერთი ვ თამასუქი წამოკითხე, შელო, შენ გენა-
კვადოს დედა-შენა.

ვარს შემომტვირენ ვეღანი და პირღია სასკეროდენ
თამასუქს.

ბოლოს რომ სევედა და წივიკობე „მოვალე სარულიად“,
სხმარულითაგან თამასუქი და ბტუნვა დაიწეს; უკხოს რომ

დაინახა ვისმეს, ფეხური ხაღბი ფეხნებოდა. დედა-მეზო ა-მ
ველაზედ უარესი იყო:

— გენაცვალეთ, ი შეტყუებულე იხა აღარ გახსოვთ!
კინაღამ დედამუდონად ეს დავფელეს და რა ძეგბნად მამუტებს
იძისა უიდეა! უა, დმერთმა გკობხოს რაბუნე! **მამუტებს**

სოტა ხანს უკან რაბუნე ზეგნს ხოფელში უაფილიყო და
ზეგნსა მოსუღიყო, ფული ხომ არა გნებავთ, მოგარამდეყომ...
აქლო დედა-მესი ორითთი, გამოსდგომოდა და კედლი ქვა ეს-
ბოღანებნა:

— ძლივს განათავსუფელდით და შენ კიდევ ვინდა ხელ-
ში ჩაგვადოს შენ ვინდა კიდევ უმაღ დავვისახლო! შე კო-
ფიყო, შე...

მარბოდა თურმე რაბუნე და მისდევდა დედა-მეზო, ფო-
ცვდა, ვერ დავწყო, თორემ რომ დავწვოდი, ცოცხალი არ
გადამარტებოდაო. საშინელესაჲ რამდენი ტანჯვა-წვალებსა და შე-
ურაცხოფა უნდა მიაყენო ადამიანს, რომ დედა-მეზოსავით და-
საგრული და დამკობებულიც ეს მოაშინებოდან გამოვიდეს, გაშ-
მაგდეს და მოსაკლავად აღარ დაინდოს კაცი ხაღბს მო-
ვალეზედ უარესი მტერია სხვა არავინა შეაფდეს. და ეს
ასოც არ დაინდობს ბოღმე თავის ხასხლის მამულ მტერსა,
და ვერ მავალით არ უაფილა, რომ აშვეარ წურბედსა ან
თაიან არ გადახდეს საწეალი ხაღბის ცოდვა, ან იმის შეიღ-
სა და შეიღის-შეიღ-სა. კაცს თავის შეკოდება შეტერე თავო-
შამდე გადახდესო, ნათქვამია. ბო-და ეს კარგად უნდა ასოფ-
დეთ ამ უღმერთოებს; უნდა ასოფედეთ, რომ, რაც უნდა დამ-
გრული, მიწისთან გასწორებული და საქონელივით მარტუფე
იყოს ხაღბი, უკმაღ წამოიწივს ხოღმე, წელში გასწორდება და
მატლივით გასრესავს თავის მტრებს! ზემს სოცოცხლეში ხუთ-
ჯერბეჭესჯერ ვნახე ამის მავალითი. ხაღბმა თავის მოსახლდე
მტრებს დასჯა მოინდომა და ქვეყნის ჯარმა ვეღარა უშვე-
ლიდა-რა. ეს კარგად უნდა ასოფედეთ! შე კარგ რჩევას ვაძლევ
და ვაი იმის ვისც არ გამოგონებს და არ ძარბებლებს. შე ზემს ის-
ტორიას უნახედეს ცოდვისა გლეხკაცთათვისა ვწერ, მაგრამ

გლუბაკებს ვარდა სხვადასხვა მხარე გამოადგება: ერთი მხარე ერთ-ერთს გადაიყრის თავის წინააღმდეგ, მარტო თავისათვის ერთი ხარობს—ერთ პურს გამოიყვამოს; იმას ის უფრო ძვირად ღირს, რომ ქვეყანას ერთ პურს მივაწვდი და მარტო ერთი დამარტოვებო.

სვენს ოჯახში რომ ეს ამბები იყო, სამეფოს სხვადასხვა ძველებურად მიმდინარეობდა: ვინაფეთ, ვინაფეთ, ხარკს ვაძღვით, ზეგარაზედ დავდიოდით; პურები მოწყალებას თხოვდობდნენ და თან ქოფობდნენ, ჯარის-კაცები იარაღის მხარებაში ვარჯიშობდნენ. ეს ამბოვდა ხალხის გაქარება, ხალხის ენა და სვეულებანი? მტრადრე თხა ვეწინდა, რომ საფრანგეთის სამხატრში ზეოფ უტხო ჯარებს, შავალითებს, შვეიცარიელებს, პრძანებს ვერმანულად აძლევენ. არა, სხვა-ღვლე არ არის? სვენს ჯარებთან ერთად უნდა ვაფილიოვენ რანოც, სვენს ჯარებთან ერთად უნდა გამკლავებოდნენ საზოგადო მტერს და პრძანება ერთ სვენებს ფრანგულად უნდა მივლით და იმით ერთ ვერმანულად. ვერ ისევ მაგზე ვიყავი, რომ ერთი სვენებური მომუცებული ჯარის-კაცი მარტენ ვარ ამგებდა ამ წესს და ფიკავდა, პრუსიის ომში დიდი ხანი მივლით ამ ვითომდა უბრალო ვარებობებში. მაგრამ სვენს მივლით და მუბატონებს ძალიან ვჯავრებოდათ ხალხის და ჯარის და მგობრება და ხულ იმას ცვილობდნენ, ჯარისთვის ხალხი შვეტლუბინათ; და რადგან იყოდნენ ჯარის—ხალხის შვილით, და მისხალაფე არც ძალიან ხანდა არის, უტხო ტომის ჯარები სეფდათ დამირავებული—შვეიცარიელები და ვერმანელები, რომ უფრო ერთად დამონაფებინათ ხალხი, უტხო ტომის ჯარები სეფდათ, რადგან სვენ არ ვვენდობოდნენ; სვენ იმით მტომრები ვიყავით და დარავებად უტხოვლია ჯარები ვეცხია.

შემდეგში ვნახეთ, რა საზიზღრად უღალიტეს ამ უტხო ტომის ჯარებს საფრანგეთს, რომლის პურსაც სკამდნენ და უბეროსთავან დარეებული უარსდნელ ჯარის-კაცებდ მტერს მიუდგენ.

ახლა ერთ განვივარძო სენი ისტორია.

სადამოძიო გაზეთებს უკითხულობდით, ხან მარტონი, ხან შველიც შეგვესწრებოდა. ნათლიასემმა სრული ჰეშმარით დახასიათა შეხატონებში, ემსკობისები და თეთი დედოფალიც. მართლაცადა, მის შემდეგ, რაც წაგაქრებინებდას, სახელმწიფო ხაზინის ზარალი იმაი აღარც არ ეფუძნებოდა. გაზეთებში იმსალა სწერდნენ, შეფე-დედოფალი თავის ამოლით და დაღებულთა თანადისწრებთა სახადროდ წამბდნენო; მეფემ სასივრროდ წასვლა მოანდომა და დიდი საზოგადოება მოიხატეთო; ლხინი, ქუფი, დროს-ვატარება, სახეჭრები და მენსიება; ისე ჰფანტავდნენ ფულებს, თითქო ჭარბივან შემოტანილი ჰყ არსო. ხვენ მშვენიერ დედოფალს მართამტონეტის, თავად არტყის და მეფე-დედოფალიან დახლოებულ თავადიშვილებს და მოსამსახურე პირებს არც კი იგონდებოდათ სახელმწიფო ხაზინის ზარალი; რა ვინდა ხველო და გულო რამ იმათ არა მქონოდათ და ამა რა დროს ფულის დაზოგვა იყო?

სეგგორი რაღასაც მოქარავდა? მანდუჩა და პანსურია ვერ იპოვებდნენ თუ თავის გუნების მინისტრებს? მინისტრად იმისთანა კაცი დანიშნეს, რომ ანგარიშს ხაზინასს თავის თავსაც არ აძლევდა, არამც თუ სახადროდ გამოეკვებებინა.

კითხულობდა ნათლიასემი ამ ქვეყნის აღწერას, მეგრამ ისე მიყვია, რომ ხილოს დროს აღარც კი ბრაზობდა; სახველებდა, სათვალეებს შუბღზედ ვადოვებდა და იტყოდა:

— ამა ცხოვრება ამსა მქვიან თი ხვენი კერთხეული მეფე თავის მეცმბრებს უფრო კარკად ინახავს, ვიდრე მუშა კაცს თავისი შეხატონე. რახაც ხვენი მეფე თავის ჭირ-მეცმბრებზედ და მომინოებზედ დახარუავს, ქვეყნას რომ მოანდომოს, დარბიი კაცი ძველი საზოგარო-და იქნება. მეფეს კარს ხომ ათასობით და ათი ათასობით არევიან დამშვეფლი კვიოდშობილნი და გაწუნებულნი ფინისავეთ ვლიან წასუფრადს. იმსაც რაში ენახება ხალხის ფული? ჰეავს თავისთან და აქვიფებს! კარგსა სკამენ და კარგსა სეამენ; კარგი იყვიათ და კარგი ხურავთ!

ერთიან და სხინაული სვეს ეს ოფელში ვიწერებო... სვეს...
 თვის?...
 — ნუ ჯავრობ, იყავ, — ვტყუოდა ბოლბე ღამილით. შევედრე —
 კარგი უნდა სვენ და კარგი საოცრან, რომ ვაჭრობენ არ შესაძლებს.

— რას, ვაჭრობათ?

— მაშ არ იცო! თუ გინდა, რომ ნამდვილი ვაჭრობა არ
 შესაძლებს, ისე უნდა მოაწყო საქმე, რომ ფული იხარჯებოდეს
 და ვლენი-კაცის უძმეში ეს არ ხდებოდეს. ვაჭრობას ფუფუნება
 შექქნისო, ამბობენ სვენი მონისტრები და რაკი ისინი ამბობენ,
 სვენ რაღა გვეთქმის, სვენც უნდა ვერწმუნოთ. სვენ უნდა
 ვიბეშეყოთ და ხარჯი ვაძლიოთ; დიდებულებმა უნდა იქეთონ
 და სვენი ნაშრომი დამარჯონ!... ისეთ ოქრომკვდილ ნაკერო
 ხვევრდის ტანისამოსი უნდა საოცრან და ძვირფასი თვალ-მარჯალი-
 ტით შემკული იარაღი ატარონ. ახლა სახლის მოწყობილობა?
 ახლა ისეთი მოსამსახურებები და მოხმადეებები? ახლა ისეთი ხეც-
 დარბევა და სამკაულები? სვენსავეთ ქადითა და ღობიოს შე-
 ქმინდით ეს არ იხეობენ კლესა. ისეთი ფულაებსა ხარჯავენ,
 სენო იყავ, რომ მე და შენ სიხმარშიც ვერსადა ვნახავთ.
 ფულაებსა ხარჯავენ და ვაჭრობაც წან მიღის, დღით-დღე
 იზრდება და მატულობს.

— კარგი ერთი-და! შენ ხუბრობ და მე ეს არა მეთო-
 ხავ! რამდენი კაცი მოსკდება ი ოქრომკვდის არშეისს ქო-
 ვახედ! რამდენი კაცი მოსკდება ისეთ ტანისამოსის ვრევა-
 ზედ! რამდენი კაცი მოსკდება ისეთ სამსახურში! ღმერთო,
 ღმერთო! მერე თითონ რას მაქნინა არიან? ნუ თუ მარტო
 იმტომ შეგვქენა ღმერთმა ამოდენა ხაღბი, რომ შემატონვები
 ვაჭროვით?! შეუძლებელია! თუ აგრეა აღარც ვახეობები მიწდა,
 აღარც ეს გულის სახეობი ამბებს!

მეგრამ ვერ მოიბებნდა და სხვა ვახეობი ფარეს წაწე-
 დებოდა ბოლბე, ეს წვეულობინათ, ეს წარმოდევნებო, ეს
 სვირნიობაო — „ქალები ქობანის შალით და კაცები ქულაჯვებით!“
 ან არა და სხვა-და-სხვა ცერემონიება, რომლებსზედაც ამოდე-
 ნი ფული იხარჯებოდა, რომ სახელმწიფოს ძირს უთხარდა.

— ნეტა რას გეტყვობდა ნეკერიო? — შეძულდა მოველი, — სიდან მოვიონა, ხაზინას ფულია რა აქვსო? მკონს ზენ დღეში არა გქონია ამდენი აღარც კარგად ვიცი შენი ფინახო!

და ისეთი ეშმაკური დიმილით გადმოგებდა, ისე აწთებოდა პატარა თვალებში, რომ შიგ გულში გვეკმდა თავის სიტყვებს და ზენც ვფასობდებოდა.

ღმერთიან უწყის, ძეგწობით არ მოგვედიოდა, მაგრამ რაობოც და ცხრამეტე წილი სდგრანგეთისა შიმშილისა და სიკოფისაგან იყო შეწყუბებული და ამ დროს ვანა ცოდვა არ იყო იმოდენა ფულის ხარჯვა სამკაფლებზედ და ქვიფზედ?

მოველისთანა იმდინად ეს მარც არაფერ იყო. ისე არ გამოგვეთხოვებოდა, რომ იმედი არ მოეცა:

— ნუ გეშინიანთ! მშვენიერად მიღოს საქმე. ზენი ვარდასახედი, სახელმწიფო ხარჯა და სახელმწიფო ხაზინის ზარალი ყოველ წილ მატულობს და მატულობს. მეტი რა გვირდა? რამდენიც მეტი ფალი გვეკნება, ცხადია ამდენი ფურო მეტი დარი ვყოფილეთათ. ზომ მართალია, ივანე?

— მართალზედ მართალია! — უმასუბებდა ნათლია-სემი და ქენს კარამდე მიაცილებდა.

კეთხულობლით ვახვობს, კეთხულობლით წიკნებს და გული გვიხივებოდა. ცხადია სწანდა, რომ მუხატონეები ზენ აღამინად არა გვათელიდნენ და თავიანთ სიკეთობად, საქონელივით ბირუტყვ და ურ-მოკრილ ყმად ვუნდოდით. მაგრამ რა შეგვებლო, უარი იმათყენ იყო. გულში ზელს ვიკებდით და ვიძახდით: რა ბედნაერნი არიან მუხატონეები! ზენ კ... ნეტავი რა შეგვკოდეთ უფალს, რომ ისეთი უღელი დავადო ამ დალოცვილსა?

იქაო და დედოფალი, თავადი არტუა და სხვა დიდებულნი სულ დროს-დატარებას და ქვიფს უნდებიან, ზენც ასე გვირდაო, იძახდნენ თავად-აზნაურნი და სულ უბრალო მიყრეებულნი, მთაში გადაკარგულ სოფელში რომ მისულიყავით, იქაც იმისა ნახავდით, რაც ვერხალში მეფის სასახლეში ხდებოდა. კეთილ-

შობილნი ქვიფობდნენ, ხალხი თავის მეფეს ვლოჯობდა. ვაფქ-
კრავდნენ მესეტონეები და პერება და გამობრძანდებოდნენ
ქქესში. ვალს შეეძლო ვაფლა! ვერ ვახარებოვარ ქქესში
ქვლავდნენ და ვლევ-კაცს ზომ... მაგრამ ვაფქ-კრავ-
სენებელია? ამა მოხუცებულ ღოზან დიუშემენსა სკობნელ, რას
ხადობდნენ აფორებნი? ვარცა ღამაზად შეტყოფანდებოდნენ შამ-
პანიური ღვინით და საცა ღამაზა ქალი მოეწონებოდათ თავი-
ანისა. მათრედნენ: წამობრძანდით, ღმინა ვვაქეს, ღროს
ვაფტარებთ, კოტა ხანს ცვევა გვინდათ; და თუ აფხარდებო-
და ვინმე, თავბერი შამ ან ქმარი და ქალს არ ვაატანდა, იმდენს
მაატყავდნენ, იმდენს, რომ ქუთს ასწავლიდნენ.

ვერ წარმოიფხვნით, როგორა გვეყინდა, როგორ გულს
გვიწვლამდა მოქვიფე ხეტონებს რომ დავინახავდით და იმითან
ერთად მოქალაქეთა ქალებს! მოდიოდნენ ქქესში მესიკით და
სობლერით და მელაფში-მელაფ ვაფჩილი მოსყუდით ხეყინე დებს
—ხეყინავით ვლევ-კაცს—ოდონდ შემბლებელი მოქალაქის
ქალები! ხეყინ თვალთავე შედექროდათ ხეყინს შერსტყენსა,
მაგრამ რა შეგვეძლო! ხეყინს გულშივე ვიძარხავდით. ქალებს
კი უძარხავდით იმითან ვოფნა: აღზად ვკონათ—კეთილმო-
ხილთან ღროს-ვატარება კეთილშობილებას შეგვექნოს!

ერთად-ერთი იმედი-ღა გვქონდა—სახელმწიფო ხ.ზინის
ზარალი. ვისაც კი კოტაც არის შინც ვეფრებოდა რამე, ვეფლა
სტრანობდა, რომ ამ ზარალს უნდა ვმატნა, მეტადრე მას შემდგე-
რაც დედოფალმა და თავადმა არტყამ ხ.ზინის ზედამხედველად
მეფეს კალონია დანბიშენბეს. თთბი წელიწადი იყო თავის აღაგას
და სულ თავბერი ვეაწყველონა! ხაზინაში რომ აღარა იყო—რაც,
იმან სახელმწიფო ვალებს მიძარხათ! თან ხარჯი მოგვიმატა, მაგ-
რამ ისე ტყბილად შემოგვიტყრა, რომ ვერც ვაფიგვით-რაც ბრძა-
ნება ვასკო, ვინც არაყსა ჰყოდის, თუნცხედ ამაში ხაზინის სა-
სარგებლოდ უნდა ვადინაღოსო. რას ვაფუგებდით ვშმაკობას?
ხეყინ გვეგონა ხარჯი სარაგებს შეაწერესო; საქმით კი სულ სხვა
გამოვიდათ უწინ თუნც არაყს ოთხ ამაზად ვუდუღობდით, ანღა
უცხად შინეთად და მეტადაც ვახდა. ვისაც დავა და სარხარი აქეს

ჩამე, სასამართლოში არხით შემოვიდეს და ყოველ სამი ამაში ვადიხადოსო, ვიფიქრეთ ანა ავ კაცზედ, ვა ხარჯი მანც დავეწიებს სასამართლოში თრევასო, ქაჯრამ, სეჭოი კო სხვა ვამოღვას ფეხი ვერსად ვადიდვით, რომ ქაჯრამ, სეჭოი არ ეთხოვნათ და ზედ სამი ამაში ხარჯა ვინ მოთხოვას ანა ვმსკობას? დაწერილებით რომ მოვიყვებო, შორს წავა, კალონ ნის შემდეგ ავი და უჯიათი მინისტრი სხვაკ ბევრი უოფილა, მაჯრამ იმისთანა ხაზიზღარო კო არც ერთი მემკვიდრეობასათ ვით დარხათ იმთ კალონის ხრიკები და ჩაკ უნდა უბნო და გამოსტრეტებული უოფილიყო მინისტრა, კალონის საშუალებას მიმართავდა ხაზის მოსატყუებლად და დიდად ქვეანა კაცის სახელს იხვეჭდა. სეჭორველი ქლესა კაცო იყო, ქვეანა შიოლოდ თავის სასარგებლოდ უნდოდა და სახელმწიფო ხაზინაში ისე ურჯვდა ხელებს, როგორც საკუთარ ჯიბეში; იჯდა და სკამდა! თან დიდებულებს აქვიფებდა: მობრძანდით, მატონო, მიირთვიეთ, მანამ ნდობა გვაქვს და ფულს გვაძლევინ!... ზეგნს შემდეგ ქვა ქვაზედაც ნულარ დებულათ!

რომ უარყოფილი თვალთმაქცობა იყო იმის მინისტრობა და მანც უფლის ვერ გატყუებდა. ნათლია-სემი ისე არ აიღებდა ხელში გაზრას, რომ უჯერობა არ დაეწყო:

— უჯეროთ გამხეიქავს, ის ფლოფი, ისა! სოკრუისა და სოჯაოხის მტრი რომ არა გამოსდის-რა? ზეგნს ფულს ისე ფლანგავს, თითქო იმის პაბის ნაშოვნი აყოს და ზეგნი რომ აღარა მყოფნის, ვაღისა და ვახშა გვაღებს კასერზედ! ამოღვნა ვაღის დაღებს სახელმწიფო ხაზინას, რომ ზეგნი კო არა, იქნება ზეგნში შეილი-შეილებმაკ ვეღარ ვადიხადონ. იმის რა ენაღებებს? მანამ აიღვეინ აიღებს და როცა ვადიხადის ვადა მოვა, აიღება და ინგლისში ამოკოფს თავსა! წადი შენა და სდოე გამარულ მინისტრს! ვალი კო ზეგნი ვაგვიხდება თავში საკვამად!

ამ ხაზინელ უოფას შიველი ქვეანა მტრძობდა ვარდა მეფისა, დედოფლისა და დიდებულ მებატონეებისა; ისინი ისეთი მადლიერება იყვნენ კალონისა, რომ დღე და ღამ მის დღეგრძელობას ევედრებოდნენ ღმერთსა. ამ რად იქნებოდნენ უმა-

დურნი? იმათი ვაღებში კალონში გადაიხადე ხაზღმწიკო ხა-
ზანის ფულათ და იმისთანა პენსიები და ხაზღმწიკო გუბონა,
რომ სულ ამის მესია ჰყოცადენენ.

ქართული

სამღვდელოება უფრო ფხიზლად იყო, ვიდრე სხვათა და მათგან
და, რომ კალონის თვალთმაქცობა დიდად აზიარებდა ხაზღ-
მწიკოს. ასე არ დაბრუნდებოდა თავის მესხერობიდან მოვე-
ლი, რომ ვახარებულნი პარდასორ ჰყენსა არ შემოსულყო. შე
მოვიდოდა, სიკლით მოგვესაღებოდა და თავის აღაგს და-
პერდა, ენტელში, ბუხართან.

— ეგრ წარმოიდგენ, რა კარგად მიღის საქმე, ივანე! მღვდელს
ვედარხად იპოვი, სულ უხარლო დარბ-დატაე მღვდელს, რომ
ენტელისხოს „საჯოთარელ მომღვარს“ არა კითხულობდეს.
ლოკენი არ გამოვიდნია იმდენო, რაც მე დღეს ვალტერის
წაწერებას ვყოფი პერე ვიხედ? სულ მღვდელზედ, მთავარზედ,
დაკვანზედ. უშედეგო ეს არ გვეომოს ამგვარი წიგნების
კითხვა წარმოიდგენე ქადაგება დაწვეს და იყო რისა ქადაგე-
ბენ? ვიყვარებს მოკვსი შენია, ქვრივობერი და დარბი გა-
ნიკითხო, საწყალი ხაღბი გებრალეობადესო. იქნება არც ეს
დასიჯერო, ჰყენი მღვდლები დარბითათვის ფულს ატოვებენ.
საქველ-მოქმედო საქმეებთა არის ვატაკებული მივლი აღზან-
ლორენი. ერთ მონასტერში ზედამდევს ტბის ვაშრობა დაუწევია
მაღლი თვეში არ მინდა, სჯომს ვატორებულ ხაღბს სამეშაყო
ვაგუბნოყო; პერატე მონასტერში ვადუწვედითათ, წიგნულს და-
ღბს ნუ ავიღებთ, ხაღბი ძალიან ვატორებულიათ, და უხატე-
ბათ კვდეც; ერთგან კვდე პერს აქმევენ დარბებს— ვინც
უნდა მივიღებ და რა დროც უნდა იყოს, მაშინვე სუფრას ვაშ-
ლიან. ეტლი მიხევენენ ვანა თავიანთი დანიშნულებას მატრამ სულ
არაბაობს მანც ნავიანევი სჯომთან. მიხევენენ და უნდათ
ერთხელად ვაირაგონ თავიანთი საქმე. ძალიან ეშმაკები ეს არიან,
დუბისა წინაშე ვეღობედ უკეთ ბერები ჰედავენ, რომ ხაზღ-
მწიკო გეში ნელ-ნელა იღუესება და ხაღბში მვეობრებს იქნენ,
რომ დაღუესის დროს ჰელი გამოგვიწოდოს ვინმემ და სიკე
დიღს ვადეგვარბინოსო.

იმისთვის რომ გვეთანხმებოდნენ, დღეს ხელს უწყობდა სამონასტრო-ღვთისმეტყველები წეს-წყობილებას ზედ ყო ამხელდ ფაქტსაჲ ვერა ვებუ-ღაქდით. 1784, 1785 და 1786 წლებში ზემო მონასტრის მღვდელთა და ღვთის სამხიარულად ეწინააღმდეგებოდნენ, თითქო ვერცხვად იყვნენ და დღე განთავისუფლებას უჭებდნენ. ანწიყის იყოს, ზვეთი აფხაზ-ღვთის ცაში, ძალიან ზვეთი, რადგან ძალიან შორს შევძლიან დანახვა და იქიდან უფრო ცხადად და გარკვევით ხელდას ქვე-უანას, სწოხედ ასე იყო მოველოც: იმისთანა იმედინად შე-ცქეროდა მომავალს, თითქო წინასწარმეტყველია და დარწმუნ-ნებით იყოს ქვეყნის ბედ-აღსაღო.

მატარა მარგალიტა ხომ მართლა მარგალიტი იყო. ისე არ ვაძვიროდა ზედ სამკვდლოსთან, რომ არ გასტყობულიყო და არ მოეციახნეთი დღის მშვიდობისა, ბატონო ივანეს. ვალენტინს გაუბარგოს... ჩახს აქ, როგორა ხარ, მხოლო... ასეთი ტყბილი ხშირ შემოგვძახებდა, ისეთი ტყბილ დამიღეს შემოაშუქებდა, რომ შუგ გულში სამბეზოდა ბოლმე იმისი წარჩარი ხმა.

მა ჩახ მოვიამბენდი? იქვე მთავაგვებდი ბოლმე საქებს და გარეთ ვაფარდებოდი. მავარდებოდი, მეგონა ხელს მოღალე ვუამ-ბობ ზემო გულს მასუხს-მეთქი და ვნა ყო სამიყარდებოდა. ვა-ღვქო ისე მტნჯივით და შევეცქეროდი მატარა მარგალიტას. მავ-რამ მატარა ყო აღარ იყო: წამოიზარდა, დამშვენდა იმისთანა კობტა კომწია ჩამ იყო, რომ... ვუფურებდი და გული მივეღუ-ბოდა: იმოდენა საძალნე ვაღა ო მაწაწკანტელი ვოგოს, რომ ვაგაყეს ვაუქორდებოდა იმისი ზიღვა ამოგებოგებოდა, წაფო-ღოდაჲ ზეო ვაღვქო გაშტერებელი, თვალი ევღარ მომეშო-რებოდა და სულ იმის ვნატრობდი, ნეტავი თან წამოყვანოს და თავის სიუქრო მე მახიღვინოსმეთქი. ბოლოს ვონებაზედ წათ-ლია-ჩემს მომიყვანდა:

— რა იქნ, ბაქო?... მხო, მ, მხო!

— ვიანღუები, წათლია-ჩემო, ვიანღუები!

გაეწიოდღებოდა, ვაფეთორდებოდი. შევიღოდი სამკვდ-ლოში და ვაფივით მივეარდებოდი სემს საქებს.

ახლა ეი აღარა მიქარდა-რა; მეც ვაღუწკინოს-რა? შქა-
ვალი ვაყავი და თვიურა უამაგობა მიქონდა; დღევანდით ეი
მადლოერი იყო თავის შედინა; სენი და ლოყ-კეცე, კეცე-ბა-ბეცე,
მეგრამ შინ მოკითხვას ვარდა არასა ვხაზუნდა; ამისთანა რაჯან-
ში იყო, რომ სუფთად უნდა სკმოდა და მიველ თავის უამაგობის
ტანისამოსზედ ხარჯავდა. კლოდი მონასტერში იყო მოუამა-
გარედ და რასაც იღებდა, თითქმის სულ შინ წამოსქონდა; სტე-
ფანე და მატურინი კლათებს და ვაღივებსა სწნავენდენ და ქა-
ლაქში ჭოდუნდენ. უფლის ძალიან გვიფარდა ერთმანეთი; რაც
უნდა იყო დარბა ყოველიყო, სტეფანე შობს, შობს გამოიწვევებ-
ნოდა, ხელს დამიტყვრდა და შებოსქონებდა:

— ზქარა, მიხოს იყო დღეს რა კლათი დავწინაი წახე,
როგორ მოგწონოს!

მართლა ძალიან კარგადა სწნაედა, მაშა-სენი სულ იმის ქე-
ბაში იყო, უფრო ცუდებო:

— საუცხოვო რამ არის; ამისთანა მშვენიერს მეც ვეღარ
ვახერხებ. დავბერდი, შევიღო, რა ვაეწეობა!

რამდენჯერმე მოვიწინადნე, სტეფანეს სკოლაში ვატარებ
მაშა ქრისტეფორესთან-ჭეთქი, მეგრამ შობა გზა მაშინებდა და
ისევ შინ ვასწავლიდი წერა-კითხვას. ისე კდლობდა ხაწყალი,
ისეთი გულით უნდოდა ესწავლა, რომ რაც უნდა დამეცინათ,
ას მაინც შელოდა; მიხოს მოვა და წიგნს მასწავლისო.

მოწყალეების სათხოვნელად აღარავინ ვადიოდა! ვებუშობ-
დით და ერთი ღუკმა-პური ზეცსა გეკონდა; ძლივს ზეწკნა-
ვადმიობებდა დამწიშა.

ყვარაობით, ღოცვა რომ გამოვიდოდა, შევიყვანდი მაშა-
სენს სამიკატროში და ნახევარ ხარვექ წითელ ღვინოს მიფართმე-
დი. ღვინოს შეტკაცოდა, თან ხაღხსა ხედაედა და ჭვეჭნის ამ-
ბები ცხობდა; ხაღხსა ხედაედა და თითონაც ხაღხში ერეო-
და. დედა-სენს თავისი ძველის-ძველი ნატურა აუტარულე და
ერთი ისეთი იხე ვეუბადე, უკუბანს მიწაზედ დათრეფდა; ხაწყა-

ლი დედა-სენი! ერთი თბა, ებრაელ შშულისაგან წაიღო ეს იყო საქმით, რომ სრულიად ბედნიერი ყოფილიყო, ერთიანად იშოვებდა, თითონ უვლიდა და ისე უყრთხობდა. ჩემი გორკ თავის თვალის სინს. ერთი სიტყვით, სენი ქობულაძე ლეხი ისე კმაყოფილნი იყვნენ, რომ მეტად წატირეს ეს ვერ მოეხერხებინათ და მათი მკურნებელი მეც დიდი ბედნიერი ვიყო.

სადამოაბით, როგორც ეს საქმეს გავათავებდით, მე სენს წიგნებს საეუფლებოდ; ნათლია-სენის წიგნები სენს ბელთი იყო და კარა იდეს. გამოვიდოდა თუ არა წირვა, მე შინ მივეშურებოდი. სენი ტოლი ბიჭები ბურთაობდნენ, ჭიდაობდნენ, მეც სულ იმსა ვცდილობდი მალე გამოთავებონ ერთი, რომ მეორე დამეწყო.

1785 წ. დიდი სირცხვილი ქამა საფრანგეთმა ჩოანელმა კარდინალმა, სწორედ ამ დღისაგან გამოიღმა, რომელიც ისე ძალიან ეჯავრებოდა მამა ქობულაძეს, მოაწადინა სენი ახალგაზდა დედოფლის მარია-ანტონეტის შვედენა ძვირფასი თვალ-მარჯალიათი.

ჩოანელმა ერთი სამეფოს დარი სამკაული ანდო ვიღაც მახიობ-ქალს, დედოფალიან საქმე გამოიჩყო. იმ ქალმა დას ეს ფები და ინგლისში გაიოდა: იმოდენა განძიც თან გაიტანა. ეს აშბეი გამოქვეყნდა, დიდი პატარაზე სულ ახსენდ-ლა ლა-პარიკობდნენ, მაგრამ ჩოანელს ეს ვერა უყვარია. ან რას გაუბედურდნენ სულ-ერ მეუფას მოელი ქვეყნისს? სტრახბურგში გასტუმრეს საცხოვრებლად, ყითობდა დაესაჯეთ!

— მე ხომ სულ უბრალო კლესი-კაცი ვარ, — იძახდა ნათლია-სენი, — და ამა გაბედოს პერმა ბენედიქტემ ან სხვა ვინმე პერმა და სემ დედაკაცს აყადროს რამე?! შიგ თაეში ვახლო-ში სენს წაქეხს!

მეც ასევე მოვიტყვეოდა. სენი პეფს ეს დიდად გულ-ათლი ბრძანდებოდა და ისეთ უფრო მეტად შეაქცევინა დედოფალი, არა, ისე როგორ დამსობდა დედოფალი, რომ ელა-

ეს კარდინალი იმის შეკვლევა მოიწოდებოდა, რომ რაიმე სასტიკებით, სამკურნელობა! მოეღ ქვეყანას მოედო ეს ამბავი, მის მღვთ სიღმისაჩივო აღიან გვექონდათ. ვანქ რაიმე შექმნა უბნებ შევერებოდა დიდებულთა პატრიარქებს, ყველაზე მსხვილნი კი იყო, ველახი ხაზლი შეხუტებდნენ შეხატონვეებს და ებისკოპოსებს უნამუსო ქვევას გაჩვენოლებას და ვახარწოლებას. სახელმწიფო ხაზინას ზარალი აღარც კი გვეგონებოდა. დაზარალებულ ხაზინას ვანა კალონი შევსებდა თავის სიკრული და ფლიდოსით!

დაზარალებული, თიბქის ცაკოტრებული ხაზინა, შერკვენილი, სახელვატებელი დედოფალი სულით ხორკამდე გარყვნილი თავად-მხნეობა და სახულიერო წოდება... სვენი-სონა შედნიერა ვანა იყო საღმე ვანი?

დაფე 1786 წ. სწორედ ახდენილს წინა დამეს დაბრუნდნენ შოველი და პატარა პარკალიტა. ღორენადან მოდიოდნენ. იმათ მოიტანეს ამბავი, რომ შევეს დიდებულნი მოუწვევია, ვერსალში კრება აქეს დანიშნული, კრებამ უნდა განიხილოს კალონის ანგარიში და გამოძებნოს სიღმისარი სახელმწიფო ეალებს გარდასახდელიად.

ნათლია-ბებო სიზარულით კინადამ გაგიჟდა:

— ახლა კი ვეაშველა ღმერთამა! სვენს კეოილ შევეს შეხატებია საწყალი ხაზინი და დიდებულთაც ხარჯს ადებს!

შეგრამ შოველს ძალიან ეწყინა ეს სიტყვები. ისე ეწყინა, თიბქო ავი ქადრეს რამეო; ბოლოს კარგა ხნის სიხუმბს შევდეგ უპასუხა:

— შევემ დიდებულთა კრება იმტომ მოიწვია, რომ სხვა გზა აღარა ქონდათ. იყო, რამოდენი ეალი ადევს სახელმწიფოს? 1630 ბილიონი იქნება ვგონია, ამოდენა ეალი თავად-მხნეურებსა და ებისკოპოსებსა ეადიხადონ! ევ არის, დიდი შევის იმედი გქონდეთ და კარგად იქნება აქვენი საქმე! შეყარებთან და დიადვენენ: ეს ეალი გლეზ-კაცს დავაკტობით კისერ-ხედაო! სვენი მშვენიერა დედოფალი და თავადი არტეა? ხომ

იყო, რა ამბები ჩადინეს?! ხალხი დაღუპეს, სახელმწიფო ხსენა ვაკოტრებს, თავს ღაფი ვადისებს, სახელმწიფო პარტია ცხენებს ზენი შეფების სახელი, საქართველო მოქალაქეებზე მრუშობდნენ, თითქო ვერადღებდასაც არ აქვდათ შინა ვასაო და როცა დაღვა დღე განკითხვისა, იმდენი ვაჭარ-კობა და პეტროსნებას ეს ვერ გამოიჩინეს, რომ პასუხისმგებლად თითონვე გამოსულიყვნენ: დიდებულნი დამარცხ—მოადით, სახელმწიფოს თქვენი დამარცხა სჭირათო. მეტი ზენი? ზენი, უბედურანი, რომ ამოდენა სარჯს ვიხდით და სარგებლო მას ეს ვერასა ვხედავთ?! რატომ ზენი ეს არ დავდამარცხს?! რატომ ზენი ეს გვეუბნევიან, სახელმწიფოს თქვენი დამარცხა სჭირათო?! ამა როგორ გვეუადრებენ ზენი, წუხილებს, ტუტოებს! ზენი რა სახსენებელნი ვართ?

როგორ წახმოვიდგენდი, რომ მოვედეს ასეთი ვაჭარაზე და გკოდიანებოდა. ზენი თავლით რომ არ მენახა, არც ეს დავუჯერებდა. სულ კოცხა ზერიდა; მრია ზისიგან ისე აჩთოდა, თითქო გაუცოცხლო.

მარგალიტაც იქვე იდგა, დასველებული, ვალოშლი. ზურ-ვზედ თავის საწვრილმანო გედათ მამა-შეაღის და ზედ კიდევ თითო მტკაველი თავლი ედოთ. მოვედი რომ ისე გაჯაგრებული ნახა, უნდოდა დაემშვიდებინა, რადაცა ვიქცა, მაგრამ იმან ვერაღ არ ათხოვა; არც ნათლია-ბებო მოიხსენა პასუხი. მაშინ ეს ვეღარ მოითმინა ნათლი-ჯაღამმა, თავი დანება თავის ჯარას და მოვედეს შუტრა:

— რა ვენა, რას სასკოებისარ მეფეს?! თუ ეს შეუძლიან ჩამე, ხალხსაც არ აუღებს თავის წყალობას და რაც არ შეუძლიან, ძალად რომ ვერ შეაძლებინებთ! თუ არა-და მე ნების არავის მოეკვმ, ზენს სახლში უკადრისად მოიხსენოს ან მეფე ან დედოფალი! არავის უმარცხებულად სიტყვასაც არავის ვაუჭყენებ!

ვალენტინი სიმაჩულით ფეხზე აღარ იდგა:

— მე ვწაიკვლიე ღმერთსა! მე, ძლიერ ჯაგირ ან ამოწყარა! არა, ამისთანა იქნება! აღარც ღმერთი სწამთ, აღარც ღვთის მოადგილე და ღვთისაგან მართონკებულნი! **ქვემოთ**...

შოველი და მარჯალიტა სწრაფად შეეცდნენ მხრსკერძს ამის შესდევ ლენსა აღარ გაუფელიათ. ლენსკენ რომ ვთავლიოდნენ, შეტადრე სამკედლოს ძალით რომ მოუნდებოდით ვაფელა, თვალს აგვიაროდებდნენ. ნათლია-ბები ძალიან სწუებდა, რადგან მართლია ვუღიოთ უფარდა ლენი შეწყვილმანტე სწუებდა და ვაღენტანს უსაყვედურებდა:

— სულ ეს შენი მართლია არა, ვინ გვუბნებოდა მარი ამ შეურადგაო! შენ რომ შენებური რაობა არ დაგეწყო, ლენი საუკეთესო მეგობარი ღღეს მე თვალს არ ამაროდებდა. მე შენს თავს იმის ერთი ფრმხილი მარბევნია, რადგან იმის ერთ ფრმხილში უფრო მეტი ტვირია, ვიდრე მეგ გამოტვირეებულ გოგრაშის... ერთმანეთს მოუესმენდიო, ერთმანეთისას ვაფიგებდიო, მოფრადებოდით რაგორსმე. იქნება მართალსაც ამბობდა!...

— მოდა, მე კიდევ იმის ეამტკაცებ, რომ მართალს არ ამბობდა.— შეუტია ვაღენტანმა.— მე ეამტკაცებ, რომ დიდებულთ ხალხს საკეთე და ბედნიერება უნდათ და თავისი დღენი მართო ხალხს კეთილდღეობასა ბრუნავენ და სხვას არაფერს!

გადახედავდა ნათლია-ბები... სისხლი ყელში მოვბჯანგ-მოდა, მერა სამოკამდა ხატებს, თითქო ეშინიან, თავში არა ვდრეზოვო და წაიდუღუნებდა:

— რა ვქნა რომ კარგი ხელოსანი მარ... თორემ ამისთანა პანდურსა გერავდო, მეომი...

ამ სატყვებს ისე იტყუოდა, ვაღენტანს არ ვაფეო, თორემ ერთი უბედურება დატრიალდებოდა: რომ უბრადლო ქარავლი იყო და ამისთანა შეფრასტეოვას თავის ოსტატსაც არ მოღიო მენდა. ამისთანა ასეი ვუღიოს პატრონი იყო, ვაფიკვირდებოდით, ამ უტვირის იზოდენი თავმოკეარობა ვინ მისკოო. მეფრს ეს არ აღბრუნებდა! იმე დღესვე შეკრავდა თავის მარტო-მარხანას და გაწყედა: საცო იმეშავეებდა, ღღესა მურს ყველგან იშოვიდა.

ნათლია-მეშმა ეს კარგად იცოდა და ფხვნილიცა ერთმანეთს
 ხარბი ხომ დაეკარგებ და ახლა ეს მეორეც არ ვამბობ.

ესე გეწონდა მოველის შემოწერომა, თითქო გველის საველე
 რელი მოვეცდა ვინმეო. ვეღვანი დაღონებულნი ვინმე და
 ვეღვანზედ შეტად ნათლია-მეშმა. პოლის ცხის ცხელის მსვე
 ლი და მარგალიტა ნათლია-მეშმა სვეს სამკედლოსთან დანა-
 ხა მიხვადი, გულის თქმას ვეღარ გავუძლო და გსივდ ვადა-
 უღვა:

— ემარა, მოველი რაც მოხდა, მოხდა ნუ თუ ისე გა-
 ჯაერებული ხარ?!

ერთმანეთს ხელი ჩამოართვეს, თუმცა ქუხაში რომ არ
 ვოფილოყენენ, ნათლია-მეშმა გულში ჩაიკრავდა თავის სავეარელ
 მეგობარს. რამდენიმე დღის შემდეგ მოველი და მარგალიტა
 ელხასიდან რომ დაბრუნდნენ, პინდისას ძველებურად ჰყენსა
 მოვიდნენ და ამის შემდეგ ამ მკორე უსამოყენებაზედ ხმაც
 აღარაფის ამოუღია.

ეს ამ დროს იყო, როდესაც შიველი სამეფოს დაღებულნი
 ვერსალში იყვნენ შეკრებილნი და, მოველისა არ იყოს, თავი-
 ანთ საქმეებს არიგებდნენ და არა ხალხისას. კრებსა მოესმინა
 კალონის სიტყვა — „საბელმწიფოს იშოდენი ვალი აღვეს, რომ
 ხაზინის ჰეულღებრივი შემოსავალით მის სარგებელსაც ვერ
 გადახდის; ვალის გადახდა მარტო მაშინ შეიძლება, თუ ვე-
 ლა მახრამში სამახრო კრებებს მოვეწოდებთ, რომ მამულები
 დავაფასოთ და ხარჯი მამულისა და-კვალობაზედ ვაეწეროთო.“
 კრებსა მოესმინა კალონის წინადადება და ცოვი უარი გამოე-
 ცხადებინა.

ეს ამბები მოველისა გვიამბო. ნათლია-მეშმა რომ ვაიგო,
 კრებამ უარი განაცხადაო, მწარედ ჩაიკონა და სიტყვა:

— თი შეარკებინათ ღმერთისა ნეტა რასა ფიქრობენ ეს
 უსინდისონი, ისა?!

მოველი არ ჯაერობდა, თითქო წინაღვე იცოდა, რომ სწო-
 რედ ასე უნდა მომხდარიყო ვეღვლეფრიო.

— მაშ არ იკონდი? — უთხრა ნათლიაძეს, ვინ ხარ და ვინ თაყვის მეტრი, რომ თაყვის მამულს ხარჯი შეეწეროს? ანა ეთქვათ, ახალი რამ ხარჯი შეეწერათ ხედავთ? დღეს წყალობა მქონდეს, მალე გაეთავებინათ საქმე! ახლა კი რა იტყვინ და ერთი არა არ წამოსკვდებოდათ. თუ არა და დიდებულნი მოუწვევით და ეუბნებოდნენ — თქვენს თაყს, თქვენს მამულს თქვენვე ხარჯი უნდა დაადოთ! თუ ვიცებთ არ არიან, თუ უკრთოდნენ პატრიარქმა აქეთ თაყის თაყისა და თაყის უბის ყადრი იყიან, თაყის დღეში არ დასთანხმდებიან!

უკრთ ხანს უკან ამ კრების განსწავლ წყვილობით ვაწეოში. უნდა გენახათ მაშინ ხუთი შეწერილობანიც. უხაროდა, უხაროდა, რომ მეტი არ შეიძლება: საქმის მაგიურად ხედავთ რას სსადიანო? და პართლიც აი რათ იწყებოდა განსწავლა — .მეფის სიტყვის შემდეგ პარველი მინისტრი მოუხლოვდა ტახტს და ვაღრე მივიღოდა, სამჯერ თაყვანი სკა. პარველად, ვაღრე თაყის ადგილიდან დაიძროდა, მეორედ რამდენიმე წამოჯახ შემდეგ და მესამედ, როდესაც ტახტის პარველი საფეხურზედ შედგა. შემდეგ ამის დათხოვა და მუხლმოყრალმა მოაშინა მეფის პრძანება.

— მოახს და მოხსენს! — იკნოდა შოველი, — მეტი რაღა ვინდათ? ხედავთ რაგორ ზრუნავენ სამეფო საქმეებისთვის? ეანა მეტი ზრუნვა-და შეიძლება?

ბოლოს მეფემ კალონიც დათხოვა და სახელმწიფო ხაზინის მინისტრად დებარენი დანიშნა, ტულუზელი ებსკოპოსი. მაშინ კი თვით დიდებულნიც დათანხმდნენ და რაოდენიმე ხარჯიც იტვირთეს, მაგრამ პარხედებსა კი დიდი უარო ვაშაყხადეს, რადგან უფრო ვარჯად იკონდნენ საქმის ვითარება და ვარჯადა ხედავდნენ, რომ მეფეებისგან საქმიურად იღებულ ვაღებს იმათ ადებდნენ ერთზედ. პარლამენტად შეიყარნენ პარხედელი დიდებულნი და ერთხმოდ დაიგინეს ხუთ ხარჯზედ რას დაეიდებთ ხარჯის დაღებსა პარტო საერო კრების შეუბლიან, პარტო საერო კრების აქვს უფლება აქმსვე უხარჯის,

ხარჯი დაადოსო... და სერბო კრება მარტო დადებულა...
 კი არ შესდგებოდა, სერბო კრება მოვლი ცხის წახშირებდნენ
 ლიფან უნდა შემდგარიყო; მეშაე უნდა ყოფილიყო ცხის
 კაცო, მოქალაქე და თავად-ახნაურობაც, რომ კონსტანტინე
 ცრომანეთის თანხმობით დაეცენათ ხარჯის გაღება.

სერბო კრება! ელვისათვის მოველო მოველ ქვეყანას ეს სი-
 ტვე!

რომელში ხომ შეარქებინა დედოფალი, — საქვეყნოდ თა-
 ვი მოსტრა და ეტლი პარზის პარლამენტმა მეტი უფო მეფეს
 და თვით მეფობასაც პარლამორ გამოცხადა, ხარჯის გაწერა
 მარტო სერბო კრებას შეუძლიან და რასაც აქამდის ხალხს
 ხარჯს აწერდით, სერბო კრებას დაუციობხავად, ეს უკანონობა
 იყო, ესე იგი ნამდვილი ქურდობა იყო.

თი ჩოგობი დაიწყო რევოლუცია.

განა ცხადი არ უნდა ყოფილიყო ევლასთვის, რომ დი-
 დებულნი და სამღვედლოება შეერთებულნი იყვნენ და ამჟ თა-
 ვითვე მოვლი სარკუნების განმავლობაში ხალხს ატყუებდნენ
 და ჰფლავებდნენ! ცხადი იყო, რადგან პარზის პარლამენტი
 ამბობდა ამას და ამ პარლამენტს შეადგენდნენ მოვლი სამეფოს
 კანონმდებლები და უუდიდები შაჯუღნი. თითქო უსინათ-
 ლონი ვაფიეთ და უცხად თვალი აცვებოდა, ასე მიხებდით
 ვეფლავებს. მამ მწველელ ფურად ვოლიფართ რაღა ხეყნს
 მატონებს! მამ ამათი კეთილდღეობა და სამღიღრე, ისათი გან-
 ცხრომა და ფუფუნება ხეყნა ოფლით და სისხლით ყოფილა
 უკანონოდ შეტყინილი მამ ამათი დიდებულება სრულიადე არა
 ყოფილა-რა და ხეყნზედ მეტი უფლება ისათი კანონის-მებრ
 არა სქონათ-რა! მამ ხეყნზედ დიდი, ხეყნზედ უკეთესი არა-
 ფრით ყოფილან და მარტო ცოდნით დაუჯამნა-ფართ! მამ მარ-
 ტო ხეყნს უკოდანარობაზედ ვაფილა იგებული ისათი დიდ-
 ზეულებას... ამოდენა ხანი ვაფტუებდნენ, მღვედლის პარზიაც კი
 მას ხეყნისებდნენ — ვლახი-კაცი ღმერთს ვაფტენია; ვნად და
 თავად-ახნაური მატონადო!

მო-და წარმოადგინეთ, რა განარბული იქნებოდნოდა, როდესაც სარჩის სარდოსენტის განსტენს წიკობაქდა.

— ახლა ეს დადგა ხევი დროს! — ამბობს სენსორული მენჯარობსა, — ბევრი ცვლილება მოხდება ტანდრეფის წესწილობაში ახლა ეს მოლო მოვლება ხელის უბედურებას დღეიდან იწყება ახალი ხანა, ხანა სიზაროლისა და თავისუფლებისა.

(შედეგის აღწერა)

საქართველოს
 ეროვნული
 ბიბლიოთეკა

ს ა მ უ რ ზ ა უ ა ნ ი

მ გ ზ ე რ ა ს შ ე ნ ა შ ე ნ ე ბ ა

I

რასმწიფე—ერთი სამურზაყანოსი, მისი წახსდელი და აწ-
 ზეა, —ქუარონი და აქუარ სამღვედელოების გაქარფეხული
 მღვემარეონი.

სონუმოდან დ. რასმწარეებდე გემა ხამი ხათი უნდება გზა-
 სა. ეს ხანი ისე გაივლის ხოდმე, რომ კაღშით დამატულ სა-
 ნამირო ადგილებს ცქერაში გართული მგზაერი ვეღარკ კა
 გაივებს, მებუდრე, თუ კარგი გემა და ამინდიუ ხელს უწეობს
 მის წირ-მეუღველელ სრიაღსა ზღვის გამაღაშინებულ ზედა-
 ზარზე.

საქარაფელის დამოქალაქებში შავის ზღვის ბირის ბათო-
 მისა, ფოთისა და სოხუმის შემდეგ შუაითე ადგილი რასმწარეს
 უქირავს თუ მქობერებთა რიცხეთა და თუ შენობებთა და თუ-
 სის სავაქრო შირშენდლობითა.

ერთ დროს სამურზაყანოს კარად და სავაქრო ცენტრად
 ითვლებოდა რასმწარე. ეს შირშენდლობა დღესაც შერჩენია ამ
 დამისა, ამ განსხეუვებით, რომ წინანდელს ახოზოღებულ ხის
 დუქნებს ქუტკორის „მღაზიებოც“ ამოუდგეს გვერდით, ხალხი
 მოესტა, ვაქრობამ მეტო ფართო მოედანი მოიბოგა, აქედან
 გატანილი საქონელი რასმღვეთისაც გასცილდა, სხვა ქალაქებ-
 თან მსხველი-მოსხველი გაბზარდა და გაადვილდა. რა თქმა უნდა,
 უავეღსიხვე ამის შედარებით ეპშობით. სახეში გევაქეს რასმწარე

ამ ოც და ათის წლის წინანდელი და ოსმალურ-ღვრულადელი, ის ოსმალურ, რომელსაც თითქმის ყველა ეპატორები შეტყობებან და თვისის თვალთი უნახავთ.

ოსმალურ ვაჭრებელია ზღვის პირის ვაჭრები, სივრცეზე ვაჭრე $\frac{1}{2}$ ვერსი-ღია აქვს ვაჭრული. ამ ოც და ათის წლის წინად აქ ვაჭრები-ღია იყვნენ. ორ პირად ჩარიცხული იყო ხის ღუჭები, სამეგრელოს სხვა დაბების გვერდზე.

შეგრამ უკანასკნელ რუსოსმალის ომის შემდეგ სურათი საგრძნობელიად გამოიკვლია. ღუჭების ვაჭრები რაც დაბის საკუთრებაში წიხები იყო, 350 ოთხ-კუთხედიანი საფენიანი ნაწილებად დაიყო და ვაივიდა. მესატრონეთ შოგ საზღვები ჩაიფიქსა, და მოკლეს-კომარის ცხოვრებას საძირ-ველი საფენიანი. თქვენს თვალს ახარებს ახლი აქ-იქ კობტად წამოღებული სამოთხე თვლიანი საზღვები მადიდ საძირ-ველებზე, ეზოში საყრდელი ვაჭრები და მტრები. შოლოდ დროსა და ხელისშემწყობ ვაჭრებისა ფულის ოსმალურ, რომ უფრო გააზარდოს, უფრო ვაჭრე ვაჭროს, მკობრებსა რაცევი ვაჭრელებს და ვასამეცლებს.

მკობრებში ორისავე სქესის ოსმალურში დღეს 608 სული ითვლება. ამთში 26 კომლი ოსმალურა, 3—მეგრები, 1—სომხები და 1-იც პოლონელი, დანარჩენი მეგრელები არიან. საღიპარაკო ენა მეგრულია, თუმცა ქართულიც ყველამ იცის. მეგრელებში (მეტადრე ვაჭრებში) ბევრია მეგრულისა და ოსმალურის ენების ზედმიწევნით მკოდნენიცა. თითო-ოთხოდამ მეგრულნი და ოსმალური წერა-კითხვაც იციან, საველ-პურო ოსმალური თითქმის ყველამ იცის.

ვაჭრობაში პირველი ადგილი მეგრელებს უჭირავსთ. შესანიშნავი საფართლო ღუჭები მეგრელებისია. ერთი მეგრულ ვაჭრობისანი უოველ-წელი 40 ათასის ადგილ-მაცემობას უძღვება, რაცეა ოსმალურის მგავს ხატარა დაბისათვის მიველ სიმდიდრედ ითვლება. დანარჩენები ხუთ-ექვს ათასიან თანხას ატრიალებენ. ცნობადნი მოვაჭრენი სომხდითა მეგრელებივე არიან.

მეწაღობა, შეწავრობა, მეწულობა, ოქრომკვდლობა და სხვა ხელობა მეგრელოს ხელშია. მიველს დაბაში: 3 მეწაღეა.

7—მკრეველი, 8—მეწულე, 9—ოქრომკვედელი, 10—მკრეველი,
 11—ქუბების მკაღევი და 1-ი ზედალი. 107 ვაქარში 71
 ვაქარი მგვრელია, ხოლო დანარჩენი 36 სქესობისაა (26
 (26 ოსმალი, 1 სომეხი და 9 ბერძენი) არტანუჯის რაიონში.

აქურის ვაქრობის სულის უღვანს და, საზოგადოდ, მიუღეს
 ოსმალთს ცოცხლის აღმოჩენის ფერს აძლევს—სომინდი. ამ
 40-ისა და 50 წლის წინად აქედან სომინდი ვაქრონდათ ოს-
 მალეთში; და დღესაც სამურხაველიანი ამ ჭარბბულის მგებს
 სხვა სახრდის ფერს აძლევენ ვაქრობისა. სომინდი-ღაა აქაურის
 აღებ-მოცემობის თვალსაჩინო სიგანი, სომინდი-ღა იბრუნებენ
 აქაურნი მკვიდრნი სულის. წინაჲ, როდესაც ამტოკა არ ვე-
 ქამებოდა, აქაურები ერთი თვალსაჩინო დამსკმეოფილებელ-
 თაგანნი იყვნენ ოსმალეთის მახრისა ამ საქონლითა და დღეს-
 კი იმდენი კონკურენტე გამოუჩნდა ამ შარჲ სამურხაველისა,
 რომ, ღამის არის, ბელი ადებინონ სომინდის თესვაზე. წლებულ-
 ზეგნებურ სომინდზე მოათხოვნილებსისა და აქედან გამოწვეულ
 ფასების დაკუმბის გამო, ოსმალთგან მკათათვის გასულამდე
 50,000 ფული სომინდი რის ვაქაურებშით გატანეს; წინა წლებ-
 ში კი ამ ღრომდე 1 და 2 მილიონი ფული სომინდი იყო ხო-
 ლზე გატანილი. ამ ხუბუღის ოსმალთგან ოქტობრიდან სამოტანი-
 ლი სომინდი ფული ზეო შურად გაიდუღღამ ამ დროს რაცა
 თვითონ მიწის მუშის ფული სომინდის შემუშაება შიოდ შურ
 ნაკლებ არ დაუჯდება. აქაური მიწის მუშანი ამ ვარებობამ
 ძალიან უნდა დააფიქროს, იმაზე მეტი, რაც აქამდე უფიქრნიათ
 უკიდურეს ვაქარებშია და სერთო უმეფურების დროსა, თო-
 რემ შორს არ არის ეამი განსაკუდელისა და ვაი მოუშადებელ-
 სა მის დასაბვედრად!

სომინდი ვაქეთ აქედან უმეტეს წილად ოსმალეთში. მკრ-
 რედი ნაწილი საფრანგეთში (მარსეღში) მიდის. სომინდის წამ-
 ლებნი ღობები არიან. წავების ნაპირად გამოტანის დროს ამ
 უკანასკნელი მგვრულს ღამარაც უფრო მოკვარი, რამაც ძ-
 ლიან აღმოძრა ცნობის-მოყვარობა. მივედი, გამოყვებშიურე-
 ვკითხვეი სადაურობა, წინასრების ვინაობა, ვვარი და სხელი.

ხევი წინაპარნი სამურზაყანოდან არიან წასულნი. ესენი არიან—
 შოა. ახლაც გვიყვან აქეთივე შორეული ნათესავენი, მარტოაქც.
 ზოგს ვგარები ღვეჯად შერხენიათ. მანამ მისამამ მისამდე
 შესვლეთით ასეთს ვგარებხარ მარტანია, მანამ მისამამ მისამდე
 მ. ს. შოაოდ სამხედრო ოსმალურა აქვით. შეგარულად ღვა-
 რაკობენ, მაგრამ ისე დამახინჯებულად, რომ თუ ვერც არ
 შეიძოვ მათ ღვაძრავს, ვაგებს ვაგიქობრდებით მარტულში, ხა-
 შინლად ბევრს ურევან წონდა ოსმალურ სატყვესს, მენავერმა
 მათთვის ცხოვრების სახარს შეადგენს. ოსმალეთის ქალაქებში
 წასვლა, იქიდან სამშობლოში დაბრუნება და სამშობლოდან
 ისევ ოსმალურში მოსვლა და ხანძრის ყოფა—ამში ვადის
 მათი სიკაცებდ, ათს თავდადასვლიანი, საშიში, სიკაცებდ,
 რომელიც ბევრჯერა კიდებულა ბეწვხედა. მაგრამ ამ საშიშ-
 რებით და ტანჯვაწივლებით საფე ცხოვრების ისე შესძვევიან
 პატარაობათვე, ისე შეუსისტლ-ბორცებით, რომ მუდამ ვამ
 მიწში ყოფნა ღვათათვის მეორე ბუნებად ვარდატყველდა. ამით
 ვარ წარმოუდგენიათ, თუ ზღვის ვარზე რამე სიამოვნება არის,
 ვარ წარმოუდგენიათ მიწის ბუნის მეუღრო სიკაცებდ, ვარ
 წარმოუდგენიათ თავისი თავი უნაყოფა. ნათეს მათი აღმზარდ-
 ლი აქანი, ნათეს არწყეს მთელი თავისი დღენა და ვრის დღეს
 თავის სიყვარდლ ნათეს ცხეტება ღვაში ზღვის ფსევრსა, ქარ-
 თველებს ვერხანად მარტო ღვაბებოდა გვიან მენავენი, ამის-
 თან მენავენი თამაში, შეტყველნი პატარაობათვე ზღვის ვამ-
 წერად-განრისხებულსა და ზღვის დამწყვდებულსაცა.

სიმინდს ვარდა აქედან ვაქეთი მხა. თეთორ ოსმალური
 სამხლი ოსმალურსა (საშირ—მხა; ოსმალურ—ხამზე ადგილით)
 მოწმობს, რომ ოსმალურს მიდამოში წინად დიდძალი მხა იღ-
 ვა. დღეს კი ამ მხარეს ხეს ოსმალურიდან მშ ვერსის სიშო-
 რებზე ვაკო ვარ შესვება. რეს-ოსმალურს უკანახედილ ომის
 შესვდე დიდძალი მეშტარი მოწყვა მხასა, და ვისაც ვარგი, მა-
 მა-მასათვან ზეღუბლებლად დარჩენილი ტავ სქონდა, ხელის
 უნად ხელეარეს უკხოველსა. დღეს მხის ტყეს ეოტათი თა-
 ვი შეუნახეს სახარისი მამულებში (ტყუარბელის ავარა—700

დესიატინა და ოქტების აგარა—700 (დესიატინა) და ოქტების საზღაფრების ტყეში.

ეს უკანასკნელი წლები მხა ოსმალბადან თხოქის სრ ვაქს ქონდათ. წლებანდელმა ხაზარმა და დიდმა მათემატიკოსმა ხანი მისე სახახინო მხის ტყეში ბევრი მხა (სამყარშეყარა) ხელწყო ქონებათა უწვევამაც ვაფუქსებული მხა გაყოფა. ამ წარსულ მართამობისთვეში წაღო ერთმა ფრანგების გერმა 7,000 ფუთი მხა. წაღულ კოფე უნდა გაყოფეს იმევე მხისა 50 ათას ფუთა. ხაზარბიღლო ფსებშიაც არ გაყოფილა მხა ფუთი მანეთად და თერთმეტ შურად წაღო.

გარეშეში მღებარე სოფლებადან სოფლის ნაწარმოებთ და კუბოდ საროვაცე ოსმალბრეში გასასყოფად ძალიან წაკლებად შემოაკეთ. ათასში ერთმელ თუ დამამბეი სოფლიდან შემოტანილ სულგუნსა და ასეც რა თქმა უნდა, იმევე არ იყოფო მხა. გარეანქა აფვილოსროვის ყველისა თხოქის ამხადი ზეოსმა. ზიელი ზეებული რომ ოსმალბრეში დარსეთ, აფვილოსროვად მოწეულის ხილით პარს ვერ გასყელებთ. წარმოადგონეთ, ღაზებს მოაკეთო აქ გასასყოფად მხადი, ვაშლი და მ. სხ. ღაზებშივე ჰედიან აქ აქარბადან მოტანილ ერბოსა. აქაურა მუხილე ოსმალბეები უფრო ბათობიდან ეხილებიან ხილსა. ეს იმს უნდა ჰგაფეფეს, რომ „ნაკლიაში (სამყარშეყარაშია, საცოთუარე ბელ თვეს აქარენ) ერთს კაცს შეტწვარი თვეში მოქონდაო.“ მგრამ ასე კოად!

სოფლიდან წაკლებად შემოტანილს საროვაცის მიზეზი თუა, რომ აქაურს სამიეტროში ასე მსმასხლად იყოფება საქმელ-სასმელი. მერე ისეც რა: მოტმარზეთი ფქვილის ღობი, ზეთის წლის დაქერილი ტარანი ასე მისი დაი—ფარეა, „მოტკოს“ ყველი (რუხეთიდან მოტანილი), „ადვის“ ოვინო. თ, აქაური სამიეტრო რითი უმსახრბლფემა მისს სინამარას დარსნილ აფამიანსა.

ოსმალბრე ვაფეხე ვაშენებული. გარშეშოც ქაობები არ ტეოი ეს ვარეხოება აქაურს ჰევის ცოებ-სტელებიანსა მღდის. ცოება აქ იცის ზეებულობით, მგრამ ეს უკანასკნელი ხანი,

რაც შიგ ოსამხარეში თბილისი ვისტრეს და ზოგან ქოშტები
ვაშა, ციხეშია იყო. წლები, მაგალითად, სხვა წლებთან
შედარებით, ნაკლებად იყო ციხე. ზაფხულში იყო ყოველდღე
ქეჩის ზღვიდან ვარდის ქარი, რომელიც ზღვიდან ქეჩის
ეს ქარი ხოცებს ძაღვს უქარავს.

„რუსთა საზოგადოების“ საფოსტო გემები აქ ზაფხულო-
მთა კვირაში ექვსჯერ შემოდის — სამჯერ რუსეთიდან მომავა-
ლი და სამჯერაც — მათიმიდან. ფოსტის მოსვლის დროს ოსამ-
ხარის წარმომადგენელი ცხოვრება ფერს იცვლის ხოლმე, ამო-
ბრავდება.

ჩა თქმა უნდა, დიდს წარმატებაში შვეთ ოსამხარე, თუ
მაღაც გამართლდა ხეები აქვოკენ რკინის გზის გაყვანის შესა-
ხებ: ამასაც ამბობენ, ოსამხარეზე ექვსის ფერის სიშორეზე და-
ჩება რკინის გზის დიანდგეო. მაგრამ ექვსის ფერის სიშორეს
ყოც არაფრად სავადებს, თუ კი როდესმე ეღობა აქატრებს
აგეთი ბედნიერება.

ოსამხარეა აქვს შემდეგი სხეულშიყო დაწესებულებანი:
სასამართლო, კოდორის ნაწილის უფროსის კანცელარია, „სლო-
ბოდის“ სასამართლო, ყოსტატელფრაფი და სამაგო, ვარდა
ამათი არსებობს აფიექა. სეკს თფერი ექში და ფერშალი.

თვალსაწინო ნაკლის აქატრის ცხოვრებისას შეადგენს ვრ-
თის, თუნდა მკორედის წიგნო-საცუის უქონლოში თხლომო-
სულმა აღმომანმა ორის ან სამის საათის შემდეგ არ იცის, რა
ქქნას, ისე მოეწყონება აქ ყოფნა. წამლად ერთის გაზეთის შოფ-
ნა არ შეიძლება. მართალია, აქატრის ყუახანაში მისლით ბა-
თომის რუსული გაზეთი „შვირ ზღვის უწყება“, მაგრამ ისე
არ შევიძლიანთ წაიკობთ ეს, უკაცრავად მასობია, გაზეთი,
რომ ბრახისაგან თავი შეიკავოთ. ნომერო ისე არ გამოვა ამ
გაზეთისა, რომ რამე უშვერი თრევალიანძღვა და უგვანი ქო-
რიკანული ცოდისწამება არ იყოს საქართველოს რომელმაც
ერთიენესზე.

ოსმალურებმა ზარხვას შეუდგინ კოდეცა: ამ საკლის მსა-
კლებლად, გამართეს ხელის მოწერა, თუნიშებოლად თქმანს
თავი მოუყარეს და, ასიყო, საქმეს უნდა შესდგომოდნენ, რომ
ხა არა, ხელის შემწვლილი გამოტყურო ამ საშენადასა მსაქ-
მისა. ოსმალურად უნდოდათ, რომ მომავად წინასწარსა
რესულ წიგნებთან ერთად ქართული წიგნებაც უთვლიყო,
რადგან უმეტესი მოთხოვნა იქ ამ უკანასკნელებზედა.
ცნობილმა შარ, ხორაემ აქაც გაუჩია თავისი ხელი, არა-
ვინ იცის, რა მანქანებით, და ნებაართვა გამოიტანა ისეთის
წინგო-საცემის გახსნისა, ხდაც ერთი ქართული წიგნი არ უნ-
და უთვლიყო, ამ მოცროვილი ფულსაც, სიტას გაწყედა, თა-
ვისის აზრის აღსასრულებლად არ დავებატონა, ოსმალურად
მამანადვე განზე დათხეს.

და, ახვეარად, უკრ-ჯერობით საქმე შეწყერებულა. ხალხი
ოსმალურნი უწიგნოდა რჩებთან, ვინ იცის, როდემდე! შერე
ძვის დროს, როცა ყველგან, პატარა სოფლებშიაც კი, წიგნო-
საცემები იხსნება, ხალხი განათლებაში სდგამს ფეხსა, თვალს
ახდებს, ჰკუთს აერეფს... როცა, წიგნების შემწეობით, ყველა
უდილობს მოუყარე შტრისდგან ვაძროს, კარგაოფისდგან; რო-
ცა უდილობენ, თავის მრავალფეროვანს გაჭირებებს მღამო
რამე დასდონ, წელ-მოწყვეტილი სისოცხლე გაიამონ, გაიუმ-
ჯოქსონ.

სამართლიანად თავი მოაქეთ აქაურებსა თავიანთის სკო-
ლითა. მშენებერი ექვთოვილიანი ჰერტკორის შენობა სკოლი-
სა, ოსმალურს გამოიჩნებულ აფგილასა ხდვას, და შარ მანძი-
ლიდან პირველად ეს სკოლა ხედავა კაცს თვალში. მაგრამ რომ
იტყვიან „გარედან შტერს უყენებს თვალსა და შიგნიდან—
მოუყარესაო“, სწორედ ამ სკოლაზედ ითქმის, როგორაც მკათ-
ხელი ქვეით დაინახეს.

აშენებულა ეს სკოლა 1865 წელს ოსმალურების ხარ-
ჯით. სულ დაუჯდათ მისი აშენება აქაურებს 9,000 მანეთი.
სამანსტრო სკოლითა დარეგტორამაც, ქაობლის ხელშიაც ეს
სკოლა, ოსმალურად დაშპარება აღმოუჩინა 1,500 მანეთამდე.

მას აქვე სკოლის შენახვა აქურებს ეკუთვნის, 2,2000 მანეთი, სახელდობარ: არს სავსების მასწავლებლის — 900 მან., მებაღეს (სკოლის სამეურნეო განყოფილებაში) — 480 მან., 150 მ.—სამღრთო სკოლის მასწავლებელი 100 მან.—ქალთა განყოფილების მასწავლებელი ქალი, 100 მანეთი წიგნთ-საცავისათვის არის გადაღებული და დანახვენ 370 მანეთსაც სხვა წიგნდამან საკუროცებს (მოსამსახურე, თესვების გამოწერა მასწავლებლის, ვაიბობის და განათების) ანდომებენ.

კერძო ამ სკოლის გრძელდება 3 წელიწადი, თუმცა 2 კლასთან სობამდურ მასწავლებლებზე ითვლება. სავსებს მარტო რუსულს ენაზე ასწავლიან. შუგა სწავლობენ შვედურები და აქ-იქ—აფხაზის ზეშეკვა.

მეტი ამოცანად რჩება ის ვარგებობა, თუ რას ასწავლიან ამ სამის წლის განმავლობაში. წინადაც აქ კერძო დამთავრებულ რაბ ზეშეკვან ერთი სობების სამთო სკოლაში მოსამარგებლად მოივანეს: რას ვაივადღახით მესამე განყოფილების რჩება მენი დიქტორა ამ მასწავლებელში, რომლის სამს განყოფილების მოსამარგის სკოლის სამს განყოფილება თვისის პროგრამით თუ არ იღვსება, არ სამოუყარება. ამავე სობების სამთო სკოლაში მოსამარგის სკოლაში კერძოდამთავრებულთან ერთად ეგზარ მენს აქურდენ სობების სამრეცხო სკოლაში (სამის წლის კერსია) კერძოდამთავრებული 3 შვედური და სამოვე ჩინებულად მომსადებულნი გამოდგენენ 1 კლასში შესასულელად.

სანუვეშოა კანა, რომ იხვობა ემსწავლის, რომლის აღზარ და მოსამარგელა მ20 მანეთი დაუჯდათ და რომელიც 3 წელიწადს ღრთის მკარგეთ, სობების სამთო სკოლა რა არის! — იმის 1 კლასის ეგზარმენტო ვერ დიქტორის... საცულესბოთა ეს ფაქტი, და „ვისაც ვერნი ახენენ სვენად, იმინონ.“

ზევითა ესთქეთა, რომ მოსამარგელნი აქურდის სკოლის წიგნთ-საცავისათვის ეკუთვნისათ და თქმანს იხვანთა, არც ეგ არის მკარგელი ფული ქება და დიდება მოსამარგელი, რომ ამის ვადებსაც ასრულებენ! გარნა ის, რასაც თვითონ იკლებენ.

ის წითა და ღივით მონაგარი ფული აღწესდა და
შედეგებს! ანა ენახათ ესეცა.

ამ სკოლის წიგნთსაცემის მთელი „ფული“ კარგად
„აგროდეს.“ მართა ფუნდამენტალური სკოლისთვის არაა, არაა,
დაბოძი, ისეც ნახევარზე მეტი „სკოლის“ მთელი სკოლა
სამეშვო საკითხავი წიგნები სრულიად არ არის. ვერ არავის
უნახეს, რომ ობაშორის სკოლის შეგორეს სახელმწიფოების
გარდა სხვა რამე საკითხავი წიგნი სკოლადაც ზედში, სკოლა-
დან გამოტანილი...

რა თქმა უნდა, ობაშორის ვერაერ დიდების თავის-
დას ესე მანცა სკოლის მისი დაბოძი დაბოძი ამოდებული ფუ-
ლი სკოლის წიგნთსაცემს როგორა და რამდენად მარტებამ...
ამის წესი კი, შვილი, აქცეს, ამ კითხვასე მასეცა მოდოს.

ობაშორისა და ობაშორის სკოლის შედამხდელი შორის
კარგა ხანია ატყვადი უსიაშენება ამ სკოლის შედამხდლის
ამ უკუდამართად წახელისა გამო გამოდებაც არის დანაშაუ-
ლი. რა თქმა უნდა, ობაშორის თუ კი 9,200 ათასის მანე-
თის ერთხანად დაბარჯვა შეეძლოთ სკოლისათვის და იმეც
საგნთსათვის უოველწლით 2,200 მანეთის გაღება არ ეძინებათ,
არც ის უნდა გატყობდესთ, რომ თავიანთს ერთად-ერთს სკო-
ლის განთავსებულად გაუძღვენ და ეცადნენ მოსპონ მიზეზი, მისი
წარმატების ხელის შეშლილი.

თუ როგორც ობაშორის სასამართლოს წინ გაიხრეთ,
შეუძლებელია, ძაღ-უნებურად, ერთს ვარჯობებს არ მოატკოთ
უფრადდებს: სასამართლოს კარ-წინ გატყობულ მღუდლებს:
მ, 4, 3, სულ უკანასკნელი, ორს. აქ ამათ შეტყობებით თითქ-
მის უოველითვის. რამ აბოღია ეს სულიერნი მამანი თავიანთ
სამწყისოთათვის თავი დატყობებინათ და ხანდისხან მოეღოს 30
და 30 ვერსის სიშორადან აქ საშოსულიყვენ და შერე ისეც
სასამართლოს კარებთან გატყობულიყვენ? — თქმება, იკითხოთ,
რა თქმა უნდა, როცა ქვეყანისა ზედა მშვიდობა და კიკთა
შორის სათნობისა, ავამინი, შერე ისეც მღუდელი, სასამარ-

თლოს კარებს არ მიმართავს. გაუქორცვებელი მღვდელი არის არ დასწებებს თავის შრეებს, აუღარსა და სიცოცხლე, დიოტონის ნახევრად შიშველი, აქურის ჯოჯობით ვის არ დაადგინა დაიღ, უქორს აქურს სამღვდლოებას, უქორს არ, როგორც არ ვასტორცვია ამ წოდებას ამ დროსაც კი, როგორც ვარცხელ დასწებ დობელი მტრია ესმოდნ ქვეყნის და არა მხოვადი არც მღვდელის და არც ვის, არც დიდსა და არც პატარას, არც ქალსა და არც კაცსა!

მთელი სამურხაყანო და კოდორის ნაწილი ქურდებსა უცხვეშ ამოიდეს, ნამადსავითა სიფლაფენ, მათს თავდასულო-პას სამღვართ არა აქეს. ქურდები ასე ატეხილი, ასე აღტყონ-ბული აქვოვენ ვერ არავის უნამავს. ქურდობა აქვოვენ როდის არა ყოფილა; ეველი ისე შევრვია ამ მთელენს, რომ არავის რა უცვირდა მათგან! მავრამ აქამდე ქონებას არამწვედნენ გლეხებს, უმწყო ხალხს, ენაც ვრატაში ხაღვობა არ შეეძლო. მარცხად მოხდებოდა, რომ ქურდებს სსულადრო პარისათვის რამე მოეპარათ. თუ მანკა და მანკ რომელიმე წუნკალი ქურდი გახდებოდა და მღვდელს რამე შინაურს საქონელს მოამართავდა, ადგილობრივი მთავრობა უცხვე დაიყენებდა ეველის მანამდე არ დასცხრებოდა, სანამ დაზარალებულს მღვდელს დაკარგულს საქონელს არ სამართებდა.

დღეს? დღეს სწორედ დღისის რისხვია გადმოუღირებელი სამურხაყანოზე. ქურდებსა ვრის კაცებს თითქო თავი ანებესო და იფროში სამღვდლოებაზე მოტანეს, სამთარა, ხაფელი, დღე-ღამე, აუღარო, კარგი დარა, დარბი, მდიდარი — ქურდებისათვის სულ ერთია, იმართვენ თითო-თითოდ, იმართვენ ჯოჯოჯო დაორკაცვენ აქედან და ასაღებენ ამ სამეგრელოში ამ კოდვ მზივს აქით.

აქურის მღვდლის სამრეველო, რაც უნდა პატარა იყოს, 7 ოთხ-კუთხ ვერსტზე ნაკლებს სიგრძეს არ შეიკაცეს. ამისთანა სამრეველოში სსისიარულოდ აქურის მღვდლისათვის ავტო-ლებელია ცხენა. ფეხით რა კომლიან ვერ მოვა, მერც ისიც აქურის ვხუბის გადამკადე, რომლებიც წვიმის დროს გაუფაღს

საფლავს წარმოადგენს. ამ სიძნელეს და მოწამებლობას ტყუილს აქუტს მღვდელს ცხენი ატანინებს ადვილად. ახლა წარმოიდგინეთ მისი სასოწარკვეთილი მდგომარეობა, როცა ამ ხასიათი გებლობს და წამ-და-უწყემ საქარო ცხოველს უწოდებოდა ზელოდან აკლიან! ან უველაფერა უნდა დაეჭირებინ და უნდა ახლა შეიძინოს საქონელი ან არა-და-მარეული უზიარებლად დაბოკოს, მაგშეები მოუნათლია და ბოკოვოს, მეორეს ისევ ბირველს არჩევს: თავის თავს, ცოდშვილს აკლებს, საქმელ-სას-მელს იკლებს, ვაღს იღებს და მაინც ცდილობს დამტოვანა და კაცობადაც ბრძანად გაშოვიდეს.

ადვილი ასტანია, როცა მღვდელს თავის სასოცხლეში მარტო ერთხელ ვწვევა ასეთი უბედურება. მაგრამ საქმე ის არის, რომ მისი ისედაც განიორწყვლებულ ადლა-ტოდებს მოთავრახუთავრ და შეტჯერაჲ ასუსტებენ, ძანაგებენ. ხანდისხან წელიწადში ორჯერა მარავენ ქებნსა აქუტს მღვდელსა თითო ცხენი, სულ მკობედი, შვიდ თუნადა საფლავი. ესეც თქვენი თოთხმეტის თუნის ზარალი წელიწადში. ახლა მე თქვენს გუთხავთ, თოთხმეტი თუნანი აქუტს მღვდელს წელიწადში სულ ერთ შემოუეა? ესთქეთი შემოუეიდა, მაგრამ ეს რომ ცხენის უღვას მოანდობა. და ცხენის ვარდა სხვა არავისთვის უნდა იზარუნოს? ცოდს, შვილს, საბღს, კარს, სტუმარს, შინაურს, ჩოთს, რომლის წყაროდან უნდა ვასცეს პსუქი?

უკანასკნელს დროს სურათი გამოიკვეთა, ვარნა საუცხოვსოდ არა. აქამდე აქუტრის მღვდლებსისა მარტო ქონება იყო დასაცველი, მარტო ქონება არ იყო უზრუნველყოფილი ქურდებისაგან. ახლა სულაც ერთლით უჭირაეთ მღვდლებსა, ღამის არის, იქამდე მივიდეს საქმე, რომ აქუტრმა სამღვდლოებამ იარაღის ტარების წესი ითხოვოს. წარსულ მარს თავს დაეხანენ ყანადები სოფ. ქალითეს მღვდელს ეს. მიქაკარბის წარათვს უნაერთი და სხვა წყაროდისანი წივთები, რომელთა შორის ანადორაჲც ერთევა. რა თქმა უნდა, მღვდლისათვის ადვილი არ იყო თავისის თვალით ცქერა, როცოც მიქკონდათ მისი უკანასკნელი ქონება. ისეც ადამიანი იყო, გული დასწვა და

სკადა წინააღმდეგობა ვაყენო სოციალ-დემოკრატიულ
 არ გამოხატულეს დემოკრატებელმა სტუდენტებმა ასეთი მოთხოვნა-
 სათენს! ამგვარივე დღე დასდია იმავე ხანებში ქუთაისში, კონკრეტულ-
 ლის მღვდელს ნიკ. სავაას, რომელსაც სტუდენტებმა დააპატიმრეს. ნიკ.
 როტმან-მწერნი და შერის დღისათვის წესდის და დაეცა. მისი
 როგორცღლი ასი თუნანი აკლდეს და, სოციალ-დემოკრატიულ არ მოს-
 ვაღეს კიდევ.

ყაზღების თავდადებობის ამხიარ ცინიკური ხასიათი
 ეტლდია, რისხაროდან ამ ძელი-ხანებში თავის სოციალ-დემოკრატიულ
 მიუღწეობად მღვდელთ ს. სუანიძე, დღე იყო. შემოხვედნენ
 თეთი-ფეხებზე შეიარაღებული აზრადგები, ათეულიერ-საოცო-
 ლიერეს სულიერი მამა, დაჯანდღეებულის ცხენის წარბევა
 ქვეშ არ დაუჯდათ: რომ წავართვათ ასეთი ცხენი, საიჩვეო
 გავებებებო, შესძახეს: „მღვდელი, ფული ამოიღეთ“. მღვდელ-
 მაც უარიღელი ჯიბე ვადმოუბზუნა, — სულის მაცურაბებულის
 მადღმა, არა შეზადოს-რა, თორღმ თქვენ ფულს რაგვარ დაეი-
 ჭერდიითი! ამაში ცხენიდან ხამოღეთ.“ აქანკალუბული მღვდელი
 ცხენიდან ხამოვიდა, თანაც თავის თეს კოტებს აძღვედა: დუ-
 ჯერო, სულის ჯიბრეის წაყენა არ შერტყებოთო!... წარმოიდგი-
 ნეთ მასი გაროცება, როცა ყაზღებმა ტაში დაუტრეს და შესძახეს
 „ოცდაცო!“ მღვდელ სუნიძეს თუმცა ერისკაცობაშიაც არ
 ახლოეს, რომ ფეხნი მისნი საროკველიად დამორჩილებოდნენ
 პეტრონს, გაჩნა მანც აღუსტულია ყაზღებს მათი უცნაური
 სურვილი, გული რომ იჯერეს სოციალითა, ყაზღები გამოცო-
 ბოვნენ; მღვდელმაც, მსგავსად ქრისტესი, დიდებულონობით
 შეუწდო შეკოლებანი მართი ნებსითნი და გზა დაუღოცა.

რა სახელ-ვდეთი, შეიბეჯდეთ, ამ ძელიად დასაჯებებელს
 მოვლენას? სიღა ხდებმა ასეთი იმავე, უოველის ქრისტეანის
 სულისა და გულის ამშფოთებელი ქრისტეან საქართველოში,
 თუ უბატრონო ქვეყანაში?

მადღსიითა ტაში, შერტყებულობა— დღეს უოველისა და გამ-
 სი უოველისა ხდებმა აქოკერ-სულ ახლამან, 10 მკათათვეს,
 გამჭურდეს სოფ. მუშეშქერის მადღსითა. სწორედ სამის ყი-

რის უკან, მ წარამომისივს, პაროტ-განმარს...
ღვსის დახევი უხუღღშუაოდ მოსკლეს.

აქურცები მოვეობრობენ, იმისათვის...
სეთი შემადრწენებელი ამბობო... სუ თუ...
ტრონიოდ ახისო, — აქწენს ენზე იკითხოს. უსტრონიოდა, მის
რა არის მღვდლებს ასე უღებრად დაწიოყება და მათს წო-
დებს შემდარღვა რომ ენზე აწვითებდეს, სანი ან რანბი თაგ-
ზე ხელ-ადებსული ქურცი და ავასკი ამდენს ხანს ავლავებავად
აფარცა მებდა!

ერთნაირი სამუდარება შემოდებელი აქვოვენ, ვითომ-და
მოსახობდად ქუბრობისა; რაკა მღვდელს ან რესს ცხენს ან
სხვა რანბებს საქონელს მოსმარავენ, მოველი სოველი, სადაც
საქონელი დაიკარგა, ვაღდებელია, დანაკარგი უზღოს პეტ-
რონსა. ერთმა მვერტელებს სოველმა ამოაბემა, რამდლის მუზობ-
დად რესებს სხდომენ, მ წლის განმავლობაში ამნარო უუ-
ლი 15,000 მანეთი ვადამბდა! კომლზე ვოველ წლოვ უწესს
მ მანეთი, ესე იგი ერთის მანეთი მვეტა სხხედწიყეო გაბ-
სახადზე.

მღვდლებსაც პარველში ამვეარად უზღავდენ ბოლზე სოფ-
ლეონი დანაკარგსა. იხადენ ერთს წელიწადს, იხადეს ორს,
სამს, ოთხს, იხადეს ჯერ წელიწადში მანეთი, მგორც წელიწადს
— 2 მანეთი, მესამეს — 3 და აგრც დაუსტრულებლავ, სანამ ფი-
ლი მოთმინებისა პართამდე არ მოიყარა, სანამ სოფლეონი წელ-
ში არ ვასწორდენ და რაკობაც ერთის მანეთის, ასე ერთის
ერთის ვადამბაზედაც უარი არ განაცხადეს. ვაეტეოდრო,
სულს იქით არა ევამბდიარა და პარც მ წამებელი სულაც
ამოცებადევითო.

რა თქმა უნდა, რაკა საქმემ ამ სომამდე მოაღწია და ვლავ-
ნი ნებით არას იძლეოდა, საქობო შეიქმნა კოტა ტნერკოული
ზომები: დაწიოყება, შინაურის ავეჯის გაყოფვა, მათრახით აქ-
რელებს ზურგისა და მვერო სხვა... ხალხი დრტვიანეს. ბოლო
მინი, ენც უნდა მოუქმინონ ვაქობრება და სოელო, შემდლის
ეურებს ისამენ.

მართლა-და, უსამართლომა როგორ ვარა, სხვათა ღვაწაშეღლისათვის მსუბუხი მე ვამაცემინო, მე, რომელსაც ამ დანაშაულში წილი არავითარი მიღვეს?

მღვდლები რაჟი ჰქუდავენ, ზვეს დანაკარგს სოფელში არავენ ვეზღავსო და არც ვეპქეს ზნეობრივი უფლებას განიორწვლებულს გლეხს მოესობოეთო დანაკარგ საქონლის ფისო, ინაშორცში მოდიან, ლესავენ სსამართლოს კარგესა, შეგლიდადებენ ზოლმე ყველასა თავისს უწყო მდგომარეობასა, ვარნა ხმა მათი რსება ხსიდ მღვდლებელისა უღაბნოსა შინა.

რაჟი ერთხელ შემოდებულა წესი დანაკარგის სსოფლოდ ვარდადვევინებისა, აქური გამგენი არბენად არიან. ერთი სოფლიდან თენდ ყველა ცხენები და შინაური საქონელი წასახან ქურდებმა, „ახავაო“ არავენ იტყვის სოფელი ვადინდოსო... გლეხის ვამე ყველას შოს შარნად, უბირო ქვერად მიანია და ყველა შიგ აეთურებს ზელესა. ყველას დამოდებულ წელში რათად მოხრილი გლეხი ვაუბდიოთ და მხალიანი და უბრალო მიხვეია და ზედა ჰლამის ვადანველასა...

არავენა ცდილობს სოფლის მტერი და დუშმანი — ქურდი აღავშოს. ეს უკანასკნელი რაჟი ჰქუდავენ, არავენ ვედვევინსო, თავისი მოქმედება დააკონია, სთამამე მოიკობა, შიშის ნატეზელი არა აქეს. თორემ, რა ბრძანებაა, ქურდებს რომ ვისმე ეშინოდესო და რადი მქონდესო, როგორ მობდება ის, რომ ინაშორცს ზღაღოსანს, ივანე კრესელიძეს, ზედ აღდგოსა დღეს, რაჟი ეს უკანასკნელი მრველში სხლებს სვერთხად წავიდა, დღისით-შინითა, ყველას თვალ-წინ სტრაკლიტულიდან ვამოიყვანეს ცხენი ქურდებმა? საჟი შიგ ინაშორცში, მთელის აღმინისტრაციის თვალ-წინ, ეს სიდიანეს ქურდებმა, მიერებულ სოფელში, სადაც ძაღლი მატრონს ვეჩა სკნობს, რადი უნდა ზდებოდეს?!...

მა, მატრონებო, რა რიგ საშალით სესეც და ქვეშარიტად მოწამებრიოვა ზევერა აქურის, უწყოდ დაშოვნილის საძღველოცხისა!

II

სამწიფეანო

სამწიფეანო

სამწიფეანოს გზა-ტყეული. — თუ გზისკენა
 ამ გზაზე. — სამწიფეანოელი და ცალკე ილირელი სამწიფეანო.
 — ოქტომბერი. — ქობინაშვილის ციხე სამი ოქანი. — ოსმალური
 ტაქტი. — ოქენი. — ოქენის ქართული წყნისიყვი. — მკვიდრის
 ტანის და ზევი დიდებურობა. — გამოფიხილება გვირგვინს.

ოსმალურში ზებულობით ცხენის შოენა ძალიან მწელია. რაც რამ ცხენებია, სულ მათშია გაგზავნილი ვასასუტებლად. თუ არის დარჩენილი, ვერ ერთი, გაძვალ-ტყავებულ არსების წარმოადგენს, რომელიც შეჯდომა საცოდობაა და ერთი-მე-წო გულმყოფი აღამიანი ვერც იყისრებს ისედაც დატანჯუ-ლის საქონლის ვეარზე ცნას, მეორედ, შედარებით, თვითადაც აჭირავენ. ოქტომბერ (ოც და სამი ვერსია) შანეთი და ათი შიუჩა გამოგვირთვენ ერთის ამგვარის დატანჯულის ცხენისა-თვის. ვერცები სათითაოდ დათვლებოდა ზემის ცხენისა, ზურგი აღლვტოდა, უფრები სამოვეარა. დეთის წინაშე, შემე-შინდა, გზაზე არ შემომაკედეს და საზღვევი არ გამოხდეს-მეთქი. როგორც თუო, გული ვაფიმაგრე და მე და ზემი თანამზაგერი დაეადექით ცერედ წოდებულ სამწიფეანოს შოსესა. სინ-ტერტოა ამ შოსეს ისტორია და მკითხველის ყურადღებას ცოტათანს მასვე შეეახება.

ამ გზას პირველხარისხოვან მნიშვნელობას მთავრობა დიდი ხანია აღიყვდა. და ისე თავთავე სურდა სობების ოღეტი და ზუფდიდის მსხრა ზეირიანის გზით შეერთებინა, რომელსაც სა-თანადო სამსახური უნდა ვაეწია ამ ორის ადგილებს მკვიდრთა ეკონომიურის ყოფა-ცხოვრებისათვის. განსაკუთრებით სახეში მქონდათ სტრატეგიული მნიშვნელობა მომავლის გზისა.

გარნა ვე სურვილი — სურვილად დარბა, განზრახვის საქმედ ქცევა, განზორციელება ვერ ელირსა, — ისე მოუხწარა რუს-ოსმალის ომში. უფხოობის გამო, მტერთან საბრძოლველად განზადებულის ჯარების გადასვლა-გადმოსვლას თათი ზეითი

და გაქორცვა სდგოდა თანა და ხელი ვერცხობდა. ვაღი, სხვა
 ძროხელი და თანაც დაღუპნერი ხარაფი, წაბე ქრეფიან
 მან მარტო იმ მიხვით, რომ ეს ორი ვაძმარქი ვერც
 ცენტრი—სოხუმის ოღეი და სუფილის მანა, ვინანქის
 მოწყველილი იყო, შემავრთებელი და შემავრთებელი ამა-
 დერი ქონდა.

იმახ გრავალმა გადაიარა... მწარე გამოკლიდებამ ველოს
 ვაფიფილისწინა აუკიდებელი საქაროცმა ზემოსტენებულის სო-
 ზემ-ზეგლიდის გზის ვაფიანისა.

1885 წელს სოხუმის ოღეის უფროსად პოდკოვნიკ ვე-
 დენსკის ვოფნის დროს სამურხაქანოველითან კომლიზე 2 მანეთი
 მომლოქვს—გზა უნდა ვაგეკეთათო. ამითრად თავი მოწყობეს
 41,000 მანეთს, ზეგრამ გზა მანეთ არ ვაფიოდა და მკვიდრო
 ზედეებრად ტყუი სძერებოდათ უფხოობითა. ეს კია, რომ
 მას აქვე მიცელი 10 წელიწადი ვეოგრაფიულს რეკაზე სოხუმ-
 ზედეილის შოსე ხეწუნება, იმ დროს როცა „შოსეზელ“ აღნიშ-
 ნული ადგილი წარმოადგენდა ვაფილის, უღრანს ტყვს და
 სუფლომებს.

1885 წელს აღმჩელი კითხვა სოხუმ-ზედეილის შოსეს
 კაფიანს შესახებ 1892 წლამდე თითქოს ველოს დაავრწყელი.
 1892 წელს კი ველიც აღმჩრა დამარაქი ამ სუფანზე. აფიო-
 ლობრიათა აღმინისტრაციამ საუკეთესოდა სენა—მკვიდროთა ხაძ-
 ვით ვაფიანოლოცო. სოხუმშიდან მდ. კოდორამდე (20 ვერსის
 მანძილი) ვეცე არსებობდა შოსე. რსებოდა განაკეთებელი მდ.
 კოდორიდან იმამლოქვამდე და აქედან ზედეილიამდე, სულ 66
 ვერსის მანძილზე.

მკვიდროთ ვერც ერთმად უბრა განაკეთებეს—ხეწნ არ შეე-
 ვიძლია მონაწილეობის მივიღოთ ამ გზის ვაფიანაშოთ, ორი აფ-
 მინისტრაციული პუნქტი უწვეწოდეს უნდა იქონს შევრთებუ-
 ლით. დარბიები რომ არ ვაფიწეთ, ხეწნს წელიღის ხეწნე მოგაწ-
 ვიდიითო. ამ მხრის თავგამოღებელი მომხრეთა ო. ხაბუც ამხი-
 ხაძე, სოფ. ქილოუს მკობრები. სხვა ვერადგერი რომ ვერ მოუ-
 ხერბეს, ის დამარაღესი ქურდებსა და აფიკებს მივეობრობს.

შათთან სიჭმეს იჭერსო. ეს უნდა გაეხადათ მიზეზად შიშის გამო-
სახლებისა ადმინისტრაციისთვის. დიად, შევედრებ სარ-
ჭი მოგვხრათ იმ კაცის სახელისა და ცხოვრებისა შესახებ. **მამიკო!**
ლოც მთელს აფხაზეთ-სამურზაყანოში განთქმულ ყველა **ქმის** **ქმის**
წიკლო ცხოვრებითა. მაგრამ ამითაც ფონს ვერ ვაფიქნებ.

მოგვხსენებთ, ძალი ადმინისტრაციის წინაშე ბოლოს შინაც ვაა-
ღებინეს შევიდრით ფული. კადორის სამოქალაქო 31,000 მა-
ნეთი გადაიხდა. ბოლო სამურზაყანოელი კიდევ გადაახდევ-
ნეს კომპლზე 2 მანეთი, ანუ წინად გადახდილ 14,000 მანე-
თითურთ, სულ 68,000 მან. ესე იგი თვითველ კომპლს სა-
მურზაყანოელს შეეჭნა გადახდული 11 მანეთი. სამურზაყანოელ
განმორჩეულებულ გლეხთათვის 11 მანეთის ვალემა ადვილი არ
იყო. ესენი თხოულობდნენ — რამდენაღ ვნებავდეთ, გვაპუშ-
ვეთ, შოლოდ „ფულად“ წურას გამოგვაროძვეთ.

სოფ. გლეხებს დღესაც ვალად აწევს ამ გზის ვასიკოთე-
ბელი 700 მანეთი. ადმინისტრაცია ძალის ატანს, ვინდა თუ
არა, მოგვეყო. ერთი ქრისტეს ტარღია მოედის სოფელში...
შათ უფრო უჭირთ სოფლები ფულის გადახდა, რომ წიღველ
სიმღის ფასიც დაცვა. ბოლო აქურას გლეხმა თუ სიმღის
არ გაყოდა, ისე ფულს ვერსაიდან იშორის, უკანასკნელ შემთ-
ხვევაში მისს ერთადერთ მარტენელ საქონელს — კამეს უყო-
დიან, თღონდ ცხრა მანეთი ავიღოთ...

ამ გზის გაკეთებაში მონაწილეობა მოიღეს აგრეთვე სა-
მურზაყანოს თავად-აზნაურობამ. 3,000 მანეთის მეტად ღირე-
ბული ხე-ტყე, რაც გზის დასტარდებოდა, უსასყიდლოდ დაუთმეს.
1895 წლის შემოდგომაზე გზის შესამორწყებლად დანიშ-
ნულმა კომისიამ ნაბურღიარი შემოსწმა, მოაწონა და „შოსე“
დამთავრებულად აღიარა.

სანტერტოსა რას წარმოადგენს ეს „შემორწყებული და
მოწონებული“ შოსე დღეს, ის შოსე, რამდენსაც იმდენი ში-
რე სრული და ოფლი დავდევნათ სამურზაყანოელთა!

1895 შემოდგომაზედვე, შოსეს შემორწყვის შემდეგ, ერთ
თვესაც არ გადგოა, მდ. დღლიძეაზე გადაბუნს ხიფს წყალმა

იქით-იქით ნაბიჯები გამოურევს. ხედი შუაში უნდა არს
 ცხის სწივებსა და არს დედამიწისა, აღარც მოცურავს უნდა
 ნაშახურსა და აღარც მტერსა. ხელთ იქნება მტერი-მტერი-
 რად, ფონზე გაეფიქრნენ ამ ადგილას. ხოლო წინააღმდეგობა
 ძველებურადვე ოსამხარე და სამურხეთსა და მისთან ზედა-
 დის მახრა ერთმანეთზე მოწყვეტილნი რჩებიან.

მე. დღლიძის ხედი ოსამხარეზე $\frac{1}{2}$ ვერსის მანძილზეა
 აქედან მოყოლებული, ხეზეში თითქმის არსად არის მოყრი-
 ლი. შოლოდ გზის იქით-იქით თხრილებია გაყვანილი, დღეს
 ისიც მიწით ამოვსებულა. თუთონ გზაზე წითელი მიწა დაუ-
 რალი. წვიმის დროს ურცეს გაველა არ შეუძლია. მივლი ზამ-
 თარა, თბილისის გასვლიდან, ამ გზით ოსამხარეში ურბით ერთი
 ქილა (ფული) ხმინდი არ შემოუტანიათ არს წყაღებით, ცხე-
 ნით თუ შეიძლება გაველა, ისიც ყოველთვის არა. ეს იყო მი-
 ზეში, რომ წლეულ ოსამხარეიდან მოტანილ საქონელში წამო-
 დების ქარას, ქილასე ოქუნული ფაქტები მშ ვერსის მანძილზე
 ამახს აძლევენ ცხენების პატრონთ.

ხედები გზაზე არის, მაგრამ იმისთვის კი არა, რომ ადუ-
 მიანში ზედ გათაროს. გზიდან ხეზე გადასვლა არ შეიძლება,
 რადგან ხედისა და გზის შუა ადგილი მიწით არ ამოუქნიათ.
 ასე რომ ასევე წყალში უნდა გახვიდე და ხედი კი ვანზე დას-
 ტოვი.

ერთი უცნაური გარემოებაჲ. ოსამხარეიდან მოყოლებული
 შვიდს გზას ასე გაუფიქრო, რომ, ვარდა იღორანის ერთს სო-
 სოფელს ვერ შეხვდებით. განგებხსად დაეთვალეთ და იღორა-
 დან მოკიდებული 15 ვერსის მანძილზე შოლოდ 4 მისას-
 ლე კაცი უნდა ამ გზის პირასს. ასე რომ გზა გაყოფიდა სოფ-
 ლელთა ხარჯითა და სოფელულთათვის კი თითქმის მიუწოდო-
 ლია; იმას თავი დაეანებოთ, თუ რა დირსებოსა ეს შოსე ამ-
 დენ ტანჯვად დამჯდარი.

ამ ხედიდან სამელმწიფო საბჭოს წევრმა თუთონა ვო-
 დიკონმა გამოიარა ზედადიდან ზემობსენებულ შოსეზე. გზა-
 ზე მე. ვნგურიდან მოკიდებული ყველაგანა ხედებოდნენ სა-

მეგრეველთა სხვა-და-სხვა სოფლები და ყველგან თხოვნა მარ-
თვეს ამდენი ფული გადაეხუდა და გზა კი მოკლებულა ყო-
ველ ამ დარბევას, რაც სამდვიოს გზას უნდა მჭირდეს. სხვა
თა შორის, ამ შინაარსის თხოვნით დაუხედნენ |
ც. 9 მანეთის გადახდამ გაგვარდეთა და უგზოობამ ხომ უა-
რესი დაეგმართათ.

— მერე ვინ გამოგართვით 9 მანეთი? — ჰკითხა თავადმა ილორცელთ.

— გვიბრძანეს; ნებით რომ არ მივეციოთ, ძალით წაგვარ-
თვესო. — უბასუბეს ილორცელებსა.

— ჰქუა წაგვითათ, რომ მიგაციათო. — უბრძანა თავადმა, გამოეხატო და დანარბევის გზას თვალთვრებას შეუვება.

ილორცელთ, „სოფლებსნი და მდინარის“ არ იყოს, ამედი მკონდათ!

ქვეს შეწებებას წყაროთგან ჩა იგი ვახუე შეიბეს,
„მათი შესტკაეს, წაბრძენ და მივეყენ დანარბეა ხვეს“ო.

ეს კი არა, ერთხელ კიდევ დარწმუნდნენ, რომ მართლაც
სატანჯველად უოფილან გასენილნი და მათი პატრონი და
გულშემატკივარი ქვეყანათა ზედა ღმერთს არ გაუტენია.

„მეორევეს ხან, გოცებულნი, მწარედ სოფლებსნი უმბრძენენ
„მერე შეხედეს ერთმანეთს და თავდაკიდით დაბრუნდნენ“

და ამით ინუგეშეს თავი

„კ სამართალი ვით სიკეთს სწებდნენ, ანუ ვაბრძენს,
„სადეა.....“

რამაზროდან მე-17 ვერსზე ოქტომის გზა მარცხნივ გადუ-
ხედეს. ვერს ნახევარი გზა ტყეზე გასაფლელი, სუსი გზის ოქტო-
მეტი აქა-იქ ოთხ-ხუთ ოთხ-კუთხი საყენი ტალახითა სარბენილი,
— თუთი მკათათუეს მწეივე მზე არ აშრობს ამ ტალახსა. შიგ
დადის განსტრომითა ზეობაობენ სქელ-ტყავიანი კამეცები და
ისეთს სპეციფიკურს სუნს აცენებენ ვარშემო, რომ თუ სხვარი
არ დაიკვია აღამაზნა, დასწვდავს. ამ ტალახს შეგრულად სხე-

ყოფნის სახელი ჰქვან — „ოლონტემა“ ესე იგი განგის, ვინა დობის სავორავებელი ტალახი.

მერე იწყება მოვლი ნი რახ-კუთხე ვერსი ნაკოფიერი ქალები, მღ. ოხოვესა და ოქუმწყალის განსწესი მუცხარე მოვლის ვერს ვერს ვხას ისე გათვლილს მტროსტქის მსიმძღას ერთიანის ვანების მერე ვერს დანახავი. აქა მალალ ხვებზე ვაშვებულია ვახტბი, ცოტა მოშორებით ვეება კაკლის ხეები ფართოდა ჰქენს თავისს ზრდილსა ქვეშ შეფარებულს სიმინდსა. ოქუმწყალი ვამაღებული მიზბის, მიშხუვს, მოვორებს უშველოებელს ქეებას, საშინელს მიდრეკილებას ოქენს დაფდგრომლობისადმი. დღეს რომ აქა აქვს კალიამოტო, ზეალ მოვლ ნახვეარ ვერსზე მოშორდება ამ ადგილს. მაქვს ვანები, ზედევეს ძირიანად ასწლოვან ხეებსა, ბუბაქრობს.

მოსავლის ძლიან ცუდი პირი უნას. ვერ იყო და წვიმები თანადვის ნახვეარადე არ შეწყვეტილა. ქეეება დაღმა ამდენს წელითვან, სიმინდის თესვა ნაკვიანვეი შეიქმნა სიმინდმა ძლიავს თავი წამოშეო, ცამ კრახე შეიკრა — არ აღობს დედა-მინს არცა წვიმა, არცა ნამი, თუთ აქაურმა ნაკოფიერმა ადგილმა ვერ გაუხლო ამდენს ვოლუვას. სიმინდს ზრდა არ დასკალდა, ზედელებრავზე ადრე ტაროების ვაკეოება იწყო. წვიმა არც მაშინ ეღობს. ტაროების ნასაბი ნასაბადე შერბა ზედ, მარცვლი ვერ ვაკეოთ, ფოთლები შეებმა ღერს. ამდენმა შრომამ, ამდენმა ოფლის წერვამ თითქმის მუქთად ზეუარა აქაურს მიწის მუშასა. მერე ისე რადის? როცა შარშან მოწველი სიმინდი ფოთი ზეო და ვერს შერბად ზეუარა ვაქრებს, ისე რომ უოვედს ქალსზე თეათონა ნამა ზარალი სამი შერბი.

ხეენმა ტოქმა 23 ვერსის მანძილი სრული ნ საათი ვეოტარა, არც მუტი და არც ნაკლები. მღ. რა თქმა უნდა, იმას არ ვახსენებ, რომ შაირახის ცუბისავან მარჯვენი მკლავში ისე მოვსწყედი, რომ მოვლი სამი დღე ამ სისამოვნო მოვზაურთობის შემდეგ ხელში ვერაფერს ვიღებდი. ვეელაზე დიდი სანა-

სური სეენმა ტაძმა ზედ ოქემთან ვაგვიწია, ერთი ვერსი მან
 ძლი დავებრტნოდა ვასედეელი. კოკობარელი წეობა დავიწეა.
 სსახებულად გამოწყობილი მედარი არ დანდუ, წეაქმეგ მუთ
 ღო მისი ტაძმა, თითქო დავიწედაო ვოველუგე, ზედედომა
 ვაწერდა ერთი აღიავს. ვეარბლი, ცემა ფეხმარ, ცემა მართამთა,
 დანძლეა — ვოველოვე ამო შეაქმნა; სანამ ღობარესავით არ
 ვახადა თავისი მედარი, ნამოჯს არ მოუნატა. კადვე იღბალი,
 დამეგ ვეფსწრო და ოქემში სეენის სტუმართ-მოვეარე დამახ-
 ლისის მეტს ვარეზე ცნობის-მოვეარე თვადს არ შევდლო ენ-
 ხა მართლი-და შესამარდობი მეგობარეობა სეენის ტოღ-
 ტობა, სანის საათის შემდეგ, როცა სავსე სეფრას ვესმედიო,
 მანამ-და დავიავსე ზედწიფებმა იმ ადამიანისა, რომელიც: ომა
 მხოვში ნაქობავებს სტენით ამ სომარეზე არ მიდის, რიგობაც
 მე ვავიარე; რომელიც იყო სტენზე ჯდომის დროს კოკობ-
 არელი წეობა არ მოაწერებს და სერანგი მშრალი შერსება და
 დაციანვისა არ ეშინია, და რომელიც პართამდე სავსე სეფრას
 უზის და მადიანად შეაქცევა დეობსავან მოძებულ აბიღს ღობ-
 სა, ახადს, დამარწულ ქათმისა, სწებელისა და სხვ. და სხვის,
 აბიღს ოთახში, ტეხილ მეგობართან ტეხილს მათში ვართუელი.

მეორე დღეს წინა დღის კოკობარელის წეობის შემდეგ,
 ცხრა თვალა მემ თავისი სხივები მოქეონა დამა ოქემში, და
 მეც გამომოტევა მისს დასათვალეობებლად.

ოქემი სამურხაეანოს ცენტრად ითვლება. სულ პაწაწკა
 ნაა. ორპობად სარბეებული აქვს ორმოცამდე მას დუქანი, სა-
 დაც შევრცელი ვაჭრები სხედან და ვაჭრობის დაცეხის სიფიან.
 აქაურის მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად ამ დუქანებში
 გამოკიდულია ზისის მხოვები, შურთანა „კოკობარეები“ (თავი
 წიფები), სავსევი დარბების ტარანი, ორ ამხანაი „ბუნქანტი“
 (ვარშონი) და მეტრი სხვა. სამგავროდ აქაური ვაკეთებული
 მათარბები და უნაგირები ნაქეობა.

ოქემში აქვს რეზიდენცია სამურხაეანოს ნაწილის ვე-
 რისის „ქობტანობის გამოვრცელებელ“ სსოვადოებსს ვახ-

სწალი აქვს ობ კლასიანი სკოლა, რომლის შესახებ წარმოდგენილი წამოყვანილი დიდ მოვლას სემპტერეცია, და ახლი აქვს სახელს აკეთებენ.

სემპტერეცია

ვეფხისტყაოსნის სისამოცნო და სანუგეშო მოვლას ჩვენი სემპტერეცია ობ იქვს, მდორე ცხოვრებაში—აქვითი წიგნთ-საცავი, ოქტომის შუაგულს გამოხსენებულ იდეალს წამოვადგულია. შესაბამისი წიგნთ-საცავის ხასია, პაწია, ერთ-თავიანი, ხასი იდეო სემპტერეცია აქვს და ამდენივე განი. გაშენებულა აქვითის მკვიდრის იფანე გვერდის სავსითა. დამუდარა სულ თითხმეტი თუხანი. წიგნთ-საცავი აქვითის წარმოდგენილი თითხმეცია, მის ერთხმეციაზე მდომილ თურმე დავსწარტენ იდეალობრივი ვაქტებო, ივრუდე სოფელქანი.

სულ ერთი წელიწადი თუ აჩას, ჩაც ამ წიგნთ-საცავის დაარსების შესახებ აღიძრა ღამბარეკო „ივერიაში“, ვანკ კ ვაფო, დიდი თანაგრძობა გამოუცხადეს ვეფხისტყაოსნის დაარსების მოთავეს მ. ივ. გვერდის შესახებ-და კვლავ. მწიგნობრივი და მატერიალური დახმარება გაუწია ვეფხისტყაოსნის სემპტერეცია დაამატებულად. ერთად სისამოცნო ობ ერთხმეცია შეწყება ამ დავის სემპტერეციაობის და ობ სემპტერეცია, რომელიც წიგნთ-საცავის დაარსებულის სახელზე გამოვხსენილ წერილებში ეტყობათ ამ უკანასკნელი ივკონებს. ერთი მათგანი უგზავნის ხუთს მანეთს, თათის დავა და ხელმოკლე წიგნთ-საცავში ხუთ-ხუთი შურობით მოვარდობს, და თანაც სწერს „ამს წინეთ „ივერიაში“ ივერეციაზე ამოვიკითხეთ თქვენი წერილი, რომელიც დარბია თანაგრძობისა ვეფხისტყაოსნის და ქართველისაგან, რომელსაც ოდნავაცა შესტყავა ველი ხენი მესხეთი ერთ წარმეტყველისაგან“... წერილის მოდოს ობ ახრია ვაგტარებულა, რომ ხენს ეტს განათლებას სხეთი უნდა მოვინათ, ვან იქვს, შებდეში „ცხოვრების განუხლებული დავიდეცია“ და სემპტერეცია ამას სწერს როგორც ეტყობა, კაცო, რომელსაც სკოლის გარეშე უხსენილი წერი-კითხვა და ქართულ წიგნებზე აღზრდილია და ვან-ვითარებულა.

მეორე ადგილიდან ოქემის წიგნისაკენ უბუნებრივ სხვადასხვა ქართულ წიგნს და წიგნისაკეთის გამოცემას სწავნი ... ოქემს არცაღ ვესმის, თუ რა იარაღია ეზღისადაც. დროს კაცის ხელში წიგნი. მან მიამოადეთ იგი ყველას ვინც ქართული მოღალატე მომეო, ვინაიდან სენ, თუ ვინმისთვის ვატან და ერთი პირი გვეტანა, მტერი ვერას დაგვეკლეს. მიმართეთ ერთი წიგნით სენს „წიგნების გამოცემის ამხანაგობათ“, შეაწუხეთ ყველა, აუბუნებოთ საქართვება საენისა, ეს ის ხანია, როდესაც დიდი მცადანება გვეტანა, თორემ თუ, სვეულად შესამებრ, ქართულად, ძილს თავი არ ვანებეთ, სამუდამოდ დავიდუბებით. ოქემგან დაწვებული საქმე დიდი საქმეა და დაწვებული იყავით, რომ ოქემს გვეტანათ წილი დიდ- მულ ტანის ამგნებში“...

მესამე კიდევ იმ რასა სწერს: „ღმერთმა ხელი მოვიმართოს, მისეო, რომ შევედღს უკუნეთში განათლების სხეი მოგვეწიოს. შეტან, როგორც ვხედავ, მდიდარი კაცის გული და უბნული ერთი უნდა იყოს. მდ ერთი და ორი კაცი კი არა, ასე კაცი უნდა იყოს, რომ მდიდრის გვირვულ გულში ნამდვილი სიბო შეატანოს. იკოცლევ და ღმერთმა მოგვეს სიმნვე და მოამბრება, რომ ოქემს უღას უნაყოფოდ არ სავაროს.“

წიგნისაკეთის თაროებს ამგნებს მშვენიერად დაკრძული თხზულებანი სენის სახელოვანის მწერლებისა: ალ. ყაზბეგისა, იაკობის, ილ. ქვიციანიისა, რად. ერისთავისა და სხვ. მერე მოსდევს წერილი წიგნები, რაცხეთი 200-მდე. ამ წიგნებში ურევია მთელი ბიბლიოთეკა თვითონ დამაარსებელისა, 200 წიგნზე მეტი. ამ უკანასკნელ დროს „წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებასაც“ გამოუგზავნა წიგნთ-საკეთის სამის თუმწის მეტი წიგნები.

ქართულის ვარდა წიგნთ-საკეთს აქვს რუსული განყოფილებაჲ. შოგ ნახეი ალფ. დოდეს, დოსტავესკის, ლერმონტოვის და სხვათა თხზულებებს.

წიგნის კომპლექსიდან შეუწავლეთ არაერთი ერთიანი მო-
ლოდ ვისაც უნდა, შემოსწირავს ერთად ერთი წიგნი შემო-
სავლისა—წიგრება. წიგნთსაცავს მკაცრ 17 წევრი რომელიც
წიგნთ-საცავს სისარგებლოდ წელიწადში მს. მს. მს. მს. მს. მს.
სხვა წიგნი შემოსავლისა ოქტომბრის წიგნთ-საცავს მს. მს. მს. მს.
ში არა აქვს.

მე რომ უნდა, სულ ერთი თვის ვახსნილი იყო წიგნთ-
საცავი უმეტესობამ ჯერ კარგადაც არ იცის, რა არის წიგნთ-
საცავი ან რა დანიშნულება აქვს. ჯერ მარტო ვაპირებო მკაცრი
წიგნთ-საცავს შეშტრებად, სულ 10 კაცს მოატყვ წიგნები მან
საკითხავად და ოთხოდ სოფლის მსწავლებლებსაც სარგებ-
ლოდ აქაურის წიგნთ-საცავს წიგნებითა.

საკვარველია, სხვაგან ვეღარც მეტი მსწავლარი კახულ-
სიტყვაობასა მკაცრ და აქ უფრო ისტორიულ ნაწიგრებს ვე-
ნებამ. აღტაცებაში მოდამ, რაც კი კომპლექსში ი. ვოგო-
ბაშვილის „თავდადებულ ქართველებს“, რომელშიაც ნაქონი
გმირი „კოდანე დადიანი“ ვეღარც ვეღარც ვეღარც ვეღარც
გმირს კოტკოტათი იღებენ. ვეღარც მეტიც ვეღარც ვეღარც
„სან-
გის“ და „ქალ-ვაჟიანი“.

ოქტომბრის წიგნთ-საცავი, ამდენი თან-და-თან, რაც ხანი ვაიფ-
ლის, მკაცრ ნადავსე დაღვება, წიგნებს შეიძენს და მკაც-
რად უბრუნებულ-ყოფილი იქნება მისი არსება. მაშინ,
უძველია, მისგან მოტანილი სარგებლობაც თვალსაჩინო იქნ-
ება. ამტომ ვეღარც ღვინის მოყვარობა, ხელი მოყვარ-
თით ამ ახლად ფეხადებულს საქმესა, ერთი ვაჟმღვენილი,
სულწაიხის შოთა რუსთაველის საფულისში სიტყვები: „რა-
საცა ვასკებ შენია, რაც არა—დაკარგულია“ მარად უნდა გვა-
სოფდეს. მით უფრო გვმართებს ვეღარც ხელის გამოღება, რომ
სამურხავენი გნამბარა ადგილია საქართველოსი, მოშორებუ-
ლია ცენტრს, მოკლებულია ნაწიგნებს და ვულ-შემატოვა-
რებს. ერთი და ორი კაცი, სხვა არ იყოს, ბრალია, ამოდენა
მარტში. გულისაჲ რომ უნდოდეთ, თუ სხვა არ ემსარება, თუ
სხვა არ უდგა მარტში, იღვენს ვერს ვააკოებს, რომდენსაც ვა-

ვერცხი სხვა დროს, სხვა ვარგებობაში. არამც არამც
წინა-საკაცებს უნდა მივეშველნეთ, არამედ, საცა არ არის
გახსნილი, ვეცადნეთ ვახსნათ.

ჯერ ხანად მივლი ლენი ეფრადღება აქედან წინადაც
საკაცს უნდა მივაქოთ, ამტომ რომ ქართული სკოლების
გვაქვს ამ მხარეში, სკოლებიც კოტაი, და სადაც კი არის, შიგ
ქართულის სწენება არ არის. მარტო წიგნები თუ არ დავცა-
ვწყევს ლენს ენას, ლენს თავსა, ლენს წარსულსა; მარტო
წიგნების შემწეობით თუ დავიწევთ სწენვას ლენის აწყო
და მომავლის კეთილ-მდგომარეობისათვის.

სამურზაყანოს თავი მოაქვს თუ თავისი აწყოთი არა,
წარსულით მაინც. სამურზაყანოში ლენის წარსულის მოტრ-
ფილეს გულს უხარებს დიდებული ნაშთი გატრიაანებულის და
ძლიერბოსილის საქართველოსი. ეს ნაშთი, ნაშთი შემავრთე-
ბელი ლენი ლენს წეტარ-სწენებულ წინამარცხთან—ბედის ტა-
ძარია, არა ერთბელ მოსწენებელი დისაველითის საქართველოს ის-
ტორიაში და აღშენებელი მე-X საუკუნეში ქართლ-აფხაზეთის
მეფის ბაგრატ III-მეფე, რომელმაც ამ ტაძარშივე მხოვე საუ-
კუნო მანა.

მთა უფრო ადვილი წარბოსადგენია, რა ხაშით მივეშუ-
რებოდი ოქებთან ამ ტაძრის სანახავდ და თავყანისაკებლად
მისი სამარკელის სამურელის საფლავსა. ოქებთან სულ ერთ
საით-წახვერის სავალი ვხა ბედობდე. წამოდებულთა ბედის
ტაძარი შიღობს ადგილზე, საიდანაც, როგორც ბედის გულ-
ზე, ისე სმანს მივლი დასურათბატებული ადგილები სამურზა-
ყანოსი ვიდრე მდ. ენგურამდე, დასაველით—მთა ზღვა, სრდი-
ლოვით—აფხაზეთის მოსრდილი ნაწილი, ხოლო აღმოსავ-
ლეთით ოქვენს თავის მხარეს ტყარბელისა და სამურზაყა-
ნოს მთები, მის ოქით—თოვლიანი მწვერვალნი სეანეთის მთე-
მისა. ამ წილად შენობისათვის თითქო განგებ შეურბველით ასე-
თი დიდებული მდებარეობა, რომ მის სიწმიდისათვის მტრი დი-
დებულესა, მტრი სიფოსნობა მიეკათ.

ბედის ტაძარი წარმოადგენს სოციალურ ნაშრომს უჩინო დროს აყვავებულის ქართულის ხერხით-მოძღვრებისას. სიღრმე და დეტალურობა წილქის ტაძარს ქართულში უკიდურესად

ამ სოციალისტურ დამდევს, 1816 წ., მღვდელთა შეხვედრის ტაძარში კიდევ ძარღვებდნენ. მჭიდროდ დასმულ ღებთა ვერ გაფიქვთ, როდის იქნა თაემზებებული ბედის ტაძარი.

დღეს ერთიანს სახეს ამ ტაძარსას რის წვადებით გაჩნდეს კაც დროთა მომდინარეობის და ზეგნს დაუდევრობის თავისი სანწესართო დადი დაქსეპის ამ ტაძარისათვის. კამარები სიმოქცეული აქვს, გეშმათი ნახევრად სიმონგრეულია და მეორე ნახევარს, საცა სიმონგრევა. კედლებზე, ვტომა, მხატვრობა უფილა, ვარნა წვიმის სიმოჭრეცხნია. მხატვრობა დარჩენილია კოტაოდნად სამხრეთის ვარ ზეგით, სადაც მკაფიოდა სმანს „იესო ქრისტე წყაროსთან“. შესავალ ვარებზე ქვების უორეები დგას. იქით-აქით სანწიბრელოები მრავლად შენახულია, მაგრამ დახე ზეგნს დავრდობის, ზეგნს სილატავეს, ზეგნს სიმარსტენთა და უფლად შეუნდობელ დაუდევრობის სახეც უკაცრავლი მოხსენება, სქონლის განფილათა! ქვარდებს თურმე ამ შენახული მოხარული ცხენები და შიგ ავარებენ თავს აფდარში და ვაჭარეების დროს... ტაძარი ვარედან დაფარულია ზედ ამოსულის კედლებითა და ლეღის ბეგებითა. ამის შემდეგ, უფლი-დრო რომ წაგვეროვებს, რა ვასავერფელია!... ვანს, რაც უნდა ძვარფისი იყოს, ფისი და ლორსება კვარცხის იხეთის უღირსის ბეღში, რომელმაც მისი მოუღია და ფისი არ იყოს...

ტაძარს დასავლეთით დღესაც თითქმის მიღად შენახული დიდი თაღებიანი სისხვილო შენობა ბერებისა და სკოტებულო. ისიც სახეცა პატრიოთა. დღისით, სოტებში კამბეცები შიგ შედის განავრადებლად. ამ სკოტებულოს გვერდითია ნანგრევები ქარსკარისა და სამრეკლობა.

ტაძარში ბევრი ვარებე კვლი დადებულის მაკრატ მეფის სიფლივისა, მაგრამ ამოდ. ტაძარს ქოში სდგას ერთი უჩარ-მზარ და დიდის ხნის კაცზე ქვეშ მარმართლის ტავრული და

ზედ აწერია ქართულად ვინაობა ქვეშ დასაფლავებულია ვადის დამატრი მანქანის მის შარვაშიძის.

ტაძრის სოცია ქვემოთ დღესაც დაჩქარული, აღიარეს ქვით ამოცანილი პატარა აუზი წყაროს წყლისთვის. წყალი შიგ ახლაცა ფესს, მაგრამ სახმელად არ გასვდა. შიგ წყარო დნილი ნეში გაბრწილია, ხოლო მის ამოწმებისათვის თავი არავის შეუძლებელია.

გზის სამეგრელოში აგებაში გვიანმო, მდინარე ოხოჯეში აქედან საყვანილი იყო ქვითაგის გვირბით, მაგრამ ვერც ეს გვირბი ვერცა და ვერც მისის ისტორიისა გვიანმოაჩამ. იმე აგებას ოქით, ტაძრის ვარჯშიში სადღაცა დებს ორი ახლან-დელის ურბის თელის ოღენა ურბისათე თვალა, შოლოდ ქვისა. ამ თელებს ჩკინის დებსაცა მქონია, თე ამის ნათქვამს დაფუ ვერცხთ. ერთი ახლგაზდა კაცო ყოფილა, ფრიად დონიერა და წმიდანი. ამ თელებს შესაფერ ურბით თურმე დაქონდა ბედის ტაძრისათვის ყოველივე, რაც საჭირო იქნებოდა. ერთ-ხელ, ამ ურბის ვარჯების დროს, ტაძრის მახლობლად, ერთი ახლგაზდა ქვითის სახლში შეუბრუნა ამ ემაწილის წყლის დასაღვებად. ღამისის ქვითის დანახვაზე აღძურა ვერ მისთვის უკნობი ხორციელი გულისთქმა და ქვითის სახლიდან უფე კოდილი გამოხელა. დაფელია ხელი ურბისათვის, მაგრამ ძერაც ვერ უქნია. ემაწილის რა დავსართა, არავინ ოცის, ხოლო ქვის ურბის თელებს დღესაც აქ გვიანო. დროის უკონ-ლობისა გამო ამ საინტერესო ქვების ნახვა სხვა დროსათვის გადაუღვეთი.

შარშან ფიხტის ბერები მოსულან ჩამდენ ვერცმე ბედი-ში. გაუსწავეთ გულმოდგინედ ტაძარი, ძალიან მოსწონებოთ და გადაუწვევტრით მისი განახლება და შიგ ფესის მოკიდება.

ამ სამის წლის წინად სამურხაენოში ღამარაკო აღიძრა კადეცა ბედის ტაძრის განახლების შესახებ. ვადისწვეტეს სამურხაენოელი კომლზე თათო ამანი ვადით და საშვილი-შვილო საჭეს შესდგომოდნენ. მაგრამ ბოლო ვერ გაიდევნეს. საჭიროა სამურხაენოს სამღვდულოება ფესზე დადეს. მინედ

მოკიდის ხელი საქმესა, მონაწილეობა უაღრესად მკაცრად
 ქართველობას, უმადეს მოაზრობას შველი და დამსარცხა სიბო-
 ვის. და, იმ გულით მოკიდეს საქმეს ხეობ, დასწინდებოთ
 ვართ, დედის კოცვლითვის გაიტანს და ვერც მოაზრობა
 ეს მსახურის დიდებული მოძღვრება განაძღვრეს. სჯდის
 დიდებულ ტაძრიდან.

თ. სანთკაი

დასრულდა მოკიდის საქმე და მოკიდის ხელი საქმესა, მონაწილეობა უაღრესად მკაცრად ქართველობას, უმადეს მოაზრობას შველი და დამსარცხა სიბოვის. და, იმ გულით მოკიდეს საქმეს ხეობ, დასწინდებოთ ვართ, დედის კოცვლითვის გაიტანს და ვერც მოაზრობა ეს მსახურის დიდებული მოძღვრება განაძღვრეს. სჯდის დიდებულ ტაძრიდან.

დასრულდა მოკიდის საქმე და მოკიდის ხელი საქმესა, მონაწილეობა უაღრესად მკაცრად ქართველობას, უმადეს მოაზრობას შველი და დამსარცხა სიბოვის. და, იმ გულით მოკიდეს საქმეს ხეობ, დასწინდებოთ ვართ, დედის კოცვლითვის გაიტანს და ვერც მოაზრობა ეს მსახურის დიდებული მოძღვრება განაძღვრეს. სჯდის დიდებულ ტაძრიდან.

საქართველოს
 ეროვნული
 ბიბლიოთეკა

ბიბლიოთეკის კითხვა-პასუხების შენახვა

ა უ ს კ ა ნ ა ს ა

(თარგმანი)

ამისთანა უმწიკლოა იქ მსიკლოთ: ომშიც და ოქრომეტადან
 ვყო აქნა. ის სისწილესურა, რომლის გაცნობა მე შეუძს, — გა-
 ამისა ხელ სინა წიანსუკის წინაგ: ამის ის დანაწილება იქნს,
 რომ ოქმესიფარა მისეცხ ტყვეობის და იქმისეცხს შეიღებს. ეს
 დიქსესურესი ანდრთან დიდესი და, მოკორც მისი დამუყნეს-
 ღესი და ხელმძღვანელნი ფაქრომეს, მისეცხა მისწილეთაი ოაქმის
 300-დის იქ. ამდესნადგ სეცხ ვაგათ, შეიან, ერთდ-ერთი ამის-
 თანი დიქსესურესი დიფუნდო იქნათესა შექრომესურ შეტატესი დამ-
 ნაშეცხაი შეიღესისითეს, მეტამ ამნ ვქ მოატეს ის სეიფე,
 მისეცხ მისეცხ მოკოროცეს. ერთმანშიც ამისეცხის სეცხა ამეცხა
 სისწილესურა ამისთანა უმწიკლესის აღისწილესურა, მოკოროც ვეცხ
 სეიფეთათი მანე დანაშეღობი. მეტამ, ექაქრობი, რომ ანსეცხ
 ამესი უმსიო და ამისთან უმეცხა უმწიკლო არ მოამიყნეს, დე-
 ეცხანგ მამისეს ცელეს: ამ უმწიკლესის წინსურა ცხოვეცხა შეიან
 მისით ანის შემოსილრა და მათი მომეღარეც ამისეცხ უმეცხესი არ
 უნდა იქონს, რადგან უმწიკლესობის მოატესი შექყოფრეთათი იქყო
 მისეცხურა ორეცხიურა მისეცხურეს დანაშეღობის სისეცხანგ. ღომ-
 სითაზის ოქრობათი სეცხა მოკენა სიმამეღობითი დამნაშეცხ ანის,
 ოქბი ვქნ მთი ანეიათანი დანაშეღობი არ სეიფეთათი. მისანი ამ
 სისწილესურესი მდგომარეობის ამში, რომ სიმამეღობითი დამნაშე-

ყენი აღიზარდენ ამასთანა ფემსანებდ, რომელთაც ზამბეში
შეესუსტებოთ ზადგეგალება დანამუღრობისებდა.

თავშენიფარმა არან ამასთანა ვხმკალქიან, რომელთაც შიქი-
ლებს ვხმბორდ ხელეჩათი შეეღურობ; მეგრამ ამთავრებულ ქუ-
ლანს ზეარე, დანამსენა არან შეალება ამასთანა ფემსანებდა,
რომელთაც ფემსანობს ხელისებ ვახედათი, არ და ზღუას იფიხე-
ბას—ზარატესის შეალებას (ვერ იქმდის აღუღრამი არ მისისობადი
ზარატესის არსებობის). იქ არან მისის შეეღურობს შეალებას, არან
ამასთანა ვხმკალქიან, რომელთაც აჯღაფ და მამბე იმთავრე კაცის
შეეღურობა არან, თათქმის შეალებას ამ ვხმკალქისის დავკარ-
გეთი აჯღაფის, რადგან მათ მამბეს მოუღუროთ აჯანა. კანსეფორე
მათ შინაც ვარძობის აქვეს თქვენმა ჩარსული მხლად ზადგებულის
ფრმის ფრმისკეთი ბიხეობა (1895 წ.) აჯან არან კანსეფორე, დანსებტებუ-
და, მშეაფა და ჩენარა ვხმკალქიან. მამბ მისის, როგორც სხვა მანადის
აჯღაფად მხმკალქიანობისებდა, ვერ დანამდა იქმდელის გზოქმისის და
მამბკალქიანობის მამბეობა და ახელეხებოთ კახად ამ არან-სამი წლის
ჩინად მხმკალქიანობის ჩინებოთ, რომ იქ კანსეფორე და გოღმკალქიანობის
აქადან კანსეფორე გზოქმისის სუღსარა გოღმ დაქმანდა, რომ თა-
ვასის დროზე არ დავკარგებ მხმკალქიანობას, არ თუთთან კანსეფორე
დაქმანებულობა აღუღრამი; მეგრამ არც კანსეფორე და არც ზეარე
ამის არ იქმნებოდა. გოღმ ზეარე ვარძობებს ხმს, ზეარე ვარ-
ცებობას და სანჩინე ვარძობას. ზემდე, დავკარგობდა სხვა კაცის
შეაღრამის მოღვა და მისთავის ზინეზე ზეარე უმღაფა აჯღაფს ხელე-
ჩათის დანამკალქიანობისის და, რომ სრულად ვარძობისებულებუ-
დათი ამ მხმკალქიანობისისებდა, თადო და შეაღრამის სანჩინეფორე
კანსეფორე. უხეჯური კვესა წლის ვხმკალქიანობის სუღსარის ზარზე აჯან მამ-
ბეობა, რადგან მკანსეფორე მხმკალქიანობისისებდა და სუღსარის ვა-
დაქმანებს. აჯღაფს სისამარადიან აჯანმკალქიანობის წლის ვარძობას ვარძო-
წყობა და ზეარე ფრმისკეთიან აჯან, მისთავისებ ვარძობისის აჯ-
და მამბე ვარძობას.

რათად სიტყვა ამის შესახებ, თუ როგორ აღიზარდნენ ეს
თავშენიფარმა. აღუღრამის იქმს თუთთან სუღსარის აჯღაფ. ეს არან მამ-
ბეობის ცანარა ზამბეის ვერზე, შეეღურობს-შეეღურობს შესამარამისის ქ. მამბ

შუას ნანგრევებს გვრდზე, ნუბოლიდან ერთი საათის სიშორეზე, მხოლოდ ეს მთლიან ღურჯაო სუფთაყოფად განსხვავდება ნანგრევლის ღურჯაოსგან.

ერთი ფანჯრა შერბობს სიმათლიანად, ერთი კი, რომ სუფთადაა, დარბაზის სივრცეში იქნა მარტო მაზინა მანათლიანი, ხაღრი-ოტლიანის—მაზინა ოცობის მიუყრვე მართალი. ეს უკანასკნელი მეტს შინაგნულად მისი კაცობრიობისთვის ცხოვრებაში გამო-საყვანებელ სიჭარბებაზე.

შომშენის შვილი სხვადა კითხვა მხოლოდ ამ სუფრას 70 წლების ბოლოს. ერთი კანკი მარტოდ ღონებში, განათლებულ და ქვერთათ სიყვარული ნუბოლიტისებრი უკანადა, აქაინი არა მარტო კუბო-დაცხე მდინარის, არამედ მოყრეა მრავლის შემოწარმულება-სა და ამ შემოწარმულების კონსერვული და სისარკველიად გამოყვ-ნება. შემოწარმულება უხეივ შიდას ამ მაზინისთვის ერთი-ერთი მშენების უოცედის კუბიდან. 1887 წ. მისმა ვახსნი ათქმის-ფრანკი უბატონი და კადრებულად 200 ქალისთვის, ამ თქმ-საყვანის დაინდა სისწილესა კარგად მოსთარულე უმწილეს-სთვის, რომელიად სწილეს სხვა-და-სხვა ხელისსი სისწილეს-სთვის ვახსნი სიმკვნილო, ამ-უღატორაა. 1890 წ. იქვე დაინ-და სუფთაყოფ მიწიანადი ოსსეკაციონი მკვლარი-ოცადურ, გოდანისურ და უღატონურ დაყვანებისთვის. შომშენის კვლე-მდებარეობს უხეივს მხლობდა. 1892 წ. ვახსნი ტყუების მარტონი კუბისთვის ათქმისთვის; ამ ათქმისთვის დაინდა სის-წილესა და სხელოსნობა, სდაც მუშობელ სოფლებიდანაც და-თარებას უმწილესი და კონსერვაციის მისწილესთვის და ხელისთვის ხელმძღვანელისა სწილეს სხვა-და-სხვა ხელისსი ოსსეკაციონი მოსთარულეს შესაფრად. იქ ვახსნი სუფთა, რომელიად მოვლ-ოტლიანმა სუფრასი და უღატონი სუფთა, დაინდა იკრევე უღატონ სუფრასა სხელოსნობა. შომშენის კვლის დაწესებულებისა მკვლარ-ობის სუფრასი და მარტოდ კარგებულად უკანადა (თავიანი სუფრასიანი ფურცელი და სი-თავიანი წიგნი), კარგებულს, მრ-ვადას წიგნებს, რომელიად უბატონი სწილეს სიღის სიყვანებელ არა დაინდა. ათქმისთვის და სისწილესთვის მიწიანადი

სუბილად იყურის. როგორც იტყვიან უმწიკლებს-მშობლებს, შვი-
კრად ასტობიან ხეებს ზოდამე მსიღოდ ტრიაკუფიან ნობრქისა,
ასე იმ ქრდის ასტობიანს იმე ცხოვრების შუქვად ვახვებ. მკვი-
დარ მსიღოდ იუგანდ ამბობიან დიდას და სუნივრდნი მრძინთ-
თვას, როგორც იქნს «Les Mysteres de Paris» ვახვებ.

სამწესობოდ, მოკლე მხობა, მსიკვარეულია, იმ შუქვადიან
კაცუბისთა ვედაფუნი; სამწესობოდ, ემიობა სურ, მადვიან ვე-
და ეს დრომეხე შუქვას მსწიკლებუდნი იქნან და დამხსნათუბუდნი
ხედასი როგორც სუქვლებანი, ასე მასი მსახობოვასი.

სხტე ვედასე თუქვსადიანმა წაფუნიქს დედას სიგობებუმა-
ვე, როგო იქნათუყრა ამედა იმ აფი მასი მობრქისი, მისან ეს ექ-
სი წიდას აფი.

უმწიკდის ვარჯჯობა მარჯოდ მხებდათუყ ვასობიანი ქობდა;
როგო ამის ვუბრქედა, უნებლადე ვეკობრქე; დამხსნათუბის თუკობა
მამობუდობობის იქნათუბისი; სხტეს სხტეს უმწიკლურნი ხოდანვე
და სხტეს იმ კრდობ; აფი ვოფუდობის თაქნადუნუდას; თუბრა
თუბრედა დარქნაბუდნი აქს, მკვირამ წანისი და წანის შუა მო-
დუბრად ჰუბ-ქუბ და მარქვამდ ემობრქებნი. სხტე ვედასე
ადრე მადებუდა იმ თუქვსიფანმა.

მასობა ვედა დიდასე სხტე, — მასი თქმ მსიკვარეულია,
მედა. იმ სმ წიდაწიღ-სხტეანი ვატობა თუქვსიფანმა და ვერ
მთუბობიანი მადრეკადესი დამხსნუდობისადესი იმ ემობრქენია. როგო
შუქვებს მას აღზრდის, იმ მხობე ამის სხტე თუყისს იმხინტებზე მე-
ტი უსამობქენს და მწესობებს იმ მოფუქნება აღზრდებუბისობისა.
თუყე უნდა თაქვას მეტრე მახვალზე, როგორც თუქვსიფანმა იმ
დროს შუქვად, როგო სხტე ვედასე.

დედ-მამს მახვალისი ემობრქეობის ცხოვრობდენს მეტად უსა-
მობროდ და მოდოს სხტე ამის ვათუყი, რომ მისმ მოქლე მეტ-
რეს დედა მკვირად; მკვირანი, როგო ცოდის ებანი, მახვალთა დიკლე,
შედეგ სხტისობა ვადრეკადესი და სხტისობის დამხსნათ თუყვებუ-
ბი, თუბრეტყან დამხსნის ვედას და გუდას ვედა მედასი მეტადე
იმ დროს ემობრქებუდეს უნებმ დამხსნის ეს სმახვალა მობრ-
ტესი — მოდოდ აქობილი დედა, რომედაც სხტისობის მარჯვნი სხტე

დაეცა. შეტრეხვს მტრობადოცებსს შეძინავს ირგინად, ხაშვი-
 ზა ზოდოტობქვეყნობასს მადრეყვადებსა, სხვათა ზოდის ცხმე-
 რასს უკახვე. ზიანადა, ამ ღამისთვის ვინც არა მადრეყვებს,
 მუცელს ღამისთვისს გოტის და ამისივ უნდათქვე: უნდათქვეს მუცელ
 დაღვრებლია და მიწვეზადას: მისი ვაჭრისა და ვაჭრისაღმისა
 ტობაურთა. ამისივ, მოვარც სსტეს, სისის წელს ვანძელომისა
 ამ ვანძეზნა ირგინად მადრეყვადებს ირგინადისაღმისა და წელთა-
 წელთა ვაჭრს მუცელებს, სწორებს, მოვარც სსტეს, ვანძელო-
 ღისა თვისის იწვეთ ცხმეზნა და ვანძეზნა. სწორად ვნა
 თვისის, რომ უნდათქვობს ვანძეზნისა ამისს ვანძეზნისა და
 ვანძელომისაღმისა სუჯადს და ზიანადებსს, ზიანად ზიან-
 ზიანთა ზიანს ვანძელომისაღმისა ვანძეზნისა აქვეს ამ მისივ
 დომხაყო მუცლის. ამისივ ვეცობს ირგინად სსტეს სსტეს
 ღამისათა ირგინადისა, თვისა მის მისს მოუყვარეს ვაჭრ, მოც
 ამ უკანსტეჯის შეტრეხვითა მოუყვარეს და ზიანსტეჯის ვანძე-
 ჯნისა მუცლის. მოვარც იეცეზნისა, ამე თვისა მუცელებს ამ
 უნდათქვადის ამის ზიანსტეჯელთა, რომ თვისა ზიანადისა სწორად
 ვანძელომისაღმისა მუცელთა თვისისა ვაჭრს აქვის. მოც დომხაყო თვის-
 მისიანს შეჯად, სსტესს მუცელს მუცელს მოუყვარესთა თვის თვის სს-
 ტესს ვანძე, სსტესსა და ვანძე. სულ ქვე-ქვე ვანძეურებს
 და და მუცელს ზიანს თვისის სსტესსა, რომ სსტესს
 მუცელს დომხაყვითა, მუცლის ვანძელომისა და თვისიურებსა და
 ამისივ ვანძელომისა ზიანსტეჯელთა ამის ვანძელომისა. ვანძე-
 ჯნისაღმისა თვისა ზიანს ამ სსტესს, რომელივ დომხაყვითა ვანძე-
 ჯნისაღმისა ამისა ზიანს სსტესს მისისსტესსა. (თათა სს-
 ტესს ზიანს ზიანს ვანძელომისა სსტესს ვანძესს): *In Calabria non
 si perdono* (ვანძელომისა შეტრეხვითა ამ სსტესს). ვანძელო-
 მისაღმისა სსტესს სსტესს სსტესს შეტრეხვითა *Non si
 fidar di me, sono Calabro* (სე ზიანისა, მადრეს მუ ვანძელო-
 მისა). ეს ვანძეზნისა სსტესს სსტესსტესს აქვის ვანძელომისა,
 თვისა ვა წინადმდეგ მოუყვარეს თვის ვანძელომისა, მადრეს ამ სს-
 ტესსა და და ვანძესს იქს სსტესსაღმისა ზიანსსა და ვანძესს ვანძე-
 ჯნისაღმისა სსტესს. ამისიანს, თვის და ვანძელომისა შეტრეხვითა

მის შუქებთან მტოყრებლებსათვის მშინაი თვალსადა. ყოველი მათ შორის განმზითარებელ კრობის შიჯელის იქ მუდგუკისათვის ვადე ზედა შობის და დეილა.

დომხაყო ხმდელაი კადმბაელა აყო, მათგან მის სეკონში შიჯელის, ამის არმე თუ არ შიჯელი, იუტრანსიკის მუდგუკის შიჯელისა, არმე თუ კრობის თვალის მშინაიკის არმეტიკადი, მამ ამისე უმგობესი თვალისე ემბოქესი, ამის შინა შისდათა, მადე მისი მშინაიკის დასმეტიკებდენ მ იქებდენ, თუკანდ მ დას- სეტიკების და ქების არეათიანი დომბადეტიკებს არ ქიბოდა მის შამდობისათ. იღმბადეტიკების იუტრანსიკე და უფლები დომხა- კობაიკის იუტრანელი აყო: მის მისე მთუფრიდ და შინაით უფრებ- და თვალის იღმბადეტიკებს, მათგან მშინაიკებს, დომხაყო თადე- შამდელად მხადოდ კრის უსქიკად—გუდელბო კარეზის—დაუ- მკობრდა კარეზო მ სისქიკებელბო კრადეკრითი უმჩიკადი, მამდის მშობლები დანაშეკი არ ვაფიკადი, კარეზის შიჯელი ოკანა დახმბო 700 კბეკრისტიკის კრადე, მადე ვამბადეტიკის ორტიკებელაი დიადეტიკი, მუდობო (იღბით მისტიკი, მამ გუდელბო დანაშეკის შიჯელი არ არს) დეკბადეტიკი და დეუბეტიკობდა მის კადმბაელის არე სეკებუკის სერტიკული მკობობობით, ესე იტი მისე, მამ თვალის თვალის და გუდელბოს შირის არეათიანი ვამბე- უკის არ სეკიკის შამბიკით, მადე გუდელბოს მსმეტიკებს, იქებენ და წის იუტიკებს, დომხაიკის უფრო უმჩიკის, კადრე თვალის თვალის ქებს, ვამბრეკებს და დასმეტიკებს; მუდობო სისმეტიკის ორტიკობით სტიკის, მადე მის შიჯობის დასმეტიკებს მ იქებენ სოლმე, და თა ეს შიჯელი ხადიანი, მამდელისე მუდგუდრეკობით მრუდე ორტიკ- შიკის იქის თვალის ქადისა და ტიკისა, მისიანი თაშინეტიკადე ვანეკობისეტიკადი, და ვანეკობით იუდემოთი და სეკ, კრობის სიტიკობით, სეკობად ტიკის ორტიკობის ხამბეკობით დანაშეკობის დეკტიკობით დასი და იუშეკობით სეკადის უფრო უმჩიკი თვალის მსტიკობით, თა, ვამბობო, მისიანი უმჩიკელი 3%, წლის შიჯელე ვარდათეტიკი სი- მკობობობით მისქიკადე, მათგან უფრო კადმბაელა, მამდელისე ვანაშეკის სეკიკის (მოდეტიკის და სეკიკის) შირის დასმეტიკობით ატიკობის მხადელი კადმბაელა ქეკი, მამდელისე მუდობის სისმ-

ადრინდე ანუ მოწინის), დომენაჲ შექმნა მწიკლი, მარჯ-
 რალი, მისი მოტრფეაღუ და სჯოყნა და ბუჯათა კრახელეჲს
 სუფლას ხაქსა. ქდა, სისი წლის სესვე, ესე მოწინის-
 დამწმენდი, რომ შინამ უფული ედის მაკრფისა, რომ მოკლე
 იმ უნდა იფასუდით და ეს მსრუტეჲ სსმარტული იმის. მო-
 გობე დომენაჲს აღმწმედელეჲ მოწინის, იყინამკუხელი კლი-
 ნიველი თვესუფლის ამის დეკრეჲ და მისი იფელი დამწმენ-
 კამისიმ სუქთანის დანსებაჲ სუქნებასიმ კლერი ვაქტისა და
 თვანსობა კადეკეჲ ხსათის ხამტაფეჲ მისი მარტოსტეჲ
 უწიკლი. უბედეს მტრე უმბედეს ბრძოლი თვისის სავიგის
 დისობეჲს; მოცე დომენაჲ თვისის მოწინისდმეკეს ხამტაჲრის
 ვრ უხდის, აცე ოტნეჲს იმ დრის არა მარტო მწიკლიაჲ,
 თათქის ფაზაჲრადე, მისთანის წუთის დრის ამის თათქის
 ემსათ თვისა თვისი და ქებს იფელეჲსუფლის სუფლას დამწმენ-
 ზის არ თვისის მუკობის კორეზის სსმარტოჲსი, არ იმ აღ-
 მწმედლიან, რომელიჲ უფრო უყრის და რომელიჲ მარტოს სეჲს.

ბუჯობა არის განსხუტეჲლი მუკობა. მსიყარეჲლი, ვა-
 ლე უმწიკლია მსე იფელიჲ არ ემსიკეჲს აღმწმედელის კა-
 ლის.

თ, მუკობეჲ, არა მს ფორეჲრეჲ, მქსამდრანე და გეს-
 ტიჲ. ირეჲ ქსენა და ბუჯობა კრის დეჲ მუკობეჲ სსმარტო-
 ჲეჲ. მისი მის— ედის მუკობეჲ— რეჲრეჲსტო. მისი ურსი-
 ტეჲ მსმარტო აცე მსიყე რალი, ვეჲ იმ უმწიკლესის. მქ-
 სამდრანე რე წლის აცე, მოცე სსმარტეჲსეჲ შეჲეჲს; ეს
 უმწიკლია ბუჯის მისი რეჲრე აცე სსმარტეჲსეჲს
 იქს, მსმარტესი და უფობსობან მუკობისი დამწმედეჲსე,
 მსმარტალი, სწიკლიჲ სესობე ბუჯათა და რეჲრე სსმარტო-
 სი. კრის სსმარტო, მისი ხსათის არ სსმარტე ირეჲრე სსმარ-
 ტიან დეჲრეჲსეჲს კრეჲრეჲს; და სსმარტის მუკობისის, რომ-
 ლითეჲ მსე უხეჲ აცე დეჲრეჲრეჲსეჲს მისი მის. მუკობეჲსი და
 მსმარტობეჲსეჲს კრეჲრეჲსეჲს არ იმსთანის მქსამდრანეჲსი
 ირეჲრეჲსეჲს განსუქანეჲლი ხამტეჲსი თან-დეჲრეჲსეჲს დანსეჲლი-
 სის, თე კანე ქვრდობისე.

ზეცამ ზეწამლვას ეს აღმზრდელს მუცა შინა და ვაჟი
 უკეთა მას აღზრდაში, ედრე სხეა მოძღვრისაჲ უბნაჲთა აღზრ-
 დას დროს. ზეწამლვან აჲა ნამდვილი წამლავი უბნაჲთა
 ზის მოცრეფალეთა, ანუ ვაჟე-წოდებულ ქვეყნებშია, ანაჲ
 შეუბრან ქვედრის იმ სიადრის; ანუ შეუწამლდა ქვედრის სუ-
 ლთა, რომ სრულიად უბუნია თვისის ზონიკის ქუბას წამსუ;
 ზეწამლვანუ წასდუ მოყვარებულა და სრულს გონებაჲ მუთჲ
 ქვედრის. მისიზრება მისი სწავლა, შეხედვლობა სიზრდასა, ზონი-
 კამჭყრეტი და სქრძანა, რასდევარეულა, სიგრუე—ერთა მისიანი
 სიძვადესიადგანა, მოძღვრით აჲა უბნოფალებს ენდადებულ ქუ-
 ბის,—თავთა თს-დუთადელი თვისება არის. სიგრუე ძალას ემბ-
 რება დანძულობის სიჯნის და დიფარება. აჲა სიზრად ამარეს
 მისიანი სიკისს, მოძღვრე მისთვის არაფერა გამოსიდეუი ან არის.
 სიწყვებულში შესვლის უბნდუ აჲა ამთა მისხელა, რომ სი-
 დურგლოდის ზომისა სივლიად მისთვის გამოუხადეუკანა ღუნსმუ-
 ზის მხანდუ დიფარისთჲ დრის შეხედუ სიტანადან ზომისა ერთა
 მუცა მწუბილია მთებთ; შეხედუ, ერთა მუცის, მოძღვრე სივლია
 მწარებდა ქვეყნობის გამოტარებულს, ზავის ენადან მოქმან
 ერთა ფრთე (ქვედრის), მუცის ზავთა წამა ოთხში დიფადის
 ემბზე. ეს ფურა ზეწამლვანეს ენდადუ შესინხდ ერთს ვა-
 რედან მოსარულე მისწავლისთავს. ზეწამლვანუ ყრვად აფორა,
 რომ თვითონ იმ ფურთა მუცეჲ რავად უწოდერს მისტებლებდა.
 რავა ზეწამლვანუ მწმუნებდა, რომ დანძულობის დიფარე ან შე-
 ახლებს, მისს ან გულადგლოდ აღარებს თვისის დანძულობის,
 ზეცამ სრულიად არ ხსობს. ფრანკის ზომარესთავს ან სისტა-
 ედ აჲა დიფარა. შეხედუ ეს დიფარეობა და ტმბრის სიტყვით
 დიფარობენ ემბყვანა ზეწამლვანეს მისათჲ. მისს შეხედუ ზე-
 წამლვანუ დიფარდელა აჲა და დიფარობდა იმ ზონიკ ქუბას ან
 დიფარობდობდა, ზეცამ ზომისა სიგრძდელა ან აჲა.

რომ ქვედრის სიფარების, ზეწამლვანუ სხე-ღ-სიხე ემბ-
 კობის აფორებს; ზიფარება მისა ემბყობს ერთს გულ-უბრეფა-
 ლთა; ზეცამ იმ ხანებს ზეწამლვანეს უფროსება შედობში
 შეცვებს. ერთს აღმზრდელთავს, მწყვრეს ერთოს, დიფარეა ორთა

სოფელი. სოფელი სიბრძნისის ფეხით და უფროსი ხეის ქვეშესა
 უფროსებს სისტემის გამოძახებამ და მსხვერპლ კარგად გრძობა, აქ-
 ნაზე დახმარე იმ სხვა. აღმწერებელს უმწიფრესად მისწი-
 ლებს, რომ, თუ ეხმობიან დახმარე, ამ უფროსებს უფრო
 მისწილეს ეხმობს მკაცრად მათებს მხოლოდ ერთად მუშის
 და წილის და თუ შედეგად იმ აღმწერებს, ამ შესთქვაში უფრო
 მისწილეს უფრო სარგებლზე, ეს ანა ერთად უფროსზე
 დაწესებენ. ეხმობს წიბ, როცა დაძველა ეხმარება მუშის-
 ტად უფროსებს და სიბრძნისებს, თუ ეხ მათთან იმ სოფელი,
 მიქსიბრძნისებ სიბრძნის: გამოყვანა, რომ ამ მუშის მათ ფო-
 ვებს. ზედი მათს მარჯვ ქობდა; ამ წინადაც ადრე მათ
 ფოვებსების კობა.

— მკ, — უფრო მუშისებ უმწიფრებს, — გამოცხად დაძველ
 სოფლებს თეთ მის ერთის ღირსება. დაძველა მის ერთის
 და სიბრძნის, მოატანის იმ თეთის ღირსება.

კამარებულს უმწიფრებს მისზე დაძველს მის ერთის, რა-
 მდებარე იმ მოატანს ღირსება. მიქსიბრძნისებ გამოცხად ღირსება,
 მისა მდებარე და სიბრძნის.

— სოფლებს ხეობს სიბრძნისით ქობდა სიბრძნისა. ერთი, იმ,
 სიბრძნის, და სოფლებს ღირსებადან მართლ სიბრძნისა. ეს მს
 რსტატურად მოატანს, რომ უფრო ერთს უმწიფრებს უფრო მუშის
 ეს ეხმობს თეთ მუშისა ერთად სარგებლურად დახმარე და უფრო
 ერთი, ამ სიბრძნისებ ფეხით ღირსება. ამ მოატანსებულს ფო-
 ვებს ფორმულა მათს უფრო გადაიხმობს ამ ღირსება ერთად მუშის
 და სიბრძნის.

მს კობა იმ ეთად, რომ ამისთან იმეთი იმ მოატანს
 უფრო აღმწერებს დადის მუშისებობით და უფროსებით იღვენებს
 თეთ-უფროს ამ უმწიფრებს და იღვიბებს იქსინათ მისებია მკობა
 მის სიბრძნისით, რომ შესთქვა წინადაც მოატანს.

დაძველსით იმ-დაძველსით მსტატურად იმ-დაძველს მიქსიბ-
 რძნის სიბრძნის ქობდა, თუ უფრო სიბრძნისა, რომდებარე მუშის
 სიბრძნის ეხმობს დახმარე იმ აქებს სიბრძნის მომდებარე ერთად
 სის ქობდა იმ სიბრძნის. მუშისებ, რომ ანა სიბრძნის უფრო სიბრძნის

ამადაც. მაგალითად, უმწიკლესი ვერ-ვერით ემსახურებოდა. ხელს სიმოკიდო ხადარ-კახშიძე და ვერით მაქია სიმონიკო-დან სპექტორია. როცა სიმონიკოს ვერ ხელზე მჭამდნენ, უმწიკლესი დამდობა ასე სპექტორის უკულოდ ცხადზე ხადარე ვამონდა, რომ მჭამდნენ სიმონის მოხუცებსა და სიმონი ფთა ეზიზე, როცა სიმონიკოდან სიმონიკო საბინაში სპექტორ და მოქცე, სპექტორს უმწიკლესი მჭამდნენ და სპექტორს ხელზე მამდნენ.

ერთხელ სპექტორი დონიკომ ათასის მძვინკარ უმწიკლესს სიმონიკოდ ემთხვეოდა და ვერით ღუჯია. უმწიკლესმა აგოდნებ, რომ ხადარე სპექტორი ვერით დამე მჭახუდა აწებოდა; სიმონიკოდონა. ეს მთელი მინდა ვერით, და მჭამდნენ აგოდნებ, რომ მკარავი დარე არ სიმონიკოდონა და არე მის მძვინკარ არიან აწებოდა. კონსონისა, მჭამდნენ და მჭამდნენ იმამდნენ მადონდნებ ხადარე ვერითონა ესტყვიანობა სპექტორად. ვერით სპექტორის მჭამდნენ ასევე ცუდადა მოკონის და სიმონიკოდის ხადონა, ხელს მჭამე მისთვის უკულოდ არე ვერით და დანახუნებოდა დაწოდებოდა. ვერით თით ხადარე ას უკუ ვამონებოდა იყო; როცა ვერითონის სიმონიკო მაკე ხადარეობდა, მჭამდნენ მოკონადრე მკარავი სიმონიკოდონა. ამან იქ ისტატიურად მხარე ვერითონ ასე, კარავი დანახუნებოდა მინდა ხადარე, ვერითონ ვამონებ, მოსტონ კარავი სიმონიკოდონა სპექტორი აქვე მკარავი მჭახუდა ვერითონ ვერით, დარე ვერით სიმონიკო, მინდა ვერითონ იგინა ვერ, რომელიც მჭახუდა იყო მინდა ვერითონ დანახუნებოდა. ვერით დარე ვერითონ სპექტორად არ დარეობდა მჭამდნენ ვერითონ დარეობნა, როცა ას ხადარეობდა სიმონიკოდონა უკუდა, სპექტორად, მჭამდნენ (რომელიც მინდა ვერითონ სიმონიკოდონად უკუონა, აგრე მინდა მინდა არეობნებ) ვერითონ სპექტორად სპექტორი, — ეს არის მინდა ვერითონ დანახუნებოდა მინდა ვერითონ, რომელიც აქვე ასევე მჭამდნენ მინდა ვერითონა მინდა ვერითონა ვერითონა ვერითონა ვერითონა, აგრე მინდა მინდა არეობნებ სიმონიკოდონად სპექტორის, თუ სპექტორის მინდა ვერითონა დანახუნებოდა, რომელიც ვამონიკოდონა თუ ვერითონა მინდა ვერითონ

სიღებთ, არამედ სხუ შეძახეყათ. მის გამო აღმოჩნდა, რომ შევი-
დნენ შეხვედ დასვენების: სიჭრდილად აჩვესი მქსამიღიანის მისი
უზიმი მად და გუხმდრინი. დამ მითადე, მქსამიღიანის ქს
ხვეულებიდა მად ქსინდა, ეს დამტყდეს ქსამიღიანის ქს
ოყოფის იდექსხენ მის. ამ მისქსის გამო უფროსები გრ-
კარკულესი მოხდასის, დამ მქსამიღიანისთვის ყწის სიღილად
და ესმისე კრია-ორად გუდილესხათ. ვკრით, დამ, დიდა იგი
მოდისა აჩქობდა, ქვრდისაზე ხელს იდექდა. მიგრამ ასედა უბ
ტყწხათ: ას ასეე ქველებიდა ამირედა უყდა სიჭმელს, მის მო-
მარეს და შექმისე მოხერხებდა. დიდა ქვრდისაზე დამტყდნენ,
მისივეადელოა, დასეაქნენ სიღბე. კრითეღ მქსამიღიანის გამო
უფსადეს უფროსებს, რ სიჭმელიე უნდა, მოხსილოის ყწისმისის
და შხარეულს, დამელოიე დიყოეს, უჭველოე მიყეთ, მისე მქ-
სამიღიანე მოხსიოედა. მიგრამ არე მით ეჭველი მამე მის ქვრ-
დისის. ამ უფლებს მისიჭების შეხვედ მქსამიღიანე მად-უნებუ-
რად მოხდა სიშხარეულისიყენ მადე მქსამიანის მისიჩვეულის
სეწმს. მქსამიღიანის სიღმისარ შექმლო ეიჭე შხარეულისიყოის,
მიყე მის ეს მოხსიყედა, მიგრამ არ, მის შხარეულის განუღე-
ლესი არსა.

— შენ, იყრ ყწისმისი ყწისმის, — უხისარ მის შხარეულს.

მიგრამ შხარეულა მით ყწ გამოიტყე კრეთა. მიდექსისამე
ჩისის შეხვედ შექწხათ და გრითელი მიყოად და განკრდა რკრის
კრის მიტარებულა სიღეურ Valle d' Pompei. სიღეურა და რკრის-
ყეჯრა სიშხარეულისიღან იღმიეკრად სისიდა. უმჩველი უღეს მისედა,
დამ ამ უმჩველი გარეშობითა შეიბღესობდა ქსარეკლებს.

— ეს, ეს! რიჯრა ხიღესა! — შექვეარამის, — რ სისიღე არათ
დარბულ-დაეკისმეღრა დამის-დამისა ქილებსი იყოად, კრით ქსინე/
მქსამიღიანე უღეს დამტყდეთა დიტრითად და სიშხარეულისიღან
სიღეურისიყენ ვიჭესი. შხარეულს ცნობის მიყეარეობის ვიჯეობ და
მისე სიღეურისიყენ მიმირია. მქსამიღიანისეგ ეს უნდობა ას
ასეე მადე დამტყდეს სიშხარეულისიყენ: შეყდა მიე, მოხსიყედის
ჩვესი სულ კრითისე შექმის და, დამ ქვეა მისეე არ იკლოა,
მის მიღე გრის ქრატეს ჩვესი ცხეკარ-მარა მიყესიდა. უნდა

გვხმობა, როგორც უხარბო მქსამდღიანეს ეს ამოცნა, უხარბო ეს
 ეს არა, რომ გვხმობდეს წყნარ ვარდ, არა, ამის ქსამდღიანობა
 ეს ვარდობის, რომ წინაგვარ ვარდობა და ვარდობობა, ვარდობობა
 ამ, როგორც უხარბო მკვლელის, რომელიც მარტო მკვლელობა
 მოგო.

გვხმობს, რომ მქსამდღიანეს გუდა მარტოობაში ვარდ მონ-
 წარდობის იქნის მკვლელობა გუდა მარტოობის ხარის მკვლელობის
 მკვლელობის, ხარბობის და ხარბობის ჰგონის. ამის ხმობა ვარდ
 რეხებს ამხარბო ქვარდობა არა (არა მკვლელობაში არა მკვლეობა
 მის არა ხეულებობის მარდ), როგორც წინაგვარ მარტოობა ვარდობ-
 ხარბობის მარდის ხარბობაში მოგონა. ამისთან მკვლელობის
 და ვარდობობის ქვარდობის აგა მარდ, როგორც ვარდობობის და
 ვარდობობის ამო, ვარდ მარტოობა და ვარდობობა ვარდობობა.
 ამისთან ხარბობის მარტოობისათვის ვარდობობის მკვლელობა და
 ვარდობობისათვის, როგორც სხვა-ვარდობის ხარბობის ხარბობის
 წინაგვარ ამხარბობის მარდის არა-ვარდობის, როგორც არა-ვარდობის,
 ვარდობობის მარდობის ზარდობის ხარბობობა მკვლელობის ამ ვარ-
 წარდობის ვარდობა. მარდის მქსამდღიანეს ვარდობის ამ ამო-
 ხარბობა და წინაგვარ ვარდობა არა, მკვლეობა მარტოობისათვის ვარდობ-
 ხარბობისათვის, რომ ამო-ვარდობობისათვის ვარდობობისათვის სარდობობა
 ხეულებობისათვის ამხარბობაში აგა იქნის, ვარდობობის, მარტოობის
 ტარდობობის და სხვა-ვარდობის ხარბობის, მოგონობა მარდ ამ
 სარდობობის სარდობის. ვარდობობისათვის ამხარბობის გუდა-ვარდობობის
 ზარდობობისათვის მოგონობის მქსამდღიანობა. ვარდობობისათვის ამ
 ვარდობობის, რომ მქსამდღიანეს არა-ვარდობისათვის ვარდობობისათვის
 ვარდობობისათვის მოგონობის და ვარდობობის, ვარდობობის, ვარდობობის
 ქვარდობის მქსამდღიანობა ეს მარდის ვარდობობისათვის ვარდობობის და ეს
 სარდობობის მკვლელობის-მკვლელობისათვის ვარდობობისათვის ვარდობობისათვის
 ვარდობობის, ამის ვარდობობისათვის ხარბობობისათვის, მარტოობისათვის
 ვარდობობისათვის მოგონობისათვის.

ეს სარდობობისათვის მარდისათვის მოგონობისათვის.
 ვარდობობისათვის მარდის, ვარდობობის, ვარდობობისათვის ვარდობობისათვის
 მარდისათვის და ვარდობობისათვის ვარდობობისათვის, ვარდობობისათვის
 ვარდობობისათვის.

მისი მოულოდნელი მისი ისევე ეტონებოდა. იმდენს მტრისა და სიძინისა ქვედა ამითა მგვიმბრუნის მტრად სიწყნარისა და მოსვენებისა, უწყლოა, საყვარლის მტრად ასევეა მტკიცისა. მისი უწყნარისა სიძინის იღმინდების უმთა, მოკონად ვეცხვად: მტრისა მტრად მგვიმბრუნის აქისა ისევე თუ ქსიდა, ისევე სწავლობდა ვადისა უმთობდა, თან სტანობდა და ყვეანებოდა მარტოღო ღონების, გადარჩენის საყვარლის მისი უბედურა აქისა, მოკონად ვადისა თუთის მქსამდალანუ და მისი უბედურისა მს გესტოვა, ესე აგი მადლო მტრისა აქისა ბოძისა მადისს სიჭარბისა თუქსიდაცა.

მარტოღო ღონების მტრად თან უმწყნარის იმეთა გუგნილოთს და სიძინდელი უბედურისა აქისადაცა; მათ უფრო სისათა მოჭრა აგი ეს მუბანყვა, რომ ქუჩადისს მარტოღოღო მქსამდალანეს ემწყინების თხდა თხეთისა ქონდა. მარტოღო ღონისა დაქსამდა მქსამდალანეს, რომ თხეთისს უწყლოდ იღმინდებდა. მქსამდალანეს აქისა ისევე თუქსიდაცა ცხოვრობეს. მათ იღმინდებისა მტრით ვადეც კრთა მქსამდალანისა თხდა მქსამდალანისა სიძინდებისა, რომ უმწყნარეს სისაყვაროდ ამოქსიდას.

თუთისს მისათა გესტოვისს მქსამდალანეს ტუბადეც თან სიძინდობისს, თხეთა თ მადლო ღონის მადისს გვიღობისს, ყუთღო ემწყინობისს აქისათს მისათს. ეს ითხეთს მადლოა. გესტოვა წადისხეთა მათ უბედურისა მქსამდალანეს, თხდა მქსამდალანესათა ყვეთისს თ მწყნარისა წესს, რომლებსაც საყვარს თხეთს თხეთს, რომ მომადლოცა ემწყინდებისს. მტრედულობით გესტოვა მტრად მარტოღოღო, თხეთსობისს და საყვარლის ემოქსიდათ: ემადრუდა მარტისს, თუთსმუღოთათა წათღო ღონებისა, დატრეზუღო ქრთ თან და მეთა მტრისა და წყლისა თუღებისა დაღს მარტოღოღობისს თხეთს. თ მუბანყვისს თქვისს ცდის, რომ ღამდღო გესტოვისს ცხეთისა თან თუთისს, თხეთა ეს ღამდღო სიძინდებისს მოკონებუღო თ თხეთს. კრთათს სარტოვით, გესტოვა კრთა მქსამდალანისს მადლო მტრად უმწყნარობა. თ თუქსიდალანისს, მოკონად ვეცხვად, წანადეც მოსინდებისს სიძინდეს თუთისს თხეთს თხეთსობისს; კრთამოჭრეს, მოღო თუთისს მისინდებისს მოკონებებს თ კასულდელისს სიძინდეს; უფროსებისს დანადგებისს გესტოვა სიძინდად ვეცხვადებისს თ თხეთს, მისუხისაგ თან იღმინდებისს სიძინდეს

დწინდელებს, როცა ასანა მასზე კვათხუენ, ზედმე არ შეხუენ
 ში. ზარეე სანებში ას მეტის-მეტე მტანდაი ღუაი დნობა ვა-
 ყდაიას, როცა ან წინა-კათხუენ მწიქლადნენ, ან-მეტე რანე (მბე-
 შეის აბედედნენ, უბანობა მასი სუყარელი ენებ აუა...
 სი ვი იუტანელი ტანჯი. ცხადობდნენ, ზარეე შეხანუყვის დროს
 ეჭოთ, დავსანუჭრებანთაი მეტამ უყდაიყის ამის ას ასე გუდგრა-
 ლად ეჭვიოდა, როგორც დწინდელუების შეხანუყის და შიი ზარე
 ზარეეულ სისყარს, ყარეენი სისხი და ეჭმადელს მერანობაი და-
 სანუჭრებ მისიყის ზუდ ყნობა. მის ანსებში მეტანელი დიფ-
 ებუღლი ამის უყარის, რომ უყარეი ებოძალუბოდნენ, ავი მეტის-
 მეტე შეხანუყარელია. უყარეი შეხანუყარელად ეჭვიო თიყის მისი,
 მწიქანადანეს, ყრანელ ვანდამ თათი არ მოყენატა. ამის გუდო-
 სიყარის ავი ყარეენი სისყარს.

— აჰ, დედა ამიყარ, თუ ყარეენი სისყარს, — ამბობდა ავი:
 — სიყარეი რა? ასე ყნობათ, მერანობა და ზარეი დარ მომეცნ.
 მე ამის ანსებშიაგ არ სიყარეებ... ყარეენი მეტის ზომ მეტის შიი
 რეებ... შიი დობა დმერანს, მე სან ვანადელი მეტის მეტე ანადეის
 მწიქნის. თქენი სიყ-და-სიყარ სან სიჭმელებს ზუდგ არ შეყარე-
 ანებ!

ყნობადი თუ არა ყარეენადან, ამბობუენობა დიჭვი, ყარ-
 ეენი ვიჭნობა ას ამბობდა, ტრანსიბობდა.

— აჰ მე ას მისე სიყარანე რაც მანდობა, — ეუბნებოდა ვეს-
 ტეი თიყის ამბობებსი - დავსანუღუ ას, რაც დედა სანა მან-
 დობა.

— რა ამიყარ? რა ვანდობა? — ყრანეს ამბობებსი.

— მე ას ვანობიყარე, ვანე სეზიყის სიჭნობა.

— ვან ანას შეხანუყის სიჭნობა?

— ემბეი ვანობიყარე, ას მე ბეერს მამეღლის.

უნდა ვიყარეობთ, რომ სეშენს მანდობა სწიხეი, რომ ემბე-
 ან ვეშანის დიჭვი შეხანუყარელია.

აი ყარეე ტამი ვანყარლისი, რომელად ვარ არ ებოძალუბო
 დწინდის გუდგრანს. ეს ანას ცხან წილს ზედდა მანაი შიი მანაი.
 ავი შეხანუყარობთაი მანადიანე და სიმბეჭოენი. მარეელი სიზის-

სე, ვერა ქვა თბი, ზეტანსკენსეცეთათ ზეთანსკენსეცეთათ
 და თეთი ქვათა, რომელთაგ გამოაქვანთან სისხლად ექსნად
 დანს ტუნსადან, ხრან მის სისამოქო ვანსკენსეცეთათ აქსნად
 ვად დაეკონდათ მართის სისის გამოაქვანთან სისის სისის სისის
 წანსკენსეცეთათ რადღ სისხელი კტა სე ეყვხეა თეთი ქვა-
 თა სეთა თბელი და სისა იქს, როგორც მტაცებელ სადანს
 ქვეა ეს მოყვ იქს, როგორც კტის დამელი მათ—აქა მთ-
 რად აღმება—შეადრება სისიყლოს კტის დიდებულად. დამელი
 არანთვლად და არ ვანსკალურა—ვანსკო. მართის აღმნადებულა,
 რომელთაგ თყალურის დეკნებენ მის, ამბობენ, რომ მართის
 ზღვრანად თყალურის, რად ის სისიყლებულა, ვან არანთვლის
 დამთებრად არ შეგებნათ. ზარულ დელს, როცა ის თყალურადან
 (რომის მხლანად მაკონანთა ქალქათ, რომელთაგ ვანსკულათ
 თეთის მტანა და ეკონადან დეთათ და ვანსკულათ) თყალურ-
 თანმა მოყვანს, შეადის წდის თეთ; მართა ზარქუ მად თნობდა
 ზეტანს თყალურის და უმთალებდა თეთს ზეტანს ამბობენს, როცა
 სისა დისდანობენ მის. ზოდის უღან მოთმანს და ვანსკებულთ
 ზანსსხედ შეუთა თან ზეტანს ამბობენს, რომელთაგ ვანსკულათ
 ზათ შექნება. მართამ შეშტება გულზე მტანად მაქანს, სისა
 მდელი ამბობენს თეთა და ქვათების კანტუნათ დოყვანთ ამბობენს:

— ენა თქვენ არ თეთა, შე ვანს შეადის ვან!

— ვანს შეადის ზანსდება? თან ზანსდენს—დისდანობენს ამბობ-
 ებნა.

— შე ვანთანა ზანსხანს შეადის ვან, ამისა ზანსათ მოყვან
 სოყელი კანტუნება! აქა სისხელი ვანსე!

ამ დროს მართის სისე მართად სისხელი, შეუთრა და ვან-
 გული სისხელი თეთ, მათ უმტებს, რომ ეს თეთ სისე ვანთა ზეტან
 ზოდანსა, აქა სისე ამბობენსეცეთათ და შეადურთად უმტანოდა ამბ-
 იყებს, თათქო მათ სისხლად აწყვესო. ესდით, აქა ამ დროს წა-
 ძედა თეთის მისის და წახედა თბად უმტანად და ზეტანთაგან
 სისხლადეთათ. მართა ამათ ამბობდა, რომ მათა მისის მამათ მოყვან
 სოყელი კანტუნება. მათ, მართად, ტყალათ არ თეთ. თეთა
 მართა მათათ სისე ამბობდა, მტანამ აქა მათე სისხელი. მათ მათა

მართლად შეუბრალებელი და სიძნელეა შუაღუბის მდებარეობა. აქ და არა ურთულესად სიტუაციაში სხსნის სქესი დასაშვალისათვის, ცოცხალ მტარ უდავოდ უნდა იქნებოდეს. ბევრს იმეხებდა და ფულს ანამუდა თვისის უმრავლესობის ნების დასკვნა-ფარულად. ურთულესად, როცა ცოცხალი არ უნდა იქნებოდეს ფულს მატებს, ამან დახვდა—უწებარებლად კატანა თოფი, დაჯდა თვისის ქახის კარტში ასე, რომ ცოცხალი არ უნდა იქნებოდეს, არც ამხელა, და ასე უწებარებლად, დახვდა დიდმა ცოცხალი თოფი და მატება, თათქო ნაგარის ქართლით. ამ სიძნელის მგვლელის მონაქ მატება შუაღუბის წლის მართა აქო. უფროდ აქ არა მართა დაჯდა—ქვლი მხელდა ამისი თქო. მატება მის რამ ამ მგვლელის შუაღუბა შესხვდა, ეს ეს ცხვდა, ამის არც მართა მატება. სიტუაციად, თან წლის და ნახვრის განმეორების, რომელიც მან კატანა სისწავლებელში, ამ გამოუწხია ხურჯადა დამკვიდრებდა ვასე, თვისის თოფის არ უფლებდა. მატება შესხვდასთანაც ას დაუტყობინდა მართლად კატანა, აღწერებებს სწავლა თვისისფულს მატება, მატებანი უნდა ვასეში ამ კატანთან. ეს კარად-კარად სისწავლება აქო, რომელიც, ცოცხალი არ აქოს, მოარეულესებენ მართაში. მატება კატა და მართა ურთულესად აღარ სეიდებთან. სისწავლებელში უმრავლესს დრო-გამომუშეით ვადამატებს ხოცე ფორტოკაროფალი ეს სეიდებ მართაში როგორც მატებოკაროფ, ასე მატებოკაროფი მართაშითვის), და მართა უფროდ თოფის არ ვადამატებს ხოცე. ამის და კატანა მართაში ამის მატება ვადამატება მატებებს, მატებდა თოფის და სისის ქვდა სწავლის გამოხატულებში. უნდა ვართქვათ, რომ კატა მატებს აღწხის და მგვლელის ასე, კატანა მისი მგვლელის მართა.

მხლობელის აღწხის და კოორდინაციის მართა სწავლის კულ-კარადობით ვადებს. ას თათთან მართად ვადებს ამ მატებს, მატება, აქ ვასე ამის ხელა მატება, აქ კანდ ეს უწებარებლად მატებს,—მართა, კათადა. მატანი კულხია მატებარდება,—თვისის მხებარებს კატანა სეებს, კატანა სეებს ასე კატანა აქო როგორც უდასაშვალის. აქ მატება ასე, რომ დამატებს მ-

მსგე ეს ვაძულებდი სიმკაცრით, ანაგრეს ამ დროსვე მუშაობდა
 უფროს. დამსმევს იტანობისებს, რომ მართის დამსმევია იმ დო-
 კაქვება, უფროს, რომ დამსმევს მსოფიებს ქვემოთვეს დღევ-
 დებოდა მუხან-მაქის სიას. მუხან-მაქის... ცნობის... და ეს
 იქნება, რომ ამის (მართის) ემხრობა, შედეგებს მართისათვის
 ერთდერის ბუნებურებს, თუ ამს ბუნებურები დარჩეს. ამ მუხან-
 მაქის, ურთიობისა და საფიქრესთან (ერთა მართის აღმზრდელ-
 თვისა იმის, რომ მართის მარტებსა სისხლი ეს იმ მოძრომის,
 ანაგრ დამხრია ცოცხადით) ამს ამ ადრის ცხოვრება და ემხრო-
 ბა. ცხოვრება, ემხრობა და მგერად ემხრობება წამოადრეხლობის
 დღის სიმსხვეს უწევს, რომ სკელოდ დაქმნულიათის თვისა
 მღერია ესება, ესე ავი მუხან-მაქის. მართ ხშირად შეკვეთის ხორ-
 ჭე თვის და ამ უხდის მხინგეს სიმკაცრის, თუ ამ დროს აქვე
 აღმზრდელთვისა არის ეანზე, მეგრად, მერე, დოფი დახვერეს ცოდ-
 ვა ერთ-იანად ვაძულებას. ხანდისან მსწიველებს ზურგს უკნ
 ეს უწყობად დასტევს მოწინააღმდეგეს; თუ მისან ეს უქმსებუ-
 ლა შეკვეთებს და აღმზრდელი მოძულებს, მართ საფრევს მა-
 მართის და ასე ვაღიბებს, თათქო ემხრობადებულა უმხრობა
 თვის. დამდრა, რომელად გარტებს უფროებს საფრევს, არის ერთდ-
 ერთა სისამოქრო, ბეჭურია, ხანდისან თათქო სსეცროთ დამდრა.
 ამ ცრუ დამდრს თათქის სისა წელსიდა, რაც მართის მხინგება
 და აღმზრდელთა აფრობებს, მეგრად მისან ტრუთებსან. საფრევს
 ამისან ბეჭობის ედროთა ატევის, რომ დამხანს ზემოაღებულ
 მარტებსებს, და უყვარულს ამს საფრევს ხორტე მარტო მსოფის,
 რომ შედეგ მუხანსებთან დარტებს.

თუ თვისებებს სარტებლობის არს ხედავს, მართ არავის,
 თათქის მარტებებსაც, არს სტრუქტურს. მუხან-მაქის დროს ამ
 შეუბრძობებულ იქნა თვისს მხეცამდის; აქნა ამს ამოცრამ
 სხდის, რომ თვისთან ძღვან ხელებად ქცობობს ტყავიდა. მისა
 ურთობლობის ტყავიდასადზე აღმზრდა შედეგის სმწებთან შე-
 მხეცის დროს. სსწიველებელს ემხრობულა დოფი და სოფხობად
 მოწინააღმდეგე სტრუქტურს, საფრევ ზოგჯერის წყარდის სმწებთან მართ
 წყარდება მარტებსან. ერთხელ მართ, — მისან ეს 8%, წელის თუ.

—სტამბის სამხედრო დამკვეთის ფურცლებს აქვდა და იწვინდა. უცებ მათთან მარტენა ხელა მამხანსო-ბრძოლია შე-
მოყენა. იქ დამსწრე დადგინდა შეკვამ და მათი უფროსი მ-
ნის უცებ შეხერხე და მამხანსო ზარდოვებელი. ცხელია მარტენა
მართის მარტენა ხელა მართე კახახლანსებელი. აქვე უფროსი
რომ მამხანსო ხელა მართე დაქვლანია ას. მარტენა მართის მარ-
ვა შეჯიქეთი, ჩამოვ არ შეხებია. ას სარდლად დახვად ადგი
და მარტენა შეკვამ ხელდა კახახლანსებელი მარტენას, რომ და-
წმენებელიყო, მოკობე თვათის ამბობდა, კადეე მოკობა, თუ არა
ეს უკახახლანსებელი. მართად სხვებს დატყავს, სსოქინეუთადებს,
შენებს და ყოფის მხადებ ამოქვდა ვსწიქალზე. მოკობებ
მართად მადე დაწყო ტარად, მარტენა მამხანსო მამხანსო
ას მარტენა ხელა კატრენა, როცა შრადობა კახახლანსებელი, აღმხანსი
რომ ხელის ტყავ და კახახლანსებელი ხელა მართე და-
წმენებელი, მუ თათა და ვსწიქალ სსოქინეუთად და
სამხანსო დასახლანსებელი. ვსწიქალ მამხანსო კატრენას ხელადობის
სარდლბოვითა, სარდლ სარდლობა თათის თათის სარდლს სარდლს
და დაწმენებელი კახახლანსებელი მოკობეს. ამ ამხანსის
ას სარდლს კახახლანსობითა უქვროდა, სსოქინეუთ არ დაქვლანს,
კახახლანსი და მართ, არ კახახლანსი, სსოქინეუთას დროს
დამხანსებელი დაწმენებელი ქვინდა, მართა მისი სსოქინეუთ
ქვინდა, სსოქინეუთ კახახლანსი თათის მარტენა ას სარდლბოვითად
სსოქინეუთად დასახლანსი; მარტენამ სსოქინეუთ დასახლანსებელი
ქვინდა და მამხანსობის ფრთხილად ქვინა თათ; მარტენა ეს დრო
დად სსოქინეუთ არ კახახლანსებელი. ამ მარტენებელი მუხანს-მარტენა მარტენა
ხელა კახახლანსი კახახლანსი, რომელიც, მართის მართ, კახახლანსი
დამხანსი თათ; სარდლ ამ ვსწიქალს ვარ მარტენას ხელათ,
კახახლანსობის თათობით.

მადე მის ზნობობის მარტენამ როცა სარდლბოვითა იყო
სსოქინეუთ, რომ თათ კახახლანსი სარდლბოვით, დასახლანსობის
კახახლანსობითა მართობინდებს. მართობით, მართა უფრო ვსწიქალს-
ზე უფრო მარტენა კახახლანსი მარტენა დამხანსი; თათ; ეს თათ-
სა მართე თათობობინა და კახახლანსი, მარტენა, მართ, კახახლანსი

და უნდა აგოს მკალობრივ, ანუ პანტოფელთა ვარსკვლავს, წყაროს და სხვებსა და ამა კროვის სხვადავით, ძილთა დაკრთობისათვის. ასევე შესაძლებელია, რომ ამ დროს დაიწყოს ანტიპროდუქციის სინდრომი ან კვლავ. მშობლობით, რადგან პროდუქციის დაკრთობის დაწყების შემთხვევაში, თუ ეს რადიკალიზაციაა, ეს რადიკალიზაცია, ან რადიკალიზაცია შეიძლება შეიქმნას ვიზიტის განხილვისას და ამისთან სუბკონკრეტული მიზეზის განმარტებისათვის უნდა იქნას, მაშინ დადის გულშიდაკრთობის უფრო უკლებს; თუ წინადა მიჯნის შესვლი, მაშინ ეს შეიძლება სტრამის ამონიგების ქნა და დისტინქციები (ფორმირება, შექმნის, სურათი და სხვ.) ქმნის და ამატობ სტრამის, თუ აღნიშნულსადაც მივლიანებისა კრძინობის, რადგან დამატებისათვის სამკურნალო ეფექტი ან შედეგის, — ეს განიჭობის ექიმის ხელსაღი მიზეზი. მშობლობის, ცოტა ან აგოს, მაშინ თანდათან ქვეყნა და, რადგან იყავის სხვაზე მივლიანებს სიღრმე, მყარად მიზეზი უნდა იქნას. სიმუხობი სიღრმელო ხედობის ახლოს და სურათითაც უკლებს ამ სიმუხის. ასე ვარდა, დადის სამიჯნობით უფრო ეს კარსმეტურად; თუღია ეს დიჯნის სურათების ან ანის, მაშინ ამ მისე სურათით და თანხედ ექიმის შეს, და ამ დროს მისი მიღებულთ სხვის გამომეტყველებს მივიღებთ და წინამდებ. მაშინდა სხვისის წინამდებებს წყობისის სიყრამის მართად გამოხატის მისთან სიყრამებში. უკრო მისწიყლებს ვარჯისობით მუშაობს სტრამში, და, რადგან სიმუხ სურათ, მაშინ მეშობობამ მონიჭილებს სიყრამისა ერთად იღებს. ამისთან შესახებაც წილამდებში იანჯარ-სამხარ მოხდებს სიღრმე, ერთა სიღრმის, რადგან ვერ და ემწიყობის, მიჯნედა დადის მეშობობით დიქსიყრამის, სამიმუხობად ერთი გამოემუხს და ამა სამიჯნობით თანხობის დაქვეს, შესიტანე ანჯიყობისა ეხედა, ერთა სამიჯნობი სტრამისა დიქსიყრამის, რომ ამის დაბეჭდილი ფორმებისა მიშინიდან მიჯნედა და რადგან უკლებს დიქსიყრამის მიჯნობის დასეუდობის, ვერა შესედა ერთს მეტად მარტადა სესიტ ემწიყობის, მიღებობის ტყვიყისა. სტრამის მართიყრამის მიღე შეხმის, რომ მიღებობის მიღის ექიმებში და უნდა ექნის შესიტანის ან უკრო მისწიყლებს წინამდებ და, რომ უკლებს თავისუფელი ანჯიყობის ესმობისადის, და ეხედა ესმობისადის ანჯიყობის, ემუხ მის-

წილთაგანა სსუჲთად ხელსადე მოქცეა. მკაცრად მან
 აქუ მსდომზე მოათმე უმწილესს და კვათხი თანუბანსიუკესს,
 მოქმედება მტრის ტყვესიას მკაცრადი კანონსუ წიქმადეცნადი ||
 მკაცრადი ვაჟიანუბს, რადე მართ მომხსი კანონადი უმწილესს
 და! ეს მათ უფრო სიყვანყვეა აფი, რამ მართის თვისი დღესი
 არი ქონისა ტყვესიასთან არეთართა მკვლობრადი. ასეც უნდა თქვას,
 რამ იმ მტრის მუშობისთიას არეთართა სსუჲტადი და უადგო
 არ აფი დანამუდია. უმწილადი, ეს ქვეა უნდა თხზნის მისის რა-
 მუდისმე წყობრადის ასიტატესი გუჲფობსიობით, რამდის გიბო-
 ცნობს და კანეთართს, აღმწილედებს მართ, მკაცრადეფრის
 მართე მტრად სსიტატესი აქნეს.

უფი უმწილესს კრთი აფრად მსუქანურა სსოცადო თვისსი
 იქი. ეს განდეთი სიუფრადეა მსობლესობადი, ამისთანა მსობ-
 ლესობადიეც კა, რამდენად აფრადეა არად და ამისთან მტრის-მტრად
 სსიტატედ ექტეოდენ თვისთა შუალესს. ის მსუქანურა მართ
 მომხსისი თვისის მსობლადი შუალესს კრთადეფრის კანონდესს
 სსოცადო მოკლენადან. დანამქნის უმწილესს, — რადე თუ მტრად,
 — ხერად თუ ცოტად უფრო თუ-თვისთა დანამქუ მსობლესს
 და გუდობადე ქანესთი ასინა; ხერა ვადეც იმუბის ამისთან
 მსობლესთი. ატელის დამად ხელსი წიქმი დანამუდია, შურის-
 ძესი და უნდობადე კა თვისესი ვაჟიანობად, არ და წინადმდგო-
 ლად სსოცადეფრის სტეკიანურის ზომოტესისი და დანამქნისი.
 რადენადე ეს წინადმდგობს უფრო ცხადია, რადენადე აფი უფ-
 რი თუდსინისი, ამდენად მოწინადმდგე მტრს მტევევებშია. ამ-
 გური მსუქანურესი თხზნესი ასიტართისი მსუქნებათ. კონომიურა
 და სსოცადეფრისაე კრთი აფრადეფრის მომხსისი ვერ იქმდის
 ვადეც დადე სიკანონობელი ატელისი, მტრადეც ხადელისი, კ-
 ლმობისი და სსობოლატესისი სსოცანდებში, თქმე; მსდომ დრო-
 ლე თვისთი მსოცეთი გუდესი აქინა და ხელსი ხერა მკელსი მუ-
 წებელ თვისესის ზილი მოკედო. იმ მსუქანურობით თხზნესი არსებობს
 მწიბისი სიგიდისი, კომობისი სსობლადი და სხე სიადეფლო
 და სსამბარ სსოცადეფრისი, რამდენადე აფიეც ვაჟიანუბსი აქ-
 ნისი სსევერ ექმბედისი სსმბარე სსილადი. იმ მსუქნისი კიბო

მადლით ვაძინ სხვლად უღმრთოდ. ღვთაჲ ჰმინ კხინ
 წდასიგ არ აჲ; ას უღრზე უფროსი არს. ღვთაჲ ჰმინსიგ
 რეც იღმისანი მაგვისი, ოღონდეთი იღის ბურა ქრესტიანობის
 იღრა მძინასი სიუფლოჲ ბუნებო, უმწალო ცხოვეთობის
 და სხვლა კმეოთიდა აჲ თჳსის სუდას; ტყდის ფანსი კხი-
 დებოდა, სხვდრასოჲს სიკესი მზიდებო, ურთჳთ თჳსის სუდას
 ეკუთხუდს სიღმესი და არაობო; მტრანი ეოტესი, დომღესიგ
 ასწავლეს მის რეის ჭმი. უხადუნა ღვთაჲ იო ამ რანს უღადუნეს
 საღმრთესი ამოთჳბოდა; და ჰმინიგ სიმოწელოდ სუდს აწვდოდა,
 დომ ჰამსიღათ არ კმწვეტოდა დანსწუნა მადლესი.

რეც იო ღვთაჲ თჳსებოთინი შიკვინეს, ამის კხი წმისიგ
 არ დეაქვებსო თჳსისი ღვთა... ას სწავლობს წყარ-ვათხუის მტრომ,
 დომ ღვდის მსმწკრის სიღმე მთვათხუის სანთა და წიკვათხის
 ღვდის მოწყნადა. სიოგინიგ უგვანსი ღვთაზე დამანთა. დიდა ღვ-
 დის თჳსესი, დამიდა ურთესი; მძინ მისის სიოღრის თჳსესი-
 დან ჰმინიგ კადობლეთი სიღმე მარგადატის შიკვისი ცანქლესი.
 ეტვისი, ღვდის უხადუნა მდგომარეობა მტრად სტანთეს მის.

დიდა თჳსებოთინი ღვთაჲსი კვათხესი, რი სუდაობის უფრო
 ასწავლოთ, უმწალოდ სიმარგდოთ უმბუნეს:

- მე სანსობა ვუღო სუდაობაზე უფრო მოწინა.
- სანსობა რატომ უფრო მოწინა?
- ამიტომ, დომ სანსო უკვდრეობის ჰინ მქმობს; მე მძინ
 სულ ღვდის მადლი ვაგნობეს.

მისისანი შიკვლითა თჳსესიგინი შიკვიდა. ცხვდა, დომ
 წიქტესი მკვრისი მშობლადრის ერმობისი არსი კხი სიკვლოთი
 არადა აღმწადელის სუდმა. სწოთადოდ, ეს კვდრეობა ღვდის
 ცანქრეობი კრეკნო სიღმე აღმწადელეს

თჳსესიგინი სუდა უმწალო სუდას სანდრადის შიკვრის
 თჳსესიგ და მხედრეობით. იო, შიკვლითად, ცხრა წდას უმწა-
 ლა სიოღრეო ღვთაჲ. ას შიკვლებოთ სინი წდასი სანდრისი წინიგ,
 დიდა კქსი წდასი აჲ. მკინაი შიკვდის თჳსისი სიოღრეობა კრ-
 ახვდის არ კმანბუნა ჭეჭეო სწინიგ სუდას სისქად ქობიდა ცან-
 ზე. წდასი და კმანხისი ასე კმანოდა, დომ კრეხტედა მის-

წდას იქტომკენი, დოგ მადოგ თახს წდას აგა, წინა
 აგა წდასის, დამდის მადო თუქსიფანმა კქსის წდასი,
 სიყუბი უმწილია იმ მადუბა მისინა კამონიქი კქსიფანთ
 წდასიგან კამონიქი უმწილია აგადს მკრე მკრეწიფანთ
 სმწესანი ზეგომონიამ, კუღწიანის კუღწიან სმწესანი
 მკრე კუღწიფანთ დამამკუქსის წდასებ, დამდოგ აგა
 სწრაჲ კუღწიგადან მარტოლო დონკობ უმწილია თუქსიფანმა
 აგადს მადუბა აგა მწინა, მკრამ სკრამუბუნა და მკრეწი
 უმწილია. დოგ დამკქტომი კქსი: იმ კქსინო ვაძგად
 (იხი: აგადსიგან წინაგე მარტოებულს) სმ-მადო კრეწილი
 და მამდო უმწესი:—მე მქან ვაძგად მარტოუნა, სკრამო
 წას სოღდაგან კხდაუნ.

მკრამ მუბეგ, დოგ მკეა სოღდაგან მსუნხ მსინა, თაქი
 მკრეწი, მარტოლო და აგადს კხმა მსინა თუა. აგადს
 მამონკი ვაძგად, მსკეაწილია, იმ ამი. დოგ დამმხდაგ-
 დი ვაძგად მადუბა მადს მმანკებან, დამდოგ მსინე მ-
 მკრეწი, მწინე მადუბა, მკრემ მწინა მუბეგა და თუ-
 სუბნ კოროჲ მკეაოგ წამოდის თუა აგან, დამდოგ წ-
 სინე დამწილია იმ კქსი:

— თუ ეს მამკება იქსის დამწეებ, მე იმ მუბეგათ კ-
 გე მსუნხს მკრამ მამკება ამის სოღდაგან იმ სკრამებ,
 მარტო, მინა იღადობებ, კუღწილია და კუღწილია. თხა აგა
 სკრამო და სულ აგადს აგონებ. მუბეგა და დამწინა და
 მმანკებს მამკებს იმ აძეგა, თუგა იმ წდასის დამსინ-
 კორო მარტო კამწინებულს იმ კქსი. კამსკეარება იმ
 ასეებდა ის იმ მამწიფანთ, დამდოგ სხკეაწილია მუბონ-
 გებ. ის თუაობ ვერ ასე სკრამ აგა, დამ თუაობანს სკრამის
 მკრეწი იმ მუბეგა. მადის ის სოღდაგ დამამოკის სხკეაწი-
 ლად, დამ სკრა თუგასიგან მუბეგა. ეს კამწინებულს ამის
 იმ მწინა. დოგ ის მარტოჲ მკრამ თუქსიფანმა, და სხინა
 და მუბონებ, იღადობს კამწინა იმ სმწესი ამოკის. მკ-
 დოგ, დოგ სოღ მარტო აგადი და დამსინა; ადებს სქესს
 და, კოთმ დოგ მარტოჲ, სკრამუნდა და მკეაოგ სკრამ
 დამსინს, დამ თუგანმა კუღწილი.

— რას შეკვამ? — კვამსიყენ იღმინდვარებო, — სხვად
 იღვრეო გარქვედინა?

— ზე კმომობ, — იტყვის სიღვრე დამინახდვინა, ვარქვამ
 მარტანჯო.

სინს, დარე სხვანა მეშობათ კამოქმინა სინს, სინქმინა
 და იღვინან, ეს ვარქვამება სისიყვითოდ მოქმედობს ვხქვედის ზე-
 ნებზე, ას თვითონაც კებს სქმეს და მისწონს, დარე სქმით
 ვარქვადან. ამბ, დარეონაც ვტყობს, მან-უნა სქმე ვდგინ ვარქ-
 ნებ; ვყვანს დინდინება (ესე იგი წინდერ) თვისსიზე დადესსინა სიმ-
 წინდევლო-ში სინძინას და შემის წადე, ვადატინა და დიდევებს
 იღვქმინას, დამქვინაც იღვქმინანას სინდინახვარად ვყვარე დარე-
 ნასინა. მეტინამ ვყვარზე შეტად ვყვანს ქამქმინას ვურანს ვარქვს. ვარქ-
 ვით ვარქ ვარქვად დარეყვინად სხვებს, ეს დარეყვინ ვარქვად და რას
 ვშეკვამობა ქამქმინა, შეხვე თვისსინ, სხვას დარქმინებულად, თ-
 ვისინს დარქვ ვინადვარ ქამქმინა სინქვედს, ვსინდერ წყარს, ვდარ-
 და ვარქვებს, კვარევი დადებულ ვყვარქვებს და სხვ. ვარქვად ვყვარ-
 ნის მოქმინა — მისიყვას სისინდინად დარქმინებულა იგი.

მეტინამ ამ მმომობა, დამქვინაც იღვრემებდა დარქვ დარქვს და
 ვყვარდევებს, ვამომინდა მეტინა სხვ. თვისსინა — მეტინა-მეტინა.

ქამხვად ვარქვითომ ირან იღვრე დარქვებულა ვყვარქვინა სინს, თ-
 ვით და, დარეონაც ვარქვითვის, ასე იღვრე მადიდ ვარქვებულა და
 ვამომინდევებულა, მარქვინად სინწინდევლოსიყენ, თათქო სინსინა
 ვარქვინას. სინწინდვარს დარქვს იყენა დარქვებს წინდქმინა და მარქვინად
 ვარქვითვის. იქ შეხვედ ვარქვინად მინდია, დამქვინაც თათქმინას
 ვარქვითვის ტორა იგი; ეს მინდია ვარქვითვის დარე მტყინა იგი.
 მინდერ, დარე სინს, ამ მარქვინად მტყინა ვარქვითვის თვის დ-
 რებ თვისსინ სინდევინა და თან ვარქვად იღვრე, ეს თვის დარქვს
 დარეონაც იღვრეებსინა მეტინამ ვარქვითომ მინდვარს მტყინობს თან-
 ვინად ამ იღვრებდა. მდერ ეს მინს დარქმინებულა მტყინა მარქვინად ვამ-
 ხვარქვინად ვდარ და სხვ. მადიდ ვარქვინად ქამხვად ვარქვინად
 ვყვარქვინას ვდარა მინდვარს მარქვინად თვისსინს მტყინას იღვრას მდერ-
 მარქვინობათ, შეხვედ ვარქვინად და, დარე მდერ და დარქვ ქამხვად, დარქ-
 ვინ სინდევინად ვარქვინა იღვრ.

სისათვის საყვარელ ადგილად გაიტყვეს. ღირსი მკითხველებს შერას სიძაბურად; შერას-ძაბის სიძიბი, მოკლედ მკვლავ, ასე ახლავ, ადგილად აბოცება. შერას-ძაბის რაოდენობა, წინადაც ასე ახლავ, მაღსს ვაგვარობის მაღსს; უმჯობესი კონსტრუქციის ასე საკლავადის ვარსებში არ მოაბოცება ასეთი რამ, მისივე სიძაბის შერავის ასე მოაზრდობს აცა წინად კანონიზირად შერას-ძაბის; წინადმდეც მისი მისი შერავადი ვარსებობა, მოკლედ ზედი ზემო-აქვს ამ შერას-ძაბის და ზომორტების საფუძვლისაგან, ესე აცა უმჯობესადობს, საკლავადი საყვარელადობს და მოკლად საყვარელადობა შერავადი ცრუ-მოაზრებობებია.

მოკლედაც მისი, რომ აცა უმჯობესადობა საყვარელი, ასე ესტყვათ, მაზრებია, ესე აცა ცხადი უმჯობესადობის და დაუმჯობესებულადი საყვარელადობისა თვითადი ადგილებურადი მისი, მოკლედაც მისი, რომ უმჯობესადობის ვარსებობის მოკლედობა და შერავადი შერავადი ასტყვეს, რომელმაც უნდა ადგილის უმჯობესადობის ვარსებობა შერას-ძაბისა, — ზომორტები მაზრე აქვს ასეს სიძაბე, რომელად უმჯობესადობს ამ კლავების სარკულადობის, ასეც კა დადის წყარებთან და ვარსებობთან დაარკუნეს სიძაბე თვითადი ზომორტის მაზრეკლავების და, ასე აცა-რყო, მისივე ვაგვარადობის ესე ასესებს.

აღზრდას მაზრას სისაყვაროდ რაგვარადი ფესვა, საფუძვლი ახლავს შერას-ძაბის, ახლავს სიძაბე სიძეს, შერავადი ვარსებობისა, კლავადი საყვარელადობს და შერავადი აღზრდაობისაგან ადგილად ვარსებობად შერავადობს. ესე მაზრას და ზომორტების ფესვა, რომელმაც ახლავს შერას-ძაბისა, — მისი შერავადი მაზრისაგან და ზომორტადობისაგან მაზრისაგან მაზრადობდა; მაზრამ აცავე თვითებს მისი აღზრდაობა მოკლესადობა ახლავს მაზრისა და შერავადობისა; აცა წინადეს უმჯობესადობა კლავადობს სარკულად, რომ დაუმჯობესადობს სიძეს და დაუმჯობესადობს. ესე შერავადი თვითებს ატლავს დასადს სიძეს შერავადი ვარსებობისა მისი, მოკლედაც მისი, რომ შერავადი წინადობს: მაზრა, უმჯობესადობა საყვარელი, სიძესადობა, სიძესადობა, სიძესადობა, სიძესადობა და სიძე, მაზრის საყვარელადობის განსაზღვრისა სისტრუქტურადი ვარსებობის, დაუმჯობესადობს ესე კლავადი მაზრადობა.

ღეს, მივიან ხელმძღვანელობდნენ პეტრიკოსის მონაწილეობის
 ციხით: divide et impera. იტალიის დიდოს ხსენების ქაღალციდან
 სწრაფ შეხედვით ტაძის გულ-წიფელის და თავისი ქაღალცი
 აღტრევისტის. ერთი წინმძღვანელობისა იმ ტაძარს შიშის
 თუქსიდანა მისი ხელმძღვანელი ხარო ეწინა. ამა მხელი
 ვინების უმწიკლად, მეტისმეტო ვახველი, იტალია და დავა მხენი
 ის ჰამდგანა მისი ხარ მხენი, მეტამ მისი ხაროთა იტალია გუ
 და სწრაფ რომ მოსწინა. ხარო ეწინა სამოქმეთა მხელი
 ხარამ უმწინა თავისი ცრამ ამა, ვახე ამ უმწიკლად ამ უმწი-
 კლად მისი დამწინა. ტეხილულისი ანოდე მარტო ამ მეს-
 ტამ, ვეძღვარ თავისი მხინკეს უნდა ვეფოს. მიფა ეს მეს-
 ლეხელა, ამა უსაოვარ წყნარებს ხარამ დასვარ მხინკეს,
 ქვეწკმა და უმწიკლად უფროსებს აქმდის, ხინამ თავისი ამ ვა-
 თეფსი, და, მიფა სწრაფს ვახველებს, იტალიკული მარტის
 დასვარ მხინკეთის, რომ მარტოთა გამოფხიდაის. ასე ტეხილად
 და იტალიანად თავის ქვეწკ მხელი შემოსულ უმწიკლად, მი-
 გონად ხარო. მხელი შემოსულა უმწიკლად მარტო ხსენს, ფა-
 ტო ამ თვის, ვეფოთეფს ვახველებს, სწრაფანა და დავა მხენი
 მისი. ვეფოთეფა ეს ხარის გულს უფროებს მხინკეთის და
 ხინამდღეს, ხარო ამა ვაღესესი, უმწინამდღესი, დავა მხენი
 ხინამდღეს ხინამდღესესი, მიფეფსი რომ ამისი, კომამესი,
 ერთის ხაროთა, იტალიის ვახროსი, სეფსი სესი და მარტო
 მამ დამმეფეს გულს, მიფა მისი მარტოთა შეწკ თავისი
 მხელს ვახველებს. მის მხინკეს 21 შვილი იყავით, ესა მხი-
 ლად აქრომეტო-და გოგინა, უმწიკლად სულ მარტოთა. მიფ
 მისი ვახროთეფსი. ხარამ თავისი იტალია და ვეფებთა აქმდის
 მარტო, რომ მამესი დამმეფესესი უფროსებს მარტოთა თავ-
 შემოთინა თავისი მარტო და და მის მხელი ეს მარტო ეს
 ხინამდღეს ხარის: მარტოთა მის მისი და და მის მარტო ამ მარ-
 ტოთა, რომ ხარამ მიფეფსამე თვის შეფაად ასწიკლის და
 მხენიკის; თემე ამ მარტოთა მარტოთა ხაროსიკის მეფად ხინამ-
 დი თუ, მეტამ მის დამმეფა ეს ვახროთეფა. იქ ერთის ვახვის
 თავისიკის გამოფხენთა, მუთამ ვახე თავისი მხელიკი და მარტო
 ზედა უმწიკლად მხენსამ.

სიძის ხსენება ილტრესიტუდის მოსაწყობად ესაა
 გსდვ სქანობზე. სხვა ვსწავლებს ასეა, აქ არც დასწუ
 რა იქნა ბოძინე თვისებებს სტოქხა; მეტად ჭარბი სიხვე
 ხოდან ამისთანა სიყვანი, რომ, არც ეს ილტრესიტუდის
 სჯდის უწევს, ცხადის თვისების გამოცხადება და სქანობის
 ვსწავლებს არ დაქმნის ბოძინე თვისებანი და მის მეტად არ ც
 ხვეთარდებს ცხადობისდერა ცანობანი.

სამა წელის და სხვერასი თხისობის ამ თეშესიფანის, სამა
 წელის და სხვერასი ცხოვრება მეტანი რდამდეხათე დანახვეთა,
 რისეყარედათ, ასე მეტად დროა, რომ ვრთავთანი ვარდწვეტად
 დასყენის იქვან ვრთა ვრ გამოთვენა მეტად არ მეტადებს არ ილ
 ვანობა, რომ ეს სამ წელისად სხვერასი გუბნისებანი მათე
 სხვეტეშად არ ხათავდობს და მეტავრესისათვის ფხად სხვეტ
 რებსად.

დომინიონი და მისი მხდობლები თანობისტეებს ამ ძე
 ვჩანისზე წელის წინდ სიჭვეთად გამოავსიფებს, რომ თხეათანი ს
 მეტადებს არ თხის ამ ვსწავლებს სხეობის ვისწორებულად, მო
 მეტადე მათ სეშვად თანდაყოლილის დანახვეტებისა, ასეა
 სვესი დანახვეტებზე და სვესი სწარდებზე სარტოლო დონეის
 ბოძინეის წინდებზე, რომელსე ვნდოდა მეტრასი ვსწავლება
 სათვის თეშესიფანი დაქმნისანი. დომინიონის თქონის მამ
 დეკანის ფიქრობებზე, რომ შესობებულად, ცოტა მამ სიყვანე ვ
 მოყვებს სარტოლო დონეის დაქმნებულებზეთ, არც ეს დაქმნებუ
 ლები დაქმნებულად იქნება მეტავრედად სიყვანის ვარსებებზე, და
 ვსწავლებს სარტოლო დონეის დაქმნისანი მოლოდ მსახატრე
 ლად დაქმნებულები, რომელსე მისე ვნდო ქონად ვერა სხე
 სის ვსწავლებს, ვადე მარტამანი ილტრესიტუდითანი ხსენათა სარ
 ტოლო დონეო მის მსხვედ ამის ამობედა, რომ, ამისთანა და
 წესებულები, რომლის შესებზე დომინიონის თქონის მამდეკანის
 ქვადებზე, სარტოლოდობს მოატანისა, მეტად მეტადი დაქმნებუ
 ლების მეტადებს დაქმნეს ვსწავლებს მეტად დაქმნისათვისათ
 სიქე ვადე ეს თხის, რომ ამისთანა დაქმნებულებანი იხდი სხე
 ლად არ თხისობზე. ხოლო დანახვეთი შეტლება ეს ატვლიანი,

სახელებად, ძლიან ზეგნა, რა ემყლებს ამ უმწიერებს, ამისგ აუ უყადურესი საღმრთეში არაან, ამისგ აუ ზნეობის მართი აღმების, ამისგ ქიარე, სულ მყოლის ცნობის დროს სანძინა არაან მომეთა და სწოგადობისათვის და აუ ეს უფრო ვსტობნოდ, უმწიერებოდ და მისთან, მისთან უმწიერად და ძლიან მარე კადიქვანს სმდეოდ იქმნებოდ, თუკან ბუნებრივი ზღარყვლებოდ იმ ქონდეთ იქმნების სისაღმად, უფრო ადრე უფრო სწავთა ვსტობნობა და იყადობა უმწიერებს ამ ცანე-ბოქსნა, რომლის წყადობა ასანა სწოგადობისათვის მუნებებნა ხეების, უნდა ესადობა, აღზრდას შუქობით უმწიერებს ცხოვ-რებს და იყადობა სმდეოდ ამ სანძინებისთვის.

მომხის დაქსებულებნა კრდათ არაი უფადობის და უფრო-სათვის, ავანა დაუფადებნათ უფრო სმეადობისთვის და არა სმეადობისთვის, მომედნად ეს დასტურებულებნა უფადობს ამ სმე-ბით, უნდა შენაშობა, რომ მომხის დაქსებულებნა კრხარად კრტურებნა აღდაას თუთ უფადურესოდ კრმხეთის კადმ-ტურებოდ ზიდატაყვის წიქებს და სწოგადობისათვის ცრებებს, ამ დაქსებულებებს შუქობის უმწიერად და ამხელებს ზოდამე კლერა-კლ-მძისტებოდ, სემონებოდ, თუთ დადოფილა მარხარატოდ და მისი ამლი, მუნებების უფრო წამომხეცხელებოდ, წყარა მარ-დამხეტის რაგონად კანსურატობულის, აუ უფადურეს—დადო-კლერის მამაროდებისათვის.

რადებნად შუქს აღმხეცხეებს და კანსეთან, რადებნად უფრო სწავლობოდ და უფადობის ამ დაქსებულებნათ, ამხედა ეს სწ-სამოცხო აქნებს აღზრდელობის, მათ შუქს სანძინობის აქნებს თუთ სწისსათვისად.

თუკანსეთის დამარსებულებნა სანოცხ სმეადობისთვის, შუ-პოქსნა მთი თუთათა კამოტურს ამ უმწიერებზე; შიად არაან დადის სამოქნებით მარხოდან უფრო ცხოვება, მომედნად ეს სწ-სანძინობის აქნეთან მითის მომედნად სმეგნარეო კათხების კანდისარეცტოდ; შუქს ამხიანე კრატაყვოდ და აქმრეოდ უფადობის სმეადობისთვის ამ კანსობლებების აუ დასყენის, რომ უათომე შუქობებუდა თვის, კარგების სანძინობით ცნობ კამოცხობს

ვნაწილის ადგილებზედა წყობილია სიკეთეებისა და სიბედობის
 ტყეა, რომელნიც ამ განსისხეოთ იმარებენ ესწრაფენ, არა ქრ-
 ხელ შესულის შეადობა; მათა შედობა მოეცემათ, რაფცა-
 მას იხვედრეს; ერთხელ დაფიცეს დავედრენ უფლისა ზნა; მთ-
 ჳა დაფიცეს ამ უფლის ზნის განკარგვას იხვედრეს, რომა მამ
 ათა უნდა ათის უფნითა შეადობას მოეცინე, რომელნიც სამსლის
 დანხუ ტანში უნახტელს მოეცინას, ერთად სიტყვათ, ეს უფლისა
 ზნა განსიარცხებულა სამხეადე უნდა ათისთ. წამოადგინეთ
 დაფიცეს განვედრებენ, მთა დაფიცნდა, მამ ეს უფლისა ზნა
 ქ. უნჯის ვაღთა ათა თაფის იხვედა იმთა მხედა მამ-
 ზნადაც, ატლას ერთი მხახატრისა მთავესომს, დამ-
 რაზის ათისა მამვერს, მამხეას ათქმისაგანმა განს-
 ვნარებულა უნდაღეს მამხეა ერთს ვნაწილს, რომელნიც თ-
 ვისის განვერის დეკერხილას ნახებთა, რომელნიც თაფი შე-
 ვადრისობა შედო, — დაიტყვეთ მთავესომის ვანხეა ვეფხის-
 ვათ თხელა ქობლა, სხვა-და-სხვა აღრთხილარება, სიქვედელი
 შესლას ზედა ნაწილი და სხე. ერთად სიტყვათ ვუთა ნახება
 მამვერისობით დამხაშვისა. მთავესომს, მთავესომელს ეს-
 წილი ათთა იქნეს შეადე. მტრამ მთაწად ვაღდა, მთა
 ვაღო, მამ ეს ვნაწილი თნის ვანჯის მთაწადე მამწილად და
 შეადე ერთად მტრავებულას ადგილობრეს მთაწადელია.

აღზნდა, აღზნდა და აღზნდა, — ამისი მარტოღო დანხუ
 ერთს ათისს სიტყვათ, — თ ეს თნის ათა და მთაფი ვაღდის
 რაფობისა, თ ნახელა იმარქის სიტყვათ ათქისა, რომელნიც
 ზეწის განვერხებულად ვამოცნდა, მთაწად თ მამხათი შესოვრ
 სიმუღრის. თსით თნად უნდა ქობეთ, მამ აღზნდა უნდა ათის
 მამხათელა თ მარტო ამხე, მამ სხვა-და-სხვა დანხის შექნათ
 ვნაწილს ვანხეა ვანჯადით, თამხე ამხედაც, მამ დანხის შე-
 ძნისათ ერთად ვუღად ვავეთობობადო; თხე თხე ქობეთ, აღ-
 ზნდამ უნდა განვეთობის ვნაწილს ერთობა მოეღვინის, მი-
 ტრავსებ მამხათ ერთობა და ერთობა სარქმეობისა, ვნაწი-
 ჳის უნდა აღზნდეთა მამხათ სუჯანთა, მტრავსებ ერთობა
 და შეწება სუჯანთა კარობადელია და მამღაქმობისა ვაღდა
 ზნა, და თნათს ერთად შეწება მამხათს მოეღვინისდა.

ახ მიმწესს თუქსენაფრანს აღზრდის მოკლე შრომებში. ამ
 შრომების ასრულებას, მოკლად ნუჲ შექნამწეს, თუთის ყოად-
 მიქნად ყოდა დუტოკება. შოგუკობა სეგებრამიტქმეტიშრომებში
 ნარ ამ ხაქსე ქქეს თუდათ უმრბადუნ. კხუქ უმრბადუნქმეტიშრო-
 მებს ხაქქუნოდ იგბადუნქ. ერთი ერთეული მისეყნა დომბრო-
 წის თუობასა, პრთველობა სხატო დობნო, იქებს და იქებს მუ-
 ნაერებს მხარე პარტოდო დონკობ აღზრდის მონსხ. შრომე-
 ლობს იდაყვამ ტუნახს უხაქსისიტქმა წიკადის მიუდენამუ დექ-
 დო, მათგ ცხადე დინსე მსმქელთ მუნაერულ-პანტეოკელო
 შუადგა მიმწესს თუქსენაფრანს. ქქსში ვაყვამ წინმოსიქე სიტყვა,
 და შემდეგ ვიბოსეა შრომება, მომედმადგ ხისს ამ თუობას,
 დამ შესიბდებულთ განსიბღებს და განსიბეტკებს წესობით დიქყათ-
 ზედის იგბინახს ობკენახსისა, თუ ამ იგბინახზე ვამოქმედებთ ამ
 ვარყენას სიშუადგებოთ ეს არა, მომდოთიე იგბინახს წესობა დ-
 ტებულთ, არა, სუდ წინაღობეყის სიშუადგებოთ (მარჯული ამთაყნა
 არას აღზრდა). ერთის სიტყვათ, ვამბეყებს ამ იგბის იდაბქს
 ამთაყ ეს, ვისიე წინე სრულიე არა სეყნოდ ეს ვამბეყება.
 მოკლად შუკს, თუ თუქსენაფრანს აღზრდის სისიტყმისეგ შეობე-
 ზე ქქობქს დიქება; მერამ, მოკლად შუკს ეს დიქება არ უმდობან
 ქქენას ობობს, თუ თუქსენაფრანს არ უმდობან მისი სეგდელეყნე-
 ხისი უმწეოდებს განებათ და წესობით სწინდობობის, ვინაღუ-
 ზის და ვინეობანქსის.

თ. მთაყნაშუადგო

საგარეო ურთიერთობების მინისტრის
განცხადებითი განცხადება

I

ქ. ნიჭი-ნიჭიანი, მისი ისტორიული მნიშვნელობა, —
მეტონ II ქადაგი, — მეტონის მხარე. — სხვადასხვა
სხვა განცხადება.

ქ. ნიჭი-ნიჭიანი რუსეთის ისტორიაში თავისი წარ-
სულობით და აქტიურობით ერთი შეხებაშივე ქალაქიანია. ყვე-
ლაზე უფრო ავადმჯობესო დედალი, რომელიც ამ ქალაქს მიუბ-
ღვის მიუღის რუსეთის წინაშე, გამოხატება იმაში, რომ 1610
— 1615 წლებში, როდესაც მიუღია რუსეთი უმეტეს მდგო-
მარებაში იყო სავარაუდო მონაგანი და ვარაუდია ახერხო-
ბისაგან, მტრების შემოსევით, მიუღია ქალაქებისა და სოფელ-
ების დაბრუნებით, დანართი და ახორციელებით, ამ დროს დიდებული ახ-
რის მიუღია თავში ერთს ნიჭი-ნიჭიანის მტროვნობის
უბრალო ზედმისანს სახელად კოსმა მინინს, რომელსაც თავი-
სი მუშობლები და ნაქრობები იკრებდნენ პეტროსანს და ჰყვიან
იღამიანივე მეტონ ვინ იყო და მისი, რომ ამ უბრალო იღა-
მიანში ახორციელდა შეხანი-ნიჭიანი გმირი, რომლის სახელი უფ-
დავი იქნებოდა შთამომავლობათა სოფენაში. თი ამ უნუფ-
მდგომარეობის დროს ამ მინინმა შეკრიბა ქალაქის მტროვნო-
ლები და დაეწყო მათ კოცხლის სიტყვით აღტაცებული ქა-
დაგება სამშობლო ქვეყნის გამოხსნის თაობაზე. მინინის სიტ-
ყვებში იმდენი ძალა და სიყვარული გამოხატებოდა სამშობ-
ლო ქვეყნის წინაშე, რომ მისმა სიტყვებმა ძრავილად იმოქმე-
დეს მშენებლებზედ, ამიტომ რომ ყველა ზეგანობდა, ყველას

საღმართო ვალად მიანდა ის საგანო, რაზედაც მინინი უკანა-
 რაკობდა მათ სჯარად, სპა-მადლია. მინინის შესანიშნავი და
 მომთხლებელი ქადაგების შერდევ უკულო მამქენაქ მხენჭაბჭაქ
 ვაყვიადა საზღ-კარა, დავერავებინა კოლ შვედუც და კარმოქენაქ
 სამშობლო ქვეყანა და სარწმუნოება გაჭირვებისაგან. მართლაც,
 ნიჭიან-წვევოროდღღების ერთხედობამ, ერთგულობამ, შვერ-
 თესულის ძალით მოქმედებამ იმდენი სარგებლობა მოუტანა
 მიუღეს რუსეთს, რომ დაიბნა ის და ვადამაზინა საზღვრად
 დაღუბეს, ვანდგენილ იქნა ურაცხო მტრები და არხველ
 იქნა მორველი ჰეფე მზაილ თეოდორის ძე — წინამძარი ელან-
 დელი მეფეებისა.

თვით ვარჯვანი მდებარეობა ნ. ნოვევოროდისა საზოგა-
 დოდ ბუნების სიუხვიით და სიმდიდრით შვერად განსხვავდება
 რუსეთის სხვა ქალაქებისაგან. ეს ქალაქი გამშენებულია ისეთი
 მაღლობზე, რომედისაც რუსეთში ბევრს ადგილს ფართოდაც ვერ
 ამაყი. ამ მაღლობიდან მშენიერია სურათი ვადეაშლებს თვალ-
 წინ მნახედს, უფრო კარგი სანახაია ის ადგილი, სადაც რუ-
 სეთის ორი დიდი მდინარე ვოლგა და ოკა მოსიყვარულე დე-
 ბივით ხედს ვადახვევენ ერთმანეთს და სადაც დაუღალაოდ დს-
 რადლობენ პატარა გემები. ქალაქი მდიდრულ მკენარეულო-
 ბაშია საფლულა, ამ მკენარეულობიდან ამაყად ამოიკვირებს
 ძველი ციხისანკრეების ეპილებს, რომელიც ბევრს წარსულ
 დროს და ქალაქის თავჯადასეაღს აგონებს მნახედებს. საზო-
 ვადოდ აქეთი ბუნების სხვა-დასხვაფერობა ქართველ კაცს
 ბევრად მოაგონებს თავის სამშობლოს ბუნებას, ამიტომ სე-
 ვირველი არ უნდა იყოს რომ აქეთი მდებარეობა უფრო მო-
 ტაცება სამშობლოდან ვადმობეწილს ქართველებს. წარსუ-
 ლი საუფენის ვასუღს, როგორც ამბობენ, რადენიბე ქართ-
 ველსაც უტხოვრია აქ, თუმცა დღეს მათი გზა-კვადისა არა
 სმანსრა. ნ. ნოვევოროდში უფროკვადებს საკათედრო ტა-
 რის საკურთხეველში, ტრამეზიდან მარჯენით ასაფლადავია სა-
 ქართველოს უკანასკნელი კათალიკონი ანტონ II, რომლის შე-
 სხებ აქვე ტაძარში შენახულია შებდვეი ცრობები „1783

წელს, ჩოგორეკ აშშ-ის აქტიური მატარებელი, საქართველოს ეკონომიკის შევლა ჩოგორის მფარველობის ქვეშ, საქართველოს ეკონომიკის ინტონ II და აჩენს*) უთანხმოებას მთაბე-საქართველოს შორის. ინტონი წავიდა პეტერბურგში, ეკონომიკის სამსახურის ვასალად. ეკონომიკის II წინადადება მისი ინტონის ვადამოსულიყო სადმე რუსეთში სამსახურში, მაგრამ ინტონში, ავადმყოფობისა გამო, სამსახურის თავი დაიხრება და უკანასკნელ საქართველოდ აღვირად აღიბნია ნიჭი-ნოვეკოროდა, სადაც იღებდა მესიას სახელმწიფო ხაზინიდან 3000 მანეთს. ნიჭი-ნოვეკოროდაში ცხოვრობდნენ აგრეთვე ინტონის ძალი ნათე-საყვბი**).

ქ. ნიჭი-ნოვეკოროდი შესანიშნავია აგრეთვე იმით, რომ აქ იმართება შესანიშნავი ბაზრობა, რომელსაც ხეცში მატარობის ბაზრობის ეძახიან. დამაწყობი იმ ბაზრობისა უმსოვიარ დროს ეკონომის, წულებზე მოკლავრობის შეერთება ქარაყენებთ მოგ-საგრობისთან დიდი ხანიდან ითხოვდა სავაჭრო სკონსლებს გადასკვლის. ისტორიაში დასტენილია ცნობები, რომ პორუელად ხასარელებს დროს ეს ვაჭრობა იმართებოდა შვინარე ვოლ-ვის ხასარაეში. ხასარელების ქალიტი იტალი შვინარე ვოლ-ვის ორივე ნაპირზე უოფილი ვაშენებულა, შარცენა ნაწილი ქალიქისა სულ სავაჭრო დუქნებოდან შესდგებოდათ, სავაჭროდ აქ მოდიოდნენ სკვადა-სკვა შორეული ადგილებიდანაც. რადეუ-ნიმე ხნის შემდეგ ქ. იტალი დანერგეს სლავინთა ტომის ხალი-ხს და ბერძნებმა და ვაჭრობაც გადიტანეს ვოლვსზე ხევით, სადაც ცხოვრობდნენ ძველებური მულგარებო. მულგარების და-ცემისა და კახინის სამეფოს დაარსების შემდეგ 1257 წლიდან

*) ეს უოფილი ეს აჩენი, საქართველოს ისტორიაში ძალი ადვილია ნა-ქარი. აქ მოდიოდა სოკოფიო ცნობები ინტონ II შესახებ ადვილი უნდა იყოს ინტონ I ცნობებთან. ინტონ II მათავე საქართველოს ეკონომის 1788-1811 წლებით, სხ შემდეგ დიქტი ქარბისობა, პორული ქარბისი იყო ქართველი ვარლანის (ქარბიუა) შესდგენა ამ კარლანს და ინტონს მათავა ეკონომისა ქარბისებში.

**) დიდი მოდიოდ ესთ ქვის შესტენა სადაცაღ.—ქვეყნიანს იდუფ-აბიუა, ინტონს II ცოყრების სხელი აქწერაღობის დასტედილი უოფილი 1819 წლის სექტომბერობად სესტარქია უქვბისა.

ბაზრობა ვადუტანიით ყაზანის მახლობლად ატყის მინდორში
 სადაც უოველ წლებშია მოდიოდნენ ვაჭრები სპარსეთიდან, ინ-
 დოეთიდან, შუა აზიის სახელმწიფოებიდან, კომპოზიციონერული
 რუსეთიდან და სხვ. 1623 წელს, რუსეთის მეფის მიერ შედგენილ
 ამის გამო რომ თათრებსა ვაჭარებს რუსეთის ვაჭრებსა თათრებს
 სავაჭრო აღვიღებ, აღუკრძალა რუსების ვაჭრებს ყაზანში სავა-
 რული სავაჭროდ და თეთიან დაახლოს ვაჭრობა ყაზანის ზე-
 ვით სოფ. ვასილ-სურკეში, მაგრამ ბაზრობამ აქ უფრო ვერ მოიღ-
 და და ამიტომ მალე გადატანილ იქნა კიდევ ზევით წმ. მიკა-
 რაის მონასტრის მახლობლად სოფ. ლისკოვოში. აქედან და-
 ვაჭრებს ამ ბაზრობის მკაობის ბაზრობა. მაგრამ აქაც უზერბუ-
 ლად სცნეს ბაზრობის დატოვებასა მუდამოდ, ფაქრომდნენ მას
 ვადუტანის ქ. ნიენი-ნოვეგოროდში, მაგრამ ამის განხორციე-
 ლების ხელს უშლიდა ის ვარებოება, რომ მკაობის მონასტრის
 თან ბაზრობის გამართვაში დიდძალი ფული იყო დახარჯუ-
 ლი სავაჭრო შენობებისა და სასტუმროების აგებაში. მაგრამ
 1816 წელს განძახ ცუცხლის წაკიდებით ეს შენობები სულ
 მოიღო ვადიწვა და ამის შემდეგ ბაზრობა გადატანილ იქნა
 ნიენი-ნოვეგოროდში, რომლის ვოგრაფიული მდებარეობა ბაზ-
 რობის საქმეს უფრო ხელს უწყობდა. ამ ბაზრობასაც მას შემ-
 დგე შერბა ძველი სახელი და დღესაც თურქ ეს ბაზრობა იმარ-
 თება ნიენი-ნოვეგოროდში, მაგრამ იწოდება მკაობის ბაზრო-
 ბად. სოფელ ლისკოვოში თურბე დღესაც შენახული ხაღბში
 ის ვადუტანის განძახ ცუცხლის წაკიდების შესახებ. ამბობენ
 ეს ვარებოება დაფარული არ იყო მაშინდელი ნიენი-ნოვეგო-
 როდის მმართველობისათვის, რომელთაც მტრული დამოკიდე-
 ბულება მკონდათ თავად ვრუზინსკისთან, რომელსაც საკმაო
 შემოსავალი მკონდა მკაობის ვაჭრობიდანო.

წარუვანდელ ბაზრობის ნიენი-ნოვეგოროდში მიემატა კო-
 დეი გამოფენის გამართვაც, რომელიც დიადს მოედენის წარ-
 მოადვენს აქაურს ცხოვრებაში, სადაც პირველად იმართება ვა-
 მოფენა. წინად გამოფენები იმართებოდა უფრო მეტრებურებში
 მოსკოვში და ვარშავში. 1896 წლის სრულიად რუსეთის ვა-

მოუცნად უზიარებს დანიშნულებს შეადგენდა ის, რომ ქვე-
 რთ ფართო მონაწილეობის მიღება შესაძლებელია ერთს სამე-
 ლომბელოების ნაწარმოებთა ასეთი სურვილები ადვილად
 სადაც ადვილად შეიძლება გამოხატონ სიტყვების მიტანა ციმ-
 შირიდან და შუა ასობიდან, აღიარებულად სიტყვების ნაწარმო-
 ვაროდნი, რომელიც შეგებარებს დასაშვარს ადვილზე და სა-
 დაც ბევრის მხრიდან ხელს უწყობს დასველითა მოსვლას; ერ-
 თის სიტყვით ნიჭიანოვგოროდის გეოგრაფიული მდებარეო-
 ბა ყველაფრით ხელს უწყობდა გამოცენის გამართვის საქმეს.
 სრულიად რუსეთის გამოცენის საზოგადოად ეროვნული ხასია-
 თი სქონდა, ყველა სიტყვა დამზადებული იყო შიგ რუსეთში,
 ვარდა ზოგიერთი მატერიალითი ნაწარმოებისა, რომელიც საზ-
 დგარ-გარეთ იყო დამატული რუსების მატერიალისაგან. მოვლია
 გამოცენა დაყოფილი იყო სულ 20 განყოფილებადა: 1) სოფ-
 ლის მეურნეობა; 2) ცხენების მოვლა-მოშენება; 3) შინაური
 საქონლები; 4) ბაღოსნობა, ხეხილის მოშენება და მკობსტეო-
 ხა; 5) მეწიანის ნადირობა და თევზების ქერა; 6) ტყის მეურ-
 ნეობა; 7) სამთო საქმე და მეტალურგია; 8) ნაწარმოები ბოტ-
 კოანი (botanicheski) ნიუთერებისა; 9) ქარბნებისა და სახელოს-
 ნოების ნაწარმოები; 10) საშატეო — აღებ-მაცემობითა; 11) ად-
 გილოსრევი სოფლის ნაწარმოები; 12) მანქანები, ელექტრო-ტე-
 ნიკა; 13) ციმშირი, რუსეთის ვაჭრობა წინეთაან და იამონისთინ;
 14) საშეღრა აზია, რუსეთის ვაჭრობა სპარსეთთან; 15) სა-
 ხედრო განყოფილება; 16) საშედრო-საზღვაო განყოფილება;
 17) ზურათ-მომდებება და საინვენტრო საქმე, სავაჭრო გემთა
 მიმოსვლა მდინარეებზე და ზღეებზე; 18) ხელოვნებითი საშა-
 ტეო განყოფილება; 19) ხელის განათლება, განმარტეო-
 ბა, ქველმოქმედება, შვიერთა და მწეურვალთათვის შეწყობის
 აღმოჩენა, წყალში გაღარბება; 20) განმარტა სრულიყოთა, თა-
 თო განყოფილება კიდევ დაყოფილი იყო რამდენსამე კატეგო-
 რად, მიღად გამოცენის უკირაეს 100 დღიურამდის ადგილი.
 სურქით ნიჭიანოვგოროდის გამოცენა აღებატება, როგორც
 1882 წლის მოსკოვის, აგრედევ 1889 წლის პარიზის გამოცე-

ნებს ვარდნი შეზღუდულობით გამოყენა ძალიან ღირსისა და რაც შეეძლება არის მოწყობილი, მშენიერი გზები, ელექტრონის რკინის გზა, მშენიერ ზაგარდითი ადგილები, ვაისნაირი კაფე-ღებით შეპყვლი ადგილები, ხშირი აუზები და მანქანების, რომლოდანაც 30 სიყენის სამაღლეზე დადის მათი მთა ქუხს წყალი; სხვა-დასხვა გემოზე და გემოზე აგებული პავი-ლიონები, რომელითა შორის 55 სახელმწიფო და 117 ექსპო-ნიტების მიერ თავის ხარჯით აგებული, ყველა ეს ერთად დიდს შიამტევილებს აძლევს მნახველს.

მუცხრამეტე განყოფილება გამოყენისა, რომელიც შეად-ღვინდა უმეტესად ლენინის საფურადღებო სივანს, იყო სამე-ცნიერო-სასწავლო უცხოეთი; მოთავსებული იყო სხვა-დასხვა შტრობებში. ამ განყოფილების უმაჯრესი მიზანი და დანიშნუ-ლება იყო მიეცა მნახველებისათვის შეძლებსდა გვარად სრუ-ლი და თვალსაჩინო ცნობები სასწავლებლებში სწავლა-აღზრ-დის წარმოების შესახებ. ამ აზრით გამოყენილი იყო სასწავ-ლებლებს უროცხვი გვემები, შტრობების ფოტოგრაფიული სუ-რაითები, მოწინააფეების სურათები ვადაღებული სხვა-და-სხვა დროს; კლასში მცეკადინფომას დროს, კლასს ვარედ თამა-შობის დროს, ანგაროშები, წიგნაკები, რომლებიც შეეცხო-და რომელიმე სასწავლებლის ცხოვრებას, მოწყვეტებას. აქვე მნახველი გაიკნობდა თუ სად როგორ ზომებს მზარობენ ბავშვებს ვონებთად და ფიზიკურად აღზრდისათვის. განყო-ფილების შესავალს პირდაპირ ელაყა ექსპონატები უმაღლე-სი სასწავლებლებისა, სტატისტიკური ცნობები, ღიავრამე-ში, მოსწავლეეთა ნამუშევარი და პროფესორების სამეცნიერო შრომანი, უმაღლეს სასწავლებლებს მიძევაბოდა საშუალო სას-წავლებლები — რეალური სასწავლებლები, საჭალო და საჯავო გინანოები, პროცინანოები, ინსტიტუტი, სამსწავლებლო სემი-ნარიები, საჭალოქი და პირველ-დასაწყისი სასწავლებლები. უფრო დაწეროლებით გამოყენილი იყო სასწავლებლების საჭმის მიმდინარეობა იმ სიყენებში, რომლის სწავლებაც დამოკიდებუ-ლია წერახე. საზოგადოდ ამ შეხახვევაში უმაჯრესი ადგი-

ლი ექიანი მოწვევითა ნაწერებს. წარმოდგენილი იყო სწორედ
 ღიმილს სსწავლებლის სსშელო წარმადების მოწვევის ნაწერები,
 მოწვევ ქალების ნამუშევარი, ნაკერი, ნაჭურჭი, ნაწარმები
 ხელოსნო სკოლების მოწვევითა გაკეთებულ ნაწარმებს, ქალების
 ფეხის ნაბატები სსზოგადოდ სრულიად რუსეთის გამოფენის
 პედაგოგიურს განყოფილებას უერთდებოდა ქონდა
 მიტკეული და განიხილვდა კიდევ თავისი სსსრულით, პეტერ-
 ბურგისა, მოსკოვისა და ეარშევის გამოფენებისადნ. სსწავლო
 სსმეტნიერო განყოფილება დაყოფილი იყო სულ ექვს პატარა
 განყოფილებად: ხალხთა განათლება, ხალხის უანმოვლობა,
 ქველმოქმედება, შერწყომის აღმოჩენა მშვირთა და შერწყვალ-
 თადვის, წყალში გადარჩენა და მეტალოლოგია. ეს ექვსი გან-
 ყოფილება დაყოფილი იყო სულ 32 უფუფად, რომელიც მო-
 თავებულო იყო შეზღვევს შერობებში: განყოფილების უმთავ-
 რეს შერობაში, ხალხთა განათლების სამინისტროს სამხვადილოთა
 სკოლის შერობაში, წითელი უფის სსზოგადოების პეილიონ-
 ში, მარამ იმპერატრიცის უწევბის დაწესებულებათა პეილიონ-
 ში, წყალში გადარჩენის სსზოგადოების პეილიონში, მე-
 წისქვილითა პეილიონში ერლანგერის ამანაკობითურთ, ცეცხ-
 ლისკან დამზღვევლის სსზოგადოების „რუსეთის“ პეილიონში,
 უჩიებში წერაკობის გამხვრცელებელ სსზოგადოების პეი-
 ლიონში, პრინცი პ. გ. ოლდფენბურგის სკოლის პეილიონში,
 სსწავლო სსხელოსნოსი იანის პეილიონში, ეუმისთა წამლო-
 მის დაწესებულებათა შერობაში, მეტეროდოლოგია ომსერვა-
 ტორიის შერობაში, ცკელესიასკოლის შერობაში და კიდევ
 სხვა სხვი შერობაში ხალხთა შორის უანპრივდლობის დაცვის
 სსზოგადოებისა. აქედან ცხადად სმანს თუ ძოვიარ სრულიად
 იქნებოდა გამოფენილი პედაგოგიური ნაწილი სრულიად რუ-
 სეთის გამოფენისა.

III

პირველ-დასაწყის სკოლებში მოწვევით ნაწერები
ერთობის და შენარების მხრივ.—წესები წერის
ნაწერების განყოფილებისათვის.—ერთი ხელის სკოლებში რედაქცი-
ის.—სარედაქციო წესი და ე.წ. ვახანაგია.

ერთი საუკეთესო საშუალებათაგანი, როგორც წინადაც ვამ-
ბობდით, რომლითაც შეიძლება გაიგოს კაცმა სკოლის წარმა-
ტების, სწავლა-აღზრდისა და მოწვევითი განცხადებების
საქმე, ამის მოწვევითი ნაწერები. თითქმის რუსეთის ყველა
სამოსწავლო ოლქებიდან გამოცხადებითი რეკლამები გამოცემი-
სათვის, რეკლამების შეგროვების შემდეგ შეზღუდულია ცალკე
კომისია, რომელსაც გადუღონჯავს ყველა მიღებული რეკლამები
და სასწავლო-მეთოდური გამოცემითი პირველ-დასაწყის სკო-
ლის უკანასკნელი განყოფილების მოწვევითი ნაწერები შესრუ-
ლებული სამოსწავლო წლის დასასრულს, რომელშიაც უნდა
ყოფილიყო კარანთი ნაწერი, გადმოღებული და დამოუკიდებ-
ლად შესრულებული სამუშაოები. კომისიის ამნათი რეკლამები
ყველა სამოსწავლო ოლქებიდან ცალკე ერთგან გამოცემით
ზედ წარწერთა, რომელი რეკლამი რომელი სამოსწავლო ოლქის
რა კლასის სკოლის რედაქციის. პირველ-დასაწყის სკოლების
ყველა რეკლამების გადაკითხვის შემდეგ დავადაქმნით შემდეგ
დასაწყისი ერთ-კლასიანი სკოლების უფროსი განყოფილებაში
წერითი საგარჯიშოს შეადგენს თავისი სიტყვით წერითი გად-
მოცემა მოწვევის მიერ წაკითხულისა და გადონილისა, კარანთი
და ვრამატიკული საგარჯიშოები. თავისი სიტყვებით აღწერა
კლასში წაკითხულის მოახრობისა ასე სწავლობენ რომელმე
საკითხავი მასალა შეიძლება უკარ განმარტებისა და მოწვევის
მიერ შევნიშნის მხრივ, ამის შემდეგ აღინაშნება რომელმე საკით-
ხავს, რომელზედაც პასუხს წერითი ახლევნ მოწვევებითი ამნათ-
რად მხადდება კლასში მასალა რომელმე თხზულების დასაწყ-
რადაც, მაგალითად, სოფლის აღწერისათვის, სოფელში დღეო-

ბის აღწერა; ქალაქში მოგზაურობა; როგორ შვირს მოვეწყო
 ცხოვრებაში სწავლის დასრულებას შემდეგ. ზოგი სასწავლებ-
 ლები ამით ვარდა დაღს ეურადღებს აქვეყნის სწავლის წეს-
 ლების შეახვეს, მაგალითად, წერტილი ნახტაკებისა, მხატვრობის
 შემთხვევით, სოფლის სასამართლოში, მავანებსა და განსხვავება
 ცნობილ საგანთა შორის, სურათების აწერაღობა, მაგალითი
 ცხოვრებიდან მოყვანილია, შესაფერისი ნახსენები არაქის შინა-
 არსისა; ვადმოკვებ წერტილი ისტორიულის, გეოგრაფიულის
 სტატიების შინაარსისა, რომელიც წაუკითხეს არა სახელ-
 მძღვანელო წიგნებიდან თავის-თავად, წერტილების წერა სხვა-
 და-სხვა საბატო პირთან. ზოგიერთს სკოლაში საწერად აძლე-
 ვენ მასალის საშეურნეო საგნებიდანაც, მაგალითად, „კალია და
 მისა მოსპობა“, „ფუტურის მოშენება“, „თაფლიზე“, „შობოვის
 მადნეულობისა და ღოთონებისა“, „ახნა ბუნების მოვლენათა“,
 „შველი უბედურის შემთხვევაში“, „წერტილების ცხოვრების აღ-
 წერაღობა“, „ანდაზები, მათი განმარტება და შესაფერისი მავა-
 ლითა, შემთხვევა ცხოვრებიდან“. წმინდანების ცხოვრების აღ-
 წერა, ვლებების ცხოვრების აღწერა; მაგალითები ვლებების
 კრებორწმუნოების შესახებ, „სათობა“, „წყლის სარგებლობა
 საბის შირით“, სრული ახნა წერტილი ართმეტრიული ამოცანე-
 ბის ვაკეობისა, როგორც უნდა გამარჯვება შავალ წიწროვანი
 რაცხებისა, „რომელი უფრო სასარგებლოა ვლების მეურნეო-
 ბაში—ცხვარი, ცხენი თუ ძროხა“, „რომელი ვლების ცხოვრება
 მომწონს უფრო და რად“, „სწავლის სარგებლობა“, „შრომის
 სარგებლობა“, „რით არის სასარგებლო ბეშეი ვლების ოჯახ-
 ში“, „სკენარეთა სარგებლობა“, „თავისუფალ ადგილზე მკეპის
 ვაშენების სარგებლობა“, „რა შევიძინე მე სასწავლებელში“; (რა
 კოდნა, სულიერი ანუ სარწმუნოებრივი განვითარება, ვონებო-
 თი განვითარება, სეულებსა ანუ ხსითი—შრომა, მოამბინება,
 უფრადღება, რეგანობა, სისუფთავე, ზრდილობა); „რაში მგვო-
 მარჯობს კეთილშესახურება“ და სხვ.

ზოგიერთს სკოლებში კარნახად აწერინებენ კალკ წინა-
 დადებებს რომელიმე უკვე შესწავლილ საგრამატიკო კანონზე,

ან მიერის სტატიას; ზოგს სკოლებში კარნახი უფროსი და უფროსი სხვა ვეღარ სავარჯიშოს, ზოგში (მაგალითად ორბელიანის სასწავლო ობლაქში) კარნახი წერის ბევრს უფროსს აქცევენ. უფროსზე უფრო უფრადღება აქცევენ კარნახის წიგნის სასწავლო ობლაქში, სადაც კარნახი წერა სკოლებში ყოველ დღე სწავლობენ. ბევრს ჩვეულში მოქცეულია აგრეთვე ბლომად ვრამტიკოდან სავარჯიშოებაც. გამოფენაზე წარმოდგენილს ჩვეულებს წინ აქვს მსწავლეულის მიერ ან დირექტორისგან განმარტება იმის შესახებ თუ როგორ მოხდათ წერით სავარჯიშოების სწავლების საქმა ერთ-ერთსან სკოლებს უფროსს განყოფილებაში, საზოგადო წერასავარჯიშოებს შეადგენენ სავარჯიშოები მართლ-წერის, ვრამტიკის და სტილისტიკის შირით. მართლ-წერის შესასწავლად შემოღებულია: ზეპირად წერა, კარნახი ორნაირი შეკვდომების გაფრახილებით და შესამოწმებელი (იშვითად წიგნიდან მარტამარ გადაწერა) ზეპირად აწერანებენ კარგად ვახებირებულს შეგნებულად ვაგვართლებზე ახლით, ლექსებს და არაყებს ლექსების დასწავლის დროს მოწადეთა უფრადღებას აქცევენ უფრო ახელს უტრობს სიტყვებზე წერის შირითაც, ანაირად შესწავლილი ლექსი ანუ არაყო მეორე დღეს ვადისანჯება კიდევ ერთხელ და შემდეგ მიტყება მეშვეებს ზეპირად დასაწერად. კარნახით წერა საზოგადოდ, როგორც ბევრი განმარტებითი წერილებიდან სხანს, ასე წარმოებს: აიღებენ საკარნახოდ რომელიმე წერილის სასწავლის ან უტრობს, წაკითხვის მსწავლელებელი ვერ მოღად, შემდეგ თითო წინადადებაებს, რომელიც მოწადეები იმეორებენ სათითაოდ და ერთად ვეღარ და შემდეგ სწერან. თუ წაკითხულ წინადადებაში გამოერია იმისთანა სიტყვა, რომელიც მოწადეებში არ იტან, როგორც იწერება, მსწავლელებელი იტყვ წინდაწინვე ვაფრახილებს, თუ შემოხვევა მოსკვში, იტყვ ატრობებს მართლ-წერის შირით წესებსაც. ხანდისმან წარმოებს შესამოწმებელი კარნახი, თავი მიხანი ამ შემოხვევაში იმში ჰვეომარტობს, რომ ვაგვონ, შესამოწმან თუ რამდენად შეუთავსებია მოწადეებს რომელიმე კანონი რუსული მართლ-წერისა; ანაირთვის სეკარ-

ნახოდ აღიზრცა იმისთანა ნაწევრთა, ანუ მთელი წერტილი, რა-
მელშიაც მოიპოვება უკვე ნაწილადი კანონები მართლწერისა, სფერ-
ამბატოთა სავარჯიშოები უფრო ბევრს სტრუქტურულ-სტრუქტურ-
არება მოკლებულ კითხვებზე მასების დაწესებულ უკვე კანონებზე
გრამატიკულ კანონზე მაგალითების მოყვანილი, როდესაც მო-
წოდებები გაიკნობენ მარტო-გაერთვებულ წინადადებათა შედ-
გენილებას, მაშინ მოკლებულს კებებებარეს მოუძებნიან შესწო-
ნადს, განმარტებითი, დამატებითი და გარემოებითი სიტყვებს,
ერთის სიტყვით, გრამატიკის ყველა განყოფილების შესწავლის
თან დასყვება შესხვერისი წერითი სავარჯიშოც. სტალისტიკურ
რა სავარჯიშოები ბეგობარეობს თავისი სიტყვებით წერილის
შინაარსის გადმოცემაში წერითი წაკითხვან რომელიმე მოთ-
ხრობას ან არაფერ წერ ნაწილ-ნაწილად და შემდეგ მთლად,
წაკითხვის შემდეგ მასწავლებლის კითხვებზე, რომელიც შეეჭო-
ბა წაკითხულის შინაარსს, იძლევიან მასებს და როცა კითხვ-
ბას მოუკლებლად შეიძლებენ მასების ან შინაარსის გადმოცემას,
მაშინ სწავრს რვეულებში, ამნაირი წესთა თითქმის ყველა სკო-
ლებში და აქ, რასაც ვერცხვითი, მთლიან არაფერია, სენშიაც ამ
წესთა წარმოებს რესული მართლ-წერის შესწავლებაც.

უცხო ერთს სკოლები შუა რუსეთში, ეპანის სამოსწავ-
ლო ოლქში, თავისი წარმატებით და შედეგით ბევრად არ ნა-
შობსება მარტობარ რესულ სკოლებს. განსხვავება შოლოდ
ამშია, რომ უცხო ერთს ერთკლასიანი სკოლები უმეტესი ნა-
წილი ობწილიანებია. ზოცს ობ-განყოფილებიან სკოლის
მწიველის ერთი და იმავე დროს ერთი მასწავლებელი, თუ
მოწოდეთ რაცხე არ იღვამატება 60, უკანასტელ შემთხვევაში
ან იმისება კიდევ მეორე მასწავლებელი და ან რცება მარტო
ერთი მასწავლებელი, რომელიც მწიველის ერთს დროს ობს
განყოფილებას და მოწოდებს ღებულობს სკოლაში ყოველი
ობი წლის შემდეგ ზოგი მწიველის სამ განყოფილებას ერთს
დროს და მოწოდებს ღებულობს ერთის წლის შემდეგ; თუ
ღაფერი ამ შემთხვევაში დამოკლებულია ადგილობრივ მართ-
ბებზე, სწავლება უცხო ერთს სკოლებში, თუ ამ ერთს თავისა

მანა იქს, რაცინაგ მკვდილიე ითხენი, სწამოქს ვენ
 დედა-ენაზე მანას სწავლება, რუსუდს შარკელს წაღწადს
 მსწავლანს აღწა-ენად და შოაკე წადან-ქრეკე-ქრეკელს
 წაღ-კაბხეს სწავლება, საღმთაო სჯულს, სწავლებას
 რებს სჯოლებში მსწავლანს იმ წაღწადს დედა-ენაზე და
 შუბდე მკვდარ რუსუდადგ. რუსუდა ენას სწავლება შიღან
 დედა-მარკულად დედა-ენასთან, მესიფრასის შემოხვევაში ვარ
 ლაფკა, რაც რუსუდად მკვდარსოფის გუგებულად, დედა-
 ენას შეწკობათ იტენს. ესრედ წადებულა .ბუნებისა მუ
 თადე უფრო ენას სწავლებას ანსად იმ ანას შემოღებუ-
 დი მოუდს ვახანას სიმოსწავლა იღქმა, რამუდმადგ ვარ
 ლასე შატა უფრო ენა ანაიტენი; შარკელად, ვეღა—მასწავ
 ლებებთან დამკვებულა სიმოსწავლა იღქმას მშრეხველამ-
 დე—შაწინადმდევა მსტებუდის მუთადას, — უფრო ენას
 განაღებს შესასენ უფრო იღვას ამ ქუბხაურს ანას და
 შამბაროფების, რამუდმადგ იღვას განსტებულა შუადგოვა იღ-
 მანსეა, დანტკრანა ვახანას სიმოსწავლებლა სემბარანას,
 რამუდმადგ დადას შატაეთი ეზურბობად რამუდმადგ ენას დე-
 და-ენას, ამისვე მსწავლადგ თვისის შაწიფეებს, რამ რამუ-
 დამდე ენას ანბარენობა, შატა მასი სჯულს შამბარანა ან-
 ტეს დედა-ენაში, რაც იღვას რამუდმადგ ენას ენა, ამისის
 იღმანსეა, ამის შევდთან ანტიკტოუნად მანგ კავოს მ-
 სა განვბ-განვითარება (антиматериализм). ვანც ვლამარეებს
 უცხო ერს თვისს დედა-ენაზე, იმს უფრო ვაუფებენ, და უფ-
 რო დარწმუნდებთან, მისთვის რომ სატყვებთან იმ სმარობს ერის
 ანბანს ედებენტაიკ. ამიტომ, ამბობს იგივე აღმინსეა, მემანაო-
 რად სატარობი სსწავლა და იტრედე უცხო ერის განათლებობათვის
 სატარო წიგნებო დანეროლი და გადაცემული იქნას აუცოდებლად,
 სრულიად, წმინდად თვისს დედა-ენაზე! მასწავლებლად უცხო
 ერის სჯოლებში უმეტესად ანბანებთან იმისვე ერიდან, რამუდ-
 მაც სჯოლა ვაუოფის, აშუაით შემოხვევაში და იმაც მხოლოდ
 შამბ, როდესაც მასწავლებელს ვერ იშოვნთან იღვადობათის
 უცხო ერიდან, მკმატთან სხვა ტომისა და ერის მასწავლებელს.

რომელმაც აუცილებლად უნდა იცოდეს იმ ხალხის ენა, სიღაც
 ანიშნება მასწავლებლად. რამდენად ფარგო, ადგილი, უმტრეს
 დედა-ენის რუსული ენის შესწავლაში, ეს სწავლა, ხედავს შიშის,
 ფეხი ენის სკოლის მოსწავლეთა ნაწილობრივად. მაგალითად
 ჩებოკაჩის მახრიაში მანგულოვსკის საჯარო სასწავლებელში
 მოწაფეებს აქვთ ისეთი რვეულები, რომელშიაც სლავიანურ
 ლოცვებიდან აქვთ ამოწერილი უცნობი სიტყვები და აქვე
 თარგმანი რუსულად და ლევაშურად, არის იმისთანა რვეულ-
 ბიკი, რომელშიაც სწავრან რუსული სიტყვების თარგმანს ლევა-
 შურად, თათრულად. უპირის ვუბერნისის ერთს სასწავლებელში
 მოწაფეებს აქვთ შემოდებული თათრის დიდი რვეული ლექს-
 სკონისხივით. ამ რვეულს თათრ ვერძზე თავში თათრ ასო-
 უბის, როდესაც შეხედება რუსული უცნობი სიტყვა, ხასწავრან
 რვეულში იმ ვერძზე, რომელზედაც სწავრან რუსული სიტ-
 ვის პირველი ასო და აქვე გადათარგმნის ზერებისთვის ენაზე.
 ამისთანა რვეულებს წყალობით მოწაფეებს ლექსიკონი რუ-
 სული სიტყვებით შეუმწველად შეიღობება და ბილის მოწა-
 ფეს რუსულ ხელში სამუდამო ვრცელი ლექსიკონი რუსულ-
 ზერებისული სიტყვებისა, მისივე შედგენილი.

სიფთა წერის ცალკე რვეულები ძალიან ცოტა იყო გამო-
 დენილი, ამიტომ წერა, როგორც ცალკე საცანი, ძალიან ცოტა
 სასწავლებელში დავებებული. უბიეტ შემთხვევაში წერათ
 სავარჯიშოს მან ასრულებენ მოწაფეები, როდესაც სასწავ-
 ლებლები სხვა განყოფილებათთან შეკადრებულენ; საზოგადოდ
 წერა შევიდრად არის შეკავშირებული დედა-ენის სწავლებას-
 თან. ზოგიერთ სკოლებიდან იყო წარმოდგენილი რვეულები,
 რომელშიაც დაცული იყო სრული სიტყვა წერის სწავლებებისა,
 რომელიც იწყება ხელის განამართავ წინასწარ სავარჯიშოებით,
 ვადანის ასოების ელემენტების წერაზე, შემდეგ ნაწერი ვლ-
 შენტებისაგან შემდგარ ასოების წერაზე, რომლიდანაც ვადანთან
 ნაწერი ასოებიდან შემდგარი სიტყვების და ნაწერი სიტყვ-
 ბიდან შემდგარ წინადადებათა წერაზე და სხვ. ყველაზე უფრო
 დაწვლილებით წერება წერის სწავლების და ნაწერების გან-

წარების შესახებ წარმოდგენილი იყო სტატიკომოდის სახელი სკოლების დირექციადან. ძალი წესებში, ჩასაყრდენი სკოლების დირექციის მიერ წარმოდგენილი განმარტებებზე უნდა იყოს, მაგრამ ყველა საჭირო რჩევა და მოთხოვნები წერის შესახებში შეტლებისდა გვარად სისტემატიურად დაუღაგების სტატიკომოდის დირექციას. „პირველი თვე ყურადღება, ჩასაყრდენი მოაქციოს მასწავლებელმა, ინსპექტორის ბ. თვალტყელიძის ახალი, არის მოწადეებისათვის სკოლებში და სკამებში, რომლის დამზადების დროს მასწავლებელში უნდა იხელმძღვანელოს პროფესორის ერისმანის და ვოტენიუსის წინადადებით. წერის დროს მოწადე ისე უნდა იკლეს, რომ ფეხები მიუღოს ტერფით ეხვირის იატაკზე, იდაყვები სკოლზე იდეს, ხერხემალი სწორედ პირდაპირ უნდა იყოს და მკერდით მოწადე სკოლს არ უნდა მოაწვეს არაფერს შემოხვევაში. წერის სწავლება ანბანის სწავლებასთან ერთად უნდა სწარმოებდეს და არც ერთს შემოხვევაში არ უნდა ვაფშეან მხედველობიდან ხელისა და თვალის მოძრაობის ანატომიური კანონები. თავიდანვე უნდა მოიხსოვონ მოწადეობაგან გარკვევითი და შეტლებისდა გვარად სკარი, ღამბი წერა, სწორი პირთლ-წერის მართი. თავიდანვე დაწვებინეთ წერა კალმებით, რადგანაც რამდენიმე სკოლაში გამოკდილებამ კარგი ნაყოფი მოიტანა. წერის სწავლების დროს დასული უნდა იქნეს ტაქტი, ხშირად უნდა შეამოწონ ასრულებენ მოწადეები ტაქტის მოთხოვნილებას თუ ვერა. პირველად აწერინონ უნდა მ პილიმეტრის სიმაღლის ასოები და თან-და-თან დაამკირონ სამს პილიმეტრამდის. წერაში ერთგვარობის დაცვისათვის საჭიროა სკოლაში ერთნაირი დედნები იმარებოდეს. ნაწერებში არც ერთი შეცდომა გაუსწორებელი არ უნდა დარჩეს. ერთ ნაბრის ყურადღებით და მუყაითობით უნდა სწორდებოდეს, როგორც პირთლ-წერის ისე კალიგრაფიის მართი მომზადარი შეცდომები. თუთველი შეცდომა, მასწავლებლის გასწორებელი, მოწადემ გასწორებულად უნდა ამოწეროს რამდენჯერმე, ან რვეულის ნაბირზე, და ან ნაწერის პილიში. თუ პერს მოწადეს ერთი და იგივე

შეკდომები მოხვლიათ წერაში, მაშინ მასწავლებელმა შეიძლება კლასს უნდა განუმარტოს, აუხსნას შეკვეთები და განმარტოვებინოს წერის გაკეთებაც. კალიგრაფიკაში და მასწავლებლის მხრივ შეკდომები ერთ ნაირად უნდა სწორდებოდეს, მასწავლებელს უნდა სწავლებლებში აგრძელებს სხვა საგნებისადმიც, ხასიათში რვეულებში უნდა სწორდებოდეს ცუდად დაწერილი ცოფრები. თუთონ შეკდომების განწორება შეიძლება ასე მართლ-წერის წინააღმდეგ შეკდომებს მივლით უნდა გასვას სწორი ხაზი, კალიგრაფიკის — მრუდე ხაზი; თუ რომელიმე ასო ცუდად არის დაწერილი, მასწავლებელი ამ ასოს გამოსწერს კარგად და მოახსრავს მოწინააღმდეგე მიმართებას. ესე უნდა მოიტყოს მასწავლებელი შეკდომით დაწერილი სიტყვების განსწორებლად. წერის სწავლების დროსაც უნდა აუცილებლად დაკული იქნას საჭირო თან-და-თანობა, არაფერს შევსებულში არ უნდა აწერინოთ ელემენტები და ასოები მას შემდეგ როდესაც მასწავლებელი შეიძლება სწავლებს. ერთხანს და იმავე განყოფილებაში მოწინააღმდეგე უნდა სწავლებს უფრო საგნებისადმი ერთ ნაირად დამახულ რვეულებში ყოველთვის სუფიად და დამახულ. სწავლის მოკვების დროს მასწავლებელი უნდა ხელმძღვანელობდეს შედარებით კანონით ადვილიდან რთულზე, მარტივიდან რთულზე და ცნობილიდან უცნობზე გადახვედით. ამის მიხედვით სწავრა მასწავლებელს თან-და-თან რთული ხდება შესწავლილ წერალებთან, ლექსებთან და არაკვებით შეკვეთარებით და სხვ.

მარტობა ან სწორი ხელის შესახებაც იყო გამოყენებული რამდენიმე რვეულები, თუმცა შედარებით ძალიან ცოტა იყო. მოსკოვის სადაც უფრო მეტი ცდა ხდებოდა სწორი ხელით წერაზე, მარტო ერთი სკოლის რვეული წარმოედგინა, ასეც სადაც ხელისონში იყო. ერთ-ერთის სკოლების მოწინააღმდეგე ნაწერების უფროში სწორი ხელის ნიმუშს წყარვლით ზერინგოვის გუბერნიის შტაინსკის მხარის სოფ. კულნეცკის სახლში სკოლის მასწავლებლის მოწინააღმდეგე ნაწერს. მასწავლებელი ხსენებული სკოლისა ამჟამად განმარტებითი წერაში, რომ

მახინად ამ რეკლამების გამოყენებისა შე შექმნილია სახანო-საგანმანათლებლო და მუსიკალური ინტერესები, რომელთაც ამ დროს განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს. ყველა ნაწილები შესრულებულია, 12 მოწიფის მიერ 8 წლიდან 11 წლამდე, სახანო-საგანმანათლებლო უწყველის მხრით ცუდს ვაძინებთ. მას შემდეგ მოაღვეს სახანო სკოლა, უფროსი სკოლები, ცუდი კარგები, ვაგვიანების მხრით გაიყვანა, ერთი შესწავლებლის შეკადრება 70 მოწიფელთან; თ ამ პირობებში შესწავლა 189%, წელში შემოვიღე სწორი წერის სწავლება წერა-კითხვის სწავლებასთან ერთად; 17 მოწიფელში არც ერთი არ სწავლდა ცუდად. რა გორაკ ყველან, სადაც კი სკოლას სწორი ხელით წერა, აგრეთვე სხვებზე სკოლის ნაწილები უწყველის მხრით შეეცინები იყო. ამ სამი წლის წინად თვითონ ნიგვრობოდს მართლში იყო და ამის სასწავლებელში შემოვიღეთ პირდაპირი წერა სკოლებში საკვლეად. ეს ნაწილები 80 სკოლისა გამოყენებულ იყო სამინისტრო სკოლის შემოხებაში. ზეგნ გადასწავლა შემდეგ სკოლის სწორი ნაწილები: პორკოვისკის, ნოვო-ლინიევსკის, სოკოვისკის, კლიუჩინსკის, ბოკოვესკის, ბორკოვისკის, გვორკოვესკის, ტრაიკის, ჩოვდესტევისკის, მაკარის, ილინსკის, კუტაროვის, გუტინსკის, პოდგალიჩინსკის და აღოსტევისკის. წერაში წარმატება შესანიშნავად ვეცობა ყველგან. იქაურს დირექტორს პირდაპირ წერა ძალიან მოეწონებია; ამ წერის შესახებ დირექტორი სწერს საზოგადოდ, რომ წარმატება პირდაპირ წერაში, ზეგნის დავერტებით, ძალიან კარგია, მასწავლებლები ქალი და კაცი ერთ სხად აღიარებენ, რომ ზეგნი საკეთილად მართლაც, პირდაპირ წერის სწავლებას დროს, შეგვიმთხოვდა და მოგიტარებს შეგნიშავს, რომ ზოგი ბავშვებს სწორად წერის დროსაც ვეცობათ რეკლამის და სხვების მომართება, რომ გორაკ მრავლად წერის დროსა, ბავშვს ქალი, ამომბ დირექტორი, რომელმაც უკეთ შეეცება, უფრო ამ ბავშვებს, რომელიც წელიწად ნახევარი მრავლად ხელი უწერათ და შემდეგ სწორ ხელზე გადასულან, — ამისათვის გადასვლის დირექტორი არ ურჩევს მასწავლებლებს.

აქ კიდევ დაუსრულებელი შრომაა ატმოსფეროს სქესის
 ხელის და მრუდე ხელის მოხარხლეა შორის. ამ შრომად
 დავამ, რომელიც თუნცაღა სენსარისად არ იქონი დაქარავეუ
 ლი სქესობულს სამეცნიერო ნიადეზე, ზეგანამ უამისწერს ბე
 ლიან ბევრი უდა-დაკვირება და გამოკვლევა წერის სქესობა,
 რომელსაც ყველგან მოსევა პირდაპირი წერისათვის სასარგებ
 ლო შედეგი. საზოგადოდ წერის შესახებ საკითხს ამ მნიშვნე
 ლობა აქვს, რომ ამ საკითხის მიუდგომლად ვადაწვევებზე
 არის დამოკიდებული სკოლის მოწაფეებში შენიშნულის მთ
 დელოობის ვაფუძების, შერდის სახესტის, ბერებლის გამბრ
 დების და აქედან მოვლი სხეულის სუსტი ავებულობის მოს
 ბობა. ამ რაფდენიმე წლის წინად ცნობილმა ექმმა ზაქმა
 მოხეყვის სამოსწავლო ოღების ცირკულიარში დასტამბა მოხ
 სენება შემდეგის სათაურით: „ებლანდელი წერის შეთადის საკ
 ლულეყანება და სახსარი მისი თავიდან ასაკიდებელი“. ეს
 მოხსენება დასურათებული შემდეგ კალეე წიგნაკადაც გამო
 იცა. აქ სხვათა შორის ექში ზაქი ამბობს: „თუ პედაგოგები
 და ექიმები სამართლიანად აყვედრიან მშობლებს და აღმზრ
 დელებს, რომ ისინი საქარო ყურადღებას არ აქცივენ ბავშვე
 ლის რაციანად სხლობას წერის დროს, მაშ ამ მართი პირ
 დამირად წერის შემოღებით დიდს საშუალებას უნდა მოველო
 დეთ. თუ ეს სკოლა მუდამ მოათხოვს, რომ ყველა ნაწერები
 შინ და სკოლაში პირდაპირად იწერებოდეს, მაშინ ანაირად
 ასრულებული სამუშაოები პირდაპირი დამამტკიცებელი ამო
 სი, რომ ბავშვები წერის დროს რაციანად ისხდნენ, რაფდენაც
 პირდაპირი წერის შესანიშნვე არის დამოკიდებული, როგორც
 რვეულის, ისე ნოწაფის მივლი სხეულის, შარის და თვალე
 ზის სიმეტრიულად, პირდაპირად დაქვრა“. ნოტუნტერვის
 თვალის ექმმა შემეტრმა ხანგრძლივის მეყაათად შრომით და
 მოხსენებით გამოარკეია ბევრი ნაკლულეყანება მრუდე ხელი
 ს სწორ ხელთან შედარებით; პირდაპირი წერის ერთი ფიკ
 ხელი მომზრეთაგანია, სხვათა შორის, აგრედვე მრესელოვის ცნო
 ბილი პროფესორი კონი, რომელსაც ბევრი შრომა მოუძღვის

სკოლებში მხედველობის ზეგინის დაცვის შექმნა. თუკის
 ექიმი ბუბი პარდამირ წერის დროს მაშვეების სხდომის
 ვარკელბად უწოდებს. ექიმი ზაქ თაყის წერაში მოხსენი-
 ბული ზაქს აგრძელებს სხვა ბევრი სწავლულუღებში მოხსენი-
 ლადღებენ პარდამირი წერის თვალსაზრისით. ~~სწავლულუღებში~~ ~~მოხსენი-~~
 ტენბურგის ხელთა განათლების სამინისტრომ ამ რავედნიმე
 წლის წინად დანიშნა ცალკე კომისია ცნობილი პარფისაგან,
 რომელიც შორის იყენენ აგრძელებს პროფესორი ბერლინი და
 ექიმი რემბოლდი, რომლებიც ამტკიცებდნენ პარდამირი ხელის
 დირსებასაც. მაგრამ ამ შემთხვევაში დაჯიჯრება აკლდით და
 ამის გამო ცოტათი პრუდე ხელში სდლია; ამის შემდეგ ექიმი
 მერკელი, ხენებულს კომისიასთან გამოცხადებულის დაჯიჯრ-
 ვებით, რომელიც მოხდინა 186 სსწავლულუღებში, ამ დისკენას-
 დის მივინა, რომ მოწადეები პარდამირ წერის დროს, როდუ-
 საც რვეულიც პარდამირ უქვესა სტოლის წინა კიდის პარა-
 ლელულურად, სხედან ყოველის მართ უკეთესად ამ მოწადეებ-
 თან შედარებით, რომლებიც პრუდე ხელით სწერენ, საფრან-
 ვეთის ხელთა განათლების სამინისტროს მიერ დანიშნული კო-
 მისია სკოლებში ბეკოპის (MASSARYAN) გამოსარკვევად და
 მისს სწინააღმდეგოდ ზომების მისაღებად ურჩებს სეფლდებუ-
 ლოდ განადოს პარდამირი წერის შემოღება სკოლებში. უნგ-
 რეთი, ამის გამო, რომ იქაურთ სამინისტრო თანაგრძნობით
 უფურცებს პარდამირი წერის საქმეს, იმყოფება იმისთანა მდგო-
 მარეობაში, რომ ამ ცოტა ხანში ყველა სსწავლულუღებში პარ-
 დამირი წერა სეფლდებულია გაბდება. ამ ხუთი წლის წინად
 ლონდონის ერთი შორის სამიჯიერო კონგრესმა აზრი წარმოს-
 თქვა პარდამირი წერის სსარკებლოდ.

დაბრლია წერის მისარკვევას, როცარც სსანს, არ შეუძ-
 ლიანთ რომელიმე ძლიერთ საბუთი წარმოადგინონ ვარდაიმი-
 სა, რომ დაბრლი ხელით უფრო სწრაფად იწერებოთ. შეიძ-
 ლება ეს ასე იყოს, მაგრამ შენიშენით დაბრლი ხელი მოხერ-
 ხებულია ძალიან სწრაფი წერისათვის, რომელიც სპირითა სპ-
 სახურის კაცისათვის, რომელიც დატვირთულია სწერებით,

სტუდენტებისა და მწერლებისათვის. სვედულმა იგი სწავლა-წა-
 რა, ამბობანა, რომელიც მოცხოვრება პირველ დისციპლინას სკო-
 ლებს, ეს იგი საშუალო, რომელიც იგივედ მქონდა წერ-
 დამის წერასაც, პირიქით, ბევრი ამტკიცებს და ხელს უწყობს
 ეს სწავლის გამოკვდილებით ვარწმუნდებით, რომ პირდაპირი წერის
 დახარჯი ხელზე არა ნაკლებ სწავლად შეიძლება წერა ამას
 ვარდა პირდაპირი ხელი განობსვე ვარკვევით, რომელიც შეიძ-
 ლება ყველა დარწმუნდეს, მაგრამ უმთავრესი ღირსება, სწავ-
 ლულ გამოძველდებოდა შემოწმებით, პირდაპირი წერისა ამას
 მდგომარეობს, რომ ამ წერის დროს იგივედ მისაღწევი ხდება
 ეს, რაც ამდენ ხანს მიუღწევლად მიიწინააღწერის დროს მო-
 წოდებს ტანის სწორედ დაჭერა, ესე იგი ამბობანა მდგომარეო-
 ბის დაცვა, რომელსაც არ მოკვება ცუდი შედეგი, წარმომ-
 ლგარი ხერხებლის გამოუღებით, მკერდის შეწმენით და მხედვე-
 ლობის გაფუჭებით.

ნაერთ-მოკვარადის სახელზე სკოლების დარტყვა იმ მას-
 წველებლებს, რომელიც პირდაპირი წერა შემოუღიათ, შემ-
 დებს განმარტების აძლევს: ა) პირდაპირი ანუ სწორი მდგომარე-
 ბობა სხეულის ქვეთი ისეთ მდგომარეობას, როდესაც სხეული
 არ დაიბრება არც მარჯვნივ, არც მარცხნივ და არც წინ სკოლ-
 ზე და რვეულზე; ბ) ამ შემთხვევაში საჭიროა, რომ სახელზე სკო-
 ლიდან სკოლის წინა კედლების უფროდეს მოწადის სახელის
 ერთს შემოუღდეს ნახევარი ვერშოკის პიხტებით; გ) რვეული
 უსათუოდ შუა ადგილს უნდა იდებს, მაშინვე მკერდის პირდა-
 პირ, არც მარცხნივ და არც მარჯვნივ, სკოლის წინა ნაძი-
 არის პირდაპირი უფროდეს მდგომარეობა მაგნებლად
 არის ცნობილი იმის გამო, რომ ხელის მხედველობას, აბრუ-
 ციანებს ივალებს, ამრუდებს თავსა და ტანს; დ) მანძილი კედ-
 ლის წევრისა და მოწადის ივალს შუა უნდა იყოს 5—6 ვერ-
 შოკი, ანუ 30 სანტიმეტრი; ე) თითვენი, რომელიც კედლში
 უჭირავს მაშინვე, კედლის წევრთან ძალიან დახლოებული არ
 უნდა იყოს. სხვა პირობები საზოგადოდ ცნობილია—იხილეთ,
 რომელიც დახარჯი ხელის დროს უნდა, მაგრამ აქ საჭიროდ

მოგვანია მიგეტეს ყურადღება ერთს გაჩემოვებს—**დასაწყისად** წერის დროს რამდენიმე ასოს დაწერის შემდეგ მოხერხებული პარაგრაფი ხელი გაწიოს პარაგრაფი, რვეული **მეტი** უბრალოდ პარაგრაფად წერის დროს ეს უფრო მოხერხებულია დასაწყისად ხელით რვეულის გაწევა მარცხნით და პარაგრაფი ხელის უბრალოდ დაეწება. ეს, რასაკვირველია, ბეჭეებისა უნდა აეხსნას.

გამოცემაზე კვლევის დროსაში ექიმმა ვიზიტორებმა წაიკითხა წერის სწავლების შესახებ ლექცია. ლექტორმა უჩვენა პეფრა კარგი მხარე პარაგრაფის წერისა, იღობარაჟა პეფრა დაბრლო ხელზედაც, მაგრამ ახალი არიერი არ უთქვამს და ძლიერი სპეციოც დაბრლო ხელის უბრალოებაზე ვერ უჩვენა, იუმკო და თერთი დაბრლო ხელი ახლობინა პარაგრაფის და უბრლო მასწავლებლებს—**ისევ ასეელი ქირი სჯობიან ახალი ღებინაო**, ანუ სუ დაეგდება ძველის გზისაო, ისევ დაბრლო ხელი აწერინეთაო. ვიზიტორებმა ძალიან ბაღე შესკვალა თავისი ასრი, ამ ორი წლის წინად ტექნიკურ განათლების მოღვაწეთა კრებაზე თავის მოხსენებაში: *Учителю преподавать надо учиться на хороших уроках своих товарищей*—**ამბობდა „რას წელიწადს პარაგრაფი დასაწყისს სკოლაში აწერინეთ პარაგრაფი ხელით და შემდეგ გადადიო მესამე წელიწადს მარაღე ხელზედაო. აქ ვეაგონდება ერთი პარაგრაფი ოფტალმოლოგი, რომელიც ათის წლის წინად დაბრლო ხელის მოსარბღე იყო, მაგრამ ეხლა, როდესაც დაუფარდა პარაგრაფი ხელის წარმატების, სყოველთაოდ თავისი თავი სჯობოდ დასარკებულად აღიარა.**

დ. მოგვაძე

(შედეგ. ერთი)

საქართველოს
 ეროვნული ბიბლიოთეკა

საინფორმაციო ცენტრი

წიგნი ავტორისადმი

ნათქვამი იქნება, რომ საინფორმაციო ცენტრი დაიწყო მუშაობა, ამ საინფორმაციო ცენტრის დაარსების მიზანსა და მისი მნიშვნელობის შესახებ, რომ იქნება, ეს საინფორმაციო ცენტრი არ არის გამოკვეთილი, საინფორმაციო ცენტრი არ არის გამოკვეთილი უბრალოდ მისი საფუძვლიდან. ამ საინფორმაციო ცენტრის დაარსების მიზანსა და მისი მნიშვნელობის შესახებ, რომ იქნება, ეს საინფორმაციო ცენტრი არ არის გამოკვეთილი უბრალოდ მისი საფუძვლიდან. ამ საინფორმაციო ცენტრის დაარსების მიზანსა და მისი მნიშვნელობის შესახებ, რომ იქნება, ეს საინფორმაციო ცენტრი არ არის გამოკვეთილი უბრალოდ მისი საფუძვლიდან.

ამ საინფორმაციო ცენტრის დაარსების მიზანსა და მისი მნიშვნელობის შესახებ, რომ იქნება, ეს საინფორმაციო ცენტრი არ არის გამოკვეთილი უბრალოდ მისი საფუძვლიდან. ამ საინფორმაციო ცენტრის დაარსების მიზანსა და მისი მნიშვნელობის შესახებ, რომ იქნება, ეს საინფორმაციო ცენტრი არ არის გამოკვეთილი უბრალოდ მისი საფუძვლიდან.

მარტო იდეა ვაქც-კონცხთა. ანუკა მისიზმანს უწყობდა
 აქნა ვარკველია ზეზეს ხაზნობის, ვანს აქნა ვარკველია ან
 აანხმად ხმადეათს მისის ზეზესის, მოკონდ სანქსანს მისი მისი
 ასე, მოკონდ მისი მოკონიკა ზეზესისკენს მისი მისი
 ზოგადი ხმადეათის. ხოლო ეს ზოგადი ხმადეათის აქმდე
 იტარეს, რომ ვარკვეს სანქსანის უფლებს მარტო-მარტოდ
 ასე სეზოდესი ეს უფლებს წახიდესკენ წყურების. თ სწორად ეს
 ვარკვეს, მოკონდ სეზო სეზო, რომელად ამ ქალღმერთს აქმე
 ზი მომსენებელი, კვებულებს ქონება, რომ ხაზნის სეზის კეთ-
 წყურების სანქსანს-მისი დედა სეზებულად თ სწორად და
 ხმადეათის ვარკველი სეზის ხმადეათის; მარტ ეს უსწო-
 რისი და უხმადეათი მოკვეა მარკველსკენ მომსენების და მარტომ
 კვრე მენამენი მუადელებად მისი და კვრე იდეის იდეებს უხმ-
 დების მარკველს-მისი.

თავის წყაროს იკადისხევი ხაზნის დებულებისა (Hon.
 Ofice, № 3455) პ-სა ა. ზეზისა მ. ნ. კვხევის ზეზისებებებს
 ხატევის ანთა ქნისს, რომ ამ კვხის თვებზედა ქონდა სეზ-
 თხადე და მუკვემდელობთა.

დათ, ხაზნის სეზის მუკვემდელს მომსენებებს უნა ვაქც
 ზეზისებებელი თვით სეზებელი, ვანს ამ სეზებში, მოკონდ
 კვრე დეკანსევი, სეზელად ამ მარტებობის თ სეზის, რე მარ-
 ტებობის თვად-მისევი მარკვეს თვითა ქალღმერთს.

მ. ნ. კვხეის მუკვემდელი ვარკველი უნად ხაზნის სე-
 მისი. მუკვემდელობის ამ მენახევის თ თვით, რომ მუკვემდელი
 ასეთი კნისობითკვეთა, რომელად ვარკველებს წყურებისა სე-
 ხაზნის მარკვეს, მისი მისი უძმულად დაცოცხეს ხაზნ-
 მისი და უსწორებულ ვა ხაზნის მარტო-მარტოდ სეზების
 მუკვემდელობის, მოკონდ მისიდა ტყუარისს ვებულობთა.
 კვხეის მარკვედი ქონდა ხელი მუკვემდელი ქალღმერთს, რომელ-
 ზად კნისობებელი თვით მისი სეზის სეზის. მუკვემდელი
 ამ ქალღმერთს სეზელად ვარკველებს მარკვეს, მისი ხაზნ-
 მისი და სეზის წყურებისა მარკვესის - თვითს დე-
 სეზებლობისს და ვარკველს უკველებლობის. ასე კვხეის

სრულად არ ქონდათ ხელში ამთ სისარგებლოდ, ვინც/ მსე
 სქმას მსხმთ ძივრებოდა, ესე აცა, აცათ ხაზნებს მათს არ
 აფოდა. სკვებნათ სავრებულთა შიამბასქ¹ მათ მათ² სიჭე-
 მნაურთსა, ხოლო მუარე შიარეს წამოსმ³ სქ⁴ მსქმას მეს
 და არც ერთს ხაზნს აქ თაყსა მათს არ გამოვიწყენს. თ ეს
 ქონდა სხემი მომსვენებულს და სოქე, რომ სეფი ფლობის ამ
 სავნას შესახებ ვეროყნის სისარგულეს მივლუბულათ, ვათომ ამ
 მათთ, რომ ხელთ არ ვერქვს სეფებს მუარე შიარესა, რომელთც
 ამ სქმეში ანტერესი აქვს. თ მისისდა, რომელთც ქონდა ეს
 სისარგულედ მოყარ-მაროებლას სიჭმოს, წამოსადგენდი ფლობი-
 სე და ფლობიდა მათ-მეველობის დასრტერესებულ მარად-მელო-
 ბელებსის ხაზნათ მარად-მარებლას არსებს შესახებ. ამ მათმსე-
 ლობის რომ დამერებოდა უმეღესა მოყრამს და კოქე, ეს მათ
 სემთ სავრებულთ ხაზნათ სქმას ვადსარევეტად, სქმე ასე
 ვადარევეტოდა, რომ ვავექმებოდა ხაზნათ სეველებსათე მარად-
 მარეს, რომელთც სე-სევერული ღირ მათს მარად-მეღობულთ-
 თეს, ხაზნესა უმეღო მოყრამდარებულ ვადარევეტებს და მარად-
 მეღობულს მივექმებოდა შესახებ, რაცე აფრამს ვად წვადლობის
 სემეში მათც აყო დარქესებულა, რაცე მოხდომებდა, მათს ვა-
 დარესებლას ხაზნათ. მარტო მარად-მეღობულთ სეფებსის მახევეთ
 რომ ვადსარევეს ხაზნათ სქმე. ვ ვადარევეტა წესაყრა არ აქმე-
 ბოდა, მარტომ სწორედ ეს ქონდა სხემი ვენესეს, რაცე ამომ-
 და, მსობლოთც ვადარევეტია შესადლო შესადრეს, რაცე მესეს
 სქმასი წესაყრედ და ვეროყნის სეჭათ არ აქმეს ვისობლუ-
 ლათა. ვენესეს გამოივსდა, რომ ხაზნათ სქმე სემთც არ მათს
 გამოარეველი ფლობიდაის სეფებსათთ, და სისქოს უწრადებს
 მათეს ამ ვარებებს, რომ ვარსარევეს და ვარსარტეს ხაზნათ
 მარად-მარებლას უდა მოქმეს ამ დარქესებულებს ძველას ძველო-
 ბის მახევეთა და შოვერის სიმარად-მარობის თანხმადათა.

ამ სხმთ თს ვარებობეს, რომ მათდა სრულად არ შეყრამს
 ხაზნათ სქმას ვადსარევეტად, სისარგებლო არ აყო შოლოთ
 ხაზნათთეს, თათქმს მათ მარად-მეღობულთ გამოხატე მათს
 თაყსა მათს სეველებულთ ვადარევეთ, რომ შემეღეს, რომელ-

საგ ჯადოდმდენ უკუდას დონისძებთა დეკვითა თაყანთა მძე-
 რესთა, დაქაწყებოდათ რომელთჲ სუფრადგუთ სმუნთა თაყანთა
 სისარკებლოდ. ტყვიდისთ თაყდ-მზნუნთ თხოვნა, ვადისძებუთ
 ენათა 1891 წელს, ეზოდ ამტკიცეს ამის: **ქართლის უბმულოდ**
 ამის ძლია და სმუნთათა მძლია, ხაზნათა უბმულოდ უბმულოდ
 ტად გამოხადგია. მთლიად ათაჲ მისიზნუნთა ვამბიტუნებლი,
 რომელად გამოაქუნელი ათა სუგუნებთა უკრებუნებთა და მძისუ-
 ნებუნებთა ამ თაყდ-მზნუნთათჲს დაქართად ქალიდგუნებთა.

თაყდ-მზნუნთა ქალიდგის დაქართა ჯადოდმდენ დამტკიც-
 კონ, რომ ხაზნათა ენათს დაძლია სხაზნათ სუგუნებთაჲს მძი-
 თლიდუნებთა მწიფ-მდღოდმდელია ხაზნათლიდით. ამისა მშობქ, რომ
 სხაზნათ სუგუნებთაჲს მძილადუნებთა მწიფ-მდღოდმდელია სუგ-
 ექთა ხაზნების ვადისძებუნთათ, ენათ თ სმუნთა, რომელად მძი-
 ვუნთა ამ მზნათ სისარკებლოდ, თეს ექ ამტკის.

თა სუგე ამისა მ-ნ ექთაჲს წყაროდ, ამ დეკვიდის, სუგა ენ-
 მძიტუნებლია ამსუნა ხაზნათ სუგუნებთაჲს მძილადუნებთათ, ნათ-
 ქამთა მუხუჯთა: თათჲ ხაზნათ მძებუნთ თათ მწიფ-მდღოდმდელის დ-
 გად-მძუნთ თათს სუნთათ, ენათ მწიფ-მდღოდმდელის სუნთათ, ხელ-
 უკრუნობის ძლიათ, მწიფ-მდღოდმდელს უფუნებთ ექს ათუთუნთ ს-
 ხუნათა ძლიად ამ მძმუნებთ ქონებთათ, რომელად უკუნებთა ხაზნათ
 მწიფ-მდღოდმდელის მძღუნებუდ უთუნათათ.

ტყვიდისთ თაყდ-მზნუნთა მშობქ თაყანთა თხოვნათა, რომ
 უბმუნებუნებუნთა ჩახადგუნებთა მუხუჯ, სარტუნებთათ მწიფ-მდღოდმ-
 დელის სუნთათა ენათ-ტაკუნებუნებთა სარტუნ თხოვნა, თათჲ ამსუნთათად
 სუგუნთათ ამ ჩახადგუნებთათ მზნათ. ამ წყარობათა, — ნათქუნათ თხო-
 ნათა (ჯ. 26). — სარტუნთა მძღუნებუნებთა და მწილადი მწილადუნებთა სუ-
 მძისუნებუნებლია ენათ, სარტუნად თათ სწუნათ, რომ სუნთა მწიფ-მდღოდმ-
 დელის ხაზნათს ვადისძებუნთათ თათსუჯ დამოკადგუნებლი ათა ხელ-
 უკრუნობისუჯით, ესე ათა ჩახადგუნთა თათს მწიფ-მდღოდმდელის სუ-
 ნთათ, ხელ-უკრუნობის ძლიათ ამსუნთათად უკუდადით: წყარობ-
 თათ სწუნათ: თათს მწიფ-მდღოდმდელის სუნთათ, თუ ხელ-უკრუნობის
 ძლიათ, ესე რომ წყარობუნთათ მძხუჯათ სუნთა მწიფ-მდღოდმდელის მ-
 ზნათს ვადისძებუნთათ თათსუჯ სარტუნად თათ ამის დამოკადგუნებლი

რომელსაც ხელ-შეგრუელისზედ და მისებობს აკრძალა, და აღებდა.

კანს ხანაჲ ხატუჯასი ასეა ზემოც, შეეჩინაჲ წინაგად-სამს მეტას-მეტად უნებრს მისს მსიგებს ამ წინაგადებში, აქვს მისს, რომელიც სივალად შეესამება ამ წინაგადებში, მისს ესთაყრობდგ მისებობდა მარც-მოდობდესა და ხაზინას შობას. იტყვ რომ აქას, ებოცა, რომ მარც-მოდობდესა, მოცა ეს ევალსიბუბდა ხაზინს, ესე აცა, მოცა ამ ევალსიბუბებსი ასე თუ ასე სისინებდოდ მამსედა, თს თუ თაყრათ ამ მამსეებუდა ხაზინს ამ წინაგადს სიმეცროდ, რომელსაგ ივადება ასეას ევალსიბუბით, თამუდ, მარ-მეტა, თუთონ ავებდა ხატუჯასის. ცხადს, რომ ასეას ეთარებსი თაყრობის მისი თს იქს.

სეტონ-შობასი ეადეარდსმდე ხაზინა ასეა მუარყვისა რომ თუ მესმუელსათეას რომ, თეას სებათ თეას დეჟმა თ ევალსიბუბდა თეას მამუღადს. მარცომ სეველებრავს სისაზინა მარ-თადეარებსამ თაყრობის მარობდგ თ მუთუშდგ ამ მესმუელსათეას, თუ ებადობს ასეა სურვალა მესმუელსა თესი ასედა, რადგინდგ მარც-მოდობდეს თ მოუვლადგ ასეა სურვალა, ეადეარსიბუბ ხაზინსა და აცე დამუღადეს მესმუელსა მის სსკრ მამუღადსათ. სიმეცროდ სეველებრავს მარ-თადეარებსამ დამუჯარ სება სევეწოდ მამუღის ჭრასი ხაზინსთეს, რადგინდგ ეს სება სისინებდოდ თუ ებადსათეასიდა და მუარბისათეასიდა. კანს სეველებრავს მარ-თადეარებსამ წინაგადსეჲ თარბუდა, რა წინაგადგ მოუვლადგ მესმუელს, თუ ებადობს ხაზინა დამუჯებდა თესი თეას სსკრს მარსა და მარცომ დავილა, დისინებეს ამ წინაგადს მეტადგ მესმუელ და მე-ცა სხეჯარს ამ შობისეის ქანებსა, რომელიც მის მამუღზედ ეო-ნათ შეეძინათ. ადგინდგ სეჟადი თუ ხაზინის ეოყს თეას სსკრ მამუღზედა მარც-მოდობდესათეას, რომ ამ მესმუელსაგ ეს, მოცა ხაზინს სება ქონდა ხელ-შეგრუელისის ძიდათ თუთონ იტყ-ზულ მამუღის თაყდარებსისა, მამსინგ მოუვლდ თუ ზემოსსეჟებუ-და ეადისიბუბა ეადეარდსა.

და თ ეს რადგ აქნებოდა თსეას ხაზინობისა, თუ ეს მარც-მოდობდესი სება ექნებოდათ ხაზინებს ეადისიბუბებსამ მამს რომ

ამისთანა ვინა ხაზებსა ეს იღარ აქნებოდნენ, არამედ სვეტისა და
 ხა მოაფარდებნა, ესე აცა მისან აქნებოდა ეს, ძირ უნდა, რომ
 ავთს მხარ ტყვიანის თავად-მხნურთა და ძირ სამკურნო-ე. არ
 მისი. აკუმულმბულია სარკებლისა მამულითა შორის. ამ ხაზის
 მათ, რომ ამ სარკებლისთანავეს გადახედო აქნან თორავ სვეტის
 კრთა და ავთვე კარდისხედა, —თა ავთებს ხაზებსისა, ამისან პ-ნა
 ურმა-შეო ავთს მახსენებში ვეყვისანს ხამუქნუო სარკად-ოქის
 წინაშე.

ან თა ვადვე ძირით გინმარტეს ხაზისანს მხნურთა დავთ
 უადვანა, რომელსაც არ უნდა დამხელოს ჯეშნარტეს^{*)}: ავთავ-
 რებსა გინმარტესზედა ავთებს ხაზისანს ეს მისი, რომ ხაზისა
 სხლადებოდა და ხანს ავადებო სვეტნოდა, ვინთა ვათავებოდა და
 მესამულეს მარ-წელადან მისი გადახედებს არ შეიძლებოდა. უმა-
 ხოდ ხაზისანს დავადებოდა ასეთს დარქებულებს, რაცა ვინთა
 სხეს მამულს უდის და უფლებს ეს ავთათ არ აქნ-არ. და მ-
 მის რომ სეჩნ გადახევეტო და გამოსევეტო არა გვეტებოდა-და.
 მუთავ განსევეტებულთა ავთებს ხაზისანს ეს მისი, რომ პე-
 დურელთა უფლებს მესამულესა, რომელსაც არ შეუძლანს მუხიტის
 ხაზისანს გადახედო და დიდის ამხედ შეტო, მისაც ახვადი კრ-
 ხელეკ ეს განსევეტებულთა ავთებს გამოძახანსკანს თავთ თე-
 ხათ, ავთადვდის დიდესან მ-დით, მარველ ავთებსადან, ამ-
 ტომ რომ მესამულეს თე სესა ქმნებოდა თეთს სურველისებან
 მოებტებსანს გადახედო ხაზებსთანავეს, ეს სესა რომ ამ სესადაც
 გადატეოდა, რომ მესამულეს შეტებოდა თეთს სურველისებან
 გადახედებსანს ხაზისა. ამ სითათ, ხაზისანში დიდებულთა მეს-
 დურეთა მესამულეს სევეტებსანს უფლებსან ამ მარ-წელის შესახებ,
 რომელად წინადადებს ხაზისანს უფლებს სეკისა. მარად მისებს
 ხაზისან სწორედ მესამულეს სევეტებსანს უფლებსან პე-დურელთათა.

ამოქანს დამქნათ მხნათ (პ. 44), მათეთა არც ეს ავთ,
 რომ სესა და ხაზებსანს ურთავართანს ვადვე სეკისად გადატეო-
 დეთო, ასეთ სეკისად, რომელად სეკისანმდებოდა წესათ მისი ეს

^{*)} უმბელად დაცუებს ხაზებსა სვეტისანს კრთ-ტოქისანს შე-
 სარკებულთა მარ-სეკისანსანს. ტ. I, სფ. IV, გვ. 80.

გადიწყვეტი და რომ ეს სიგისი ვანგებ აქნა ვაძუარა 1876 წლის
გარეველათათა.

ეს გარეველათა გვეხსიან მაიკარ-სამხარაველის უფრობისა,
სენატორის ვაღუბისის, (1876 წლის 26 აგსტისისსანქციონით¹⁰⁰ №10
ქუმი 301), რომელმაც აღუყარა მაიად-მეფეტსელი (გადიწყვეტი)
ხაზნების თაყაისი ხაჭურ აგვად-მამულაძის, ვარჯ გადიწყვეტი-
დეს ხაზნისა სიქუა, ტყადიხის თაყად-მხარეთა მხითა (გვ. 27)
ეკადამეტების უფლებასა. მეგრამ სეგ, ერთგულთა სეგის წოდ-
ისი მადუბისის, მისე უსაველად დაეკომისარეხათ მეგ გარევე-
ლათის; დაეკომისარეხათ ამ თედათ, რომ დრო ხაზნისა სიქის
დამარბუდის გადიწყვეტისა ამ დრო აქნებ, რაგი თაყამეფო-
ბელა ხედიწაყუბა დაქეპს აგვად 1876 წლის გარეველათათა
დარღვეულის უფლებასის, მეგრამ ხაზნისა ვებუდების მარტეტში
ან თუ მაყსაყებუელ აქნა ასეთა სამწყმარო გარებოები, თამეგ
სწორედ ამ გარებოებისეგ აქნა აგებულა შეზღუდვა თაყად-მხარეთა
თა უფლებასა.

ეს სიგისი და დარტყმის, რომ დარღვა თაყად-მხარეთა სე-
კუორების უფლებით, ხარედა და დარტყმის, დამტყვევნი გამოარე-
ბულა თხოვნისა, თან დიდს ვაჯუბისობის წარმოადგენს.

გერ უნათ ის, რომ შეპობსებუელს გარეველათა თაყათ-
და მადეა მამ ან შეპოვად-მის აგი თხოველობდა მთადოდ წა-
ხანდელ უსთავრობის დიდესი ხაზნისა და მესამულეთა შობის ამ
დრომდე, ვარჯ სეგისმეგებელა წესით გადიწყვეტიდა ხაზნისა ხე-
მე, ხადე ამ გადიწყვეტის სიქარობის, რაგვარც თეთა გარეველ-
ათის; 1876 წლის, გამოჩეველ აქნა მათ, რომ მაიად-მეფეტსელი
სეგათრის უფლებით გაიუქმეს ხაზნისა სეველუბისთა მარადუბის
და დაიწყეს ან შეყაროეთ ხაზნებისა ვადისმადეა მამეტებით, ან
ვარჯ სეგ უმბულოდ დარტყმის. აგვადობმაყს ადმისიტრაციის
ან შეგებო ან შეგმნათ, რომ თუ ან შეგებრებთ ხაზნების უმ-
ბულოდ დარტყმის, ვან აგის, აქნებ რაგი დრო მაყს ხაზნისა
სიქის გადიწყვეტისა, ხაზნების სარედადოდ აღარ აყენეთ. გარევე-
ლათა მადეს შეზღუდვის ენ ან აქნებდა თაყად-მხარეთა სეგათრე-
ბის უფლებასის; აგი თხოველობდა მთადოდ status sua sub-

დავითს, ესე იგი წინადაც წესის დაცვა, ხარისხ-საყურადღებო
 მართლმართლის ხელ-უხლებლობის, ამ მართლმართლის, ~~არაღმართის~~
 სწავლა და ისევე ისე სწავლად სიყვარულის უფლებას ამ მი-
 ჟღერს მისთვის, რომელიც კანონი ხარისხის. აქვე ~~სწავლად~~
 წესი, თუთა დოკუმენტი ეს ამ მართლმართლის ~~არაღმართის~~, ხა-
 რისხის დებულებას მე-7 მუხლად; მან მისთვის წესი—მშველას მტ-
 რისა, წინადაც ხარისხის სიყვარულის მართლმართლის, ვადე-
 სობებისა ხარისხის თანახმა სწავლად მშველად, მშველად ამ მ-
 რისა ეს, რომ არაფერ მტრ უნდა ვადეხდნო მშველას მტ-
 რისა ხარისხისათვის ამის სიბრძნით, რაც ვადეხდნო მთა
 შესანი—სიბრ-ჯანი, სიბრ-ჯანი მარჯობისა და სხვ.

ამისთანავე ნათქვამია ამ მუხლას შესახებ (გვ. 25), რომ თან-
 ცნებამ მტრისა და მშველას (ერთობით ვადეხდნო) უფლებად
 შეუძლებელია, მშველად, შეუძლებელია ხარისხის ვადეხდნო,
 ამიტომ თან-დამხმარისა ამ მშინისა და უფლებად უფლებად თან-
 დაცვა, რომ თან-დამხმარისა დედის უმრავლესობის მშველად უნდა
 ვადეხდეს სიბრ-ჯანად ხარისხის სიყვარუ და სიბრ-ჯანად მშველ-
 სიბრ-ჯანად.

მეტივე უნდა ეს ვთქვათ, ეს სიბრ-ჯანად ხმარისა მშველას
 რომ ხარისხის სიყვარულის მართლმართლის თან-
 დაცვა შეუძლებელია ერთობით ეს უფლებად ხარისხისათვის
 უფლებად ვადეხდნო. თ ამ მართლმართლის ვითარება ხარის-
 ხის ერთობის სიბრ-ჯანად ვადეხდნო სიბრ-ჯანად ვადე-
 ხდნო. სწავლად სიბრ-ჯანად ვადეხდნო ვადეხდნო, რომ თან-
 ცნობად უფლებად უფლებად მშველას თან-
 ცნობად ვადეხდნო მართლმართლის მის მტრ სწავლად მშველას ხმარისა
 თან-
 ცნობად ვადეხდნო სიბრ-ჯანად, რომ თან-
 ცნობად ვადეხდნო თან-
 ცნობად ვადეხდნო ამ თან-
 ცნობად ვადეხდნო, რომ მშველას მტრისა სწავლად
 მთა უმრავლესობად უფლებად ხარისხის ვადეხდნოს და რომ მშ-
 ლას მტრისა სწავლად უმრავლესობად უფლებად ხარისხის თან-
 ცნობად ვადეხდნოს ვადეხდნოს სიბრ-ჯანად, ამიტომ, ამის
 ვადეხდნო, რომ მშველას მტრისა უნდა მტრ ხარისხისათვის თან-
 ცნობად ვადეხდნოს მარჯობისა და მშველას ვადეხდნოსათვის,

საქმით ანუ ეხვევ დახვალდოვებოდა მასა მძულას ხაზინას, ვუ-
 ლესას ჩამოწამებისათვის. ანუ ხაზინა, რაღაც მძულას აქვას ზურ-
 კადრით, მოკლავა დაეჭოკეთას მძულას მტრობას ვაყვალავ ანუ
 მოწყობაღეს და განხორცა მძულას ცხრამცქრასათვის, მოწინა-
 თლიანობა მოთახიკეს, რამ მძულას მტრობას, ხედას ცხრამცქრას
 სის დარღვევისათვის დაეღობ ხაზინას ჩინაშე ვაღვე რამ მოკლავ-
 თობ, რაგვან მარცხ მოწყობაღობას აქვას და მძულას ცხრამ-
 ცქრასათვის ვაწყველას ხარცასა არას დარცხენს მთავრად ანუ,
 რაც ხაზინს სამართალთა ვუთქვასა. შეგვე ვინა მძულავებს ცხ-
 რამცქრას წყარაღმა რაზრად სხუდა-სხუა მოსაზრებზე არას ხარ-
 თვდა. ამ მოსაზრებით შესახებ თყად-მხარება (გვ. 27) ამ-
 ზობენ, რამ მკეთ ვინა მძულავებს შესაგებლად უხვადია თ-
 ხეცობობა და შესაღება ვაშაყვითა ქლანდად ხაზინათ მამრო
 და იმტომ დაწესებობით მოგა სისარცხებლად მათა უფლებს
 ერთ-ორად ვაღვდობს მღებებსა, რაღაც ხეცას მკვერას ხედავ
 ზას ჩინაღმდევთა და არც ვაგონადი ხეცის ქვეყანაშია. თა რა
 მოსაზრებობათ ას მოსაზრებობათ: მამროვადი მძულავებია უხ-
 ვდურებობა, რამდენათ თხულებთ ხაზინებს მკეთა ღობე თა ქობდათ,
 ზასა და სეცხე უხა მძულას მტრობისათვის ვაშაყვითა; ხადო
 რაგა ვე ხაზინესა ჩამოაღვეცხდენ ასეთს ხადის, რამდენად, არც
 რასამე უფლებს ქობდა, არც მძულადი ვადა, ხეცა-უხეცებურად ვაშა-
 ხადებობდენ მკმბულავებს ვუღვადევნა, რასად ვა მოსახოვდენ, და
 მათ შორას სიძახებს ძღ-მამროვობისად—თურებობდენ მკმბულავს
 სურავლათ თყებთ ხინადან და მადობდენ სხუასთან შესახარ-
 კადობა.

ამკენ მოსაზრებობა მსხუხად თყად-მხარება ქაღვადმა
 (გვ. 27) ასეთა უფროხა მხეჯელისა ვამხვლათ თას ანუ,
 რამ ვათომ ხაზინესა ვაღს უხვდურებობა აფენენ და ვაყვად-გვანს
 უფლებს აფენენ მოკლავებლათა რესუბას მმროვადობას დროს,
 შეგვეცხვებლათ ამ მმროვადობას ღონისებას და მოყვანლათ მთა-
 ლოდ ამ დასყვანათ დასამტყავებელ-დასისხუთებლად, რამდენად
 ანაყობათ სხუა სისართალათა სიფუტელათ თა მოკლებებლათ. ვინა
 თურებ მართლად თურე ვაფადიღობს, ესე ანუ თურებ თყად-მ-

სურსი თუბნა ასტერესებიც დაჯეით და ბანდ-მედიოთ დაჯე-
 ლათიყს, გან მათ დაძმსხურეს ბოტეტიის შემდგენელს თუბ-
 მა შეზღუდვი თუბნით უფლებით ამ უბნით და მოწოდოთ. ჩინ-
 შუ რომელიც სსა ამ თუბდა-მხურთაყს მოძაბოვეს, მარტოთ,
 სტუმბო-მოყვანობის იტრთა ედამდა არ ეტყვნენ. სტუმბო-
 ხეს, რომ თუბდა-მხურთა ასარეკლებს შემთხვეათ და ხაზებს
 დედა ედამსმდა დადესთ; მდღის ერთი, მდგრამ ეს მდღე არას,
 რომ თუბდა-მხურთა ასევექმან, არ ეტყნდა ეს მათი დედა ედ-
 სმდა, მაღობ, სეულებს შესაფრად, ხმარობათა ხმებავთ
 სდგსურთ უოვერ თუბნით სმქმობის და მოწუბადობისათუბნით?
 მაღობ ეს სდგსურთ და განთიყსუფდობ, იტრადვე სეულებს მა-
 ხეჯათ, ას მძულებს, რომელიც ხელთ უქმარეთ, ხოლო მარ-
 მდღობელთ სეს მადვეთ, იდობ ამ მძულებს მხარესათუბნის თუბდა
 ბეგრად სეულებს დედა-ეულებს, ოდობ ეს ეს ადებს და ადებსელის
 რომდობის მათ სეს-თოყდობაშუდ თუბს დამოყადებელი, ასე რომ
 თუბდა-მხურთა არა ქმსობდნენ, რა მოკეკედა, რომ ოდესმე სსა
 მადვეთ და სეუბე ეტყნებთ დეგნებლობით.

ამ მხურთაყ დაეცეს თუბდა-მხურთა ასტერესებისას ერთი
 რომ იქლას ეს სურდა ეუდ-წადვლობა, იქლას ას ეტმობტებს, რომ
 ამ დიდ ედამსხურებს იქლებსათუბნის ეტყნობათუბნით ასევექმან
 ას მარ-მდღობებელთ, რომელიც ასეთს მხოყს სწერს მხო-
 ლოდ ერთდ-ერთის მხრით, რომ უფრო მეტი შემოსილთ იყო-
 ლთ ხოლმე მძუდობნით და რომ ედრე ამ მეტის შემოსილთ
 ადებს არ შეძლებოდა, მათ ფაქტადიც არ მისდგარათ განთიყს-
 უფლებს მძულებსა ხაზებისათუბნის, მამბე, მარტოთ, დედა სე-
 სებდნენ ხაზებისა.

შორე ეტყნებობს, რომელიც დაფარულია თუბდა-მხურთა
 წყნობა, რომ ხაზითა ყნობს დარღვიას სესა უფლებს სეუ-
 რებისათ, ას ფაქტა და მხრით, ეათომ უფლებს სეუბარებისათ თუბს
 ერთი უოვერ ხელ-შეცხებელი რომ, ეათომ სეუბთ თუბს დამსე-
 ლო ასეთი შეზღუდვი ამ უფლებსა მამდობს სეუბამსმდებლო
 მოქმედებით და მათ უკვე დამტყავთ ამ მოქმედების უკმარობის
 და უსამარობის ყნობისათ, ას ეს ეტყნებებს, რომ ასტობნით

უკვლას ქვეშის სამოქალაქო უფლებების ამგვარად განადგურებას, აქ სურს ქვედათი მხარის სეპარატისტული მოქმედება წინააღმდეგ და სრულად იფხვებს კიდევ იმ ადამიანებს კვლამ სეკულარების მიმართ, როგორც ეს სწავლის მიმართ, რომლის განხორციელების განხორციელების მიზანს, რომელიც არის სწავლის განხორციელების მიზანს და სიმართლად მიიჩნევა. კვლავაც კვლამ სეკულარების განხორციელება თან-დათან შეტყობის კვლამ უფლებას სეკულარების და განხორციელების იმ სხვა სეკულარების შეზღუდვისას, რომელიც და განხორციელებს სამოქალაქო უფლებას სწორედ ის არის, რომ განხორციელება არღვეს კვლამ სეკულარების შეზღუდვის წინააღმდეგ და სიმართლად მიიჩნევა.

შინადაც დამოუკიდებელი ასეთი სრული უფლება ქონება მიიღებს იქნება, რომ შექმნათ შიგნითაც ეს მიზანს. ამისთანადაც უფლებას შეტყობის, რომლის ძალიან შეტყობის შექმნა ვიღაცეა თვისის უნდა ასე, როგორც ეს მიიჩნევა რომ სეკულარების განხორციელება, მუდამ რომ ერთნაირ მიზანს ასეთი უფლებას სეკულარების მიმართ, როგორც ეს სწავლის მიზანს სწავლის განხორციელება, სწავლის მიზანს კვლამ სეკულარების უფლებასაც მუდამ არღვევა ერთნაირ, როგორც ეს ამის მიზანსაც სწავლის სწავლის მიზანს; ასეთი, მუდამ, სწავლის, სწავლის ვიღაცეა მიზანს მიზანს განხორციელება. სწავლის განხორციელება წინააღმდეგ იქნება განხორციელების სეკულარების უფლებას, იმ სხვა, სწავლის და წინააღმდეგ თვისის თვის-მხარის, რომ სწავლის მიზანს მიზანს და იმ განხორციელება შეტყობის უფლებას მიზანს მიზანსაც სეკულარების, სწავლის უფლებას სწავლის და წინააღმდეგ. ეს ერთნაირ მიზანს არ არის და უფლებასაც მიღებს ერთნაირ მიზანს.

თავად-მხარის იმ სეკულარული ქვეყნის თვისის სწავლის (კვ. 45) თავად-მხარის მიზანს თვის სწავლის მიზანს და მიზანს სწავლის და სწავლის მიზანს თვის სწავლის, რომ თავად-მხარის უფლებას სეკულარების იმ მიზანს მიზანსაც, რომელიც შეტყობის-და თვის სწავლის, არ იქნება შეტყობის სწავლის მიზანს მიზანს—და სწავლის რომ თვისსაც სწავლის მიზანს მიზანს

ამას; რომ ერთ-ერთი ვადისა ხაზისა ახგან სვეტისა (7 მუხ. 3 ახსისა 1891 წლის აქტებისა), რომელიც უძველესს ხაზებს, დასხვად აქნებია ასეთ სიტყვად: შედეგად სვეტისა ან სვეტისა და ანუ ერთის; რამ უძველესსა სვეტისა, რომელითაც სვეტისა ვადისა სიტყვა ხაზისა ვადისაღების დასის, შედეგადვე აქნებია თანხად სვეტისა, რამეთუ ვადისავე აქნა ანუ სვეტისა თვის დასხვად ანუ სვეტისა უძველესის მოყვრისა მან და რამეთუ ეს სხვის თვის პროექტად, რომ ხაზებს არ შეეკრებო სხვა მანუ-შედეგადი მიუღებია ვადისავე სიტყვ სხვის მანუ-შედეგადი სხვა-დასხვად, არ ჩინობდნენ მათს სურვალს; რომ უკვე შემთხვევა ხაზებზე აქნებია ცნობადი პროლოგ ასეა, ენა დასხვად ხაზისა წესთ ბუდევე და არ უკვანეს სიტყვების ვადისაღების, — თუთა ეს დასხვად ხაზისა წესთ უნდა ნამდვილად აქნის დასტავებულა; რომ ხაზებს არ დასხვად-დასხვად უკვე და მან და მიხვდა, რომელიც დავს უძველეს უძისად, რომ არ დაწესეს მათი ვადისა რამა და სარმა და რომ უნდა აქნეს წესად ხაზისა სიტყვ სიტყვად ვადისაღებისა და დასხვად აქნებია უნდავეს უკვანეს ვადისაღების ხაზისა სიტყვადი მიხვებულად, არ სარმით რომ, მარკვლა, ვადისაღებისაღად ცოტად თუ ბუნად სიტყვადი ენა აქნებია დასხვად, — თუთა სხვის წლის ენა, ვანისხვადი კვანისა მოყვრისა მან შედეგადის პროექტით, არ უფრო მეტის მხარს, და მუთუ, ვადისაღებისა მუდგებთ სიტყვით ვადისაღად სვეტისაღად დასხვად შენის-სამყარისათვის, თანხად სვეტისა.

თუთავე რომ მოყვარით უკვე არ სურვალს, გამოეშველა დავ-ვეტისა და სიტყვადი შემოსვლის განმეორებლად მანუ-შედეგადი უნდა იქნათ ხაზებს თუთათ სიტყვად მიხვებულს ასე, ეათონ უნდა მოყვარდნა უადისა და ანუ არ სიტყვადი ამან მუთარ, რომ სიტყვადი შედეგად აქნის უფლებისა.

ცუადისა თუთა-მხარისა შემდეგობისა თანხად, ვადისაღად აქნა ხაზისა აქტები: მარკვლად ასტრინგამა.

კაცხიას მოუკამბოუბდას სსპ-ში გადარეკტი აქმ^{*)}, დაწესდეს მარჯონის საყისუნას კადხდას, რადგან ამ შემთხვევაში, როცა შემხულე კადისხელეს ხაზინის ძირ ამხუროს, ენა, როცა ხაზინა დასტებს თავს მაწადამკადხელის მძებრად გადის. შემდეგ ხაზინა დატულებას შემ შემხდას შერ დაწესულე დასმუქრებს შესახებ, რომლის ბოლოც ხაზინს უნდა მიეკის მძებრის განკარგებას იმეის სსპ-განო, სსპ-მ იღობს, რომ ამამქრეკთა შერე მოუხუხებულა შერ საყისუნას კადხდა, ამიტომ რომ მძებრ შერა და საყისუნას დაყისუნ ამ იმეის, რომელიც ხაზინს იქის ეწეულათ. ამის კარდა, მანქანოდ აქმს გნობდას, რომ საყისუნას შერებულენათ კადარეკტილებინა ხაზინათ სსპ-ნობის და სამეკანის დაყისუნას შესახებ აღარ შეძლებოდეს საყისუნ სესტეში, რადგან საყისუნს უფლებამ შესიდათ იფადა უხერხელობის და ხაზულე ემობიჯობათ.

განსახებდა იჯალალებინა 1891 წლის ენობის ხაზინათ შესახებ ამეყინდ ამისებათა სსპ-ე, რომ თე ეგ იჯალალებინა შერე ხარხულ აქმს, სხუდაც კეყმდებს მინა სესტეხელის ენობის, ენობითად კადხდა ხაზინას სსპ-ეკედოდ მის სამეკანისა, თე ენობისა შემხულემ კადისხელა იგი თეის იჯალადინ და დაბრუნეს ამ ხაზინას, რომელიც ხაზინს კეყმდებს თეის სსპ-ის მძებრის ემსიკარგებლად, თე თე თე შერეკოდენა დაბრეკლებინა მანც მანს თეიდ-მხეყნათეის ამ ხაზინაში, რომელიც ამით თე სსპ-განით, ესე იგი ხაზინათ უმძებლოდ დეტოეპას სსპ-ში; ამ დაბრეკლებინს იჯალეს ამის შიმსწეკებელი აქმს, რომ ენობშიც დასტეკადის და შერეკანობის მეთათ უმძებლოდ დეტოეკეს ხაზინას.

ხაზინათ სსპ-ე უნდა კადისხუნის ენა კადეც უმძებლეს სსპ-ნობმდებელი ამტეხეგინაში. კადისხუნის დროს, მანეკარეკელათ, შერეკო ენობის წოდების ტეტეკებსეპა არ აქმსეპა მძებრელი მხეკედობინაში სსპ-ნობის და სსპ-მეწიფის სარეკედობის ენა იჯალათებს, რომ უმძებლოდ დამსწეს ხაზინაში, აღინდ ენა მაწად ზელოხელათ შესისიერდის ამტეხისათ. ამიტომ ენობის ენა მანეკეს მინა

*) რე. შერეკობის 1891 წ. № 212

ნების ასე უმაბულოდ დაცუიან ხაზებს ამ ცხადებულთა ხაზების
 ენისა, რომელიც ასე უნდათ ტყაღისათ გუბუნების დაცუა
 აზრისა. ეს კიდევ გოტა. ხაზისა დებულების განმარტების უმაბულოდ. ||
 შესახებ ამისთვის, რომ აღიღებულ აქნის ის შემთხვევებში (მე) ||
 წინადადებათა, რომლის შესახებ უნდათ აქედან. საქმე
 ამისა, რომ აქედ ხაზისა ენისა შევუდგომოდ დაჩვენებ, მისი
 აქედ დაცუიანად ეს ვადარდებულებს ხაზისა საქმეს. ამ შტრახის
 ენისა მიწად-მდებარეობით და ხაზისა შტრახის, რომელიც ადგილად
 ბედა აქნის ამ ენისათ მიწადების დროს, ხაზისა ვიფიქრებ
 განმარტების, და მიწად-მდებარეობის ასე თუ ასე ახლებს ვად-
 სხდების და უნდათ ვადისხდის დაცუებს. წესიერა ვადრდებ
 ხაზისა საქმისა ასე აქნის, რომ აღიღებუიან დამოკიდებულებს
 აღიან აქედ დაცუიანად და ხაზისა შტრახის. დონისხდის ამ
 საქმის ასეთის ვადრდებულის მოსხდისხდის კიდევ ვადრდებ
 ლების მე 10 მუხდისა, სიფ ვამოაქმებუიან ასე აზრისა, რომ ხაზისა
 შედისათ დაცუიანად საქმისა მიწად მადრდობის შემკობითა. მიწად
 დის შესიფარება, რომლის უფლებს შეზღუდული აქნის ხაზისა
 წყულებსაქედის მიწადრდებით, უნდა შეაქმნეს სხდამიფიფი, შემ-
 მდებარეობის მიწების შემთხვევითა. უნდათ მიწადრდობის მიწადრ-
 ბის ენისა შესიფარება სიფ მიწადრდობის ხაზისა საქმის სიფადების ვად-
 რდებულებს: ამისა ენისა შესიფარება აქედის წყულებსაქედის მიწადრდ-
 ბის და ამისათხებ ათადან აღიღებს ქვეყნის ამ უფარების სიფად-
 ნობისა შედებს, რომელიც მოსდებს ადგილ-მდებარის ენისა სიფად-
 რების.

ქართული
ლიბრერი

ქართული საბავშვო-სწავლებელი

№

მისი მოკვლევა

I

გურჯინის თავდაცვითი-სწავლებლის თარგმანითა და შედგენით
ლომთა დანიშნულ იქნა მთავრობის-მხერ 1894 წლის გასულს
რევიზია ქუთაისის საიდგილე-მამული ბანკისა. რევიზიამ გასტო-
ნა 1894 წლის 26 დეკემბრიდან 1895 წლის 5 თებერვლამ-
დე რევიზორად იყო ფინანსთა სამინისტროს განსაკუთრებულ
მინდობილებათა მოხელე ი. ა. ევგ. ევკოვსკი.

ბან რევიზორის სისხელოდ უნდა ვხატეთ, რომ მისი ან-
გარიში შედეგია არა მარტო სენიდილიცერისა და მოტყვრბეველის
რევიზიისა, არამედ იმავე დროს საქსოდ გულ-დამხული და
ყოველ-მხრევი გამოკვლევა სენის ბანკის მდგომარეობისა; თან
გარკვეულა კიდევ ისტორიაცა მისის მოქმედებისა მილად იმ
წინ განმელობაში, რაც ხანი იყო ბანკი არსებობს, 1876 წლი-
დან დაწყებული 1894 წლამდე.

ველა ის, ვინც ბანკს აფასებს არა მარტო არცეანგებო-
სათვის, ვინც ბანკს ისე უცქერს, როგორც ერთს ყოველად
ქლოერს ფაქტორს სენის სეკონომიო და საზოგადო ცხოვ-
რებისს, მოვილუა, სემის ასრით, სდებელიანად და დაწერო-
ლებით გაიქნოს მშვენიერი ანგარიში ბანის ევკოვსკისა.

სემ-წინა სევს სარევიზო ანგარიში ბანი ევკოვსკისა და
დობეკოსა პირველი შეცება ქუთაისის ბანკის მოქმედების და
შეორე-ტფილისისს. მაგრამ რა დიდი განსხეევაა მათ შორის!

ბანკი დამბეჭდვის ანგარიშში მშრალია, ცოფარებით სავსე, მხოლოდ წმინდა საბანკო ოპერაციებს და მარტო ოდენ გაცე-
ბით, ოდნავ იხსენიებს, რა უაღაშია საზოგადოებრივი მოქმედების
ანგარიშში არა არისრა საზოგადოდ დასტურებული მოქმედებისა და მოღვაწეობის შესახებ. მაშინ როდესაც
ბანი ევროესკო სრულიადა არა სჯერდება მშრალს გამოკლე-
ვის, ფინანსთა სამინისტროსაგან მიწოდებულ საქმის მარტო ოდენ
ოფიციალურად შესრულებას.

სემის ფიქრით, უსარგებლო საქმე არ იქნება სემის სა-
ზოგადოებისათვის, რომელიც უფრო მძევული არ არის თავის
არსებობის საზოგადო ეთარქმის წაუყირადეს ბოლშე და რო-
მულიც უფრო-უფროსით საზოგადო მოვლენათა გარეგნობით მსა-
ღისობს, გაიქნოს შწერლობის შემწეობით ზოგიერთი არსე-
ბითი გარემოება სემის ბანკის ისტორიისა და აგრეთვე ვაი-
თვალისწინოს, რა გვარად მოქმედობს ბანკი სემის მიწად-
მდლობელობაზედა.

მალიან კარგად ვიცო, რა არის წამყვალად საინტერესო
სემის საზოგადოების უმრავლესობისათვის მოაზრობის რევი-
ზიაში. სემებური შეთანა ვიცო პირველ ეთვლის ამის ავით-
ბავს, რა პორტ-მოქმედება ან რა დანაშაულობა აღმოუჩენია
ნეტავ რევიზორსაო, ფული რომ არავის მოუძარავს, წესიერად
სწარმოებს საზოგადოდ ბანკის საქმეები თუ არა და ბანკის მო-
თავენი ისეთ რამ დანაშაულობაში რომ არ გამძულან, რაც თაფ-
ზედ ლაფს დასხმებს და დამბარებს მომავალ საბანკო კრე-
ბაზედ არჩევანების დროსაო?

თქმა არ უნდა, რომ ზოგიერთს ამ საკანს არა სჯერადი
შეიშენელობა აქვს საზოგადოებისათვის, პრაქტიკულის მართი,
ესე იგი საარჩევანო და სიღებო პრძოლის საქმეში.

გარნა ამ წესილში სემი სურვილია ის არის, რომ, რამდენ-
ნადაც კი შეიძლება, მხარი აფუქსო ამ საქმეს, მღუპარებით
აფუარო გვერდზედ და უფრადღება მკობველისა მიუძეპრო უფ-
რო საზოგადო ხასიათის გარემოებათა.

როგორც ვიცი, ზენი სადგელ-მამულს მანკებს ბრუნ-
სებურად ვერის დაწესებულენია. თვეყნადე ქვეყნადე დე
არსებით არა ჰგანან არც საატკონერო სადგელ-მამულს მან-
კებს, არც ესრედ-წოდებულ სამიწად-მფლობელი ამანაგობა-
თა, ანუ სურთაიერო სადგელ-მამულს კრედიტის საზოგადო-
ებათა. საატკონერო მანკებისაგან იმათი განსხვავებთან,
რომ, თუბცა ამოსავით, მოვალენი არიან იქონიონ ძირისა და
სათადარავო თანხა, მანც წმინდა მოგება მანკისა არ ეტლუ-
ფათ დივიდენტის სახით ამ ძირის თანხის პატრონთა, როგორც
ეს მიღებულია წესად საატკონერო მანკებში სამიწად-მფლო-
ბელი ამანაგობათაგან, ანუ ამანაგობათაგან შესტტვლითა,
რომელნიც ურთაიერობის თავდებობით პასუხის-მცემელნი არიან
გარაჯობის ფურცელთა პატრონების წინაშე, ის ასრავებს ზენს
მანკებს, რომ ძირის ფული აქეთ საატკონერო მანკებთა და
ეს ძირის ფული უნდა ვაუტლუცს მანკათად გარაჯობის ფურ-
ცლების პატრონებს, თუ ვინცოდა ისეთი დიდი ზარალი მ-
ხა მანკმა, რომ იგი ზარალი ვერ დაბუჯა მოგებაში.

ამ სახით, ზენი მანკები ეხარის მართი საატკონერო მან-
კებს უახლოვედებან, რადგან ამოსავით ძირის თანხები აქეთ
მეორეს მართი ეი ჰგანან სამიწად-მფლობელი ამანაგობათა,
რადგან ამოსავით ეს ზენი მანკები პასუხს აცემენ გარაჯობის
ფურცლების პატრონთა წინაშე შესტტვლების სურთაიერო
თავდებობით.

მანცა და მანც, რა დედა-აზრზედაც უნდა იყოს აცებუ-
ლი დაწესებულენი სადგელ-მამულს კრედიტისა, ურთაიერ-
ობისა და სურთაიერო თავდებობის დედა-აზრზედა, ენა
საატკონერო ძირის ფულის დედა-აზრზედა, ანუ თუნდა ირთ-
ვეზედ ერთად, როგორც ზენი მანკებია, უველა მათი გამაერ-
თანტვლი დისამში გარაჯობის ფურცლებთა.

მამულის თავისუფალი ფული უნდა; თავისუფალი ფული
ეი მლომად არის ეტლანდელ სეკონომიო გარემოებათა შორის.

და ამ თვისუფალ ფულს სპონსორად მამულსა და სკოლასა სპონსორად სხვა ვერაფერად უკეთესი დონაციები ვერ მოაგოქს ამის მეტი, რომ დაარსებულყო ბანკები ბანკადიერის სადგილ-მამული კრედიტისა.

ის საიდუმლო კი, ანუ ეს ბანკი, რომლის შემწევობითაც ფულსა სპონსორად მამული, რომლის შემწევობითაც ფული მამულს შორის აღარ გაუბნის, არის გამოცემა გირაუნობის ფორცლებსა.

რა არის გირაუნობის ფორცელი? გირაუნობის ფორცელი სხვა არა არისრა, თუ არ თამსუქი ამისა, ვინც ბანკისგან ფულს იღებს სესხად და იმისდა მასაცემი, ვინც მყოფულობის ამ თამსუქს, ანუ ვინც ამ თამსუქით იძლევა ფულს. ბანკის საქმე ამ შემთხვევაში მხოლოდ შუა-კაცობაა, ანუ უფრო უკეთ რომ ვთქვათ, თავდებობაა. უბრაულებს ყოვლისა ფულის გადასმდელი ამ თამსუქით არის, ჩასაკვარველია, მესხებელი, ანუ მამული, რომელიც მესხებელში გირაოდ შოტანა; მას შემდეგ მსახურს გეზ. შოტანებმა ბანკს მიუღოს თვისის თანხითა, ხოლო სულ მოლოს, მსახურს მგებელნი არიან დანარჩენი კლიენტები ბანკისა, ესე იგი ყველა მსხებელნი, ურთიერთის თავდებობით შეკრულნი.

ამ ხანით, გასცხებულის ფულის პატრონი სამგვარად არის უბრაუველ-ყოფილი და დამართუამებული, რომ იმისი ფული არ დაიკარგება. ხელში უჭირავს თამსუქი ანუ გირაუნობის ფორცელი, რომელიც დიდის ხნის განმავლობაში ერთს გადაჭრილის შემოსავალს აძლევს, მ—6%ს წელიწადში და რომელიც, თუ ფნდა, მედამ შეუძლიან ფულად გადასკოსს ბარდაზედ. მაშ, რაღა გასაკვარველია ამის შემდეგ, რომ, რაც კი თვისუფალი ფულია რუსეთში, ასეთის ხალისითა და საიდუმლოთ გტანება საიდგილ-მამული კრედიტის დაწესებულებასა და იმის პატრონებს ასეთის ხვესებით უჭირავთ ხელში და თავისთი დამოკიდებულებაში იდგილ-მამულებს მოსაკვთარენი.

მოდოდ რუსეთის ამგვარად მს დაწესებულებას ბანკადიერის კრედიტისა, სამელმწიფო და კრბო; ამ რიცხეში სართუ

ლი, როგორც ქალაქის საკრედიტო საზღვარსა და სწრაფი სადღივო-მაშველო ბანკებისა ყველა ამ დაწესებულების გამოყენება 1896 წლის 1-ლ იანვრისათვის სანგრძლივო ქრედიტის ანუ ვიზიტის ფურცლები, როგორც ქალაქის საკრედიტო ბანკისათვის კრედიტისა ბრესტში 1896 წლის განმავლობაში, ნაწილი I, 1,618 მილიონის მანათისზედ შეტა. *)

სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ ესა, გამოვა, რომ ბრესტის მიწადამფლობელობის და ქალაქების მამულებს აწესე უწყვეტად ვალი ერთი მილიონადის ექვსი რუბლის მილიონის რაოდენობისა, ეს კიდევ იმისა მნიშვნავს, რომ თავისუფალ ფულს, ანუ მოძრავის ქონების პატრონებმა, როგმდღაც ისურვეს თავიანთი ფულის სარგებლით სპოვება და კუმონებით ფულის აღება, ასევე თავიანთი მოპოვებულ-მონაგარი და დაზოგოლი ფული—1%, მილიონადი მანათი იმთა, ვისაც უძრავი საკუთარება აქვთ და ფული კი ვიჭრებოდით.

ამდენად სწრაფად და სიღრმესივანით პატულობს დავალიანება ანუ დამაკრედიტებმა უძრავის საკუთარების პატრონებსა მოძრავის ქონების პატრონთაგან, სხანს იქედანა, რომ უკანასკნელ ხუთის წლის განმავლობაში, 1892 წლიდან 1894 წლამდე, ბრესტის სანგრძლივო-ვიზიტის ვალებს მოემატა 300 მილიონი მანათი და კიდევ უფრო შეტაცა, რომ უფრო ცხადად დაეინახათ, რა თავებზე დამსხმელობს სივსივლებით ვტანებთან ფულის უძრავ ქონების პატრონები, ამისთვის საკმაოა დავებლით მოლოდ ქვემოდ მოყვანილს ნებსას, რომელიც გეისვენებს, როგორ იზრდება წლით-წლიობით სანგრძლივის ფულით აღებული ფულის რაოდენობა, ანუ რაოდენი სიმოტეყო ქალაქდები მეშობის და რაოდენის ფულისა ეს ქალაქდები.

1892 წ.	სულ ვიზიტის ფურცელი იყო	1.306,298,752 მან.
1893 წ.	—	— 1.387,007,458 "
1894 წ.	—	— 1.444,598,955 "
1895 წ.	—	— 1.530,356,504 "
1896 წ.	—	— 1.618,079,807 "

*) ეს ქალაქი ამ ქალაქებს, რომელიც გამოცხადდა იმ, რომ მათი ფული ერთი ფულზე სანგრძლივო, ყველა ამ ქალაქებს, რომლის ფულიც უკანასკნელად ქალაქისთვისაა.

ამ საზოგადო კოფირებს რომ თავი დაეანქმონ და ზედნს ბანკებს მიუმართონ, ვნახავთ, რომ ჩაოდენონა სესხისა, რომელიც გაუცია სოფლის მამულებს დაგირაჟებისა და ქუთაისის ბანკს 1 იანვარს 1887 წელს ყოფილა 2,104,400 მ., ხოლო 10 წლის შემდეგ ანუ 1 იანვარს 1896 წელს — 4,581,364 მან., ესე იგი ამ ჩაოდენობას მოუმატნია 1,472,664 მან.

იმვე ხნის განმავლობაში თბისავე ბანკის მიერ გაცემული სესხი ქალაქის მამულებს დაგირაჟებითა გაზრდილია ისე, რომ 1887 წელს ვე სესხი ყოფილა 5,767,000 მ., ხოლო 1896 წელს 13,711,244 მან., ესე იგი მომატებია 7,944,264 მან.

ეს საზოგადო კოფირები თითქო მალაქს თვითველისავე ნის ბანკის სესხსა, და ვითარებამსა და ამიტომ თვითველის ბანკის შესახებ კოფირი ცალკე-ცალკე განვიხილოთ.

ამ დროს, როდესაც ტფილისის ბანკის მიერ გაცემული სესხი სოფლის მამულებზედ ყოფილა

1887 წელს	2,104,400 მან.
1896 წელს	2,982,011 .

იგივე სესხი ქუთაისის ბანკისა იყო

1887 წელს	1,004,300 მან.
1896 წელს	1,499,353 .

მაშასადამე, ტფილისის ბანკის მიერ გაცემულ სესხს სოფლის მამულებზედ უმატნია ამ უკანასკნელის ათის წლის განმავლობაში 877,661 მანათია, მაშინ როდესაც იმგვარავე სესხსა ქუთაისის ბანკისამ იმატა 595,053 მან., ანუ სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ათის წლის განმავლობაში ტფილისის ბანკს უკეთ უმუშაენია ქუთაისისაზედ და მეტი მიუწოდებია მამულის პატრონთათვის მოლოდ 282,618 მანათი ფული.

სულ სხვა სურათი გადაგვეშლება, თუ შევიდარებთ ზენის ბანკების მოქმედებას ქალაქის მამულებზედ სესხის გაცემის შიგნით.

1887 წელს ტფილისის ბანკს სესხოდ მეთრე ფული ქონდა გაცემული სესხად ქალაქის მამულებზედა—სულ მოლოდ 3,455,600 მან.

ათს წლის შემდეგ, ეს იგი 1896 წლის 1 იანვარს ქსე
კოფირი მატულობს თითქმის ერთ-ერთად და აღის 12,514,238
მანათამდე, ანუ ათს წლის განმავლობაში მატულობს ქსე-
ლაქის მამულებზე ტფილისის ბანკში ფრის მანძილზე 2,311,500
თანა.

სულ სხვა ამოცანა ვხედავთ ქუთაისის ბანკში ქალაქის მამულებზე მქონდა იმ ბანკს გაკეპული 1887 წელს 2,311,500 მან., ხოლო 10 წლის შემდეგ, ეს იგი 1 იანვარს 1896 წლისას, დარს მხოლოდ 1,192,026 მან., ესე იგი ქალაქის მამულებზე გაკეპულს სესხს იკლო 1,119,474 მანათთან.

იმ დროს, როცა უკანასკნელ ათს წლის განმავლობაში ტფილისის ბანკის მეტი გაკეპული სესხი ქალაქის მამულებზედ საკვირველის სისწრაფით მატულობს და ეს მატება მიღის 12%, მილიონამდე, იგივე სესხი ქუთაისის ბანკში შესამჩნევად კლებულობს და არამე თუ მატებაში არ შეუღის, არამედ თითქმის ნახევრდება, ისეთ კლებაშია—2,311,500 იყო 1887 წელს და ეს ამოდენა ფული ნამოღის 1896 წელს 1,192,474 მანათამდე.

ესი ძელი ავიღოთ და შევუდაროთ ერთმანეთს ისტორია სესხის გაკეპვისა ქალაქის მამულებზედ ზეგნს ბანკებში. აღმოჩნდება, რომ ყოფილა დრო, როცა ქუთაისის ბანკს უფრო მეტი სესხი მქონია გაკეპული ქალაქის მამულებზედ, ვიდრე ტფილისისას და რომ მხოლოდ შემდეგ სხვა-და-სხვა გარემოებათა წყალობით, რაზედაც მეტი ვფიქნება საუბარო, ქუთაისის ბანკი ნამორჩენია უკან თავის ტფილისის პომეს, ნამორჩენია იმდენად, რომ 11 მილიონის სესხი გაუკეთა მეტი ტფილისისას (12,500 ათასი მანათი გაუკეთა ტფილისის ბანკს, ხოლო ქუთაისისას მხოლოდ 1,192 ათასის მანათთან).

კოფირება *) ამას ამოის. ტფილისის ბანკში დაიწყო თვისი მოქმედება 1876 წელს და გასცა სესხად ქალაქის მამულებზედ 218 ათასი მანათი; მეორე წელიწადს (1877 წ.) ამართო დენობამ იმატა და ავიდა 507 ათას მანათამდე, ხოლო 1878

*) „Состояние делъ банка ссуднаго общества въ Тифлисе“, томъ III, выд. 1-й Спб. 1880, стр. 67

წელს, როცა დაიწყო ქუთაისის პარტია გაცემა სესხის ქაღალდის მიწოდებაზე, ტფილისის პარტია მქონდა უკვე გაცემული სესხად ქაღალდის მიწოდებაზედ 611 ათასი მანეთი, ქუთაისის პარტია სესხის გაცემა ქაღალდის მიწოდებაზედ მკორდული დაიწყო, სულ 185 ათასი მანათი ვასცა პირველად და ამ შემდეგ მკორდულად სესხის გაცემისათვის არ უღალატნია 1880 წლამდე, როცა მის მიერ გაცემული სესხა ქაღალდის მიწოდებაზედ იყო სულ არა უმეტეს 374 ათასი მანეთი, მაშინ როდესაც ტფილისის პარტია გაცემული მქონდა ამ დროს უკვე ორჯერ მეტა ვიდრე 684 ათასის მანათისა.

ხოლო 1881 წლიდან სურათი სრულიად იცვლება. ქუთაისის პარტია დაიწყო ცელოში ტფილისისა და არამც თუ მოეწია, არამედ შესაძლებლად ვაფხარა კიდევ წინა. მაგრამ მისი წინ-სვლა ასეთის წარმატებით შესწერა, როგორც შინაგან-მა მიზეზებისა, ისე ფინანსთა საშინისტრომ, რომელშიც იფიქრა, აგრე სწრაფად სიარული და გამატება ძალ-ღონისა შიდალად სესხის გაცემით ქაღალდის მიწოდებაზედ საშინა პარტიისათვისაო და ამიტომ 14 დეკემბერს 1882 წელს აღკრძალა პარტია ახლოს სესხის გაცემა. ამ აღკრძალვამ ვასტანა სამ წელიწადს, 1885 წლის 25 ოქტომბრამდე, როცა პარტია კვლავ მიეცა ნება, რადგან რამდენჯერმე ითხოვა და იშემაშდგომლა, რომ კვლავ ეტლია სესხა, თუმცა არა უმეტეს 300 ათასის მანათისა კო წელიწადში*).

როგორც სწარმოებდა შემორე აღწერალი საქმე სესხის გაცემისა ორივე პარტია, ამის ცხადად დაყენებაყო შემდეგ დამა ხარდამხარებულ ცთიარებლად, რომელსაც ამოკრებლათა „მანგრძელ ვადიან კრედიტის სტატუსტიკიდან რუსეთში“.

ქაღალდის მიწოდებაზედ მქონდა გაცემული

	ტფილისის პარტია	ქუთაისის პარტია
1880 წ.	684 ათასი მან.	374 ათასი მან.
1881 წ.	706 — „	1.222 — „

*) საშინისტრომ შესვერ მოეწია ამ რაოდენობის და სესხ მიეცა სესხ 300 ათასის მანათის სესხი ვაცა სულზე.

1882 წ.	2,087	—	.	2,260
1883 წ.	2,449	—	.	2,702
1884 წ.	2,800	—	.	2,721
1885 წ.	3,048	—	.	2,687
1886 წ.	3,094	—	.	2,409
1887 წ.	3,456	—	.	2,312
1888 წ.	3,690	—	.	2,188
1889 წ.	4,061	—	.	2,209
1890 წ.	5,253	—	.	2,120
1891 წ.	6,020	—	.	2,061
1892 წ.	6,536	—	.	1,886
1893 წ.	2,701	—	.	1,864
1894 წ.	2,689	—	.	1,397
1895 წ.	11,788	—	.	1,243
1896 წ.	12,519	—	.	1,192

ეს ციფრები დიდის მკვებმეტყველობით გველაპარაკება. 1880 წელს ტფილისის ბანკმა ორჯელ მკუ სესხი გასცა ქუთაისისადმი: ტფილისის ბანკი მქონდა გაცემული 664 ათასი მანეთი, ქუთაისისას — მილოდ 374 ათასი. ერთს წლის შემდეგ ქუთაისის ბანკი წმინდა იმერელს კაპარასა მკრავს, მილოდზედ ზევით აღის და შოის მანძალზედ სტოვებს უკან თავის უფრო მძიმე და დანჯს ამხანაგს. 1881 წელს ქუთაისის ბანკს აქვს გაცემული ქალაქის მამულებზედ 1,222 ათასი მანეთი, ბოლო ტფილისის ბანკის გაცემული მილონამდეც ვერ აღის და მილოდ 706 ათასი მან. თითქო ვაუჯვარდაო ქუთაისის კაპარავრება, შემდეგს წელში ტფილისისკ გული შეეძნება და ისეთს კაპარასა მკრავს, რომ 706 ათას მანეთიდან, რომელიც მქონდა გაცემული 1882 წელს, უკან აღის 2,087 ათას მანეთამდე. ვარნა ქუთაისისკ არ ანებებს თავს პაროლას და არა მკრავს ძარს ფარ-ხმალას: 1,222 ათას მანეთიდან 1882 წელს აღის 2,260 ათას მანეთამდე და ამ წელსაც, როგორც წინა წელსავე წინ უსწრებს თავის უფროსს მას. 1883 წელს მკუ პაროლნი თავს არ ანებებს თავ-თავიანთ ბანკს: ტფილისს აქვს

გაცემული ქაღალის სესხი 2,448 ათასი მან., ხოლო ქაღალის
— 2,702 ათასი.

ამ საბანკო-საფინანსო წლიდან იწყება შესწავლა ქუთაისის ბანკის ოპერაციებისა და დამხარდასრულებული საქმიანობის ცნობების მანკის ოპერაციებისა; ქუთაისი იჭვეთებს, ტფილისი მადღობებს, წელ-წელა, სიღნაღით, დიდებულად და ვაზ გაღუ ხეველად ადის შვედრეალზედ, ვიდრე შიში გაცემული სესხი 12 მილიონს არ აჭარბებს, მაშინ როდესაც ქუთაისი იძულებულია სანახევროდ შეამკობოს ადრის ოპერაცია სესხის გაცემისა ქაღალის უძრავს ქონებაზედა, ისე რომ ამ გამად ორჯელ ნაკლები აქვს გაცემული, ვიდრე თითხმეტის წლის წინად ქონდა, 1882 წელს.

საქმე იქმნებ მუვიდა ბოლოს, რომ ტფილისის ბანკმა არამც თუ ახალი შესტებულნი შეიძინა, მერე ისიც ადრით ქუთაისში, საცო ამყოფებს მხებელის ბანკი, არამედ ძველი შესტებულნიც ჩამოაკლდა, ის შესტებულნი, რომელთაც ქუთაისის ბანკადანა მქონდათ აღებული სესხი ისე, მეგალითად, 1891 წლიდან 1894 წლამდე ქუთაისის ბანკიდან ტფილისისაში გადმოვიდა, თანხმად ამ ცნობით, რომელიც წარუდგინა ქუთაისის ბანკის თავსმჯდომარემ კ. ნ. ხუციაძემ ბანს რევიზორს *) 75 ქაღალის მამული 488,934 მან. ვალითა.

თი რა თანდათანობით სწარმოებდა გადმოსვლი მამულეებისა ქუთაისის ბანკიდან ტფილისისაში, 1891 წელს გადმოვიდა მამულეები სულ 10,148 მან. ვალითა, 1892 წ. — 105,865 მან., 1893 წ. — 191,070 მან., ხოლო 1894 წელს — 181,865 მან.

თი შედეგები იმ საყანს, თუ რამდენად მართალი ცოფარე შიი ეს ცოფარები, ხოლო ვატყვი კ, რომ ტფილისის ბანკის ანგარიშებში ცოტა სხვა ცოფარებია ნახუენები. თი მეგალითად, 1894 წელს ტფილისის ბანკს გაუცია სესხად ქაღალე ქუთაისში ქაღალის მამულეებზედ 429,900 მან. ეს ცოფარი იმდენად შეტია იმ ცოფარზედ, რომელიც დასახედა ქუთაისის ბანკის თავსმჯდომარემ ბანს ხუციაძემ, რომ საგულეებე ითა, იმ სესხთა

*) ი. მ. მკრანე რევიზორისა გვ. 28.

შორის, რომელიც ტფილისის ბანკის გაუცია ქუთაისის მამულებზედ, საფელიძის სესხის, გაყვებულნი არა მარტო ამ მამულებზედ, რომელიც ქუთაისის ბანკში იყო დაფარავებული, და მარტო ტფილისის ბანკში იქნა გადატანილი, არამედ მადრიდის ბანკშიც, გაყვებულნი ისეთი მამულებზედ, რომელიც წინააღმდეგობა არ იყო დაფარავებული. თუ ასე არ იყო საქმე, მაშინ ძნელი მოსახვედრია, საიდან წარმოსდგება ის დიდი განსხვავება— (429,900—181,866—248,035), რომელიც არსებობს ტფილისის ბანკის ციფრისა და ბან ზეცხობის ციფრის შორის.

ტფილისის ბანკი, რომელშიც ვასცა ქუთაისის მამულებზედ 429,900 მან., ამის კიდევ არ დასჯერდა და იმავე 1894 წელს ასესხა ზაოუმ 144,500 მან. და ფრანს—19,300 მან., ხოლო სულ ქუთაისის გუბერნიის ქალიქებს—613,700 მან.

ასევე წარმატებით მოქმედებდა ტფილისის ბანკი ქუთაისის გუბერნიის შებენც 1895 წელსაც. ამ უკანასკნელს წელს ტფილისის ბანკმა მისცა ფული ვალოდ გუბერნიის ყველა ქალიქებს: ქუთაისის, ზაოუმს, ფრანს, ოზურგეთისა და სუბუმს. ქუთაისის მისცა 101,900 მან., ზაოუმს 111,700 მან., ფრანს—3,300; ოზურგეთის—4,800 მ., და სუბუმს 5,200 მან., ხოლო სულ 226,700 მან.

სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ ესევე, გამოვა, რომ ტფილისის ბანკმა უკანასკნელ ოთხი წლის განმავლობაში გამოაკლდა ხელიდან თავის ქუთათურს მომსეს ქუთაისის გუბერნიისში, საცა მუშაობს მიხეილის ბანკი, 840,400 მან. სესხი.

ესაღია, ეს ისეთი სიგარძობელი და საწყენი დამარცხებაა, რომელშიც უნდა დიდად ჩააფიქროს ქუთაისის ბანკის სვე ბედის გამტებელი, თუ საზოგადოებური თაუ-მოყვარეობა აქვთ და თუ მართლა ძვირფას საქმედ მიანიათ თაუიანთ საკუთარის საზოგადოების ინტერესებში, რომელთა სამსახურაც მიანდა იმავე საზოგადოებამ.

მე არ მოეყვება ამ საოცარის დამარცხების მიზეზთა მარცხება, რადგან ვშიშობ, რომ ეჭუქვეშ არ იქნას დაყენებული სენი მოუყვარებულობა და მუდიკომლობა და ამიტომ სენი მა-

გიერ ვაღაპარაყებ ვარეშე კაცს, სამეღღობარ ბანს რეკონსტრუქციას, რომელიც, როგორც ვთქვამა მის მიერ შედგენილს ანგარიშს, არა მარტო საქმარისად მიუღწეობელ-მოუგერბველად არამედ უარად დად ფრახილიც არის.

ბანს რეკონსტრუქციის მომადეს ეს ციფრები, რომელიც წარუდგენია მისთვის ბანს მიეცოდეს ქალაქის მამულების ვადისთვის შესახებ ქეთისას ბანკიდან ტვილისისში და ამბობს: „ვადისვლა ამდენის ქალაქის მამულებისა სხვა ბანკში, მერე ისეთის მამულებისა, რომელიც შიგ ქეთისასში იმყოფება, ნორმალურ საქმედ ვერ ჩათვლება. ესეც უნდა ითქვას, რომ ისეთი ვადატანა დაკრახებული მამულებისა ერთის ბანკიდან მეორეში არ უნდა მიწეროს ამ ვარეშობებს, რომ ერთგან შედარებით იაფია კრედიტი. 1890 წლიდან დაწყებულს ვადლიცრებულს დანთა ბრძოლისაც შეეძლო ემოქმედნა და უფრო ფრახილინი მისეხებულნი ვადისვლიცრენს მიხეილის ბანკიდან, რადგანაც შესაძლია შიში დაეხადათ და არც უსამართოდ, რომ მუდმივი ბრძოლა და უწყობება ხერხს არ დააერის ბანკის საქმეთა მდგომარეობასაო“).

ბანს რეკონსტრუქციის ამ აზრს ქვეშე ხელს მოაწერს ყოველი, ვისაც ეს შრომა გაუწყვია და შეესწავლია ხვენიის ბანკის საქმეები. რეკონსტრუქციის ამბობს: მიზეზი ხვენიისგანებულის სამწუხარო მიუღწერისა არის, როგორც ვარეშე ვითარება, უფარვისი და ქეთისასის ბანკისათვის ხელის არ შეწყობა ვარეშობანი, ისე ის ფრახ-უწყობება, რომელიც ბანკში სუფევს დანთა ბრძოლის წყალობათა. ტვილისის ბანკს ისეთი უფლება აქვს, რომელიც ქეთისასისას არა აქვს“). ეს ის უფლებება, რომ ტვილისის ბანკს შეეძლიან მისცეს სესხი ქალაქის მამულებზედ მან წლის ვადით და ეს ვადი ამდენის არა წელიწადში ისევე სამის მანათის ვადისვლით, როგორც ეს ქეთისასის ბანკშია, არამედ სულ ერთის მანათის ვადისვლით. ხოლო ეს ისეთი შედეგათია, მან რეკონსტრუქციის აზრით, შესტებულთათვის, რომ ბევრს მათგანს წაიკ

*). იმ. ანგარიში, გვ. 24.

**). იმ. იმ. იმ. ქეთისასის ბანკის მოქმედება.

დენდა და გადაიტყინებდა თავის მამულს წყლისა და მკურნა. მკურნა მკურნა მკურნა, გამბეზრებულს სიღისე ბრძოლას, რომელსაც ბანკის ბედი წაუგდო ხელში ამჟამად. მკურნა მკურნა მკურნა და საზოგადოებრივი სიღრმე და სიღრმე მკურნა მკურნა მკურნა, არ შეეძლო აგრძელებს და დამბეზრებას უფრო ფრთხილნი მსახურებელი და ძანიც ადგენ და დროზედ გაეცდნენ იმ საკრედიტო დაწესებულებას, რომლის თავზედაც საშინელმა ღრუბლებმა დაიწყო სრბოლა. ასეთია ახალი რევიზორისა და, ვიმეორებ, იგი ახალი სრულიად სამართლიანად.

ზემორე მოეფანოვს ცხრილში, რომელიც გვახერხებს, როგორ ვრცელდებოდა ოპერაციები ქუთაისის ბანკისა ქალაქის მამულებზედ სესხის გაყვების საქმეში, თვალში ეჩხორება ყველა ერთი განსხვავებული გარემოება კიდევ, რომელსაც უნდა მივუყვანო ყურადღება.

თუ შეიძლება ვახიჯება და დამხედავს ამ ცხრილს, დაინახავს, რომ ქუთაისის ბანკის ქალაქის მამულებზედ სესხის გაყვების შედეგად განუთარებობის მოადრია 1884 წელს, როცა ქალაქის მამულებზედ მქონდა გაყვებული 2,721 ათასი მანეთი. ამ წლიდან სესხის გაყვება ქალაქის მამულებზედ კლებიში შევიდა და 1 იანვარს 1896 წლისას ჩამოხდა 1,192 ათას მანეთამდე. ვაჩნა ქარი კლებიისა და უკან უკან წასვლისა ერთნაირი არ არის სხვა-დასხვა დროს 1884 და 1896 წელსა შორის. 1890 წლამდე, როცა ბანკის მოთავედ შეიქმნა ახალი კაცო, გამოიწვეველი ამ გამბეზრებულს დასია ბრძოლისა, რომლის შესახებაც ბრძანებს ბანი რევიზორი, ქალაქის მამულებზედ გაყვებულმა სესხმა იკლო ცოტა, 2,721 ათას მანეთიდან ჩამოხდა 2,120 ათას მანეთამდე, ესე იგი იკლო ცოტა მეტი ნახევარ პლანზედ, სახელდობრ 401 ათასი მანეთი, მაშინ როდესაც შემდეგ, მკურნალების ხნის მკურნა ნახევარში, 1890 წლიდან 1896 წლამდე კლებამ ორჯერ მეტის ძალით იწინა თავი და ავიდა 928 ათას მანეთამდე, ანუ ქალაქის მამულებზედ გაყვებული სესხი 2,120 ათასიდან 1890 წელს ჩამოხდა 1,192 ათას მანეთამდე 1896 წელს. ასე მოხდა მანაც

თუმცა უკანასკნელს დროს ფინანსთა სამინისტრომ ნება ნაძვრ-ქუთაისის ბანკს 500 ათასი მანეთის ვარაუდობის ფურცლებით გამოცემის წელიწადში წინააღმდეგ 300 ათასი მანეთი, ეს იყო ნება მისცა 200 ათასის მანეთის ვარაუდობის ფურცლებით ვა-
მოცემა ხოლმე მეტა ყოველ-წლიურ.

ეს გარემოებაც იმის დასამტკიცებელ საბუთად გამოდგება, რომ ასრულებულია მართალია, სახელდობრ ის ასრულებულია, რომ შემტკიცება ქუთაისის ბანკის რამერსონებისა უნდა აღსანიშნავი იქნას არა მარტო ბანკისათვის უფარვისის გარეშე ვითარებითა, რომელიც, როგორც ვიცით, უფრო უფარვისა არ შექმნილა 1890 წლიდან, არამედ შინაგანის მიზეზებითაცა, რომელიც იმალება ბანკის ვარაუდობის აგებულებაში.

III

მისთვის საადგილო-სამშულო ბანკის დაწესება თვისი მოქმედება, როგორც ვიცით, 1 მაისს 1876 წელს. მას უკან განვი-ვლო, მაშასადამე, რაც წელიწადზედ შეტმა, თუმცა ვერა-ვრამით ხელში გვაქვს მხოლოდ 19 წლის ანგარიში ბანკის მოქმედებისა. ეს დრო სრულიად საცხარისია, რომ იცინო-ავს მოვეცრობით მის მოღვაწეობას და ზოგიერთი საზოგადო-ასრუ დასაცნაო. ამ დასაცნაოს ასრებს, როგორც მკითხველი დარ-ნახვს, საყურადღებო მნიშვნელობა აქვს სწენის საზოგადოების განვითარების საქმეში ამ უკანასკნელ 20 წელს.

განვიხილოთ ვერა ბანკის თანხების მდგომარეობა და ვითარება, ვერა მოცემის ასრებს და მისი განაწილება, ხოლო დასა-სრულად ვაგარსკოთ ის, თუ რა ვაქვს მკონდა საადგილო-სამშულო კრედიტს სწენის მოწოდ-მშულომშულობაზედ, რამდენადაც უკან შესაძლებელია ასეთი გარკვევა ამ მასალათა მიხედვით, რომელიც ხელში გვაქვს დღეს სწენა.

ბანკის მოქმედების დაწყების დამთავრების თანხად იქნა დაღებული 437,306 რ. 64 კ. აქედან 426,507 მან. 33 $\frac{1}{2}$ კ. შეტანილი იყო თავად-ასწავლო-ასწავლო, ბანკის დასრულებული

წვერთაგან, ხოლო დანარჩენი 10,779 მან. 80¹/₂ კაპ. ეს სარგებელი, მოქმედებული ამ ხნიდან, როცა თავიანთი წყლი გამოიღეს იმ ღრმადე, მანამდე ბანკი დაიწყო მუქმედებას. *) ნაძველიად რამდენი მოქმედ სარგებელი მოხდა აწნაურთაგან შეტანილს ფულად 10 წელი განსჯისობაში 1866 წლიდან, როცა ეს ფული იქნა გამოღებული, 1876 წლამდე, როცა ბანკი დაიწყო თვისი მოქმედება, მაგის დახვედრით ვადაწვევთა ძნელია, რადგან, რევიზორის სიტყვიი **), არ არსებობს ანგარიში იმისი თუ როგორ შესდგა თავად-აწნაურთა თანხა, როგორ ანაბებოდა და ბოლოს როგორ და რაში თანაჯვებოდა ეს თანხა. ეს ანგარიში არც კი შეუდგენია ვისმე...

ქუთაისის ბანკის ბალანსით 1896 წლის 1 იანვრისათვის, თანხად ბანკის ანგარიშისა 1895 წლის მოქმედების შესახებ, ძირის თანხა აქვს ბანკს 586,849 მან. 28 კაპ. და სათადარიგო თანხა 99,046 მან. 55 კაპ., ხოლო სულ ერთიკა და მეორე თანხაც აქვს 685,895 მან. 83 კაპ.

ეს არის მხოლოდ, რომ ეს ციფერები ბანკის ანგარიშისა ცოტა არ იყოს არ ეთანხმება რევიზორის ანგარიშის ციფერებს. აი, მაგალითად, რევიზორი ანგარიშობს, რომ 1877 წლიდან 1893 წლამდე ბანკის წმინდა მოგებებიან მიემატება ძირის თანხას 189,929 მან. 18 კაპ.; ამის რომ მიუხედავად ის ფულიცა, რომელიც ვადადო ძირის თანხის განამეტებლად 1894 და 1895 წლის განსველობაში, თანხად ბანკის ანგარეშებისა ამ ბანკი, აღმოჩნდება, რომ სულ 1 იანვრისათვის 1896 წლის ბანკის დაარსების დღიდან ძირის თანხას (437,306 მან. 64 კაპ.) მიემატა 187,393 მან. 85 კ., რაცეცა ერთად შეადგენს 624,700 მან. 49 კაპ. სხვაფერე რომ ესოქვეთ, ძირის თანხა ბანკისა უნდა იყოს, რევიზორის გამოანგარიშების თანხმად, 624,700 მან. 49 კ., ხოლო ბანკის ანგარიშით კი ეს თანხა არის 586,849 მან. 28 კაპ., ესე იგი 7,851 მან. 21 კაპითი ნაკლები.

*) ი. შვანიძე რევიზორისა, გვ. 22.

**) ი. შვანიძე რევიზორისა, გვ. 24.

ამვე დროს, სათადარიგო თანხის შესახებ ჩვეუბრისნაირი ვერც ერთი ფული აქვს გამოანგარიშებული, ვიდრე ბანკის ანგარიშშია მარაგები. ჩვეუბრის ანგარიშით, სათადარიგო თანხა 1906 წლის 1 იანვარს სათავადოს 1896 წლის ფულადი იყოს 84,340 მან. 25 კაპ., ხოლო ბანკის ანგარიშით სათადარიგო თანხა არის 99,046 მან. 55 კაპ., ესე იგი 14,706 მანათით და 10 კაპიტით მეტი ჩვეუბრის ანგარიშში ნახევრებზედა.

გარნა ლეონთის ამ ფრთად მკითხველს განსხვავების კითხვებზე შორის არაერთარი განსაკუთრებული მნიშვნელობა არა აქვს. რა, მით უმეტეს, რომ ეს განსხვავება შესაძლოა წარმოიშდეს ისეთი რამ შესაძველით, რომელიც ანტერესია არა აქვს მკითხველისთვის. ლეონთის საურაღღებო ის არის, რომ 19 წლის განმავლობაში, რაც ლეონ ბანკი არსებობს, მისმა თანხამ, მიუღლის გუბერნიის თავად-მწიფრობისაგან გამოღებულმა რაოდენობით 437 ათასმა მანეთმა მოიმატა 157 ათასი მანეთი ძირის ფულის სახით, ხოლო 84 ათასი მან. სათადარიგო თანხის სახით, ანუ სულ ერთად 241 ათასი მანეთი, ანუ 56%.

უკეთეს მოყვანილობები და შეფუძარებები ამ მხრივ ლეონის ბანკის მოქმედების ტყილისის ბანკისა, აღმოჩნდება, რომ ტყილისის ბანკის ძირის თანხამ, რომელიც იყო პირველში 253,561 მან. 87 კაპ. იმატა და 1896 წლის 1 იანვრისათვის აღვიდა 423,563 მან. 92 კაპიტზედა ესე იგი მოიმატა 170,062 მან. ამვე დროს ბანკს გაუჩნდა სათადარიგო თანხა, რომელიც 1896 წლის 1 იანვრისათვის იყო 226,172 მან. 21 კაპ., რაცა ძირის თანხის გამტებისთან ერთად (170,062) შეადგენს 396 ათას მანეთს, ანუ 156% ს მატებას.

ამ სახით, მატება ძირისა და სათადარიგო თანხებისა იყო:

ქუთაისის ბანკში	241 ათასი მან.
ტყილისისაში	396 — „

ხოლო მატება კალკუ ძირის ფულისა იყო:

ქუთაისის ბანკში	157 ათასი მან.
ტყილისისაში	170 — „

სადადარყო თანხა შესდგა:

ქუთაისის ბანკში 84 ათასი მან.

ტფილისისაში 226 —

საზოგადოებრივ ქუთაისისა და ტფილისის ბანკებს მიუძღვნა განხილვიდან, რომელიც შედგენილია 1896 წლის 1 იანვრისათვის, სწამს, რომ ბანკის ფული აქვს ამ ვაშლად:

ქუთაისის ბანკს 586,849 მან.

ტფილისისას — 423,563 „

ხოლო სადადარყო თანხა:

ქუთაისის ბანკს 99,946 მან.

ტფილისისას — 226,172 „

ანუ ორჯერ თანხა აქვს:

ქუთაისის ბანკს 686,895 მან.

ტფილისისას — 649,735 „

ეს უცნაურესი კოფორები ძალიან უახლოვდები ერთმანეთს და ევინდებიან, რომ სიმტკიცე ზენის ბანკებისა თითქმის ერთნაირია ერთსა და მეორე ბანკსაც თითქმის ერთსა და იმავე რაოდენობის თანხები აქვს, ხოლო ამ თანხებს რაოდენობით ეზომება სიმტკიცე ხანგრძლივის ვადიანის კრედიტის დაწესებულებისა, და ამ მიზეზი იმისი, რომ ზენის ბანკების ვარაუდობის ფურცლებია ერთსა, თუმცა მათ მოქმედების სხვა გაჩემობათა შორის დიდი განსხვავებაა, ორისავე ბანკებისათვის ერთსა და იმავე ხიმალეზედ იდგა, ხოლო ხან-და-ხან სსსწორად ოდნავ გადიწედა ხოლმე კიდევსა ქუთაისის ბანკის ვარაუდობის ფურცლებს სსსარგებლოდ.

შარბილია, ორჯერ ბანკების თანხებში ამ ვაშლად ერთნაირ რაოდენობას მიადწიეს, მაგრამ შინაგან ახლი, ახა, რა განსხვავებაა შგ თანხებს ზრდაში. ტფილისისა და ქუთაისის ბანკი ერთნაირად შეიარაღებულნი არ განუღონ შარბილის ველზედ: მაშინ როდესაც ტფილისის ბანკი გავიდა საღისეჭროდ, სუბუქად შექცურული, სულ 200 ათასის მანათით უბეში, ქუთაისის ბანკი უფრო სიფუქელთანად მოშადებული გაუფადა გზას და უბეში 400 ათას მანათზე შეეცა საღისე. ამ შარბე ქუ-

თარის თვად-აზნაურობას, ეჭვი არ არის, ბევრად უფრო მეტი სოციალიზაცია მომზადდება და სოფრობილე განვიხილავთ ბევრად მეტი გულ-უხეობა და ჩანადობა დასტურდება. ვინც უნდა იცნოს რომ იმ 253 ათას მანეთზე, რომელიც ბრძანდებოდა ტფილისის ბანკს სკონდა, 160 ათასი მანათი უსაღლესად ებოძა თვად-აზნაურობას და, მაშინდამდე, თავის უძობიდან არ გამოუღრა.

თუმცა ეს ასე იყო, მაინც, სხვადასხვა ვარჯიშების წყალობით, ტფილისის ბანკს მოახერხა და 20 წლის არსებობის განმავლობაში გაათავისა სიძულწე ტფილისის ვაჭრების თვად-აზნაურობისა და თავის თანხების ჩაოდენობით დაუახლოვდა დღეს თავის პირველში ბევრად უფრო გულ-უხეებს და კარგად შეიარაღებულს თანამომცხს. იმ დროს, როდესაც ქეთილის ბანკს თავის არსებობის განმავლობაში გააღიდა თავის თანხა 437 ათას მანეთიდან 685 ათასამდე, ტფილისის ბანკს თავისი თანხა 253 ათასი მანათი გადაატყრა 649 ათას მანეთად.

ერთს შეძობევენაში თანხას მოემატნა 55%, ხოლო მეორე შეძობევენაში — 156%. ეს იმას ნიშნავს, რომ ზრდას ტფილისის ბანკის თანხებისს სამჯერ უფრო სწრაფად უფროა, ვიდრე ქეთილისის ბანკის თანხების ზრდასა. საკვირველი არ არის განა პირველი შეტყვევით, რომ ასე კარგად საქმის დაწევამ ქეთილისის ბანკის მიერ, შედარებით ასეთი გზით ბოლო მოატანა, და პირიქით, ასე გლახად საქმის დაწევას ტფილისის ბანკის მიერ ასეთი პრწყინვალე ბოლო მოჰყვა!

იმ თვადობა რომ შეტყვევია, თუ ბოლოს რა შედეგი მოჰყვა ზენას ბანკების მოღვაწეობას, რასაკვირველია, უნდა დავასკვნათ, რომ შედეგი ტფილისის ბანკის მოღვაწეობისა, თქმს არ უნდა, პრწყინვალე შედეგია, მაგრამ უკეთეს შედეგარება ტფილისის ბანკის ძირისა და სოციალიზო თანხის ბევრობარეობასა და ზრდას იმევე თანხების ბევრობარეობასა და ზრდას რუსეთის სახელეულ მსოფლო საბჭეკონერო ბანკებში, აღარ გავუვიკვარდება ვითომ და სოცარი წარმატება ტფილისის ბანკისა.

რუსეთში სულ ათას საექიონებო სასწრაფო-მანქანის მანქანები და დაარსებულია უკველანი მე-70 წელია დაძვედეს დაარსდნენ — არც ერთი მათ შორის არ დაარსებულა. 1873 წელსვე აღარ და 1873-მდე გვიან. არც ერთს ვერ შობას, არც ქველნი დაარსებისს მიღობსზედ ნაკლები ძირის ფული და არც იმ მიღობსზედ მეტი იქნის მანქის (მოსკოვისსა და ნიჟნი-ნოვგოროდ-სამხარისს) ქონდა იმ-ორი მიღობნი, სამს (გვარამიისა და ტავრიისს, კიევისა და ვილნისს) — მიღობ-მიღობს ნა-ზევარი, ხოლო დაარსებისს ხუთს — თათარ მიღობნი, ანუ სულ უკველას ერთად — 13,500,000 მან.

1886 წლის 1 იანვრისათვის ეს ძირის თანხა 13,500,000 აქვდა 44,603,350 მან. ანუ პირველ შევარდელი თანხამ მოი-მატა 30,503,350 მან.

რასაკვირველია, რომ უკველი ეს მანქები ერთნაირს წარ-მატებით არ მოღვაწეობენ. არიან ისეთი მანქები, რომელთაც თავიანთი ძირის ფული — სულ ერთი მიღობნი — 7 მიღობსამდე გაზარდეს. ისეთია, მაგალითად, ხარკოვის მანქა ვახანა არის ისეთი მანქებოცა, რომელთა ძირის ფული ერთსა და იმავე უოფაში, თითოც გაფუკნავსო. მაგალითად, იაროსლავ-კოსტრო-ვის მანქის ქონდა პირველში, როცა დაარსდა 1873 წელს, ერთი მიღობნი ძირის ფული, როგორც ხარკოვისსა. განვლი 23 წელიწადს და მისი ძირის ფული ისევ-ისე ერთი მიღობნია, — არც მეტი და არც ნაკლები; მიღად მის მოღვაწეობაში ერთი ისეთი წელიწადი არ გამოპრევი, რომ მის ძირის ფულს ამ დანავსულის კოფარისათვის გადაეჭარბებინოს — ერთის მიღობისათვის, თუმცა ჩამდენამე წელიწადი ეს გამოპრევილი იყ-ვით, როცა მისი ძირის ფული 700,000 მანეთამდე სპოტევითე-ბულა. არც ნიჟნი-ნოვგოროდ-სამხარის მანქა უკეთეს უოფაში, რომლის ძირის ფული 23 წლის განმავლობაში 2 მიღობნიდან აქვდა მოლოდ 2,640 ათას მანეთამდე.

მაგრამ თუ შევხედვით ამის მიხედვით უკიდურეს მაგა-ლითებსა და თვალ-წინ გვეჩვენება მოლოდ სხობადო მოღვა-წეობა უკველი საექიონებო მანქებისა ერთად თვე-მოკრებითა,

სწორედ რომ უნდა ვაყოყნოთ, ძველი ბანკის წარმართვა გამოუტენიათ. ყველას ერთად ქონდით დაარსებისას 13 მილიონ ნახევარამდე, ხოლო ასეა აქვს 44 მილიონამდე. ამით წინა პირველ თანხას შეესატო 30 მილიონამდე და შეადგენს 230% მატებისას.

მაგრამ ეს კიდევ უკრავს, რომ უფრო ადვილი შესადარებელი იყოს შედეგი ზეგნის ბანკებისა და საბანკონერო ბანკების მოღვაწეობისა, საჭიროა განვიხილოთ კიდევ სათადარიგო თანხის მდგომარეობა საბანკონერო ბანკებში.

აღმოჩნდება, რომ 1896 წლის 1 იანვარსათვის სათადარიგო თანხა ყველა 10 საბანკონერო სააღვალ-მამულო ბანკისა იყო 16,082,242 მან.

უკეთეს სათადარიგო თანხის ფულს შეესატყვის ძირის ფულსა, ვინავეთ, რომ 1896 წლის 1 იანვარსათვის საბანკონერო ბანკების თანხები უდრიადა 60,085,592 მან.

მაშასადამე, ნამდვილი მატება პირველივე მოგზაოვილის ძირის ფულსა, რომელიც იყო 13,500,000 მ. უდრის 46,583,592 მან., რაცა შეადგენს 354%-ს.

ამ სახით, მატება თანხისა შეადგენს:

ქუთაისის ბანკში	56%
ტფილისისაში	156%
საბანკონერო ბანკებში	354%

მატება ქუთაისის ბანკის თანხებისა ისე შეეფარდება ტფილისის ბანკის თანხების მატებას, როგორც 1 : 3, ხოლო რუსეთის საბანკონერო სააღვალ-მამულო ბანკების თანხების მატებას ისე, როგორც 1 : 6.

გეორგის შრით, მატება ტფილისის ბანკის თანხებისა ისე შეეფარდება ქუთაისის ბანკის თანხების მატებას, როგორც 3 : 1, ხოლო საბანკონერო ბანკების თანხების მატებას, როგორც 1 : 2,3-ს.

მეთია ერანსეროს დამხარდამხარებულ წარმართის სად-
ვილო-მამულიო კრედიტის სხვა-დასხვა დაწესებულებათა ზემოთ
აღნიშნულ საქმეში.

გადავიდეთ ახლა ამ საქმის სხვა დაწესებულებათა

გ. მიაშვიდი

(შეხვე- რება)

აქვეამდინამ მიხერს შემდგომი ახალი წიგნები:

1) შინაი ა უთიან—მ. ლიხი (M. J. Likhia). თბილისი 1896
წწწ. II სვე 1 996.

2) სწავლა-განათლება და მისი ისტორია—გ. შარანბო-
შვილის-მაყრ, ა. მისტომშვიდის გამოცემი № 17. თბილისი
1896 წ. ფისი გვ. 15 კმ.

3) ტყის კანაყრა მოვლა-მოშენება და მოხმანება - გ. სი-
ღარაძის-მაყრ, ა. მისტომშვიდის გამოცემი № 18. თბილისი
1896 წ.

4) სამშობლოსათვის თავდადება—იური ვახიშვილი, კვ-
დმოკვებული რუსულიდან სიყ. ახალიშვილის-მაყრ, გამოცემი ზ. ჭი-
ჭინძისა. თბილისი 1896 წ. ფისი 3 კმ.

შეგდომების განწარება

მომხე, 1896 წ., № IV. გარე. III. გვ. 86 სტრ. 10 ჟევიდან
დაბეგბედილია უნდა აგოს

მისი და შემდეგ ექვსი მისი და შემდეგ ხელი

მომხე, 1896 წ., № XI. გარე. III. გვ. 113. სტრ. 1 ჟევიდან
დაბეგბედილია უნდა აგოს

ქუთაისის საფეხი-მამულიო მან- ქუთაისის საფეხი-მამულიო
კის ანგარიშვიდან მანკის რევიზორის ანგარიშვიდან

რევიზორი
ი. აქსინდრე ჭეიხაძე.

გამომცემელი
ი. აქსინდრე ვახაძე.

- მამამე ვატა — უკანდავით ა. აღ. ქვეყნის — პირველი
 კვლევა (IX, X).
- მამამე ვა. — თქმ, რა დღის... — დღის (XII).
- მამამე ვა. — ქვეყნის... — სიღრმის კვლევა (III). —
 მენა, რად შედეგის (IV). — მათხაებს და მათხა-
 თებს... — კვლევა (VII). — ... მათხა და კვლევა... —
 კვლევა (X). — მათხა (XII).
- მამამე ვა. — სიღრმის მათხა. — მათხა (II). — ქვეყნის დღის. —
 (ფორტაფორული სიღრმის) (V).
- მამამე ვა. — სიღრმის და მათხა ქვეყნის. (II, III,
 IV, V, VI, VII, VIII).
- მამამე ვა. — სიღრმის, მათხა და მათხა (II).
- მამამე ვა. — მათხა. — მათხა, მათხა, კვლ. მათხა მათხის (X, XI,
 XII).
- მამამე ვა. — მათხა მათხის კვლევა მათხის მათხის კა-
 მათხის მათხის (XII).
- მამამე ვა. — მათხა მათხის მათხის. — (მათხის) (X, XI).
- მამამე ვა. — მათხა მათხის მათხის — მათხის (I, II, III). —
 მათხის (XII).
- მამამე ვა. — მათხის მათხის — (მათხის) (II).
- მამამე ვა. — მათხის მათხის მათხის (III).
- მამამე ვა. — მათხის — მათხის (VII). — მათხის (VIII).
- მამამე ვა. — მათხის — მათხის მათხის — მათხის მათხის —
 მათხის მათხის (IX).
- მამამე ვა. — მათხის მათხის — მათხის (I). — მათხის მათხის. —
 მათხის მათხის (V, VI).

- დედანა ხელოვნ— დისტურდანი (IV, V).
 დედანა—ქუჩის სიყვარული.—მოთხრობა, თარგმანი მ. ს.—ღია
 სი (IV).
 დროებითი განუგედი—ღია უფადო, შიგნით მისი (IX).
 ენასიტყვა მ.—მოღამდე გ. ს. ს.—მოთხრობა (XII).
 გულ-ფშვკელი—ქელი და მხლი ფშვკელის ზოგნა (VI).—სამდე
 რა.—ღია (IX).
 გულმკერ გ.—მხრეაში.—ღია, თარგმანი გ. მამბობს (VIII).
 თ.—ღია—სემა რა სხვად?—მხარე (II).
 აგნოვიანა ა. დ.—მოღვანეთის ენათყვისფულებსიტყვის ში
 სხვადღია და წიქბურია.—თარგმანი მამბობს,
 თარგმანი თ. ს.—მისი (IX, X, XI).
 აგნოვიანა—ფშვკელი დეტრეკის ხარხისის (X, XI, XII).
 ელდასშვალა დ. გ.—წარველი გული.—მოთხრობა (XI).
 კანხვაშვალა დ. გ.—ქარველი დამდემა (II).
 კანოღვტკო ელ. გ.—მხრეღია.—ფშვკელი, თარგმანი თ. ვამბე
 ლეღობს (X).
 კანტკელი ა.—მხრე ფარველშვალა.—(მხარე სიღლის ენათყ
 ვისი) (V, VI).
 მამშვალა გ.—ქუჩისის ხორცდამხარე სხვა და მისი ზოგ
 ნა (XII).
 მანსკანა მ. ქია—მხრეშვალა სიზღურება შიგნობისა.—თარგ
 მანი თ. ს.—მისი (VIII, IX, X).
 მკვე სიღობის შიგნის დროის წყნარება—წიხლი სიღობ
 სი ლეონობის სემა წყნარობის მამბობა.—II—წიხლი
 ფანტობობის სემა წყნარობის მამბობა.—III, IV—წი
 ხარობის ცობობობის სემა წყნარობის მამბობა.—V—
 წიხლი მამბობს ფეხობობის ენათყველ წყნარობის მამბობა.—
 VIII—მხრეშვალა მხრეშვალის იღვანობის სიზღურის
 თ. ვამბე ენათყვის მამბობა.
 მღვამელი მ.—" " —ღია (VIII).—ქია.—ღია (X).—ქია,
 დეტრედი დამდემა...—ღია (XII).

ქუთაისის საეკლესიო-მღვდლო ბინების რეკონსტრუქციის (XI).
 შატრაძის კრემლნი—კლესიის მხარეთა.—ტატიშვილი ა. შატრაძის
 ვარსკვლავი (X, XI, XII).

შენიშნა უღელბ—უღელბის კასიანი.—სურ. მონასტრის კასიანი
 საეკლესიო-მღვდლო ბინების რეკონსტრუქციის (I, II, III).

ხანჯაშვილი ა.—სურ. კასიონის ქუთაისის გუბერნიის 1894
 წელს (XI).

ფახელი—სურ. —სურ. (III).

ფახელი—სურ. —სურ. და დამატება მხარეთა (I).

ჭანთია შ.—სურ. მღვდლო და მღვდლო საეკლესიო-მღვდლო
 ქართული (I, II).

ხახანიშვილი ა. შატრაძე.—სურ. მღვდლო და მღვდლო
 კასიონის (VI).

ხუციშვილი—სურ. მღვდლო და მღვდლო საეკლესიო-მღვდლო
 (X, XI).

ყანაშაი ნ.—სურ. მღვდლო (XII).

ჭელია ა.—სურ. მღვდლო და მღვდლო საეკლესიო-მღვდლო
 და მღვდლო (VI, VII, XII).

საბუღალტრო-საეკლესიო

- Бурлаковъ. Картина Грузии как описаніе политическаго
 состоянія народа Карталинскаго и Кахетинскаго. Изданіе
 К. Н. Виссочна. Тифлиси 1896. IV+24 стр. in 8. (ბურლაკო-
 ვისოჩნის კარტინა საქართველოს სურათი ანუ აღწერა ქართლისა და
 კახეთის სახელმწიფოს პოლიტიკური მდგომარეობისა. გამოცემა
 კ. ნ. ვისოჩნისა. ტფილისი, 1896. IV+24 გვ. in 8) (II).

ღვთისმშობლის მხარე.—სურ. (IV).

აღ. ფონიანი. მთავრობის 1894 წელს. ტფილისი, 1894
 წ. ფონი 70 კაბ. ღ.—სურ. (VIII).

გაბრიელ ურბანის რეკონსტრუქციის საეკლესიო-მღვდლო
 რეკონსტრუქციის ტფილისი 1896 წ. ფონი 50 კაბ. (გაბრიელ ურბანის

დას ესის შესაწავლად შედგენილი სიხელმძღვანელოების
იკონი ვიუცენაშვილისა, ტფილისი, 1896 წ. ტომი პირველი
ნო. 8-ისი (X).

საქართველოს
სამეცნიერო

სალიბრეკატოლო ნომრებისა

ზნა ზეგნის ლიტერატურისა.—ნო-ისი წილნი და მის
შედეგნი აღივლინა.—ნათი ძინა თავი 80-ანნი წლებმა—
ერთი მისი სიმსახურეა.—საერთი კიდო ზეგნი სიგნაჲსა.—
ბოგორი ძიგთათებენ ზეგნი ცხოვრების ძიღლი მწიგნალინი—
ვან გვათლევს აზუგნი—გრ. ყოფნიძისა (I, II).

სისხუე მისი Plena-ბ.—გრ. ყოფნიძისა (III).

ბის ამბობენ ბესები ზეგნი შესახებ (II).

„ფირალი დავლადე“ — სიწყე შინაარსი არ არის.—ერთი
ზეგნი სიქობ-ბოროტო სიგანი.—ძიღლი ტრია.—ერთიანი შინა-
ბეჭდვითა.—გვ. სინიშვილის შემკოვრებ.—მწიგნოვნი ქარ-
თული.—ფარსმანის დავრა.—ერთი ძველი სალიტერატურის
ესიზიდა.—განკარტული მომზუნსობე და იღოი კავკასიადე—
გადამხადეზება მომხრობ-ბიგის ძიგისა.—ხელ-ჯიგობანი ესტო-
ბაში ლიტერატურისა.—ბისიგის იღქობენნი—Pro ditto
საჲ.—განდიდების თე ესის კავალინი.—„იუგობი“ სიმლოვრა-
ფი.—„კოვების შინა გეშე დეღამან ზეგნიანი“.—გრ. ყოფ-
ნიძისა (III).

ესიღლესი სიმოვრეტიფანი (V).

5. ლ.—ბის სიმეღვრისტი სიმეღვრისა (XI).

საქართველოს სამეცნიერო ცენტრისა

სესხურეთა და მისი აქანდელა მდგომარეობისა. იუ.
სეკტარეული (V).

ესიხუა.—„ბერი სინდიანი“ (VI).

მსხვერპი. — სწავლა განათლების საქმე. — სიბრძნის
 კის ამბევნები. — თ. საბოკოსი (IV, X).

სამეგრეოსი. — მეგრის წარმომადგენელი სიტყვები
 (XII).

ს ი ნ ს ლ ი რ ი თ ი ე ს ს

ს ი ნ ს ლ ი რ ი თ ი ე ს ს

ზინაზანი მიმოხილვა

ქობა. — ზედალევები სვე-ზევი. — რის ვერბი წარმოდ-
 ში. — კრწანისი ამბავი. — თ. რ. ვრისთავის თემალი. — ცხო-
 თავიანი დევი. — სათავად-მწვერი სკოლის საქმე. — „იფრასი“
 ნაწევები ესა (I).

Pro domo sua. — ბურობი თუ მობა? — Мокшанцы
 Вѣдомости-ის სახელი. — „იფრასი“ და მოკლედი კაცის ამ-
 ბავი. — ბეწი წიდილი. — „ისტავნიკების“ საბოკოსოები. —
 ავანტივლ სევის მოძვრება. (II).

უაბოკოსო მიმოხილვა

უაბოკოსო მოძრაობა (I, II).

ვრთვული მოძრაობა ვსტრო-უნგრეთის იმერიაში. —
 სტრო-მენი და მათი სეიფის დოკტორი ბეგია. — მღაღი-
 სენი. — ბეისი ახალი პროვინციული მოძრაობა და „მესამე
 დანი“. — სტრო-მენის გამოცემა სრავაში. — ვალიკა, მისი
 აღორძინება და სწავლა-განათლების საქმე. — სირეცი და
 სტრო-მენი. (III).

მოკლე სტრო-მენის შესახებ. — მანისი. — მანის-
 დისი წინასწარი. — შანი ბეგისამტორი. — ვლანტელო აფ-
 ნი. — დოკტორი ლეფერო და ანტონებოტინი. — ვსტრო-
 მენის წილი ამბავისი დღესმწველი. (IV).

სეისი, ვალიკის და სირეცის სეი. — მღაღი-სენი. —
 ახალი პროვინციული მოძრაობა და „მესამე დანი“. (V).

სეტროვრადი გამოფენა პრეზ.—გაღიკო, ქანი აღი-
ბინება და წყელაგანათლებლის საქმე.—სარეაქტა თა სტრუ-
ქციონი. (VI).

სამშენის უბედურება სკოლე ასაშ.—ბოლონის უბედურე-
ლის საქმე—ოსმალეთის სარეაქტა წყნობის უბედურე-
ციონი.—კუნძული კრიტი, ასობება და ვერობედების ჩა-
რეფა კრიტიკების საქმეში. (VII).

სარეაქტა სიმბოლოა ოსმალეთისა,—ბალკანეთის სარეაქ-
თა კუნძული,—მაკედონია,—ბუენოსა, სარეაქტა ასობის გა-
ბედურება.—კუნძული კრიტი.—სარეაქტის მდგომარეობა.—
ქრიტიკის სარეაქტა. (VIII).

ოსმალეთის გაქობება.—სულთანის ტარტოლის გადაყენე-
ბა.—მტლის და ვლადიტონი.—ორლანდია, პარსელი და ფე-
ნიცი.—სამშენის მოცხადება სარეაქტის უბნ დაბრუნე-
ბა. (IX).

დასაბამი

საქრიაყელის სამკვლეა—(I, IV, V, VI, VIII, IX,
X, XI).

სამოღვაწეო, სამეცნიერო და სალექსიკონო ნახევრები

„**კ ვ ა ლ ი**“

გამოვა 1887 წ. ყოველ კვარაში ერთხელ ერთდროს სამ თანამშრომელს

ფასი გაცხადებთ: **საქ. კვ.** ფასი გაცხადებთ: **საქ. კვ.**

ერთი წელი 5	ერთი წელი 7
ნახევარის წელი 4	ნახევარის წელი 5-10
სამის თვეთ 2-10	სამის თვეთ 2

თითო წიგნი — 15 კაპ.—ხელის მოწერა უნდა წიგნი შევსდეს წიგნი-წიგნიად გამოვხატონ.

ხელის მოწერა მაღლები: ციფრის—არაბურული ქარხანაში:

„ქართულ სახელის მოწერაში“, „ქართულთა საზოგადოების განცხადებაში“ და თვის „ვალის“ და „ვალის“ რედაქციაში, (Архивер. № 1. Ташкент, South Kazakhstan region).

ქვემო ვარგე ხელის-მოწერის შევსდეს სამართის; ქვემოში ვარგელ კვადრის, ვ. ზეგნიშვილის, ზეგნიშვილის წიგნის მაღლებში და 2-ს დიდობისა ხელის-მოწერის წიგნის ქართულში.—მათში: მთავარი-საზოგადოების საკვლეოში.—განჯანი: ავ. მ. ქარხანის. —ფონში: მთავარი-საზოგადოების და ა. კარხანის.—სამაღლებში (მა ზეგნიშვილის); მთავარი-საზოგადოების. —თითოში: ავ. სამაღლებში.—ერთში: მთავარი-საზოგადოების. —ფონში: 2-ს არაბურის წიგნის მაღლებში.—სამაღლებში ვარ. ზეგნიშვილის.

მაგნიტისაგან: ავლა ხელის-მოწერის-საზოგადოების ანუ წიგნთაგან

ხელის მოწერის წიგნი მთავრდება გამოცემის დასრულებისთანავე ერთხელ და სამართის, ხოლო სამაღლებში (საზოგადოების) აღნიშნულს, ხელის-მოწერის თანხის ხელის არ არის მისი არაფერს სავა-და-სხვა სხვა-სხვის გამო. ხელის-მოწერის „ვალის“ მოწერაში, რომ რედაქციაში სამართის-საზოგადოების და-სრულებისთანავე სამართის-საზოგადოების, ხელის-მოწერის დამსახურების ანაზის სარ-ნადავად გამოიყენებს ხელის მოწერაში წიგნი.

ესეო „ვალის“ მოწერის დასრულების შემდეგ დარჩენილი წიგნი და მისი გამოცემის და სამართის-საზოგადოების მიერ, სივლით არაფერ დარჩენილი სამართის და სალექსიკონო გამოცემის შესახებ, შევსდეს ერთხელ დარჩენილი რედაქცია და სამართის-საზოგადოების ცხოვრების და მოღვაწის შესახებ, აგრეთვე ხელის-მოწერის დარჩენილი სამართის-საზოგადოების განაწესდება.

წიგნი ავლა სამართის-საზოგადოების დასრულების თანხის კვადრის სამართის-საზოგადოების მოწერაში. რაც შეეხება გამოცემის დასრულებისთანავე, რედაქცია დამსახურებისაგან აქვეთ ვარგლებსაც ხელის-მოწერის კვადრის მოწერის დამსახურების, სტრუქტურისაგან და ანაზის დამსახურების ვარგლებს, ხოლო თანხის-საზოგადოების ხელის-მოწერის სამართის-საზოგადოების, რედაქცია ხელის-მოწერის მოწერის-საზოგადოების თანხის არა ავლა და დარჩენილი-საზოგადოების სხვადასხვა ვარგლებს სურათები.

სამართის 1887 წ. კვადრის ხელის-მოწერის დასრულებისთანავე ხელის-მოწერის ანაზის (საზოგადოების ხელის-მოწერის, სამართის-საზოგადოების, ხელის-მოწერის და ცხოვრების.—ავტორი.)

საქმანცილო ნახატებიან ეგრნალი

ქმჩილი

წაღ-წაღ-შაღაღა

გამოვა 1897 წელს თვეში ერთხელ ამეც პროგრამით ჩოგორადაც აქმდის.

ეგრნალში მონაწილეობის შიღება აღავითქვს თვილ ზეწში სიუკეთესო შწერლებში.

ეგრნალი „შეჯილი“ ტფილისში დატარებთ ღირს—4 მ. ტფილისს ვარეზე გაგზავნიო მ შან.

ცალკე ნომრის ფასი ტფილისში არის 50 კპ.

ხელის მოწერა შეიძლება მხოლოდ წლით და ნახევარ წლით.

ხელის-მოწერა მთადება

1) ტფილისში—„წერა-კითხვის საზოგადოების“ კანცელა-ჩიანში, (Дворцова ул., д. Зем. Банка, № 102), ქართულ სახალხო სამკათხველოში (д. Зем. Банка № 32) ადა თვით „შეჯილის“ ბედატკანში (Артиллер. ул. д. Таманн ва. воарс Кадет. корпуса).

2) ქუთაისში—მ. ბეჯანოშვილითან, და თ. მთავროშვილი-თან.

3) გორაში—ბრ. კალანდაძესთან.

4) ბათუმში—მ. ნიკოლაძის საავტოროში.

5) თბილისში—მ. ასიკარაშვილის აფთიაქში.

6) ხანსუკაში—შარბან ჩხვიძესთან.

7) თბილისში—მ. შიკაბერაძესთან.

8) თიონდაში—ივ. სიბელიოშვილითან.

9) შინბოლაში—არაბიძის წიგნის მაღაზიაში.

10) შინაილოში—ი. ფანკელაისთან.

შოსტის აღრები: Во Владца, ас редакцио трузиокашо дшоткашо журнало „Лжоджана“.

ბედატკორ-გამოსცემელი მს. თ.-წერკადასა

„ივერია“

კამოვა 1897 წელს

08389 კაოზაკაჰით, კოზოკაჰი

კამოვა მხოლოდ 17 ანუნიდს, უკვე დღე კარგი ამ დღეებისა,
რომელიც ზეგ მოხდეს კვან-ფშეებს.

ფანსი კაზეთისა:

11	თეთი	და	18	დღ.	9	2.	60	კ.	6	თეთი	.	.	.	6	2.	—	კ.
11	"	"	"	"	9	"	50	"	6	"	"	"	"	5	"	50	"
10	"	"	"	"	8	"	75	"	4	"	"	"	"	4	"	75	"
9	"	"	"	"	8	"	—	"	3	"	"	"	"	3	"	50	"
8	"	"	"	"	7	"	25	"	2	"	"	"	"	2	"	75	"
7	"	"	"	"	6	"	50	"	1	"	"	"	"	1	"	50	"

სახლურ-კაზეთი დასახებული 1898 წლის 1 ანუნიდზე ედისება 17 მან.

ტფილისს კაზეთ ზეგოვებთი უნდა დასაზრონ ვაზეთი ზეგოვების აგრეთით:

ТИФЛИСЬ. Редація „ИВЕРΙΑ.“

ტფილისში ხედის-მოწერა მოიღება „ივერიის“ ბედაქციონში, ნიკოლოზის ქუჩა № 21. „ქართულთა შიხის წერა-კაზეთის გამაზრც. სპოვადოვების“ კანცელარ. ხასხალოს ქუჩა, ქართულთა თავად-აზნაუთია ქარგისლიაში.

თუ ტფილისში დასახებული ვაზეთი ტფილისს კარგზე ადრესზედ ზეგოვით ვინმე უნდა წახმოავდოს ბედაქციონში ვითი მანეთი, ბოლო თუ ქალაქის ვარეთიდან სხვა ადგილს გადავიდა სულს, ქალაქი ვარეთიდან — ითი ანაზი. თუ თუნი ვამხედლობაში დასაზრონ ვინმე ვაზეთი ანა მოკლის წლით, მის კავსაზეებს ვაზეთი პირველ ამ თვითან, რომელთაც ვამხადოვ ბელი აღიზნეს.

1896 წლის ხედის-მოწერათი სიუკრაბედობად.

ვინაჲ ვაზეთი დასახებული იქონია 1896 წლის ბოლოს წლით, თუ ზეგით 1896 წლის პირველ ანუნიდზე ბოლოთ ვაზეთი, უნდა წახმოავდოს ითი თვის დასაზრონ მან, და 20 კან. ცანკოვების ბოლოს ზეგოვები ფანსი კაზეთის ვაზეთის-წერის ბოლო ვინაჲ ანა ზეგით, მის ბოლო ვაზეთი ზეგის თვის და ცანკოვების დასაზროვების 17 ანუნიდზე.

ვინაჲ 1896 წელს დასახებული იქონია ვაზეთი ბიბეგების თვის, მის ზეგოვებებთი დასაზრონ სხვებზე 17 ანუნიდზე.

ბედაქციონ-გამომცემელი ივერია 08389 კაოზაკაჰი.

მოსილ მდინარის ტაბათაღი ზაღათი

„ცნობის უპრცემლი“

საქართველოს

გამოვა 1897 წელსაც უოველ დღეუ კვირის-უქმეების მუხ-
დებაც უფრო დიდის ზომისა და უფრო ერცველის მნიშვნე-
ლით და მწაჭადის სხვა-და-სხვა ცნობებით.

წლიურ ხელის-მოძწერით ვახვითან ერთად ვაცხადებთ
ესასიოდლოდ

საბატონაღორს კალენდარს 1897 წლისა

შანი ზაღათისა:

ერთის წლით 6 მან. ო ერთის თვით 1 მან.
ახვევრის წლით . . . 4 მან. ო ცალკე ნომერი 3 კ.

(სხუ ერთი გზუთის დაბარება არ შეიძლება)

სოფლის მასწავლებელი გზუთა გვეთმობთ 6 მანეთად.

ვისაც ერთბაშად შემოტანა ეჩველება, ჩვედაცთა აძლევს
შეღავათის ხელის-მოძწერის დროს შეუძლიანთ შემოიტანონ 2 მან-
ეთი, ხოლო დანარჩენი 4 მანეთი შემდეგ ოთხ თვეში თვე და თვე.

ხელის-მოწერა მიაღება:

ტფილისში წერა-კითხვის წიგნის მღაზიაში, ქუთაისში
გ. ბეგანიშვილისთან, ბათუმში მ. ნიკოლაძისთან, ოზურგეთში და
ახალ-სტაქში ვ. თავართქილაძისთან, სოხუმში თევთა სხო-
კისთან, თვდავში ილია იმერლიშვილისთან, საღინაღში გ. მა-
ჩხაძისთან (ხადარაძე), ვიანში არსენ კალანდარისთან, გუგუთ-
ში ლუარსაბ შოცვაძისთან.

კანცხედების ფასა: პირველ გვერდზედ სტრიქონი 10 კპ.
შეათხეზედ 6 კპეტიკა.

აღრები ჩვედაცთისა: Тифлисъ, въ редакціи газеты „მოთხე-
წყაობა“, შრეილინსკაა ქა. დ. შარათია.

ჩვედაცთის-გამომცემელი ვახუშტის გუნია.

ბოძებული 1897 წელს

სსსიფსო შუქურების კვანძის, და ქაჯაქის

შარქისი

საველ-კვირული თარგალი

შინგ-შინგისი

„მ მ უ რ ნ მ“

გამოვა იმავე ბრიფინგით, რაყორც აქამდე გამოდიოდა.

წერხლის გამოქრას მხურელები უნდა მინათოს: ქეთათ-
ში იმურხნის რეაქციას, გვერთის ქრას გადასხვევაში, ჭვინას
სახლში, № 10; იმურხნის რეაქციას სტამბის, ტყვითისს ქრ-
ზე ს. სუამონიკას შინაში, გუბერნიტობის სახლას შარქისი
და ველო წიგნის ბაღშიც; სველიდში ბ-ის არცეო ქობოსობის
ქეს კადანდარიშეაღეს; იმამლორეში ბ-ის სინარდის ნომარქის
ოქტობში იყრე ვ. გვერთის სტამბში ბ-ის თისებ შქისის სახურე-
ში ბ-ის ვარამს მრეაქს; ხედისთავში ბ-ის სთა გობრვას ქეს
შერბქეს; ვაწაში ბ-ის. დეკთი სახლისას დებონში თ-ის ადრე იდექ-
სის ქეს წყარეაქს.

წერხლია დანს: წდთ ბ მან., სახეჯანა წდთ ბ მან.

სთფდის მსწიურეებელი, მდედლებს, ხეობებს და ველო სს-
წიურეებელი ბიწიფებს წერხლია დეკობისთი წეღარდში ითბ მან-
ოდე.

ვანც წერხლიზე სოჯათითი წიურეს ბიწიურს ხედს და ხეად
წურელზე გადახდის, მის წურელს შუბოტინას დეღარ გამოხელო
წეღარდელი ნომარქა ვეგ-ზექსით უსხეიდელით.

ფოსტის იტრეს: Кутаись. Редакция „Мурна“.

რეაქტობის და გამოხელებელი 1897 წელს

ქართული ადმინისტრაციის გამოცემა № 36.

საქართველოს
საგარეო საქმეთა
მინისტროს

ღვინის ღაშენება

შატაგანიძე

ბროფსონის ე. ბეგიაშვილის-მეორ.

ფასი 2 მან. და 50 კაპ.

ისუილება საკუთარს კაბეკმა ღონის-მუღაქოვის
ქაზუ.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1897 ГОДЪ НА

научной литературы, поэтической и прозаической

„СЪВѢРНЫЙ ВѢСТНИКЪ“.

(Годъ изданія XII).

Въ 1896 г. въ „СВѢ. ВѢСТН.“ было, между проч., напечатано: „КАРЬЕРА СТРУБОВА“ Пов. А. Зюльа, „О РАЗВИТІИ РУССКАГО НАРОДНАГО ХОЗЯЙСТВА“ Проф. А. Исача, „ТРИЛЬБИ“ Ром. Ж.-де-Морья, „ИЗЪ ПИСЕМЪ Т. Н. ГРАНОВСКАГО“, „ЛЮБОВЬ И РЕВНОСТЬ У ДѢТЕЙ“ Д-ра В. Яковлева, „ВЪ ДУДКѢ“ Пов. Вас. Кошарова-Дачкова, „О НАПРАВЛЕНІИХЪ СОВРЕМЕННОЙ ЭСТЕТИКИ“ Э. Радыца, „QUO VADIS“ Ром. Гем. Соколовца, „ВОСПОМИНАНІЯ О А. И. ГЕРЦЕНѢ“ Тучковой-Огаревой, „ЛЮБОВЬ“ Ром. О. Шапурь, „НАСЛѢДСТВЕННОСТЬ ПОЛА“ Е. Чисова, „ВЪ КАПКАНѢ“ Пов. П. Бобарыкина, „ДѢТСТВО И ОТРОЧЕСТВО П. И. ЧАЙКОВСКАГО“ М. Чайковскаго, „Дѣйствительность“: а) „НАУКА ЛЮБВИ“ и б) „ЛЮБОВЬ СИЛЬНѢЕ СМЕРТИ“ Д. Морозовскаго, „НОВѢЙШАЯ ИСПАНСКАЯ ЛИТЕРАТУРА“ Проф. А. Шелленца, „ЗЕРКАЛА“ Пов. З. Гаццусь, „СВѢРНЫЙ ПОЛЮСЪ И ПУТЕШЕСТВІЕ НАНСЕНА“ М. Венкова, „ФРИДРИХЪ НИЦШЕ“ Оч. А. А. Салова, „ЖИЛИЩНАЯ НУЖДА РАБОЧИХЪ КЛАССОВЪ“ Д. Герасимовца, „ГОГОЛЬ И А. О. СМЕРНОВА въ 1842—44 гг.“ В. Шварца, „НОВАЯ ФРАНЦУЗСКАЯ ШКОЛА ВЪ МУЗЫКѢ“ и „НОВО-ГЕРМАНСКАЯ МУЗЫКА“ А. Колпаева, „АЛЕКСАНДРЪ ДЮМА“ и „НОВЫЯ ТЕЧЕНІЯ ВО ФРАНЦУЗСКОМЪ РОМАНѢ“ Э. Венгеровой, „НОВАЯ ПОВѢДА НАУКИ“ А. Гершурца, „БОГЪ ТЕАТРА“ Ром. Я. Кривоускаго, „ИДЕИ ИЛЛАДЫ“ Н. Масскаго, „ТАМОЖЕННОЕ РАЗОРУЖЕНІЕ“ В. Барковича, „ИСТОРИЯ ОДНОГО ИДЕЙНАГО ПРЕСТУПЛЕНІЯ“ Проф. И. Франкельскаго, „ПИСЬМА М-но ВІАРДО И Г. ФЛОБЕРУ“ Н. С. Турчанина, „ИСКУССТВО И ДѢЙСТВИТЕЛЬНОСТЬ“ Изъ

сол. Дм. Рескина. „РЕОРГАНИЗАЦИЯ С.-ПЕТЕРБУРГСКАГО
и МОСКОВСКАГО КОМИТЕТОВЪ ГРАМОТНОСТИ“ и.
Арефьева. „КЪ ЗВѢЗДАМЪ“ Раз. Ф. Сологуба. „МОСКВА
РИМЪ“ Проф. А. Бриккера. „ПОЛЬСКИЙ ПУБЛИЦИСТЪ ХУ-
ДОЖНИКЪ“ К. Льдова. „ТУРГЕНЕВЪ И РОССІЯ“ Проф.
Д. Фиссманъ-Вульфовича. „НОВАЯ ЖЕНЩИНА И РАЗВОДЪ“
П. Тварского. „ЖЕНСКІЕ ТИПЫ ВЪ ТРАГЕДІЯХЪ РАСИ-
НА“ Проф. Ф. Батюкова. „СЕЛЬСКО-ХОЗЯЙСТВЕННЫЕ
ОТХОЖІЕ ПРОМЫСЛЫ“ В. Бароновича. „ПЛОСКОГОРЬЕ,
Ром. Л. Гуревича. „НѢМЕЦКІЙ СТУДЕНТЪ КОНЦА ВѢКА“
Проф. А. Грановскаго. „АТОМИЗМЪ И ЭНЕРГЕТИЗМЪ“
Проф. А. Введенскаго. „НА КОНКУРСѢ“. Раз. А. Стерна, и
мн. друг.

СТИХИ: Н. Мавслага, Д. Чернышевскаго, Э. Гиллебушъ, К. Льдова,
К. Фофанова, К. Бальмонта, Ф. Сологуба, Ф. Чюминовъ и др.

Постоянные отдѣлы въ журналѣ:

I. „ВОПРОСЫ САМООБРАЗОВАНІЯ“ (Статьи проф.
Н. Борсмака, проф. А. Вазанна, проф. В. Шенкельча, проф. К.
Пессо, проф. Л. Шенкельча, Н. Усова, проф. А. Бриккера, и др.)
II. „ОБЛАСТНОЙ ОТДѢЛЪ“. III. „ЗЕМСКОЙ ОТДѢЛЪ“
(Статьи: „Земское и городское самоуправленіе“ М. Станала,
„Земскія финансы“ В. Бароновича, „Важное земное стра-
даніе“ П. Са—слага, „Земское и городское самоуправленіе“ П.
Вульцова и др.) IV. „ПРОВИНЦІАЛЬНАЯ ПЕЧАТЬ“ Л. Га-
рета. V. „ВНУТРЕННЕЕ ОБОЗРѢНІЕ“. VI. „ЗА ПРЕДѢ-
ЛАМИ ЕВРОПЕЙСКОЙ РОССІИ“ (Статьи: „Въ Сибири“,
„Кому просвѣщать Сибиря?“ „Земство въ Сибири“, „Ссылка
въ отдаленныя мѣста Сибири“, „Земская школа въ Сибири“
и др. Н. Арефьева. „Каппа“ М. П., „Прибалтійскій край“ М.
К., „Приморскій край“ М. П., „Финляндскія дѣла“ П. Вре-
нцова). VII. КОРРЕСПОНДЕНЦІЯ ИЗЪ ЗАГРАНІЦЫ“. VIII.
ИЗЪ ЖИЗНИ И ЛИТЕРАТУРЫ“. IX. „КРИТИКА“. X.
БИБЛОГРАФІЯ“. XI. „ЛИТЕРАТУРНЫЯ МѢТКИ“
А. Вазанскаго (Статьи: „Власть тьмы“, „Современная русская

бюджетистка", „Философия течения на русской мысли“, „Книга Купно-фашера о Шенекгауэр“, „Два последние романа Золя“, „Польский романтизм Селезевича“ и др.

Подписная цена на журнал понижена (безъ измѣненія объема и состава книжекъ).

Разсрочка для иногородныхъ приспособлена къ удобствамъ почтовой пересылки денегъ:

Условия подписки:

	Годъ.	$\frac{1}{2}$ г.	$\frac{1}{4}$ г.	1 мѣс.
Два номера въ мѣс.,	12 р.	6 р.	3 р.	1 р.
„ три мѣс. (съ дест.),	11 „	5 „ 50 к.	2 р. 75 к.	90 к.
„ четыре мѣс.	14 „	7 „	4 „	

ПОДПИСКА ПРИНИМАЕТСЯ: въ Гл. Конторѣ, Сиб., Троицкая, 9; въ Москвѣ, въ Отдѣл. Конт. книжн. магаз. Б. Тихомирова, Кушанцевъ мостъ; въ кн. маг. Карбасникова, „Новаго Времени“, Печковской и др.

Редакторъ-Издательница Л. Я. Гуревичъ.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1897 ГОДЪ,

(Пятнадцатый второй годъ изданія)

НА ГАЗЕТУ

„КАВКАЗЪ“.

Съ 1-го января 1897 года газета „КАВКАЗЪ“ будетъ издаваться подъ редакціей

В. Л. Величко,

по значительно-расширенной программѣ.

Газета поставитъ собою выдѣляя повсюду содѣйствіе духовному и общественному развитію Кавказскаго края, культурное сближеніе его съ со-

новыми, сознательными началом русской жизни в Грузии, и вместе-
тем самым интересна на Востоке.

Ка развитие существующих отделов газеты будут
приняты всего приняты следующие меры:

- 1) Районы местных корреспонденций будут увеличены
местами из отдаленнейших уголков Кавказа;
- 2) Для передачи статей и фельетонов будут пригла-
шены новые сотрудники, местные и столичные;
- 3) Особое внимание будет обращено на выяснение
въ широкомъ смыслѣ этого слова;
- 4) На обзоръ местной русской и туземной печати и
- 5) На художественные переводы съ местных языков;
- 6) Столичными вѣсти и телеграммы о разбородныхъ дѣ-
лахъ, интересующихъ кавказское общество, а также очерки
русской жизни, будутъ получаться отъ мѣстныхъ коррес-
пондентовъ, близкихъ къ разнымъ сферамъ;
- 7) Баллетристическій и научный отдѣлы восполняются про-
изведениями мѣстныхъ авторовъ.

Сверхъ того, редакция озабочится постепеннымъ расши-
рениемъ отдѣловъ иностранныхъ корреспонденцій и торгово-
промышленнаго, требующаго большой подготовительной ра-
боты.

Подписная цѣна остается безъ измѣненія, а именно:

Съ доставкой въ Тиф- лисъ.	Съ пересылкою вьсто- роднымъ.	По почтовому заказу:
На годъ . . . 11 р. 50 к.	На годъ . . . 12 р. —	На годъ . . . 12 р. 40 к.
„ 1/2 года . . . 6 р. — к.	„ 1/2 года . . . 7 р. —	„ 1/2 года . . . 7 р. —
„ 3 мѣс. . . . 3 р. 50 к.	„ 3 мѣс. . . . 4 р. —	„ 3 мѣс. . . . 4 р. —
„ 1 мѣс. . . . 1 р. 50 к.	„ 1 мѣс. . . . 1 р. 75 к.	„ 1 мѣс. . . . 2 р. —

Расчетна доплата за годовыя подписавшимъ по соглашенію
съ редакціей, при чемъ второроднымъ вносится по 2 руб. при авансовъ,
1-го марта и 1-го мая и по 2 руб. — 1-го июля и 1-го сентября; городскимъ
въ тѣ же сроки 3 р., 3 р., 2 р., 2 р. и 1 р. 50 к.

ВВ Подписка и объявленія на 1897 годъ принимаются
по нижеслѣдующему **НОВОМУ АДРЕСУ:**

Г. Тифлисъ, Эриванская площадь, домъ Ха-
раевой, бюро подписки на газету „Кавказъ“
на 1897 годъ.

Бюро открыто отъ 9-ти до 3-хъ часовъ дня.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

на 1897 г.

на газету

„ТИФЛИССКІЙ ЛИСТОКЪ“.

(ДВАДЦАТЫЙ ГОДЪ ИЗДАНІЯ).

Программа изданы: I Правительство и распоряженія. II Телеграммы собственнымъ корреспондентамъ и „Россійское агентство“. III. Статьи по внутреннимъ вопросамъ. IV. Обзорніе иностранной политической жизни. V. Мѣстная провинція: мѣстные дѣла, общество и мѣстныя новости. VI. Корреспонденція. VII. Общій хроника—внутренняя и иностранная. VIII. Фельетоны, литературный, научный, поэты, рассказы и др. IX. Судебная хроника. X. Сѣбѣ. XI. Театръ и музыка. XII. Справочный отдѣлъ.

Въ январѣ 1897 года истекла десятая годовщина со времени выхода „Тифлисскаго Листка“ въ настоящее изданіе. Въ теченіе десяти лѣтъ „Тифлисскій Листокъ“ съ каждымъ годомъ прогрессируетъ: увеличивается форматъ газеты, вводится всё отдѣлы литературныхъ, политическихъ и общественныхъ газетъ, расширяется отдѣлъ корреспонденцій и переводимыхъ статей по мѣстнымъ вопросамъ, съ октября же мѣсяца настоящаго года мы получаемъ специальною спеціальною иллюстраціями на *Исторіи рѣдкимъ перьямъ М. Ф. Васильевскаго („Вуликъ“)*.

Основываясь на своей задачѣ служить интересамъ Кавказа, редакція и впредь будетъ добиваться о расширеніи вѣдъ формата газеты, такъ и отдѣловъ ея, чтобы читателямъ „Тифлисскаго Листка“ была возможность быть въ курсѣ общественной жизни нашей окраины, всей Россіи и иностраннаго государства.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

Городская съ доставкой.	Изгородная съ пересылкой.
На годъ 5 р.	На годъ 7 р.
„ 6 мѣсяцевъ 3 р.	„ 6 мѣсяцевъ . . . 3 р. 50 к.
„ 1 мѣсяць 57 к.	„ 1 мѣсяць 1 „ — „

Подписка принимается **ИСКЛЮЧИТЕЛЬНО** въ конторѣ изданія. Тифлисъ, Гелетинскій проспектъ, д. №3, въ Баку, съ 15 декабря, въ „Справочной конторѣ“ на Паронети, въ Багумі— въ изданіе агента *М. Николадзе*.

ОТАРЫТА ПОДПИСКА НА

НОВОЕ ОБОЗРѢНІЕ

на 1897 годъ.

(четырнадцатый годъ издавія).

У С Л О В І Я П О Д П И С К И

съ доставкой и пересылкой:

За 6 мѣсяцевъ 6 р. — к., за 3 мѣсяца 3 р. 50 к., за 2 мѣсяца 2 р. 75 к. и за 1 мѣсяць 1 р. 50 к.

За границу: за годъ—17 р., за полгода 9 р., за три мѣсяца—5 р. Подписка принимается по почте, выслана съ 1-го числа любого мѣсяца.

Для годовыхъ подписчиковъ такъ переписать, такъ и поспорядить, обращаться непосредственно къ контору редакціи, допущается разорочка на слѣдующіе условія: при подпискѣ вносится—3 р., въ 1-ю марта—3 р. въ 1-ю мая—3 р. и въ 1-ю сентября—3 р. Для сол. учителей и батюкъ, утробной покаянная плата, а впрочемъ 7 р. въ годъ, 4 р. въ полгода. Таже плата устанавливается въ войсковыхъ частяхъ, въ которыхъ выписывается по почте 10 экз.

О Т Ъ Р Е Д А К Ц І И.

Открытая подписка на будущій годъ, редакція „Нов. Об.“ считаетъ необходимымъ заявить, что всѣ сотрудники (за исключеніемъ исключен.), которые принимали участіе въ нашей газетѣ до сихъ поръ, примутъ участіе въ ней и въ будущій годъ. Кроімъ того, имѣе общаго сотрудничество нѣкоторые петербургскіе литераторы: Д. Н. Маминъ, М. А. Пространовъ (критикъ), В. Вересневъ (сотрудникъ „Русскаго Бюлетеня“) и др. Нашъ лондонскій корреспондентъ Л.—имѣе, временно прекратившій участіе въ „Нов. Обозр.“, въ скоромъ времени возобновитъ сотрудничество своимъ политическимъ писемъ. Печатаемъ спеціальныхъ телеграммъ изъ Петербурга и отчасти изъ санктпетербургскихъ центровъ Западнороссіи будетъ продолжаться круглой годъ.

На улучшение литературнаго и редакціоннаго отдѣловъ нашей газеты не отбавимъ ни въ какой мѣсяцъ нашей издавія—отъ обсужденія мѣстныхъ, казенныхъ, во-

просить, стояща на очереди, и отъ сообщенія ономъ не выдать судейскій о событіяхъ мѣстной жизни. Мы не ругались постоянно корреспондентамъ не только въ славянскія геральды Кавказскаго края, но и въ мѣстныхъ корреспондентахъ его пунктахъ. Многомъ знаемъ отъ разныхъ случаевъ, конечно, отъ судейскихъ мѣстныхъ делъ, въ которыхъ мы будемъ продолжать выслушивать, въ славянскія мѣстности. Намъ удалось въ сотрудничествѣ, въ славянскія мѣстности не будемъ забывать, что газета должна совершенствоваться съ каждымъ днемъ; мы будемъ стараться съ такою, чтобы читательская публика получала возможно болѣе материала, обработаннаго и привлекательно оформленнаго, при чемъ никогда не перестанемъ руководствоваться той же самой точкой зрѣнія, которая была для насъ, въ началѣ нашего сдѣлать изъ нашей газеты. (3—1)

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1897 ГОДЪ

на палеонтологическую, общественную и литературную газету

„КАЗБЕКЪ“

Газета будетъ выходить во Владикавказѣ три раза въ недѣлю по воскресеньямъ, вторникамъ и четвергамъ,

ПО СЛѢДУЮЩЕЙ ПРОГРАММѢ:

- 1) Дѣйствія и распоряженія Правительства.
- 2) Статьи по экономическимъ, этнографическимъ, бытовымъ и другимъ вопросамъ, касающимся Кавказа вообще и Терской области въ частности.
- 3) Хроника: мѣстные происшествія, мѣстныя новости и мѣстныя, съ указанием ихъ источниковъ.
- 4) Корреспонденція изъ разныхъ мѣстъ и телеграммы.
- 5) Судебная хроника безъ обсуждения рѣшеній.
- 6) Фельетоны: новости изъ области науки и искусства, доклады, рассказы, очерки оригинальные и переводные, статьи популярно-научнаго содержания.
- 7) Сельск., сравнительная статистика и объявления.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: съ доставкой во Владикавказъ на годъ 6 руб., на 6 м. 3 р. 50 к., на 3 м. 2 р. и на 1 м. 75 к., съ пересылкою по почте на годъ 7 р., на 6 м. 4 р., на 3 м. 2 р. 50 к., на 1 м. 1 р. Отдельный номеръ 5 коп.

◆ Въ Тифлисѣ подается на газету „Казбекъ“ прилагается въ табличномъ изданіи „ИЕРИЯ“, на Голландскомъ проспектѣ, домъ Милана. (3—1).

- III ԽՆԻՄԱԿԱՆ ԳՆԱԴՆՈՒՄԻ ԵՐԿՐԱԿՆԵՐ .— Բյուրոյի Գրքարան 82
- III ԽՆԻՄԱԿԱՆ ԵՆԴՈՒՄՆԵՐԻ ԿՐԻՄԻՆԱԿԱՆ ԵՐԿՐԱԿՆԵՐ ԵՎ ԵՐԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԿՐԱԿՆԵՐ
ԳՐԱԿՆԵՐ .— Գ. Գրաքննչության 812-817 ԳՐԱԿՆԵՐ
- III ԳՐԱԿԱՆ 1896 ՎՐՈՆ ԳՐԱԿԱՆՆԵՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒՄ 1-70
- IV ԵՆԿՈՒՆԵՐՈՒՄ

„მ რ დ მ მ მ“

წამყვანი ჟიურე

№ 14113 533 411-
6113 4111013 533

გამოცემის ყოველ თვის პირველ რიცხვებში

1-12 მთლიან (225-228 გვ.)

შპს-ის მუშაკთა შრომის პირობები:

1 წელი 5 თვის 3 თვის

თვეობის და ვადების კლასიფიკაციაში 10 მან. 6 მან. 4 მან.
საზღვარგარეშე 13 მან. 7 მან. 5 მან.

კონკრეტული წესები დამის ერთად შემოტანის ვადებზე, შემდგომ შემოტანის პირობებზე—4 მან., 1 ამოღობაზე—3 მან., და 1 სექციონზე—3 მან.

სეზონისმიწვევა პირობები ტერიტორიაში, ცენტრული კომანდის რედაქციაში, რომელიც იმყოფება დამის-მედიკოსის ქვეშე, № 13.

კლასი კარგად შედარებისმიწვევა ივრების გამოკვლევისათვის 2000 მანეთი უნდა წარმოადგინოს.

კლასი კარგად შედარებისმიწვევის აღების: **Ташкент, Французия, Москва**

ეფინალიში დამისებრი წარმოდება და სტატუსები რედაქციის სახელმძღვანელო უნდა გამოავლინოს პირობებზე შედარებისმიწვევა, თუ სპეციალურად მოთხოვნილი, ან შემოკლებულ და ან შეპრობებულ იქნება. შედარებისმიწვევა, რომელიც არ დამსჯილება, პატრონებში რედაქციაში უნდა მოაკეთონ ერთი თვის განმავლობაში, — ხელს უწყობს მოთხოვნის რედაქციას, ანაფორის მიწერ-მიწერა, დაპირებულ შედარებისმიწვევის შესახებ რედაქცია არი კარგადობს.

შედეგებისმიწვევა, რომელიც უნდა ანაფორის მიწერა ან იქნება აღნიშნულად, რედაქციისათვის შედარებულ იქნება ან რედაქცია უფროა.

დამისებრი წარმოდებაშილ თავისებურად აღნიშნული უნდა იყოს უმეტესად იმდენად ის წარმოება, სადასავე ამის თავისებურად შედეგებისმიწვევა.

რომელიც ივრებისმიწვევა ან გამოხატულად სურს, რომ ამაღლი წესის შესახებ ეფინალიში თავისი ანაფორისმიწვევა, მათ არი-რადი უფლებილიაო უნდა გამოავლინონ რედაქციაში.

სამსახურის მოდისმიწვევა რედაქციისათვის შედეგები ყოველ დამსჯილობაში უმეტესად გამოვა, პირველ საათიდან სამ საათამდე მსწრაფად.

რედაქცია უფროაღივრებად სობივს ეფინალი შედარებისმიწვევა, რომელიც კი ეფინალიში სობივი ან სიფინალი, განმარტებისათვის ერთად რედაქციაში წარმოადგინონ ივრებისმიწვევა მიწერაში ან დამსჯილობისმიწვევა, რომელიც უნდა ივრებისმიწვევა, რომ ან განმარტისმიწვევა და და კი მიწერა ან მოდისმიწვევა, რომელიც უნდა ივრებისმიწვევა მიწერაში ანაფორისმიწვევა გამოავლინონ.

რედაქციური
ადექსანდრე ჭეიხანიძე

გამომცემელი
ადექსანდრე კახიანიძე